VENTEN
DORNA
VALOIS

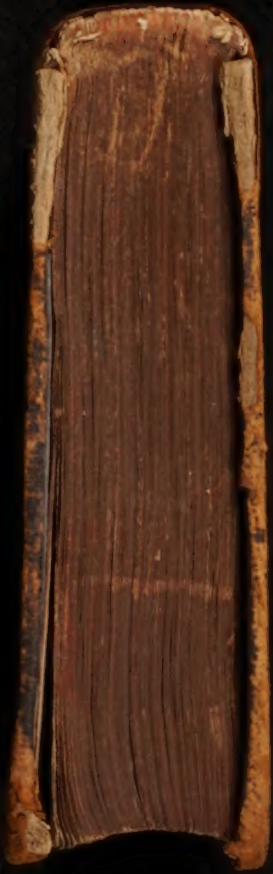

Fo. 17
400
edit de Bern

SUYVERHEYT
GEHOORSAEMHEYT
VOORSICHTIGHEYT
IHS
MAR
ARMOEDE
OOTMOEDIGHEYT
VERDUDIGHEYT
GELOOVE
LIEFDE
GODVRUCHTIGHEYT
MEDELYDEN
HET LEVEN VANDE
H. IOANNA DE VALOIS
Beschreven door den
Eerw. P.F.I. de BOECK
Uyt de Orden der
MINDERBROEDERS REC
GEDRUCKT BY F. T'SERSTEVENS TOT
BRUSSEL 1732
met Privilegie

HEYLIG LEVEN,

WONDERE DEUGDEN EN SCHOONE MIRAKELEN

VAN DE HEYLIGE

JOANNA DE VALOIS

KONINGINNE VAN VRANCKRYCK,
Dochter van LUDOVICUS den XI.
Suster van CAROLUS den VIII.
Huysvrouwe van LUDOVICUS den XII.

Alle Koningen van Vranckryck:

FONDATERSSE VAN HET ORDEN

DER

ANNUNTIATEN,

Beminde Vrindinne van JESUS, en oprechte Naervolgster van MARIA.

In het getal van Godts Geluck-salige verklaert door onsen Alderheyligsten Vader BENEDICTUS den XIV.
Den 18. van Junius 1742.

Uyt verscheyde Schryvers by-een vergadert door P. F. J. DE BOECK, *Predikant der Minderbroeders tot Brussel.*

TOT BRUSSEL,
By FRANCISCUS T'SERSTEVENS, Boek-drucker by de EE. PP. Predickheeren. 175[illegible]

Met Approbatien en Privilegie.

OPDRAGT-BRIEF
AEN DE
ALDER-HEYLIGSTE
DOCHTER VAN DEN GODDELYKEN VADER,

MOEDER VAN DEN GODDELYKEN SONE,

BRUYT VAN DEN GODDELYKEN GEEST,

KONINGINNE VAN HEMEL EN AERDE,

EN ONBEVLECKTE MAGET

M A R I A.

HEt is van oudts by geleerde Schryvers eene loffelijcke gewoonte geweeſt, dat ſy, naer ſeer veel tydt en arbeydt beſtêedt te hebben in het ſchryven van hunne Boecken, hunne Wercken geluckelijck volt-

toeyt ſiende, de ſelve op-dragen aen hoog-geachte Patrôonen, en treffelijcke Voorſtaenders van geleerde en geletterde Schriften : hier door ſiet men doorgaens in het beginſel der Boecken de eerſte blàderen proncken met de Namen en Wapenen van Koningen, Princen en Hoog-Edele Mannen deſer Werelt, waer van, in de Opdragt, de Deugden, vrôme Daden en Eer-tytelen wydtloopig ſtaen uytgedruckt. Wat my aengaet, ick laete ſonder eenige miſgunning andere geletterde Schryvers opſoecken Hoog-Edele Perſoonen en mildadige *Mecenaten*, aen wie ſy hunne geleerde Boecken met Eere en Voordeel opdragen. Maer ick, ô Alderheyligſte Maget, uwen alder-onweerdigſten Dienaer, my keerende om oock eenen Beſcherm-Heer op te ſoecken, aen wie ick deſen geringen Boeck ſoude opdragen, hebbe myne oogen afgekeert van de Aerde, en tot U, ô H. MARIA, opgehêven in den Hemel, wel wêtende, dat den ſelven om vêle redenen

 vijdenen aen U is toe-behoorende: want de H. *Joanna de Valois* en is niet alleenelijck geweeſt de Lieve Vrindinne van uwen Sône JESUS, maer oock de volmaeckte Naervolgſter van uwe *Thien beſondere Evangeliſche Deugden.* Gy, ô H. MARIA! zyt hare Moeder, en de H. *Joanna* is uwe Dochter: Gy zyt het Origineel, en de H. *Joanna* is de Copye.

Daer-en-boven, ô Alderheyligſte Maget! volgens de getuygeniſſe van uwen geluckſaligen Dienaer en Minnaer, Pater *Gabriël Maria* (wiëns woorden door geduerige Overlêveringe noch dagelijcks gehoort worden uyt de monden der Religieuſen *Annuntiaten* uwe Dochters) hebt Gy ſelfs aen de H. *Joanna* verklaert, ſeggende tot haer deſe vrindelijcke woorden: "Gelijck den Goddelijcken Vader in het Oudt Teſtament „heeft gevonden eenen Man naer „ſijn herte, den Koning *David*: „aldus heb ick in het Nieuwe Teſta„ment gevonden eene Vrouwe naer „myn herte, *Joanna* van Vranckrijk.

Waerom ick godtvruchtelijck betrouwe, dat desen Boeck van haer heylig Leven, welcken ick aen uwe Moederlijcke Beschermínge op-offere, niet en sal onaengenaem wesen.

Ick wête en belyde, ô Alderheyligste Maget, dat uwe menigvuldige en onuytsprêkelijcke Deugden, als schoone Kroonen van wel-rieckende Bloemen zijn, die de Hoofden van alle Godts lieve Heyligen in den Hemel vercieren en kroonen. Uwe *Onbevleckte Maegdelycke Reynigheydt* is de *Sneeuw-witte Lelie* tot cieraet der HH. Maegden; uwe *wyse Voorsichtigheydt* is de *Hemels-blauwe Hyacinte* tot cieraet van de Negen Chooren der HH. Engelen: uw levende *Geloove* is den vruchtbâren en groenen *Palm-tack* tot cieraet der HH. Patriarchen; uwe diepe *Ootmoedigheydt* is de nêderige *Violette* tot cieraet der HH. Prophêten: uwe vuerige *Liefde* is de vlammende *Tulpe* tot cieraet der HH. Apostelen; uwe standtvastige *Verduldigheydt* is de *Purpere Roose* tot

tot cieraet der HH. Martelaren: uwe vlytige *Gehoorſaembeydt* is de gewillige *Sonne-bloem* tot cieraet der HH. Belyders; uwe vrywillige *Armoede* is de blôſende *Granaet-bloem* tot cieraet der HH. Eremyten. Uwe medelydende *Droefheyt* is de veelverwige *Paſſie-bloem* tot cieraet der HH. Weduwen: en uwe gedurige *Godtvruchtigheydt* is de verhêven *Kroon-Imperiael* tot cieraet van alle Heyligen in den Hemel. Dit zijn, ô Alderheyligſte Maget, Thien Kroonen van glorie, gevlochten uyt uwe Thien beſondere Deugden, van U ſoo heyliglijck in dit ſtervende leven beoeffent, en ſoo volmaecktelijck naer-gevolgt van uwe Dienareſſe de H. *Joanna de Valois*, waer door ſy geworden is het lêvende Afbeeldſel van uwe heylige Deugden: waerom haer H. Leven van my onweerdig aen U, ô Koninginne van alle Heyligen, wordt toegeëygent.

Ick wête en belyde oock, ô minnelijcke Moeder MARIA, dat aen U worden toegeëygent de woorden

van

van den H. Geeſt. (*Cant. c.* 2. v. 2.) *Gelyk eene Lelie is onder de dôornen: zoodanig is myne Vrindinne onder de Dochteren.* Op welcke woorden ick met den Godtvruchtigen Abt *Rupertus* ſegge: "Gelijck CHRISTUS „uwen Sône als eene Lelie is door„ſtêken geweeſt met de dôornen der „Jôden; aldus zyt gy MARIA ſijne „Moeder oock doorſtêken, en ge„wondt met het Sweerdt van droef„heyt door *Simeon* voorſeydt." (*Luc. c.* 2. v. 35.) O! hoe diep in de ziele heeft U dit ſnydende Sweerdt doorſtêken! hoe wonderlijck heeft den Heere U in dit ſterffelijck leven vernêdert! en met wat eene onſmakelijcke bitterheyt heeft den Almogenden uw herte vervult! Alſwanneer gy niet alleen het bitter Kruys, ſtaende neffens het Kruys, en alle de pynen en wonden van uwen alſdan lydenden en ſtervenden Sône in uw moederlijck herte hebt gevoelt; maer van het beginſel van uw leven tot den eynde toe, van U noyt en is afgekeert geworden het altydt-durende

de Sweerdt van droefheyt. Tot dit snydende Sweerdt van droefheydt hebt gy U-selven, ô Alderheyligste Maget, opgeoffert in de Boodtschap, seggende: *Siet de Dienstmaegt des Heeren, my geschiede naer uw woordt.* Waer door gy U hebt overgegêven om alle de pynen en tormenten van uwen Sône JESUS te lyden.

Aldus, ô H. Maget MARIA, is uwe volmackte Naervolgster de H. *Joanna de Valois*, oock *gelyck eene Lelie geweest onder de dôornen* van bitter lyden, sware vervolgingen, wrêeden overlast, onrechtveerdige verstootingen, en straffe penitentien. Hoe kloeckmoedelijck en heeft sy niet verworpen de Koninglijcke Leliën van Vranckrijck, om te omhelsen de pynelijcke dôornen van JESUS! Met wat groote liefde heeft sy de droeve Instrumenten van JESUS bitter lyden, als een bondelken van Myrrhe op en in haer herte gedruckt! Met wat eene standtvastige verduldigheydt heeft sy den bloedigen Kruys-weg van uwen gebenedyden Sône bewan-

wandelt! en hoe volmaecktelijck heeft sy getoont, dat sy in alles was de *Dienstmaegt des Heere*, en van U, ô H. Moeder! in alles haer onderworpende aen den wille des Heere, en menig-mael uytroepende: *My geschiede naer uw woordt*: versmadende den Naem van Koninginne, en willende genoemt worden: *Suster Joanna*. Waerom, gelijck sy U is naergevolgt in de verachtinge des wereldts, en in een altydt-durende lyden; is sy U nu ook naergevolgt in de bezittinge des Hemels en altydt-durende verblyden. Dit zijn de redenen waerom ick my, ô Alderheyligste Maget! verstoute dit haer H. Leven, Deugden en Mirakelen, (in welckers beschryvinge ick uwe Moederlijcke hulpe en bystandt genadelijck hebbe gewaer geworden) met alle mogelijcke danckbaerheyt en ootmoedigheyt op te dragen en toe te eygenen.

Ontfangt dan, ô Alderheyligste Maget, van my uwen onweerdigen Dienaer en aldergrootsten Sondaer, dese geringe Gifte, met de welcke

ick

ick myn ſelve met alles wat ick ben en hebbe, aen uwe Moederlijcke Bermhertigheyt opoffere, bevêle en onderworpe. Slaet uwe genadige ôogen, ô minnelijcke Moeder, niet op my, die onweerdig en ſondig ben; maer op uwe beminde Dochter en volmaekte Naervolgſter de H. *Joanna de Valois*; op dat de Offerhande van haer H. Leven aen U mag behagen. Laet dan in uwe goedertiere oogen gratie vinden deſen mynen kleynen arbeydt en Boeck, wiëns bladeren ick veel liever wenſchſte met myn bloedt als met inck tot úwer eeren beſchrêven te zijn.

Ontfangt dan, ô Koninginne des Hemels! dit Leven van de H. *Joanna* eertydts Koninginne van Vranckrijck, het welck ick U opofferende, tot U met den H. *Auguſtinus* ſegge: „Ontfangt dit, alhoewel het aen uwe „verdienſten ſeer kleyne en ongelijc„ke danckſeggingen zijn; en als gy „hebt aengenomen onſe begeertens; „door uwe voorſpraeck verontſchul„digt onſe miſdaden, laet onſe gebê-

„den

„den toegang hebben in de heylige „plaetse van uwe verhooringe, en „brengt aen ons weder den hulp-mid„del tot de verſoeninge." (*S. Aug. Serm. 18. de Sanct. in medio.*) Verkrygt voor my dese gratie, ô gebenedyde Moeder, besonderlijck in die verschrickelijcke ure, als myne ziele dit sterffelijck leven sal verlaten en ingaen de altydt-durende Eeuwigheydt: alsdan, ô H. MARIA! toont dat gy zyt myne Moeder! geeft aen myne benauwde ziele eene vrye Schuylplaets onder uwen Moederlijcken mantel van Bermhertigheydt, beschermt haer tegen alle Helsche en Vyandtlijcke aenvechtingen, en verkrygt voor haer de krachten, om in dien verschrickelijcken en alder-lesten Strydt de Victorie en Kroone der eeuwige glorie te bekomen. Dit bidde, hôpe en wensche ick, ô Gebenedyde en Bermhertige Moeder MARIA

Den alder-minsten en onweerdigsten
van alle uwe Dienaers en Minnaers

F. JOANNES DE BOECK,
Minderbroeder onweerdig.

NOODIG VOOR-BERICHT

Tot den goedtwilligen Leser.

DEn Koning *David* wackert alle rechtveerdighe menschen aen, om te verheffen de Goddelijcke Macht, Wysheydt, Goedertierentheydt en andere Volmaecktheden, de welcke in Wercken van Godt overvloedelijck uyt-schynen, seggende (in sijnen 32. Psalm ℣. 2.) *Verhéft den Heer met de Harpe: zingt hem Lof op den Psalter van Thien snaeren.* Den H. *Basilius*, schryvende op desen Psalm, gêeft te kennen, wat door den Psalter van Thien snaeren beteeckent wordt, seggende: Door den Psalter van Thien snaeren wordt de Liefde beteeckent, aen de welcke eygen zijn de Thien Gebôden der Goddelijcke Wet. Het Thien-getal is seer gemeyn in de H. Schrifture, en de HH. Vaders verstaen veel-tyds daer door de Thien Gebôden van Godt. Aldus leest men by *Matthéus* (*cap.* 20.) eene Parabel, waer in *Christus* segt, dat het Ryck der Hemelen gelijck is aen eenen Vader des Huysgesins, die op verscheyde uren van den dag uyt-gegaen is

om

om werck-lieden te hueren in sijnen Wyngaert; alwaer sommige vroeger, de andere laeter en laeter geaerbeydt hebbende; als het avondt geworden was wierden dese werck-lieden geroepen om hunnen loon te ontfangen: *En sy hebben elck eenen Penning ontfangen.* De H. Schriftuer noemt desen Penning *Denarius*, dat is eenen *Thien-stuyvers Penning*. Den H. *Augustinus* (*Serm. 59. de Verb. Domini*) dese Parabel uyt-leggende segt, dat door dese Werck-lieden betêeckent worden Rechtveerdige Menschen, die in dit leven door deugden en heylighe wercken met iever arbeyden, om de glorie Godts en sijne H. Kercke te verheffen: en den *Thien-penning*, die gegêven wierdt voor Dag-loon, betêeckent het eeuwig Leven. Den H. *Thomas van Aquinen* (*apud Barz. Serm. 53. n. 19.*) vraegt, waerom de Hemelsche glorie by eenen *Thien-penning* wordt vergelêken? En hy antwoordt: Om dieswille dat de Hemelsche Glorie verkrêgen wordt door het onderhouden der Thien Gebôden Godts. Gelijck dan Godt aen de menschen gegêven heeft Thien Gebôden, om het Ryck der Hemelen te bekomen; aldus heeft de Alderheyligste Maget MARIA en Moeder van Godt, besonderlijck in haer leven geoeffent *Thien Deugden*, de welcke genoemt worden *Evangelische Deugden*, om dieswille dat sy door de Vier Evangelisten in hunne HH. Evangelien beschrêven staen, door de welcke sy Godt grootelijcks behaegt en veel verdient heeft; en dese *Thien Deugden* heeft sy achtergelaten tot een exempel om naer-gevolgt te worden van alle Godt en MARIA lievende Menschen, om voorts-gang te doen in den

den weg der Volmaecktheydt, en hunne Salligheydt te verſêkeren.

Deſe *Thien beſondere Deugden* van MARIA zijn als volgt: 1. Hare *Maegdelycke Suyverheydt*. 2. *Voorſichtigheydt*. 3. *Ootmoedigheydt*. 4. *Geloof*. 5. *Godtvruchtigheydt*. 6. *Geboorſaembeydt*. 7. *Armoede*. 8. *Verduldigheydt*. 9. *Liefde*, en ten 10. *Medelyden*. Hoedanig de H. Maget MARIA heeft uyt-geſchênen in het oeffenen van deſe *Thien Deugden*, en hoe de ſelve te vinden zijn in het groot Myſterie alleen van de *Annuntiatie* ofte *Boodtſchap*, ſal breeder uyt-gedruckt worden in het Sevenſte Capittel van deſen Boeck.

Onder alle Godts lieve Heyligen, en vinde ick niemant die volmaeckteſijcker en godtvruchtiger deſe *Thien beſondere Evangeliſche Deugden* van MARIA heeft naergevolgt en geoeffent, als de H. *Joanna de Valois*, in haer leven Koninginne van *Vranckryck*. Deſe H. Princeſſe hadde haer van jongs af op-gedragen en toe-geheyligt tot den Dienſt van de H. Maget MARIA, hebbende deſe Devotie en liefde als met het melck van hare godtvruchtige Moeder ingeſôgen. Men ſegt dat de Liefde uyt-vindende is, om haer bekent te maken: aldus oock deſe H. Vrindinne van JESUS en lieve Dochter van MARIA, en was nergens meerder voor beſorgt, als om nieuwe godtvruchtige Oeffeningen uyt te vinden, om meerder hare Liefde bekent te maken, heyliger te behagen, en volmaeckter te dienen haren Bruydegom JESUS, en hare Moeder MARIA. Hierom was ſy altydt indachtig de *Thien beſondere Evangeliſche Deugden* van MARIA, die ſy noemde te weſen, de *Thien*

Vermâkelyckheden van de H. Maget: Deſe zijn de *Thien Grondt-ſteenen*, waer op ſy hare H. Orden geſticht heeft; deſe zijn de *Thien Talenten* waer mede ſy wilde, dat hare Dochters het Ryck der Hemelen ſouden koopen, en deſe zijn de *Thien Hooft-ſtucken*, waer in den Regel der *Annuntiaten* begrêpen is. Sy wilde, dat niet alleenelijck hare kleederen, maer oock allen het kleedtſel van hare Dochters ſouden weſen als de Geeſtelijcke Livrey van de Alderheyligſte Maget MARIA; en om de gedachteniſſe van deſe *Thien Deugden* dieper te drucken in de gemoederen van hare Dochters, heeft ſy gewilt, dat ſy aen de openinge van hun Habyt op de borſte ſouden hebben *Thien* Knoppen ofte *Thien* Haecken en Oogen, als oock *Thien* Knôopen in de Koorde waer mede ſy omgordt zijn, en *Thien* Spellen om den Doeck en Wyle op hun hooft te ſpêten.

Sy heeft oock hare Orden begonſt met *Thien* godtvruchtige Dochters, die haren Bichtvader *Gabriël Maria* tot diën eynde tot *Tours* hadde opgeſocht en aengebragt: ſy beval, dat hare Dochters naer hunne Profeſſie *Thien* dagen Silentie ofte Stil-ſwygentheydt ſouden houden en Communiceren, hier door verdienende vêle Aflaeten en Geeſtelijcke Voordeelen, aen hun ten diën opſichte van den Roomſchen Stoel verleent. Daer-en-boven wilde ſy, dat in allen de Kercken en Klooſters van hare Orden op de publiecke Plaetſen ſoude vertôont weſen de Af-beeldinge der *Annuntiatie* ofte *Boodtſchap* van de Alderheyligſte Maget MARIA, tot de welcke ſy met eenen ſoo godtvruchtigen iever ont-

ſtêken

ſtêken was, dat ſy alle hare Brieven en Schriften, als oock die van hare Dochters, teeckende met den Zêgel, waer op uyt-gedruckt ſtondt de Af-beeldinge van de *Annuntiatie*, gelijck als eene *Eſther* de hare teeckende met den Zêgel van den Koning *Aſſuérus*, niet willende iet voor wettig herkennen, ten zy het ſelve onderteeckent was in den Naem en Authoriteyt van MARIA. Aldus heeft ſy oock op den Feeſtdag der HH. Dry Koningen geoffert *Thien* goude Penningen, waer op uyt-gedruckt ſtondt de Af-beeldinge der *Annuntiatie.*

Alhoewel de H. *Joanna de Valois* boven al was uytmuntende in volmaeckt-elijck naer te volgen de *Thien beſondere Evangeliſche Deugden* van de H. Maget MARIA; ſoo was ſy des niet-te-min een Kort Begryp van alle andere chriſtelijcke Deugden: in hare woorden was ſy minſaem, in haer aenſien met de ôogen nêer-geſlagen, in hare zêden geſtichtig, in hare converſatie belêeft; in haren raedt voorſichtig, in hare genêgentheden eerbaer in haren gang wel-gemaniert, in haer aengeſicht ootmoedig, in hare kleederen eenvoudig, in hare bewêginge ſonder trotsheydt en miſachtinge. Sy hadde een herte niemant kleyn achtende als haer-ſelven, niemant beminnende als Godt, MARIA en haren Evennaeſten om Godt. Allen haer vermaeck was in de godtvruchtige Oeffeninge der *Thien Evangeliſche Deugden* van MARIA: hare voeten waren in de Kerck ofte Bidt-plaetſen; hare handen op de wonden en zêeren van arme menſchen; hare ſchouders waren den Aembeeldt van hare gedurige diſciplînen, en hare

borſt den Toets-ſteen van ſware ſtêen-ſlagen: Sy offerde hare ooren aen de Sermôonen, haren mondt aen den Lof van Godt, en haer lichaem aen Vaſten, Verſtervingen, en andere penitentiële Wercken. Hare ziele was gedurig verſlonden in Godt door Hemelſche beſchouwingen, en haren geheelen menſch met allen de krachten van hare ziele waren als eene alderſuyverſte Offerhande van eene quêlende Tortel-duyve, de welcke moeſt opgeoffert worden op den Goddelijcken Autaer in het vuer der liefde van JESUS en MARIA.

Maer laet ons nu hier aenmercken hoedanig de H. *Joanna de Valois* heeft uyt-geſchênen in het oeffenen der *Thien beſondere Evangeliſche Deugden* van de Alderheyligſte Maget MARIA. Voor eerſt in de *Maegdelycke Suyverheydt*. Gelijck de H. Maget van den eerſten oogenblick van haer verſtandt (het welck haer met de onbevleckte Ziele is in-geſtort) hare *Maegdelycke Suyverheydt* aen Godt heeft toegeheyligt: aldus heeft de H. *Joanna* van het begin van haer verſtandt, maer ontrent vyf jaren oudt weſende, als MARIA haer openbaerde, dat ſy voor hare doodt ſoude inſtellen eene Orden van HH. Maegden, hare *Maegdelycke Suyverheydt* aen Godt op-gedragen. En gelijck de H. Maget de Alder-eerſte is geweeſt onder alle menſchen, die de *Maegdelycke Suyverheydt* aen Godt heeft belôoft; aldus is de H. *Joanna* de Alder-eerſte geweeſt onder allen de *Annuntiaten*, die oock aen Godt de *Maegdelycke Suyverheydt* heeft belôoft. Daer-en-boven gelijck de H. Maget, niet-tegenſtaende dat ſy vêle jaren in wettige Trouw heeft gelêeft met haren Man den H.

Jo-

Joseph, en met hem gewoont: aldus de H. *Joanna*, niet-tegenstaende dat sy 21. jaren is getrouwt geweest met haren Man den Hertog van *Orleans*, daer naer *Ludovicus* den XII. Koning van *Vranckryck*, is sy nochtans ongeschonde Maget geblêven, gelijck den Koning haren Man onder sijnen Koninglijcken Eedt wettelijck heeft verklaert. Hoe suyverlijck de H. *Joanna* heeft gelêeft, en andere tot de Suyverheydt heeft aen-gewackert, sal den Godtvruchtigen Leser vinden in 't vervolg van haer H. Leven; mogende de H. *Joanna* met MARIA oock seggen: *Mits dat ick geenen Man en bekenne.* (*Luc. c.* 1. *v.* 34.)

Ten 2. in de *Evangelische Deugt van Voorsichtigheydt.* De Moeder Godts wordt met recht in hare Litanie genoemt: *Aldervoorsichtigste Maget.* Gelijck de H. Maget voorsichtig is geweest in hare gepeysen, als sy de *Boodtschap* van den Engel *Gabriël* ontfong: *Sy peysde hoedanig dese groeteniſſe was.* (*Luc. c.* 1. *v.* 29.) Aldus was de H. *Joanna* oock voorsichtig in de Hemelsche Openbaringen en Ontgeestingen, die haer over-quamen, om niet bedrôgen te worden van den *Satan*, die sich wêet te hervormen in eenen Engel des lichts. (2. *Cor. c.* 11. *v.* 14.) En gelijck de H. Maget voorsichtig was in hare woorden, wordende, volgens den H. *Bernardus* (*Serm. sup. Sign. magn.*) in de HH. Vier Evangelien maer viermael bevonden gesprôken te hebben: Ten 1. tot *Nazareth* met den Aerts-Engel *Gabriël*, ten 2. met hare Nichte *Elisabeth* in de Besoeckinge; ten 3. met haren Sône JESUS, hem vindende in den Tempel, en ten 4. tot de Dienaers in de Bruyloft tot *Cana in Galiléen*: al-

dus was de H. *Joanna* voorsichtig in hare woorden, sprêkende seer weynig, en niet, als het gêne noodtsakelijck en gestichtig was; voorsichtig verswygende de Hemelsche Jonsten, waer mede Godt haer soo mildelijck toefde. Wederom gelijck de H. Maget voorsichtig was in het vluchten naer Egypten, en in alle andere voorvallen, niet doende, als door het ingêven van Godt den H. Geest, die in alle aenslagen haren Raedts-man was: aldus oock de H. *Joanna*, en dêde geene wercken, ten zy naer eerst door het gebedt de gratie van den H. Geest aengeroepen te hebben, volgende in alles den voorsichtigen Raedt van haren Bichtvader Pater *Gabriël Maria*. Voorwaer sy hadde groote *Voorsichtigheydt* noodig in soo vêle sware vervolgingen, onrechtveerdige verstootinge, en stichten van hare Orden: in het schryven van den Regel, in het bouwen van een Klooster, en andere sware ondernêmingen, waer in hare *Voorsichtigheydt* te boven gong de swackheydt van het Vrouwelijck Geslacht.

Ten 3. in de *Evangelische Deugt van Ootmoedigheydt*. Gelijck de H. Maget gesprôten uyt het Koninglijck Geslacht van *David*, geworden de Moeder van Godt, en verhêven tot Koninginne van Hemel en Aerde, haer nochtans in alles heeft verootmoedigt: aldus de H. *Joanna* gesprôten uyt het oudt Koninglijck Geslacht van *Vranckryck*, wesende de Dochter, Suster en Huysvrouwe van Dry Machtige Koningen, en verhêven Koninginne van de Fransche Kroone, heeft in alles haer verootmoedigt, hebbende een nêderig gevoelen van haer-selven, en haer verheugende als

sy

ſy om den Naem van JESUS wêerdig was verſmaedtheden en vervolgingen te lyden. En gelijck de H. Maget haer in het Huys van *Zacharias* heeft geoeffent in ootmoedige en verworpen Wercken: aldus oock de H. *Joanna* waſtde de voeten van arme menſchen, diende die aen hare tâfel, gong die beſoeken in hunne huyſen, ſuyverde hunne etters en zêeren, en vermaeckte met eygen handen hunne wonden. Wederom gelijck de H. Maget de Glorie van alle hare goede Wercken, Deugden en Verdienſten, door *Ootmoedigheydt* aen Godt toe-ſchrêef, ſeggende: *Hy heeft my groote dingen gedaen die Machtig is.* (*Luc. c.* 1. *v.* 49.) En hoorende haer noemen de *Moeder Godts*, heeft ſy door ootmoedigheyt haer-ſelven den verworpen naem van *Ancilla* ofte *Dienſtmaegt* toe-geſchrêven: aldus oock de H. *Joanna*, hoe meerdere Hemelſche Jonſten ſy ontfong, hoe meerder ſy haer verootmoedigde, trachtende de ſelve uyt vreeſe van ydele glorie altydt te verbergen, en den Lof daer van aen Godt toe te ſchryven. Ja, men en ſoude van de ſelve weynig oft niet gewêten hebben, ten waer dat haren Bichtvader de ſelve naer hare doodt hadde bekent gemaekt. Daer-en-boven de H. *Joanna* verſaeckte door ootmoedigheyt alle wereldtſche Eer-nâmen, willende dat men haer *Suſter Joanna* ſoude noemen, en dat allen de Overſten van hare Orden ſouden genoemt worden met den ootmoedigen Naem van *Ancilla* ofte *Dienſtmaegt.*

Ten 4. in de *Evangeliſche Deugt van Geloove.* Gelijck de H. Maget gelooft heeft de woorden van Godt, tot haer door den Engel *Gabriël* geſprôken: *Siet, gy ſult ontfangen en*

baeren eenen Sône. (*Luc. c.* 1. *v.* 31.) En door het Geloove, gelijck segt den H. *Augustinus* (*Tom* 10. *Serm.* 2. *de Annunt.*) is geworden de Moeder Godts, en om dit *Geloove* is geprêsen geweest van hare Nichte *Elisabeth*, die tot haer seyde: *Salig zyt gy die gelooft hebt: want die dingen sullen volbragt worden, die u geseydt zyn van den Heere.* (*Luc. c.* 1. *v.* 45.) Aldus heeft de H. *Joanna* oock gelooft aen de woorden, die haer uyt den Hemel geseydt wierden, dat sy eene nieuwe Orden van Maegden ter eeren van MARIA soude instellen. En sy wel wêtende, dat den Apostel segt, dat *sonder het Geloove onmogelyck is aen Godt te behagen.* (*Hebr. c.* 11. *v.* 6.) hadde sy haren geest en verstandt onderworpen ten dienste van het Geloove aen Godt, aen het Goddelijk Woordt en aen onse Moeder de H. Kercke; hier door hadde sy eene groote eerbiedinge tot het H. Sacrament, tot de H. Maget, tot de Reliquien der Heyligen, en andere heylige Saken: tot welck Geloove sy oock andere aenwackerde en versterckte.

Ten 5. in de *Evangelische Deugt van Godtvruchtigheydt.* Gelijck MARIA is, en genoemt wordt *Een Vat van uytmuntende Devotie*, en uyt *Godtvruchtigheyt* den Heere heeft gelôoft, seggende: *Myne Ziele maeckt groot den Heere*, &c. (*Luc. c.* 1. *v.* 46.) en dagelijcks verslonden was in 't gebedt: aldus was de H. *Joanna* van hare teere jongheyt genêgen tot Godtvruchtige gebêden, menig-mael verslonden in Hemelsche beschouwingen en ontgeestingen, Godt lôvende en danckende. En gelijck de H. Maget jarelijcks opklôm naer *Jerusalem* in den Tempel, geduriglijck haren Sône JESUS

naer-

naervolgde, om godtvruchtelijck te aenhooren sijne Goddelijcke Leeringen, en volherdende was met de Apostelen in 't gebedt: aldus was de H. *Joanna* gestadelijck in de Kercken biddende, de Sermoonen aendachtelijck hoorende, en meditêrende op de Mysterien van het Leven van JESUS en MARIA. En overdenckende de woorden die den Engel hadde gesprôken tot den H. *Joseph: Neemt het Kindt en syne Moeder en vlucht in Egypten.* (*Matth.* c. 2. v. 13.) Aenmerckte sy, "dat dit Godde-„lijck Kindt niet en wilde gescheyden zijn „van sijne Moeder MARIA, nochte de Moe-„der van haer Kindt JESUS." Waer door hare *Godtvruchtigheyt* dagelijcks vermeerderde tot JESUS en MARIA. Sy hadde oock eene groote *Devotie* tot het H. Sacrament, en Communiceerde met overvloedige trânen: Sy hadde uyt-gevonden eene nieuwe godtvruchtige maniere om de H. Maget MARIA te eeren, bestaende in Thien AVE MARIAS ofte *Weest Gegroeten*, die sy las ter eeren van de *Thien besondere Evangelische Deugden* van de H. Maget: welcke godtvruchtige Maniere daer naer is verbreydt, niet alleenelijck in hare Orden, maer oock onder de wereldtlijcke menschen, de welcke hier toe gebruyken Thientjens ofte *Pater-nosters*, genoemt *Derde-Ordekens* ofte *Dry Devotien van de H. Maget* MARIA, tot diën eynde besonderlijck gesnoert met Thien witte teeckens, ter eeren van de *Thien Evangelische Deugden* van MARIA, met Vyf roode teeckenen, ter eeren van de Vyf bloedige Wonden van JESUS, en met Twelf swerte teeckenen, ter eeren van de Twelf besondere Vruchten van het H. Sacrament des Autaers, ondermengelt met dry groote Teeckenen van roodt,

roodt, ſwert en wit, aen de welcke gelêſen wordt: *Onſen Vader* en *Weeſt Gegroet* voor den Paus van *Roomen*, en den Vrede van de H. Kercke; waer van beſondere Boeckskens worden uytgegêven door de Religieuſen *Annuntiaten*, en waer aen, die het ſelve godtvruchtelijck lêſen, *Alexander* den VI., *Leo* den X., *Adrianus* den VI. en andere Pauſen, vêle ſchoone Aflâten hebben verleent, breeder te lêſen in de voornoemde Boeckskens. Aenmerckt hier Beminde Lêſer, wat ſchoone voet-ſtappen van *Godtvruchtigheyt* de H. *Joanna* heeft achtergelaten aen het Chriſtendom.

Ten 6. in de *Evangeliſche Deugt van Gehoorſaemheydt*. Gelijck de H. Maget MARIA is gehoorſaem geweeſt aen Godt, aen de Wet en aen de Wereldtlijcke Overheydt: ten 1. aen Godt, haer in de *Boodtſchap* onderworpende aen den Goddelijcken wille, om de Moeder Godts te zijn, ſeggende: *My geſchiede naer uw woordt*. Ten 2. aen de Wet: want naer dat vervult waren de dagen der Suyveringe naer de Wet van *Moyſes* (*Levit. c.* 12. ℣. 6.) heeft MARIA haer Kindt JESUS gedragen in *Jeruſalem*, om hem te offeren voor den Heere, gelijck den Evangeliſt *Lucas* ſchryft (*cap.* 2. ℣. 22.) Ten 3. aen de Wereldtlijcke Overheydt, gaende MARIA met *Joſeph* uyt *Galileën* van de Stadt *Nazareth* in 't Jôdtſche Landt tot *Davids* Stadt, die genoemt wordt *Bethlehem*, om gehoorſaem te zijn aen het gebôdt van den Keyſer *Auguſtus*, willende dat beſchrêven ſoude worden de geheele Wereldt. (*Luc. c.* 2. ℣. 1. *& ſeq.*) Aldus heeft de H. *Joanna de Valois* oock gehoorſaem geweeſt aen Godt, aen de Wet, en aen de Geeſtelijcke en Wereldtlijcke Overheydt. Ten 1. aen Godt, inſtellen-

de

de volgens ſijnen Goddelijken wille het Maegdelijck Orden der *Annuntiaten*, waer in ſy vêle ſwarigheden heeft ondervonden. Ten 2. aen de Wet, onderhoudende ſtiptelijk de Goddelijcke Gebôden en van de H. Kerke. Ten 3. aen de Geeſtelijcke en Wereldtlijcke Overheydt, haer gewillig onderworpende aen het Vonnis van den Paus en den wille van haren Man den Koning, in het brêken van haer Houwelijck. Daer-en-boven heeft ſy *Gehoorſaemheydt* belôoft aen Godt naer de vorme van andere Religieuſen, en aen haren Bichtvader Pater *Gabriël Maria*.

Ten 7. in de *Evangeliſche Deugt van Armoede*. Gelijck de H. Maget MARIA, naer het exempel van haren Sône de rykdommen heeft verſmaedt en de armoede verkôren, en niettegenſtaende dat ſy geſprôten was uyt het Koninglijck Geſlacht van *David*, nochtans altydt heeft gelêeft in groote armoede en gebreck, genoodtſaeckt zijnde haer te vertrecken in eenen armen Stal, om den Godt van Hemel en Aerde te baeren; niet hebbende als arme doecken om haer Kindeken JESUS in te winden, en levende van den arbeydt van hare handen, en van het handtwerck van den H. *Joſeph*: aldus heeft de H. *Joanna* de Ryckdommen verſtooten en de *Armoede* omhelſt. De armoede wierdt geſien in hare Kleederen, de welcke waren van eene gemeyne Stoffe; de weynige Inkomſten, die ſy jarelijcks ontfong van haren Vader den Koning, waren niet genoegſaem tot onderhoudt van haren Koninglijcken Perſoon, alhoewel ſy uyt de ſelve noch moeſt betalen hare Staet-Jouffrouwen en Bedienden. Afgeſcheyden weſende van haren Man en woonende tot *Bourges*, alhoewel ſy alſdan vêle

ryke

ryke Inkomſten hadde, heeft ſy de ſelve beſtêedt tot het bouwen van Kloosters en Kercken, tot onderhoudt van arme menſchen, en andere mildadige Wercken van bermhertigheydt. Daer-en-boven heeft ſy de H. Evangeliſche *Armoede* aen Godt belóoft, en gewilt dat hare Dochters de ſelve ſouden belôven en heyliglijck onderhouden, gelijck duydelijck uyt-gedruckt ſtaet in het VII. Capittel van den Regel der *Annuntiaten*.

Ten 8. in de *Evangeliſche Deugt van Verduldigheydt*. Gelijck de H. Maget MARIA geheel haer leven de alder-verduldigſte is geweeſt in alle lyden; verdragende de bloedtgierige vervolginge van den Koning *Herodes*, vluchtende ſonder tegenſpraek uyt haer Landt naer *Egypten*, dry dagen lang met groote Verduldigheydt ſoeckende haren verlôren Sône, ſchynende boven-al hare ſtandtvaſtige Verduldigheydt uyt in het bloedig Lyden en bittere Doodt van JESUS: aldus was de H. *Joanna de Valois* in alle lyden, het welck van hare geboorte heeft geduert tot hare doodt, altydt de alder-verduldigſte, verdragende ſonder klagen de bittere vervolgingen van haren Vader den Koning, den ſwaren overlaſt, verſtootinge, en Trouw-breuck van den Koning haren Man; latende met eene alder-ſtandtvaſtigſte Verduldigheydt haer van het hooft nêmen de Koninglijcke Kroone van Vranckrijck, en haer geheel overgêvende, om met verduldigheydt alle lyden te onderſtaen ter liefde van JESUS en MARIA.

Ten 9. in de *Evangeliſche Deugt van Liefde* ofte *Goedertierentheydt*. Gelijck de Alderheyligſte Maget MARIA is en genoemt wordt eene *Minnelycke Moeder* en eene *Goedertiere Maget*, wê-

wêsende altydt brandende in de *Liefde* soo tot Godt als tot den Even-mensch; voedende haren Sône JESUS met hare Maegdelijcke borsten, hem verborgende voor de moordadige handen van den Koning *Herodes*, uyt liefde hem soeckende en vindende in den Tempel: als oock tot haren Even-mensch, op de Bruyloft tot *Cana* in *Galileën* besorgende den Wyn die aldaer ontbrack; en gêvende aen de Dienaers goede vermaningen, om alles te doen wat haren Sône aen hun soude seggen. (*Joan. c.* 2.) Aldus was oock de H. *Joanna de Valois* vol Liefde en Goedertierentheydt tot Godt en haren Even-mensch; hare Liefde tot Godt schêen uyt door de gedurige ontgeestingen, door de welcke sy in Godt verslonden was, sy quêelde met de Bruyt door Liefde; ja, sy is door den geweldigen brandt der Goddelijcke Liefde gestorven. Sy toonde hare Liefde en Goedertierentheyt oock tot den Even-mensch, sy was eene Moeder van de arme menschen, aen de welcke sy gaf broodt, wyn, kleederen en andere noodige saken, sy vermaeckte met hare eygen Koninglijcke handen de vervuylde wonden en stinckende zêeren der behoeftige menschen. Ja, sy toonde hare Liefde oock tot hare Vyanden, waer door sy haren plichtigen Man heeft dickwils van de doodt verlost.

Ten 10. in de *Evangelische Deugt van Droefheydt* ofte *Medelyden*. Gelijck de Alderheyligste Maget MARIA is geweest eene alderbedruckste Moeder, door het Medelyden 't welk sy hadde met haren lydenden en stervenden Sône JESUS, waer door sy in haer Maegdelijck herte altydt heeft gevoelt het scherp-snydende Sweerdt van den Ouden *Simeon* aen haer voorseydt. (*Luc. c.* 2. *v.* 35.) Gestaen heeft neffens

fens het Kruys, waer aen sy haren beminden Sône sag sterven; en naer sijne doodt door Medelyden menig-mael heeft gaen besoecken den Berg van Calvarien en andere Plaetsen waer hy gelêden hadde: Aldus oock de H. *Joanna de Valois*, door Medelyden diep in de Ziele gewondt over het bitter Lyden en sterven van Jesus, mogt met den Apostel wel roepen: *Dat sy met Christus gekruyst was.* (*Gal. c.* 2. *v.* 19.) Overdenckende de droeve Mysterien van sijn bitter Lyden met gedurige trânen, hier door scheurde sy haer teer lighaem ôpen met bloedige disciplînen, verbrysselde hare borste met wreede slagen van eenen harden steen; droeg op haer herte een Kruys met vyf punctige nâgels; omgorde haer lighaem met eene yzere kêting, en stelde in haren Hof de Af-beeldingen van den Berg Calvarien en het H. Graf, om hier door dâgelijcks voor oogen te hebben de Instrumenten van het bitter Lyden en Doodt, en hare Ziele aen te wackeren tot Medelyden van haren bloedigen Bruydegom Jesus.

Dit zijn B. L. de *Thien besondere Evangelische Deugden* van de H. Maget Maria, de welcke de H. *Joanna de Valois* soo volmaecktelijck in haer leven heeft naer-gevolgt, en waer op sy hare H. Orden der *Annuntiaten* heeft gesticht; om haer-selven en hare Dochters gelijckvormig te maken aen de H. Maget Maria. Het is om dese reden, dat ick desen tegenwoordigen Boeck van haer H. Leven, wondere Deugden en schoone Mirakelen hebbe verdeylt in *Thien Capittelen*, waer van de Inleydinge begint met de Deugden, Wercken en HH. Mysterien van de H. Maget Maria: op dat den Godtvruchtigen Lêser daer uyt kla-

klarelijck ſoude aenmercken de groote Overeenkomſte en Gelijckvormigheyt die'er is tuſſchen de Moeder en Dochter, tuſſchen MARIA en de H. *Joanna*.

Gelijck dan den Eerw. en Geleerden Pater *Bartholoméus de Piſis* uyt het Orden der Minderbroeders in het jaer 1385. in 't Latyn geſchrêven heeft eenen grooten Boeck, vêle jaren daer naer gedruckt tot *Milanen* by *Gotardus de Ponte*, genoemt: *Liber Conformitatúm vitæ B. Franciſci ad vitam Domini* JESU CHRISTI: waer in hy aentoont de Over-eenkomſte en groote Gelijckvormigheyt der Geboorte, Leven en Doodt van den H. *Franciſcus* met CHRISTUS JESUS onſen Saligmaker: aldus heb ick alhier de Deugden, Wercken en wonderlijcke Voorvallen geſchiedt in het Leven van de H. *Joanna de Valois* vergelêken met het Leven van de H. Maget MARIA; om aen te toonen, dat gelijck den H. *Franciſcus* geweeſt is een lêvende Af-beeldinge van CHRISTUS onſen Saligmaker; aldus de H. *Joanna* oock geweeſt is een lêvende Af-beeldinge van MARIA de Moeder Godts. Noch deſe Vergelijckinge en moet aen niemant vrêemdt ofte verdicht ſchynen, aengeſien de H. Maget dit ſelfs heeft veropenbaert aen den Geluck-ſaligen Pater *Gabriël Maria*, ſeggende: "Dat ſy gevonden „hadde eene Vrouwe naer haer herte, *Joanna* „*van Vranckryck*;" gelijck alhier in den Opdragt-Brief aen de H. Maget beſchrêven is.

Wat aengaet de Hiſtorie van dit H. Leven; ick bekenne opentlijck, dat ick de ſelve vergadert en getrocken hebbe uyt menigvuldige ſoo Latynſche, Franſche en Nêderduytſche Boecken, als geloofweerdige *Manu-ſchriften*, ſonder daer in iet, dat merckelijck is, van het my-

myne by te voegen: alles wat hier van my beſchrêven is, is van te vôren gedruckt ofte geſchrêven geweeſt; en daer en is niet in van het myne, als alleen de Verſamelinge, Opſtellinge, Toepaſſinge, en den Stiel ofte Maniere van ſchryven. Ick voorſien wel, dat dit van ſommige Hekel-ſuchtige Tael- en Letterſifters ſal gehayr-klieft en tegen-geſprôken worden; maer daer is my weynig aen-gelêgen; aengeſien ick in myne maniere van ſchryven niet anders en betrachte, als aen den Goedtwilligen Lêſer voor ôogen te ſtellen het H. Leven, wondere Deugden en ſchoone Mirakelen van de H. *Joanna de Valois*; niet om den Inhoudt daer van, oft Maniere van ſchryven te beknibbelen; maer om tot de Saligheydt der Ziele naer-gevolgt te worden. Waerom ick ſegge:

Let op de ſpelling niet, oft hoe het is geſchrêven;
Maer op het Voorbeeldt let, om daer wel naer te lêven:
Stelt op myn Rekening de Tael en Letter-ſout,
En zyt gy, Lêſer, wys, de Deugt voor u behoudt.

En of het gebeurde, dat ſommigen *Zoïlus* ofte *Momus* hier mede noch niet te vrede en was; dan ſegge ick tot hem:

Acht gy met dit geſchrift myn tydt verquiſt te wêſen,
Verquiſt noyt uwen tydt met myn geſchrift te lêſen;
Oft meynt gy myn verſtandt niet wel te zyn beſtêedt,
Beſtêedt dan uw verſtandt, daer gy iet bêters wêet.

VOorders verklare en belyde ick, dat alles wat in deſen Boeck van my beſchrêven is, ick met een rechtzinnig en ootmoedig gemoedt onderworpe aen het Gevoelen en Oordeel van onſe Moeder de H. Kercke, als aen den onfeylbaren Regel en onberoerelijcken Grondt-ſteen der Waerheydt.

HET

HET LEVEN VAN DE H. JOANNA DE VALOIS.

EERSTE CAPITTEL.

Geslachte, geboorte, en godtvruchtig beginsel des Levens van de H. Joanna, *over-eenkomende met de H. Maget* MARIA.

DE Koning *David*, verlicht en bestiert door Godt den H. Geest, heeft seer wel en met waerheydt uytgeroepen: *Wonderlyck is Godt in syne Heyligen*: Ps. 67. v. 36. Ende gelijck de Goddelijcke wonderheden uyt-schynen in de levens van alle sijne Heyligen; aldus is Godt niet minder verwonderlijck geweest in het leven van de H. *Joanna de Valois*, die geweest is de Dochter van *Ludovicus* den XI.; de Suster van *Ca-*

rolus den VIII. en de Huyſvrouwe van *Ludovicus* den XII. alle Koningen van Vranckrijck. Sy is geweeſt de lieve Vrindinne van *Jeſus*, de oprechte Naervolgſter van *Maria*, en *Fondaterſſe* der *Religieuſen*, genoemt *Annuntiaten*, onder den Regel der beſondere Evangeliſche *Thien Deugden* van de H. Maget MARIA.

Gelijck dan den H. *Bonaventura* en andere vermaerde Schryvers den H. Seraphijnſchen Vader *Franciſcus* ſoo in geboorte, leven ende doodt voor-ſtellen als een volmaeckt Afbeeldtſel en levende Copye van *Chriſtus* JESUS: aldus mag ick oock de H. *Joanna de Valois* om haere groote gelijckvormigheydt voor-ſtellen en beſchryven als een volmaeckt Af-beeldtſel en levende Copye van *Maria* de Moeder van *Jeſus*: aengeſien ſy in haere Deugden en manieren, in hare woorden en wercken, in haer leven en doodt geſtadigheeft betracht haer-ſelven in alles gelijckvormig te maecken aen de H. Maget MARIA.

De H. Maget MARIA heeft haere af-komſte uyt het Koninglijck geſlachte van *David*, afdaelende door verſcheyde geſlachten van Koningen, Patriarchen en Propheten tot het geſlachte van hare geluckſalige Ouders *Joachim* en *Anna*. Alſoo is oock de H. *Joanna de Valois* geſproten uyt het oudt doorluchtig Stamhuys der Koningen van Vranckrijck, hebbende voor haer beginſel *Philippus* den VI. en Eerſten van den Naem: *De Valois*, Koning van Vranckrijck, gekroont tot *Rheyms* den 22. van Auguſtus 1328. afdalende uyt het Koninglijck geſlacht van den H. *Ludovicus* den IX. Koning van Vrankrijck, gekroont in't jaer 1226.

voorts-

voorts-komende van *Hugo*, by-genaemt *Capetus*, Koning van Vranckrijck, gekroont in 't jaer 987. Van den H. *Ludovicus* den IX. tot *Ludovicus* den XI. Vader van de H. *Joanna*, worden getelt negen Koningen van Vranckrijck, uyt de mannelijcke Linie voorts-komende: en alhoewel de H. *Joanna*, soo door verscheyde generatien als verloop van jaeren eenigsints is afgescheyden van den H. *Ludovicus* den IX. soo heeft nochtans openbaer geschenen, dat sy niet minder Erfgenaem en was van sijne groote deugden en heylig leven, als van sijn doorluchtig Koninglijck Bloedt.

Ludovicus, Vader van de H. *Joanna*, is eerst getrouwt geweest met *Margarita Stuart*, Dochter van *Jacobus* den Eersten van dien naem Koning van Schotlandt: maer dese vroegtydig stervende sonder kinderen achter te laeten, heeft sich *Ludovicus* begêven tot een tweede Houwelijck, voor Huysvrouwe nemende *Carolina van Savoyen*, by de welcke hy gewonnen heeft dry Sônen: *Jacobus*, die noch seer jong zijnde is gestorven: daer naer *Carolus* den VIII. die sijnen Vader is opgevolgt in de Kroone van Vranckrijck; en *Franciscus* Hertog van *Berry*, die oock seer jong is gestorven en begraven in de Kercke der Minderbroeders tot *Amboise*. Syne dochters zijn geweest, *Ludovica*, de welcke noch jong zijnde is gestorven; de tweede *Anna*, die getrouwt is geweest met *Petrus* Hertog van *Bourbon*; en de derde de H. *Joanna* van Vranckrijck daer naer getrouwt met *Ludovicus* Hertog van *Orleans*, die naer de doodt van *Carolus* den VIII. is Koning van Vranckrijck geworden.

De H. Princeſſe *Joanna* is geboren in het jaer 1464. Maer in wat Stadt oft Plaetſe, op wat maendt oft dag deſe H. Princeſſe geboren is, hebben de Hiſtorie-ſchryvers van haer leven, en andere menigvuldige Schryvers, die van haer in hunne Boecken gewag maken, aen de naerkomelingen onbekent gelaten. Het zy hier mede ſoo het wilt; de geboorte van deſe H. Princeſſe wirdt van haren Vader den Koning aengeſien als een ſake van miſachtinge, waer in hy geene oft weynige voldoeninge vondt. De oorſake hier van mag men ſeggen te weſen, om dat *Ludovicus* den XI. tot noch toe geene Sônen en hadde gewonnen in het Houwelijck: want hy verlangde driftig om te hebben eenen mannelijcken Erfgenaem van ſijn bloedt, die naer ſijne doodt hem ſoude konnen op-volgen in de Koninglijcke Kroone van Vranckrijck: hierom ſoo haeſt hy hoorde dat hem geboren was eene Dochter, ontfong hy hier over eene uyterſte droefheydt, en tegen-zin tot deſe H. Princeſſe; het welck de reden is geweeſt, dat ſoo wel in alle Provincien van ſijn Rijck, als in ſijn Koninglijck Hof, geene de minſte vreugde-teeckenen en wirden gemaeckt, maer in tegendeel ſag men alles in een doove en koele ſtilſwygentheydt doorbrengen. Soo weynig kende men in diën tijdt wat eene koſtelijcke gifte het Koninglijck Huys uyt den Hemel ontfong in de geboorte van de H. *Joanna!*

Met recht mag ick hier gebruycken de woorden van den wyſen Salomon, *Cant. c. 2. v. 2. Gelyck eene Lelie onder de doornen, aldus is myne Vrindinne onder de Dochteren:* de ſelve

ve toepaſſende aen de H. *Joanna*: want ſy is in Vranckrijck te voorſchijn gekomen als eene ſuyvere Lelie groeyende in het midden der ſcherpe dôornen van gedurige vervolgingen; en het vervolg van haer droevig en pynelijck leven had eene groote over-eenkomſte met de eerſte beginſelen van hare geboorte. Jae, het gebeurde ſelver, dat den Koning haren Vader, die van alle ſaken oordeelde naer ſyne genegentheden, en volgens de verblinde menſchelijcke herts-tochten; wijdt van daer, dat hy ſoude hebben bewêegt geweeſt door deſe Hemelſche gifte, die den Almogenden Godt hem ſoo mildelijck hadde verleent, niet op en hieldt deſe jonge Koninglijcke Princeſſe ſijne Dochter te haten en verſmaedtheydt aen te doen. Ah! hoe menigmael heeft hy aen dit H. Kindt laten gevoelen, dat hy voor haer niet en hadde de minſte Vaderlijcke genegentheydt. Alhoewel de H. *Joanna* verhêven was tot een Fortune, in de welcke de blinde oogen der menſchen geen kruyſſen oft tegenſpoedt en vinden, heeft ſy nochtans, gelijck als alle Godts lieve Vrienden, den Kruys-weg van gedurig lyden van hare geboorte af tot hare doodt toe wel dapper moeten betrêden, en in geheel haer leven weynig, oft geene blijdtſchap, oft menſchelijcken trooſt genoten: maer Godt verdobbelde den Hemelſchen trooſt veel volmaeckter en geluckiger in hare ziele.

Nauwelijcks en hadden de eerſte ſtralen van de reden beginnen uyt te ſchynen in den geeſt van dit H. Kindt, ſoo hoog bemint van den Hemel; oft ſy is geworden het doelwit, waer op haren Vader heeft uytgeſchoten de pylen

van ſijne eygen-zinnigheydt en wreede koppigheydt: en dit eenſdeels om dat de jonge H. Princeſſe van geſtaelte des lichaems niet ſeer ſchoon en was, hebbende de eene ſchouder een weynig hooger als de andere: anderſints om dat ſy meer genêgen ſchêen te zijn tot de Godtvruchtigheydt en geeſtelijck leven, als tot de Hof-ſche manieren en ydele dragten der kleederen. De Godtvruchtigheyt, die haer ſchêen in-geboren te weſen, keerde alle de genegentheden van haer onnooſel herte tot het Goddelijck weſen van haren Schepper, die haer niet en ſchêen geſchapen te hebben als voor ſy-ſelven: en Godt jaloers over de eerſte jaren van hare teere jeugt, wilde volle bezittinge nemen van hare ziele in het beginſel van hare wegen. Hierom heeft de gratie van Godt den H. Geeſt deſe jonge Princeſſe, noch maer een kindt weſende, wonderlijck voorkomen met ſijne krachtige gebenedydinge en Hemelſche ſoetigheden, om hier door haer bequaem te maken tot groote voornemens en wondere uytwerckſels, die den Heer door haer wilde doen tot ſijne meerdere glorie en ſaligheydt der Zielen.

Het herte van de H. *Joanna* was teenemael brandende in het vier der Goddelijcke liefde, en dit in den teeren ouderdom, alſwanneer andere kinderen, boven-al de kinderen van Koningen en Princen, genegen en beſig zijn in de dwaſe genoechten en malle ydelheden des wereldts; alſdoen en konde de H. jonge Princeſſe geene andere genoegten proeven, als in te hooren ſprêken, en ſelfs te ſprêken van haren Godt, aen wie ſy herte aen herte hare over-groote liefde te kennen gaf.

gaf. Sy en hadde geene genegentheydt als tot Hemelſche en heylige ſaken, alle andere ſaken waren haer onſmakelijck, en ſchênen aen haer te weſen als dreck en vuyligheydt, en geheel onweerdig aen eene ziele geſchapen voor den Godt des Hemels. Hier van quam voorts deſe driftige genegentheydt tot het gebedt, deſe groote vierigheydt tot alle geeſtelijcke oeffeningen. Hier van quam voorts deſe Engelſche zêegbaerheydt, ſoetaerdigheydt en wel-gemaniertheydt, aenlockende tot liefde en verwonderinge alle die het geluck hadden van by haer te komen. Hier van quam eyndelijck voorts deſe ſtandtvaſtige en teere godtvruchtigheydt ſoo hoog verheven aen de nederigheydt van haren jongen ouderdom: de manhaftigheydt van overvloedige deugden, te boven gaende de nature van een kindt, en de ſwackheydt van haer teer vrouwelijck geſlachte. Geluckige voor-boden, die vroegtydig ſchênen te kennen te gêven, dat ſy metter tijdt ſoude opklimmen de hooge trappen van volmaecktheydt en heyligheydt, tot de welcke ſy van Godt was geroepen.

Maer alſoo lange als den Geeſt der gratie werckte om *Chriſtus Jeſus* geheel in haer te vormen, bereyde hy haer tot eenen langdurigen weg van kruyſcen en vervolgingen. Noyt en is in der waerheydt, het gene ſegt den Apoſtel 2. Timoth. c. 3. *v.* 12. dat *alle die godtvruchtig willen leven in* CHRISTO JESU, *ſullen vervolginge lyden*; noyt, ſegge ick, zijn deſe woorden klaerder beveſtigt en meerder waer gemaeckt als in den perſoon van deſe Koninglijcke Princeſſe, waer van dat wy hier handelen. Alle het gene over haer trock het

wel-behagen van haren Godt, en het goedt gevoelen en verwonderinge van godtvruchtige Perſoonen; maeckte haren Vader den Koning als uytzinnig, om haer verſmaedtheydt en verdriet aen te doen. Deſen Monarck en konde niet verdragen, dat deſe ſijne Koninglijcke Dochter hadde duſdanigen grooten treck en iver tot de Godtvruchtigheydt, hy ſpande alle middelen in, om haer van de ſelve eenen walg te doen krygen.

Niet-tegenſtaende, dat *Ludovicus* den XI. tot ſijne H. Dochter *Joanna* ſoo wreedtaerdig en grammoedig was: hadde hy des niet-tegenſtaende verſcheyde Godtvruchtige oeffeningen en deugden, die aen eenen Alder-Chriſtelijckſten Koning betaemden. Onder andere hadde hy een groote devotie tot de Alderheyligſte Maget MARIA, inſtellende door heel ſijn Koningrijck de loffelijcke en Godtvruchtige gewoonte, van des middags op het teecken der klocke knielende te bidden drymael den *Weeſt gegroet Maria:* het welck den Koning ſelfs weſende op de jagt, oft anderſints te peerde rydende, ſtiptelijck heeft onderhouden, trêdende alſdan van ſijn peerdt, nêder-knielende en biddende als voren, tot groote geſtichtigheydt van alle ſijne Onderdanen. Als hy naer het beleg van eenige dagen hadde ingenomen de Stadt van *Bolonien*, heeft hy tot herkenteniſſe in de Hooft-Kercke van Onſe Lieve Vrouwe, nêder-knielende voor den Autaer van de H. Maget MARIA, aen de ſelve op-geoffert een gouden Herte, geweerdeert op twee duyſent Pattacons. Hy fondeerde en begiftigde mildelijck de Collegiale Kercke van Onſe Lieve Vrouwe tot *Cle-*

ry,

ry, alwaer oock is sijne Koninglijcke Begraefplaetse. Daer-en-boven gong hy menig-maet besoecken het Beeldt van Onse Lieve Vrouwe *van Victoria*, rustende by *Senlis*: alwaer hy onder andere heeft vereert twee duysent guldens tot de zilvere Lampen, hangende voor haren Autaer.

Desen *Ludovicus* droeg oock een groote eerbiedinge tot alle deugdelijcke Priesters, Religieusen en Geestelijcke Persoonen: hy ontbôodt uyt *Calabrien* een Provincie in't Koningrijck van *Napels*, den H. *Franciscus de Paula*, Instelder der Orden van de Eerw. PP. *Minimen*, die hy te gemoet ging tot in de Stadt van *Amboise*, en aldaer sich worpende voor sijne voeten, vraegde hy van hem met teere godtvruchtigheyt sijnen H. zegen; korts hier naer den H. Man met hem brengende tot *Tours*, dede hy voor hem bouwen een treffelijck Kloosteř, genoemt *Plessis*, dicht aen de mueren van sijn Paleys, om aldus in raedtslagen en andere godtvruchtige Samenspraken gemeynsamer met hem te handelen. Voorwaer eenen Prince, die begaeft was met vêle loffelijcke deugden: maer die oock te samen had sijne menschelijcke kranckheden, besonderlijck een groote afgekeertheydt tot syne H. Dochter *Joanna*.

Den Koning *Ludovicus* den XI. en hadde tot noch toe in het Houwelijck geene Sônen gewonnen; waerom hy sich peysde te wapenen tegen den Hertog van *Bourgogne*, tot diên eynde op sijne zyde treckende de voornaemste Princen van den Bloede. Hy hadde nu alreede sijne oudtste Dochter *Anna* ten Houwelijck gegêven aen den Grave van *Beaujeu*,

Broe-

Broeder des Hertogs van *Bourbon*: en hy ſchickte ſijne jongſte Dochter de H. *Joanna* ten houwelijck te gêven aen eenen anderen Prince, die hy het meeſte beminde oft vreeſde: maer de voornemens des Konings, en quamen geenſints over-een met de ſchickingen van Godt. *Ludovicus* den XI. wilde ſijne Dochter *Joanna* in de ydele genoegten van het Hof geheel inwickelen, en door deſe genegentheydt begeerde hy met geweldt, dat ſy haer teenemael ſoude overgêven aen den geeſt van de wereldt: daer Godt in tegendeel aen deſe H. Princeſſe ingaf de wereldt met alle hare ydelheden te ontvluchten. Hy dede haer ſien de vermaecklijckheden van een weeldig Hof, en proeven het tijdt-verdrijf van Princelijcke genoegten: maer Godt den H. Geeſt, die haer inwendig onderwêes, en die haer ſprack aen 't herte, voerde daer wel een ander tale, als die der wijsheydt van deſe wereldt, en de aenſpraeck van deſen Goddelijcken Geeſt gaf in hare ziele eenen veel dieperen indruck om Godt volmaecktelijck te dienen.

Den Koning haren Vader hadde haer geſtelt onder de ſorgvuldige opvoedinge van Mevrouwe de Gravinne *de Linieres*; aen wie hy onder andere oock bevôlen hadde van haer in te boeſemen den geeſt van de wereldt, en haer te ſtutten in den geeſt van hare groote Godtvruchtigheydt. Het gebeurde op ſekeren dag dat de jonge H. Princeſſe met eene vrindelijcke bevalligheydt ſeyde tot hare Gouvernante: Komt myne lieve Gravinne, komt, laet ons gaen groeten en aenroepen de Koninginne des Hemels op eene plaetſe aen Uliede bekent. Neen, myne beminde Princeſſe, ant-

antwoorde hier op de Gravinne, gy zijt hier toe al te veel genêgen, en ick vreese dat dese uwe driftigheydt des geests u al te lastig valt, en uwe gesondtheydt krenckt. Ah neen! sprack de H. *Joanna*, wijdt van daer: want in der waerheydt, noyt en is myne ziele geruster en meerder voldaen, dan alswanneer ick ben by de Moeder van mynen Godt, en met haer door het gebedt mag handelen. Maer ah! en wêet gy niet, seyde de Gravinne, dat den Koning uwen Vader, u heeft verboden dusdanig Godtvruchtig te zijn? Den Koning is al te wijs, antwoorde het H. Dochterken, om aen my met opset dusdanig verbodt te doen: en behalven dit, kan hy dat wel doen? Hoe grooten Koning hy oock wesen mag, hy heeft Godt tot Opperheer, aen wie men gehoorsamen moet. Mevrouwe *de Linieres* vol verwonderinge over dese vrymoedige antwoordt, die te kennen gaf eene oogblijckelijcke Godtvruchtigheydt, en konde haer niet wederhouden van toe te stemmen het gene de H. *Joanna* soo vieriglijck verlangde, en geleyde haer voor den Autaer van de H. Maget MARIA: want dese jonge H. Princesse *Joanna* hadde eene besondere Godtvruchtigheydt tot de Moeder van Godt, en sy beneerstigde met alle mogelijcke middelen, om door het oeffenen der deugden haer-selven gelijckvormig te maken aen het leven van de H. Maget MARIA.

Den Koning onderricht zijnde van alles wat'er geschiedt was, heeft sijne Dochter *Joanna* voor hem doen komen, en aldaer in de tegenwoordigheyt van den Grave en Gravinne *de Linieres*, met een vergramt wesen

tot

tot haer geſproken deſe ſtraffe woorden: Princeſſe ick begêre dat gy ſult aen-nemen een ander maniere van leven, en ick verſtaen niet meer te hooren ſprêken van alle uwe devotien: anderſints gy ſult geſtraft worden. De H. Princeſſe, hoe jong ſy oock was, en wirdt niet eens verſchrickt door deſe dreygementen, die machteloos waren om haer van den Godts-dienſt af te trecken: maer in tegendeel wirdt ſy hier door vieriger en meerder ontſtêken in hare voorgaende geeſtelijcke oeffeningen. Een ſake nochtans gaf haer een aldergrootſte gevoelen, en trock al menig-mael de tranen uyt hare oogen; en dit was, om dat aen haer ſtraffelijck verboden was het gaen naer de Kercken en Godts Autaren. Sy beklaegde haer hier over met bitterheydt des herte voor het Beeldt van de H. Maget MARIA, en deſe Moeder van bermhertigheydt en vertoefde niet van haer inwendig te vertrooſten en te verlichten.

II. CAPITTEL.

Heylige Jongheydt van de H. Joanna, *overeenkomende met de H. Maget* MARIA.

DE alderheyligſte Maget MARIA is door het ingêven van Godt in de Boodtſchap van den Aerts-Engel *Gabriël* genoemt: *Gratia plena: Vol van gratie: Maria* is vervult geweeſt met de gratie van Godt den H. Geeſt, van den eerſten oogenblick haerder Onbevleckte Ontfangeniſſe, die ſy dagelijcks heeft vermeerdert. Als *Maria* noch maer dry jaren oudt en was, is ſy van hare Godtvruchtige Ouders geleydt in den Tempel van Jeruſalem, en aldaer aen Godt op-geoffert; deſe H. Maget haer-ſelven met hare Ouders te ſamen opdragende aen de H. Dryvuldigheyt tot eene alder-aengenaemſte Offerhande. Den H. *Ambroſius*, en den H. *Hieronymus* leeren, dat terwylen deſe H. Maget geweeſt is in den Tempel van Jeruſalem, ſy al menig-mael beſogt is geweeſt van de HH. Engelen, en van Godt is vereert geweeſt met vêle Hemelſche openbaringen. Aenmerckt hier van eenigſints de gelijckvormige over-eenkomſte in de H. *Joanna* van Vranckrijck. Den naem *Joanna* uyt het Hebreeuws overgezet beteekent *Gratie*: en men mag met waerheydt ſeggen dat de *Gratie*, die de H. *Joanna* heeft ontfangen in het Doopſel, in haer noyt en is vermindert, maer dagelijcks vermeerdert geworden; en aen-

aengaende de Hemelſche openbaringen en ontgeeſtingen die ſy in den Tempel heeft genoten, ſal in dit tegenwoordig Capittel breeder verhaelt worden.

De H. Princeſſe *Joanna* was noch maer vijf jaren oudt, alſwanneer hare Moeder de Koninginne *Carolina* baerde eenen Sône, in het H. Doopſel genoemt *Carolus*, eenen Prins en mannelijcken Erfgenaem voor de Kroone van Vranckrijck. De geboorte van deſen Koninglijcken Prins, ſoo hertelijck gewenſcht, en ſoo langen tijdt verwacht, vervulde het geheel Rijck met eene onuytſprêkelijcke blijdtſchap: ja ſelver de uytheemſche Hoven van Europa namen deel in deſe vreugden, en zonden van alle kanten hunne Ambaſſadeurs om aen den Koning *Ludovicus* den XI. veel gelucks te wenſchen over deſe geboorte. Door geheel Vranckrijck ſag men de aldergrootſte teeckenen van vreugt en blijdtſchap, door het oprechten van Triomph-ſtaken, Vier-wercken en Arcken-triomphael; de Provincien en Steden ſtrêden op het iverigſte tegen malkanderen, om het meeſte uyt te munten in koſtelijcke vertooningen en aengename vermaeckelijckheden: maer de Stadt van Parys overtrof hun alle in luyſter en heerlijckheydt. Den Koning *Ludovicus* verliet ſijn luſtbaer Kaſteel van *Amboiſe*, en begaf ſig tot deſe Hooftſtadt van ſijn Koningrijck, om aldaer aen Godt in de Kercke van O. L. Vrouwe hier over te betoonen ſijne grondthertige danckbaerheydt.

De H. Princeſſe *Joanna* verkrêeg hier door de vryheydt van tegenwoordig te weſen in de Goddelijcke Dienſten en HH. Ceremonien van den Doop, die ten diên opſichte gedaen wier-

wierden in de Hooft-kercke van Parys. Sy gong daer naer toe in een aenſienelijck geſelſchap van het Hof, en met een treffelijck ryck gewaedt van Kleederen over-eenkomende met de Hoogheydt van haren Staet. Sy was omringelt met eene Bende der Koninglijcke Lijf-wacht, vergeſelſchapt van een groot getal van Princeſſen en Dames van het Hof; ſy wirdt geleydt door de Gravinne *de Linieres*, die haer met de handt hieldt: ſy gaet in het Huys van Godt en werpt haer godtvruchtelijck op de kniën voor den Autaer, waer op het Beeldt der H. Maget MARIA aldaer wordt geëert. Men ſag alſdoen in de Kercke van onſe Lieve Vrouwe binnen Parys een alder-godtvruchtigſte Spectakel, weerdig om verwondert te worden van menſchen en Engelen: weerdig mag ick ſeggen, tot wel-behagen van de H. Maget MARIA en den alder-hoogſten Godt: te weten, eene jonge Princeſſe, eene teere Dochter, die noch nauwelijcks bereyckt en hadde de jaren des verſtandts, ſeer diep vernêdert voor haren Godt, ſeer eerbiedig en aendachtig op de plegtige bedieningen der HH. Myſterien, als opgetogen in eene alderſoetſte Godtvruchtigheydt, en biddende met eene vierigheydt, die uytblonck tot op haer aengeſigt, en ſchêen te beſtralen alle de omſtaenders, die hunne oogen op haer hadden geſlagen. Op dit geſigt vol wonderheydt en konden ſommige menſchen hun niet tegen-houden van luyde te roepen; ja andere en konden hun niet bedwingen in de tranen van blydtſchap en godtvruchtigheydt uyt hunne oogen te laten loopen: Maer Godt, wiëns geeſt blaeſt waer het hem belieft, was al-

alleen getuyge van het gene verhandelt wirdt in het herte van de H. *Joanna.*

Terwylen dese H. Princesse, als verslonden in de tegenwoordigheyt van haren Godt en sijne H. Moeder, uyt het diepste van haer herte liet opvliegen de soete versuchtingen van hare ziele, herhaelde sy menig-mael dese woorden: *O H. Maget! Moeder van mynen minnelycken* JESUS, *gelieft my kenbaer te maken, waer mede ick u den alder-aengenaemsten dienst kan doen. Wat moet ick doen om u te behagen, en my aengenaem te maken aen uwen Sone* JESUS, *mynen minnelycken Saligmaker?* Hier op hoorde sy eene stemme, die tot haer seyde: *Myne beminde Dochter, voor dat gy sult sterven, sult gy in eenen Regel doen vergaderen al wat men van my geschreven vindt in't H. Evangelie; doet dit bevestigen van den Paus, en weet dat dit den oprechten middel is voor u, en voor alle uwe Dochters, die den Regel sullen onderhouden, om my en aen mynen Sone te behagen, en van ons beyde seer bemint te worden.* Het zy hier mede soo het wilt, oft nu de Moeder Godts MARIA haer-selven heeft sienelijck veropenbaert aen de H. *Joanna*, gelijck als sommige Schryvers staende houden: het zy dat dese mirakeleuse veropenbaringe maer alleen inwendig door een stemme in haer herte is geschiedt; dit is evenwel seker, dat hier onder niet en heeft geschuylt eenig bedrog oft ydele verbeeldinge, en den geluckigen uytval heeft klaer doen sien, dat dit geweest is eene veropenbaringe des Hemels. Van diën tydt af stelde haer de H. *Joanna* geheel onder de bescherminge van de Moeder Godts MARIA, gedurig peysende hoe sy eens

dese

deſe Orden tot haerder eere ſoude inſtellen: en naer verloop van tijdt quam ſy tot het uytwerckſel van de geluckige onderneminge, die den H. Geeſt haer hadde ingegêven, die ſy kloeckmoedelijck heeft ten eynde gebragt in weêrwil van menigvuldige beletſels en moyelijckheden, en tegen allen menſchelijcken ſchijn: gelijck hier naer ſal verhaelt worden.

Naer deſe Hemelſche openbaringe die haer t'allen tyden blêef levendig in de ziel gedruckt, was haer herte ongevoelijck aen alle genoegten des wereldts en vermakelijckheden van het Hof: trachtende door alle mogelijcke middelen de wereldt te verlaten, en een leven te beginnen, dat verborgen is in Godt met ſijnen Sône *Chriſtus Jeſus*. Haer eenigſte vermaek was te handelen met Godt-vreeſende en geeſtelijcke Perſoonen; ſy begon wederom de Kercken en Klooſters te beſoecken. De Thien *Ave Maria* ter eeren van de Thien voornaemſte Deugden van de H. Maget, las ſy met ſoo groote vierigheydt en aendachtigheydt, dat ſy dickmaels ontgeeſt wierdt en verſlonden in diepe beſchouwingen op de verhêven uytnementheden van de Moeder Godts, die ſy daer naer met allen bedenckelijcken iver betrachtde naer te volgen, om haer-ſelven aen de H. Maget gelijckvormig te maken.

Den Koning haren Vader niet langer meer konnende verdragen deſe hare maniere van leven, joeg haer op ſekeren dag uyt ſijn geſigt, ſonder haer in langen tijdt te willen ſien oft hooren ſprêken: *Gaet van hier*, ſeyde hy, *gy zyt onweerdig de aenſienelyckheydt van uwen Perſoon die gy draegt, ende en komt voortaen niet meer onder myne oogen.* Daer naer ſijne

ſprake keerende tot de Gravinne *de Linieres* hare Gouvernante, ſeyde hy: *Dat men haer handele gelyck als de geringſte perſoone van gebeel myn Koningryck.* De H. Dochter vertrock haer, ten deele beſchaemt weſende en bedroeft, maer van den anderen kant inwendig vervult met vreugt, om dat ſy weerdig was eenige verſmaedtheydt te lyden voor den Naem van JESUS. Deſe wreede mishandelingen, die haren Vader den Koning tegen haer gebruyckte, ſag ſy aen als de eenigſte middelen, en ſêkerſte wegen door de welcke de Goddelijcke voorſienigheydt haer wilde leyden uyt de woelende baren van de bedriegelijcke wereldt, tot de geluckige have van een Kloosterlijck leven. Haren Leer-meeſter, Godt den H. Geeſt, had haer geleert, dat de ware ruſte der ziele niet te vinden en is, als in het verduldig lyden van tegenſpoedt: dat JESUS *Chriſtus* niet en was gegaen in de bezittinge van ſijn Ryck der glorie als door het Kruys en Lyden: dat het maegdelijck herte van MARIA eerſt was doorſtêken met het ſweerdt van droefheydt, eer ſy is opgenomen in den Hemel: met een woordt, dat alle die ſig willen verblyden met Chriſtus in den Hemel, alhier naer ſijn exempel moeten lyden op der aerde.

De H. *Joanna* vervult weſende met deſe Hemelſche grondt-regels begon hare ziele gewent te maken tot de oeffeningen van verſtervinge, om in haer bereydt te maken den geeſt van een Kloosterlijck leven. Hierom alle perſoonen die tot haer quamen ſag ſy aen, als of ſy alle hare Overſten geweeſt waren, en in deſe aenmerckinge was ſy aen alle menſchen onder-

onderworpen met eene wel-gemaniertheydt, gedienſtigheydt, ſoetaerdigheydt en blijdtſchap, ſonder tegen-ſeggen hun in alles gehoorſamende: waer door ſy won hunne herten, en door een ſoet geweldt dwong de deugt te beminnen. En alſwanneer aen haer eenigen dienſt wierdt bewêſen van hare Onderdanen, ontfong ſy dien als eene vrywillige goedtheydt van hunnen kant. Haren Vader hadde haer maer gegêven een ſeer mager en luttel inkomen, van twelf hondert guldens 's jaers, waer mede ſy haren Staet en Koninglijcke weerdigheydt moeſt onderhouden. Hier door was het, dat ſy aen hare Bedienden maer weynig loon konde gêven, en ſy toonde hier in groot gevoelen te hebben; waerom ſy haer hier over in de tegenwoordigheydt van hare Onderſaten ſomtijdts beklaegde, belôvende hunne goede dienſten, met beter gelegentheyt van tijdt, mildelijcker te loonen. De Bedienden van hunnen kant achtden hun-ſelven ſeer geluckig, hunne H. Meeſterſſe te mogen dienen; waer door het geſchiede, dat een ider als om prys ſijn beſte dede, om aen de H. Princeſſe *Joanna* allen mogelijcken dienſt te bewyſen, duſdanige grootachtinge en genegentheydt hadden ſy voor haren Koninglijcken Perſoon. Maer wat aengong haren eygen Perſoon, de H. *Joanna* en beklaegde haer nergens over, niet-tegenſtaende men haer liet ontbrêken ſaken en goederen, die niet alleen betamelijck, maer oock ſeer noodtſakelijck waren aen haren Staet. Sy was ſeer zêegbaer in cieraten en kleederen, nochte en vraegde geene andere, als deſe verſlêten waren; zijnde met diepe ootmoedigheydt en verduldig-

heydt wel voldaen, met het gene haer van ſelfs wierdt gegêven.

Den Koning haren Vader wel ſiende, dat hy met alle ſijne ſtraffigheden niet en konde overwinnen het ſtandtvaſtig gemoedt van ſijne Dochter *Joanna*, en dat hare Godtvruchtigheyt, gelijck de boomen, hoe meer dat ſy geſlingert worden van de woelende winden, des te dieper en te vaſter wortels ſchôot in een heylig leven; heeft hy ſijne manier van handelen tegen haer verandert, verkeerende ſijne oude ſtraffigheden in beleeftheden, en wreedtheden in ſoetigheden: op hôpe van hier door hare ſtandtvaſtigheydt te doen waggelen, en haer te buygen naer ſijnen wille en wereldtſche genegentheydt. Tot diên eynde ſtelde hy haer voor de aengename genoegten van een wêeldig Hof; hy leyde haer medê naer de Aſſembléen, Ballen en Comedien, om door deſe ydele vertooningen hare ziele te blindtdoecken en af te trecken van de ware deugt en eenſaem leven. Maer hy wierdt wel haeſt gewaer dat de ſtandtvaſtige ziele van *Joanna* was overwinnaer over de aenlockſels van ſijne lief-kôſende ſoetigheden, gelijck ſy gewêeſt was over de wreedtheden van ſyne ſtraffe vervolgingen. Niet-tegenſtaende hy alles inſpande wat hem mogelijck was, *Joanna* was en blêef altijdt de ſelve, ſonder van de deugt af te wyken, oft haer voorgaende heylig leven te verlaten. Hierom ſeyde ſy ſomtijdts: *Mynen Godt en verandert noyt, waerom ſoude ick veranderen? Hy wilt voor my weſen, en ick wil geheel voor hem zyn.*

Ondertuſſchen vertoonde ſig in Vranckrijck een zeldtſaem geval, het welck klaerlijck aen

den

den Koning haren Vader te kennen gaf, dat den menſch te vergêefs werckt om de ſchickingen van Godt te verydelen. De Koninginne van Engelant (Dochter van *Reynerus* Koning van *Sicilien*) naer de nêderlage van haren Man *Henricus* den VI., die door *Eduardus* was geſlôten in eene nauwe gevangeniſſe, naer dat door hem het Koningrijck van Engelandt met geweldt was ingenomen: deſe Koninginne in deſe ſware vervolginge niet wêtende waer vluchten, quam onverſints met een Vlôte van Schepen aenlanden op de kuſten van Normandien, eene Provincie van Vranckrijck. Den Koning *Ludovicus* verwittigt zijnde, dat deſe ongeluckige Koninginne was gekomen om eene vrye Have te vinden in ſijn Koningrijck, en hoorende dat ſy vergeſelſchapt was met den Prince van *Galles* haren Sône, en een groot getal van aenſienelijcke Edel-lieden, die alle getrouw blêven aen den Koning hunnen Meeſter: is ſonder uytſtel met de Princeſſen ſijne Dochters, en heel het Hof vertrocken naer *Rouan*, om aldaer op eene alder-vriendelijckſte maniere te ontfangen deſe Hoog-Edele Vluchtelingen. Hy vertrooſtde op alle bedenckelijcke manieren deſe verdruckte Koninginne; en den grooten iver die hy toonde om haer behulpſaem te weſen, vereenigt met de eere en dienſt, die hy haer dede aendoen, verzetde en verſoetde voor eenigen tijdt de bitterheden en droeve gevallen van deſe kloecke Heldinne, de welcke meer als eens haer hadde vertoont aen 't hooft van 't Leger, tot beſcherminge van haren Man: voorwaer eenen Prins van een Koninglijcke inborſt, en weerdig eene betere fortune!

Het goedt onthael, dat deſe ongeluckige Koninginne ontfong van heel het Franſche Hof, had reden genoeg om haer te doen vergêten alle voorgaende rampen: maer het gene haer het meeſte behaegde, was het ſoetaerdig gedrag van de jonge Princeſſe *Joanna*. Sy en konde haer niet genoeg verzaden om met verwonderinge aen te ſien duſdanige belêefde wel-gemaniertheydt, groote ingetoogentheydt, hooge wijsheydt en volmaeckte godtvruchtigheydt in eene Princeſſe van ſoo jongen ouderdom. Op ſêkeren tijdt haer teerlijck omhelſende, ſeyde ſy tot haer: *O Joanna! myne lieve Princeſſe, en ſoude gy niet geerne weſen myne Dochter? Mevrouwe*, antwoorde *Joanna*, *uwe Majeſteyt ſtelt my voor een aengenaem verſoeck; maer laet my u ſeggen, dat het eene ſake is, die my onmogelyck ſchynt te konnen geſchieden. En waerom niet?* herhaelde de Koninginne, *aengeſien ick aen u ſoude gêven den Prince van* Galles *mynen Sône tot uwen Bruydegom. Ah! Mevrouwe*, ſprack *Joanna*, *hoe volmaeckt en hoog-gebôren den Prince uwen Sône oock mag weſen; ick en kan nochtans niet toeſtemmen de ſake die u-lieden my voorſtelt: en uwe Majeſteyt en ſal het my niet qualyck afnemen, is 't dat ick u rondt-uyt bekenne, dat ick ben verlôoft aen een ander, en dat ick hierom niemant anders en kan beminnen als hem alleen. Ja, ick ſoude ſeer groot onrecht doen aen den Prince uwen Sône, waer 't ſaken ick hem verkieſende tot Bruydegom, om ſyne liefde verliet den eenigen Sône Godts, die ick voor Bruydegom hebbe verkôren.* Den Eerw. P. *Benignus Fremaut* en andere Hiſtorie-ſchryvers ſeggen: dat de H. *Joanna*, noch ſeer

jong

jong zijnde, hare Suyverheydt, aen Godt hadde op-gedragen: maer sy en durfde dese belofte aen haren Vader niet openbaren, die van aerdt seer grammoedig zijnde, wilde dat alles soude geschieden volgens sijnen wille en goedt-duncken, sonder van imandt in sijne voornemens eenig tegenseggen te willen lyden.

De goede Koninginne van Engelandt verwondert, en seer verblydt over dese schoone antwoordt van *Joanna*, en stelde niet lang uyt, om de selve bekent te maken aen haren Vader den Koning *Ludovicus*. Maer dit verhael en behaegde hem ten geenen deele; hy swêeg en veynsde nochtans eenigen tydt; maer ten lesten overwonnen door sijne passien, ging hy grammoedelijck in de kamer van de jonge Princesse, en naer vêle vinnige woorden, handelde hy haer met eene alderuyterste straffigheydt. De H. Princesse voor alle hare antwoordt, vergenoegde haer met alleen tot hem te seggen op eene statige en eerbiedige maniere: *Ick en ben niet eygen voor de wereldt, en de wereldt en dient nochte en behaegt my niet.* Den Koning tot in de ziel getroffen door dese weynige woorden, besag haer met grammoedige oogen, en haer den rug toekeerende, riep hy uyt: *Dat men haer doode, sy is onweerdig langer te leven.* Dit geval opende den mondt aen heel het Hof, en vêle aensienelijcke Persoonen, om hier van te sprêken ider naer sijne gezintheydt, sommige genêgen voor den Koning, andere ten voordeele van *Joanna*.

Eenigen tydt hier naer, vernam men uyt Engelandt de blyde tydinge, door de welcke men verstondt, dat den Koning *Henricus* den

VI. geluckiglijck ontkomen was uyt ſijne gevangeniſſe, en dat *Eduardus* voor hem vluchtig was: waer door gelegentheydt wierdt gegêven tot een ſake van meerder opmerckinge. De Koninginne van Engelandt, door de hertelijcke noodinge des Konings, dede haren plechtigen ingang binnen de Stadt van Parys, alwaer ſy ontfangen wierdt met alle bedenckelijcke eere en mogelijcke pracht. De Princeſſe *Joanna* vluchtende het gewoel van het Hof, nam hier door gelegentheydt om haer heymelijck te begêven in een Klooſter, alwaer ſy in gebêden en Godtvruchtige wercken het grootſte deel van diën dag doorbragt. Den Koning vernam hier van ſeer haeſt de wête, en op ſêkeren dag vol van ſpyt en miſnoegen, haer vindende in het gebedt, trock hy tegen haer den degen, en diën om hoog houdende als of hy haer wilde doorſtêken, ſprack hy tot haer met eene dreygende ſtemme: *Ah! bet is door deſen ſtêeck, rampſalige Dochter! 't is door deſen ſtêeck dat gy moet ſterven.* De Gravinne *de Linieres*, die aldaer tegenwoordig was, verſchrickt en niet wêtende wat hier van komen ſoude, wirp haer tuſſchen den vergramden Vader en onnooſele Dochter, haer bedeckende met haren ſluyer; en aldus is dit onweder van gramſchap overgegaen.

Naer dit leſte uytwerckſel van gramſchap, het welck nochtans niet en konde doen waggelen het ſtandtvaſtig gemoedt van de H. Princeſſe *Joanna*; ſchêen den Koning wat bêter genêgen te zijn voor ſijne H. Dochter, om haer niet voorder te beletten in haer voorgenomen Godtvruchtig leven: ja, hy liet

aen

aen haer de vryheydt om eenen Bichtvader te kieſen naer hare genêgentheydt. *Joanna*, om niet bedrôgen te weſen in de verkieſinge van duſdanige groote aengelegentheydt, beval de ſake aen Godt: en om te verkrygen, dat den H. Geeſt haer hier in ſoude verlichten, verdobbelde ſy hare Godtvruchtigheydt, vermeerderde hare vierige gebêden en penitentiële wercken; wel wêtende, dat hier van afhong de ruſte van haer leven, en den goeden uytval van haren H. Roep. Op ſêkeren dag dan, dat ſy in hare Kapelle aendachtig tegenwoordig was, in het hooren van het H. Sacrificie der Miſſe, wierdt ſy opgetrocken in den geeſt, en men wierdt gewaer, dat in haer buyten gewoonte iet Goddelijcks verhandelt wierdt. Sy hoorde alſdoen beſcheydelijck deſe woorden, die haer ſchênen voorts te komen uyt den mondt van den gekruyſten Jesus: *Myne Dochter, is 't dat gy wilt ingaen in het herte van de Moeder, gy moet gaen door de wonden van den Sône.* Hier door verſtondt ſy, inwendig verlicht door Godt den H. Geeſt, dat dit was eene beveſtinge van de Openbaringe, die ſy hadde gehadt van te ſtichten eene Orden ter eeren van de H. Maget Maria; en dat ſy voor de voleyndinge van dit groot werck noch veel tegenſpoedt ſoude moeten lyden; waerom ſy beſlôot eenen Bichtvader te kieſen uyt de Orden van den Seraphienſchen Vader *Franciſcus*, die een levende af-bêeldtſel is geweeſt van den gekruyſten Jesus, en die de H. Wonden van ſijnen Verloſſer in ſijn lichaem heeft gedragen.

Sedert den geluckigen dag van deſe Hemelſche

ſche openbaringe, aenmerckte de H. *Joanna* haer-ſelven als een Slag-offerande, die gekruyſt moeſt worden met JESUS-CHRITUS; en in dit gepeys liet ſy haer vaſtelijck voorſtaen, dat ſy niet als door kruyſſen en lyden den ingang ſoude vinden in het herte van de H. Maget en Moeder Godts MARIA, met eene Orden van Maegden te ſtichten, die beſonderlijck ſouden toegeheyligt weſen, om door hunne Belôften, Regel en Statuten naer te volgen de Deugden van MARIA, en dit onder de beſtieringe der Sônen van den H. *Franciſcus:* gelijck als daer naer wonderlijck is geſchiedt. Maer overmits de H. Princeſſe noch ſeer jong was, en noch ſtondt onder de gehoorſaemheydt van den Koning haren Vader, docht het haer in diën tydt onmogelijck dusdanige maniere van leven te omhelſen, en de grondt-regels te leggen van deſe nieuwe Orden van HH. Maegden. Hierom onderwirp ſy haer geheel aen den Goddelijcken wille, haer begêvende tot gebêden en gedurige verſtervingen, haer herte vervremdende van alle aerdtſche ſaken, om aldus haer-ſelven geheel te verſaken: ſy betrachtde dagelijcks meer en meer hare ziele te ſuyveren, neerſtige ſorge dragende op dat hare ziele niet en ſoude beſmet worden door de ydelheden en verergeniſſen van het Hof. T'allen tyden was ſy ootmoedig van herte, en arm van geeſt, en niettegenſtaende dat ſy was geſtelt in hooge verhêventheyt, en overvloedige aenlockſels van weelden: onderhiel ſy haeren Koninglijcken Rang met weerdigheyt, ſonder oyt te buyten te gaen de ſtrenge onderhoudinge der Evangeliſche Raden: want onaengeſien hare teere

jong-

jongheydt, wist sy haer soo wel te bewaren voor de buytensporigheydt van de ydele hooveerdigheydt, die onder de Grooten in de Hôven wordt gevoedt; als om in haer te behouden eene sêkere Godtvruchtige statigheyt, die haer dede geëert worden, door de uytwendige versmadinge van haer-selven. Sy hadde eenen grooten af-keer van alle Hôofsche vermakelijckheden, Dansseryen en Theater-spêlen: En geschiede het somtydts, dat sy om welstandts-wille haer aldaer gedwongen was te laten vinden, om de vyandtschap van haren Vader niet voorder te ontstêken, sy verschêen aldaer met eene gestichtige welgemaniertheydt, die aen de oogen van alle de omstaenders verwecktde eenen grooten indruck van ontsag en betamelijckheydt. Gedurende allen den tydt van dese vermakelijckheden, en verlôor hare ziele Godt noyt uyt het gesigt: en in den selven tydt als sy aensag de schoonigheden der Spêlen, die daer vertoont wierden, nam haren geest gelegentheden om uyt de wereldtsche vertooningen, te overdencken de Hemelsche wellustigheden, en naervolgende den H. *Augustinus* en andere Heyligen, sprack sy inwendig: "Is het saken „dat dese verganckelijcke wereldt heeft soo „aengename saken, die onsen geest vermaken: „wat en sal dan niet hebben, die altydt„durende wooninge, daer den Koning der „glorie sijne uytverkôrene vermaeckt met on„veranderlijcke genoegten, in de welcke noyt „geene droefheydt en is gemengelt."

De Hertoginne van *Bourbon*, de oudtste Suster van *Joanna*, eene Princesse vol van geest en vrolijcken aerdt, en was soo seer niet

niet genêgen tot het geeſtelijck leven: ſy was als de ziele en het leven van alle de vrolijcke dagen van het Hof; haer Paleys was als den *Rendez-vous*, oft vergader-plaetſe van alle uytmuntende Perſoonen om aldaer vrolijck te weſen. De deugtſame Princeſſe *Joanna* was nu en dan als gedwongen om in deſe vrolijcke geſelſchappen te komen; maer ſoo dickwils als ſy daer quam, vondt ſy oeffeninge van verduldigheydt; want hare oudtſte Suſter drêef menig-mael den ſpot met de Godtvruchtigheydt en geſtichtig leven van *Joanna*. Des niet-tegenſtaende de H. Princeſſe behiel altydt de onveranderlijckheydt van hare ſoetaerdigheydt en deugtſaemheydt, niet achtende dat ſy verſmaedt wierdt; maer in tegendeel inwendig verblydt, om dat ſy gelegentheydt vondt om iet te lyden ter liefde van JESUS. Die haer quamen nooden tot de Comedien, ofte andere vermakelijckheden, vonden hun bedrôgen: want ſy hoorden uyt den mondt van *Joanna* met eene ſtatigheydt deſe woorden: *Duſdanige ydele vertooningen zyn zelden ſonder gevaer, en de eerbaerheydt, eylaes! en lydt niet als al te dickwils ſchip-brake in deſe Hôfſche vermakelyckheden. De lévende en ſwierige afbéeldingen, die daer op het aldernaturelyckſte vertoont worden, doen ſeer lichtelyck het venyn der quade genegentheden indringen in de herten der aenſienders, die hier door beroert worden: en ſonder te ſprêken van het verlies van den koſtelycken tydt; is't dat men daer niet en wordt verergert, men gêeft verergeniſſe.* Deſe ſchoone woorden en kloncken niet wel in de ooren van hare Suſter de Hertoginne van *Bourbon*, om dat hier door beriſpt wierdt hare ma-

maniere van leven. Hierom vol spyt zijnde, seyde sy eens tegen *Joanna*: Wel-aen myne Suster, aengesien de Theater-spêlen en Dansseryen u niet en behagen, en komt daer niet meer, dan en sult gy onse vreugden niet stooren, en dit geseydt hebbende, keerde sy haer den rugge, en ging qualijck gezindt van haer. De H. Princesse *Joanna* vertrock haer oock, seer beklagende het ongeluck der Edel-lieden, om dat de uytmuntentheydt van hunnen Staet bestêedt wierdt in de bedriegelijcke ydelheden des wereldts, en tot verderf der zielen.

Den deugtsamen handel van de H. *Joanna* en hadde geene bitterheydt; het is waer, de quaedtsprêkende en vleyende tongen en durfden voor haer niet verschynen; en door hare tegenwoordigheydt wierdt de broodt-droncken ongebondentheydt ingetoomt: maer buyten dat, niet en was'er aengenamer en soeter, als in haer gesel schap te wesen, en met haer gemeynsaem te handelen. Sy beminde seer de arme menschen, en alle haer vermaeck was om dese te sien, te sprêken, te troosten, en behulpsaem te wesen aen hunne noodtsakelijckheden. Hare wooninge was uytwendig schoon gebouwt, maer inwendig en sag men daer niet anders als eenvoudigheydt, alle wereldtsche pracht en kostelijckheydt was daer uytgebannen; alles wat daer was, verkondigde de Godtvruchtigheydt, en gaf van hem den soeten reuck van JESUS CHRISTUS: de heylige Reliquien en Beelden der Heyligen waren het schoonste cieraedt van haer Kabinet. Noyt en sloeg de H. Princesse hare oogen op het Beeldt van de H. Maget MARIA, oft sy wierdt bewêegt tot in het binnenste der ziele,

en

en soo dickwils als hare oogen vielen op het Beeldt van den gekruysten JESUS, soude men geseydt hebben, dat haer herte vleugels hadde, en vlôog in de open wonden van den stervenden Saligmaker: want aen haer was veropenbaert, dat het was door de wonden van JESUS, dat sy moest gaen in het herte van MARIA; en hierom was den gekruysten JESUS het eenigste voorworpsel van hare Godtvruchtige betrachtingen. Het was door het rypelijck overdencken, en neerstelijck naervolgen der selve, dat sy haer bereydt maeckte tot het uytwerckssel, van het gene haer uyt den Hemel, in de teere jongheyt was veropenbaert.

Haren geest was sonder ophouden besig in het overdencken van dese openbaringe, de welcke eenen seer diepen indruck hadde gegêven in haer herte; sy verlangde seer naer den tydt en ouderdom om dusdanig heylig leven te beginnen; en overpeyste alle bedenckelijcke middelen om haren roep te vervullen. Maer Godt die haer wilde leyden door onbekende wêgen, en gaf aen haer niet te kennen, wanneer, en op wat maniere hy dit groot werck der nieuwe Religie door haer wilde volbragt hebben. De H. *Joanna* niet wêtende wat doen, blêef volherden in het bidden, op dat Godt haer wilde te kennen gêven, hoe sy het wel-behagen van MARIA sijne Moeder soude konnen volbrengen: maer sy schêen te bidden sonder verhoort te worden, waer door sy lange jaren was vlottende tusschen de pynelijcke baren van hôpe en vreese, niet wêtende waer beginnen oft eyndigen: evenwel haer altydt geheel overgêvende in de voorsienige schickinge van Godt haren Bestierder.

III. CAPITTEL.

De H. Joanna *wordt ten Houwelyck gegéven aen Ludovicus Hertog van* Orleans: *over eenkomende met de Trouw van den H.* Joseph *met de H. Maget* MARIA.

ALs nu de H. Maget MARIA eenigen tydt in den Tempel Godtvruchtelijck was opgevoedt, en door de jaren was gekomen tot eenen bequamen ouderdom om te trouwen: heeft den Opperſten-Prieſter, volgens de gewoonte der Joden, tot haer geſeydt, dat ſy den Tempel verlatende naer haer Ouders huys ſoude gaen, en haer bereydt maken om eenen Bruydegom te verkieſen en te trouwen. Waer op de H. Maget heeft geantwoordt, dat ſy haer-ſelven geheel en ganſch aen Godt hadde opgedragen, en aen hem voor altydt de maegdelijcke Reynigheydt belôoft, waerom ſy aen dit gebodt niet en konde gehoorſaem weſen. Den Opperſten-Prieſter en andere ſtonden over deſe onverwachte antwoordt der H. Maget verwondert, waerom ſy Godt hebben te rade gegaen, om te wêten, wat ſy in deſe ſake volgens ſiinen Goddelijcken wille moeſten doen. En ſiet! ſoo haeſt als den Opperſten Prieſter tot diën eynde gegaen was tot het Goddelijck Orakel: ſonder uytſtel, ſegt den H. *Hieronymus* (*in Hiſt. de Ortu Mariæ*,) en andere, is uyt het Orakel en plaetſe van den

Ge-

Genaden-stoel eene stemme voorts-gekomen, die van een ider wierdt gehoort, seggende: Dat men imandt moest opsoecken, aen wie dese Maget soude worden toe-bevôlen en ten Houwelijck gegêven, en dat alle de Jongmans bequaem om te trouwen, en voorts-komende uyt het Koninglijck geslacht van *David*, hunne roeden moesten brengen voor den Autaer; en wiëns roede soude worden bevonden te bloeyen, dat het desen was, aen wie de Maget soude moeten ten Houwelijck gegêven worden. Het welcke, als men sag geschieden in de roede van den H. *Joseph*, heeft het klarelijck aen ider-een geschênen, dat Godt den rechtveerdigen *Joseph* hadde verkôren tot Bruydegom van de suyvere Maget MARIA. MARIA en *Joseph* waren beyde uyt het Koninglijck geslachte van *David*, en sy hebben in den houwelijcken Staet de maegdelijcke Reynigheyt onbevleckt bewaert. De H. *Joanna* uyt het oudt Koninglijck geslacht van Vranckrijck, die in hare jongheydt, volgens de Historie-schryvers, oock aen Godt hare maegdelijcke Reynigheydt hadde opgedragen, ten Houwelijck gegêven zijnde aen den Koninglijcken Prince, den Hertog van *Orleans*, heeft in desen staet hare maegdelijcke Reynigheyt, door Godts schickinge, oock onbevleckt bewaert: gelijck in dit Capittel ten deele sal worden aengewesen, en in het V. Capittel noch voorder.

De H. Princesse, naer menigvuldige en lange gebêden, siende dat den Hemel voor haer als geslôten blêef, en dat Godt haer niet en openbaerde op wat maniere sy de nieuwe Orden van Maegden ter eeren van MARIA sou-

ſoude ſtichten, heeft vaſtelijck voorgenomen het Hof en de wereldt te verlaten, ſoeckende ten diën eynde eene bequame gelegentheyt om hier van te ſprêken met den Koning haren Vader, niet twyfelende oft den Koning ſoude haer verſoeck genadelijck toeſtemmen. En aengeſien ſy klarelijck ſag, dat ſy niet veel bemint en wierdt van haren Vader, oordeelde ſy, dat hy niet veel werck en ſoude maken, van haer uyt het Hof te laten gaen, en een Kloosterlijck leven aen te nemen: en daer-en-boven verhôopte ſy dat Godt, die de herten der Koningen in ſijne handen heeft, aen den Koning haren Vader ſoude gêven de inſpraken, over-eenkomende met ſijnen Goddelijcken wille en wel-behagen.

Aldus ſtonden de ſaken, alſwanneer den Koning onverſiens ſijne Dochter *Joanna* dede roepen, en by hem komen, en ſonder vêle woorden te maken, in 't kort tot haer ſeyde: „Ick hebbe beſlôten u ten Houwelijck te gê„ven; daerom myne Dochter maeckt u be„reydt om te trouwen met eenen Prince, die u „niet onweerdig en is." Deſe weynige woorden vielen op het herte van *Joanna* als eenen onverwachten donder-ſlag, niet minder denckende als duſdanig voornemen des Konings. In het aenhooren van dit beſluyt, ſloeg ſy hare oogen naer den grondt, ſonder een woordt daer op te durven antwoorden; evenwel een weynig tot haer-ſelven gekomen zijnde, nam ſy de edele kloeckmoedigheydt van aen den Koning te kennen te gêven met eene wondere wel-gemaniertheyt; hoe Godt haer van over-lang hadde geroepen om de wereldt te verlaten, en dat men moeſt ge-

hoorſaem zijn aen den wille van den Alderhoogſten, aen wie, ſonder ſonde, geene Magt ofte Overigheydt en mogt weder-ſtaen, en ſy voegde daer by: *Ick durve my vaſtelyck betrouwen op uwe Koninglycke Majeſteyt, dat eenen ſoo Chriſtelycken Vader gelyck gy zyt, aen my geenſints en ſal weygeren het redelyck verſoeck, dat ick van meyninge ben voor te ſtellen. Wat voor een verſoeck?* riep den Koning ſeer tôornig, en eenen voetſtap van haer ſtellende, en haer met vergramde oogen als vol vier aenſiende, ſprack hy voorts: *Hebt gy buyten myn wêten genomen eenig opzet, ſtrydende tegen mynen wille? En wêet gy niet dat perſoonen van uwen Staet, van hun-ſelven niet en mogen beſchicken? Myne Dochter, gy ſult den Prince, op wie ick myne oog heb laten vallen, en die ick voor u verkôren hebbe, trouwen: ick wil het aldus, zyt my gehoorſaem, ick en wille geen voorder tegen-ſprêken.* Dit geſeydt hebbende met een ſtuer weſen, ging hy van haer qualijck gezindt zijnde.

De H. Princeſſe, niet durvende meer tegen-ſprêken, gong naer hare kamer, haer werpende voor de voeten van haren gekruyſten Jesus, ſy beſproeyde dit Beeldt met hare gedurige tranen, en dede hare droevige klagten tot haren minnelijcken Saligmaker. Hier geene vertrooſtinge vindende, ſloeg ſy hare betraende oogen op het Beeldt van de H. Maget Maria, en ſprack met diepe verſuchtingen: *Is het dit dan, myne Goddelycke Meeſterſſe, dat gy aen my hebt belôoft?* Sy bléef aldus, nêder ter aerden liggende, eenen langen tydt beſig met te bidden, nu haer begêvende tot den Sône, dan tot de Moeder, hun

alle

alle beyde op het alderkrachtigſte biddende, van haren geeſt te willen verlichten, wat ſy in eene ſoo donckere ſake moeſt doen oft laten. Ten leſten, ſy ſiende dat den Hemel als ſtom en doof bleêf, aen hare gebeden, beſlôot ſy den Koning haren Vader te laten geworden in ſijn voornemen, betrouwende nochtans vaſtelijck, dat Godt, die haer hadde ingegêven de wereldt te verlaten, en eene nieuwe Orden op te rechten; oock wel de middelen ſoude vinden, om haer te brengen tot de uytwerckinge van het gene daer ſy toe geroepen was.

Eenige maenden hier naer, den Koning by hem alleen geroepen hebbende *Ludovicus de Valois*, Hertog van *Orleans*, eerſten Prince van den Bloede, by-naer van den ſelven ouderdom met de Princeſſe *Joanna*; ſeyde hy tot hem: *De groote liefde en achtinge die ick voor u hebbe, ô Prins van Orleans, heeft my de oogen op uwen perſoon doen ſlaen, om u voor alle andere Princen te verkieſen tot mynen Schoon-ſône: Gy dan van uwen kant, draegt ſorge om myne verkieſinge te verheerlycken, en myne genêgentheydt te volbrengen.* Den Hertog op deſe voorſtellinge wierdt teenemael ontſtelt, hy en antwoorde daer op niet een woordt: maer de verbaeſtheydt van ſijn aengeſigt, gaf genoegſaem te kennen, dat hem dit Houwelijck met *Joanna* geenſints aen en ſtondt. Den Koning merckende ſijn miſnoegen, wierdt hier over inwendig geſtoort: hy hieldt hem nochtans geveynſt, om niet te laten blycken, dat hy hem met geweldt wilde dwingen tot dit Houwelijck. Maer evenwel deſen Koning, die altydt bedecktelijck voort-

ging in alle ſijne aenſlagen, en van niemant geen tegen-ſeggen en wilde verdragen, dede hem klaerder verſtaen door ſijne uytwendige geſtelteniſſe des lichaems, als wel door de woorden van ſijnen mondt. Hy gong dan plotſelijck van den Hertog, en hem aenſiende met vergramde oogen, knickende met ſijn hooft, keerde hy ſijne handt naer de plaetſe van eene ſchrickelijcke gevangeniſſe, alwaer hy de gewoonte hadde van te ſtellen de perſoonen, die in ſijne ongenade vielen. Als of hy hadde willen ſeggen: ten zy dat gy volbrengt mynen wille, dit ſal uwe ſtraffe zijn. Den Hertog dit ſiende, wierdt inwendig teenemael beroert, het kan zijn, dat dit was door ſchrick en benouwtheydt, oft door gramſchap en miſnoegen: maer den Koning, ſonder hem hier aen iet gelêgen te laten, gebôodt dat men alles ſoude bereydt maken, wat tot de Bruyloft noodig en dienſtig was.

Ondertuſſchen terwyl men bêſig was met alles bereydt te maken, bragt de H. Princeſſe *Joanna* dagen en nachten over in het gebedt, ſy en hieldt niet op den Goddelijcken byſtandt aen te roepen uyt den Hemel, betrouwende dat Godt eenig beletſel ſoude ſtellen aen dit voorgenomen Houwelijck, het welck haer dochte ſoo tegenſtrydig te weſen aen het gene haer uyt den Hemel veropenbaert was, en aen hare belofte van Suyverheydt. En ſiet! Godt die de ſijne niet en verlaet, heeft de H. *Joanna* inwendig verlicht, en haer wonderbaer geholpen.

Gelijck dan den voorſienigen Godt eertydts aen den H. *Alexius* de inſprake heeft gegêven, om toe te ſtemmen in het Houwelijck, dat aen hem

hem wierdt voor-geſtelt, om niet te miſdoen aen den wille van ſijne Ouders. En gelijck Godt oock de ſelve gedachten heeft ingegêven aen de H. *Cecilia*, de welcke door hare Vrinden tot het Houwelijck wierdt gedwongen; aldus gaf Godt oock in aen de H. *Joanna*, dat dit Houwelijck geenſints en ſoude verhinderen haren Roep en Suyverheydt. Belôven en volbrengen in Godt is een en 't ſelfſte: en Godt onderhieldt ſijne belofte in deſe Dry; maer op dry ſeer verſchillende manieren. Den H. *Alexius* geraeckte uyt de handen van ſijne Bruyt, en behieldt de Suyverheydt, eerſt door de vlucht, daer naer door een onbekent leven. De H. *Cecilia* blêef ſuyver Maget door de beſcherminge van haren Engel Bewaerder, en met haren Bruydegom aen te raden de onthoudinge. Maer de H. Princeſſe *Joanna*, heeft dit veel dierder moeten bekoſtigen. Den Koning hadde als door geweldt den Hertog van *Orleans* gedwongen om te trouwen ſijne Dochter *Joanna*; en Godt liet toe, tot bewareniſſe van hare Suyverheydt, dat den Hertog haren Man altydt hadde eenen grooten tegen-zin en afkeer van haer, om dat ſy niet al te ſchoon en recht van lighaem en was; en door deſen altydt-durenden afkeer bewaerde Godt in ſijne H. Vrindinne de Maegdelijcke Suyverheydt.

Eenige dagen hier naer, als nu alles was bereydt gemaeckt tot dit Koninglijck Houwelijck, wierdt de Princeſſe *Joanna* geleydt naer de Kapelle van 't Hof, alwaer den Hertog van *Orleans* haer de handt gaf en trouwde. Den Koning en de Koninginne met alle de Heeren en Dames van het Hof heten hun

vinden in de Kapelle, en vereerden op het prachtigſte met hunne tegenwoordigheydt dit Koninglijck Trouw-verbondt. Wat aengaet het uytwendig, alles geſchiede daer op het alderheerlijckſte, met allen bedenckelijcken luyſter en koſtelijckheydt. Maer hadde imant inwendig eens konnen ſien de herten van de nieuw-getrouwde, hy hadde in den Hertog van *Orleans* gemerckt, het geweldt met den afkeer; en in *Joanna* de eerbaerheydt met de liefde. Dit Houwelijck ſchêen voor *Joanna* ſeer voordeelig te weſen; want ſy wierdt hier door de eerſte Princeſſe naer de Koninginne, met den voorgang van hare oudtſte Suſter *Anna*, die getrouwt was met den Hertog van *Bourbon*. Door dit voordeelig Houwelijck, ſchêen de H. *Joanna* (volgens het blindt oordeel der menſchen) geſtelt te zijn op eenen weg, waer ſy niet anders en ſoude vinden als bloemen en lelien van geluck en eere: maer eylaes! Sy en ontmoetde niet anders als diſtels en dôrens van lyden en verſmaedtheydt.

De nieuwe Hertoginne *Joanna*, op diën dag als opgeoffert aen het belang van den wereldtſchen Staet, hieldt haer-ſelven nochtans altydt onderworpen aen de ſchickinge van de Goddelijcke voorſienigheydt, en ſy gevoelde ten tyde van het H. Sacrificie iet wonderlijcks in haren geeſt, waer van ſy het geheym noch niet en kende: en aenſiende den jongen Hertog als haren Bruydegom, maeckte ſy een ſterck voornemen van hem te eeren, te dienen, en alle teeckenen van belêeftheydt te betoonen. Maer aldus en was het niet geſtelt met den Hertog haren Man: wydt van daer,

dat

dat hy met weder-liefde ſoude beloonen de getrouwe dienſten van de H. Princeſſe. De groote afgekeertheyt, die hy hadde tot haer, bragt hem tot duſdanige ongehoorde buytenſpôrigheden, dat niemandt die hem kende, die oyt ſoude gelooft oft verwacht hebben van eenen ſoo wyſen en wel-gemanierden Prince gelijck hy was. Maer waer uyt nam deſen grooten afkeer in hem haren oorſprong? Miſſchien, gelijck het dickwils geſchiedt, en wiſt hy daer ſelver geene reden van te gêven: ofte miſſchien hadde hy eenen walg van haer ſtreng en godtvruchtig leven, ofte om dieſwille dat hy tegen danck, en gedwongen dit Houwelijck met haer hadde moeten aengaen, en hy in hare lyfs-geſtalte geene aenlockende ſchoonigheydt en ſag. Maer en ſouden wy niet mogen gelooven dit aldus geſchiedt te zijn, om dat Godt op deſe maniere de Suyverheydt van *Joanna* ongeſchonden wilde bewaren? Het zy hier mede ſoo het wil, geene middelen en zijn bequaem geweeſt om hem te brengen tot de plicht, van ſijne deugdelijcke en Heylige Huyſvrouwe te beminnen en te eeren gelijck het betaemde. Te vergêefs was alles wat *Joanna* dede om hem te behagen, de belêeftheden en eerbiedingen die ſy aen hem betoonde, ontſtaken meerder en meerder ſijn verbittert gemoedt. De deugden ſelve en goede wercken, die hy in haer bemerckte, dwongen hem in het herte te bekennen, dat hy onredelijck handelde met ſijne H. Bruyt; maer hier door wierdt de bittere galle meerder ontroert in ſijne ziele, en ſijn herte vervult met quellingen, ſpyt en droefheydt. Doch wat aengong ſijn uyt-

wendig gedrag, hy dede sijn beste om in het openbaer, (om de oogen der menschen te blindt-doecken) aen *Joanna* te betoonen teeckenen van genegentheydt en ontsag, uyt vreese van te mishagen aen den Koning haren Vader, wiëns gramschap hy grootelijcks vreesde.

Maer den Koning *Ludovicus* en liet hem in dit stuck niet bedriegen, hy was al te klaersiende en verlicht van geest om sich door desen uytwendigen schijn van belêeftheden te laten misleyden: en wesende door andere seer wel onderricht van den verfoeyelijcken handel, en stuere wreedtheydt van den Hertog van *Orleans* tegen de Hertoginne sijne deugtsame Vrouwe; wierdt hy daer door dusdanig in gramschap vervoert, dat hy dit ongelijck dreygde te eyndigen door verschrickelijcke gevolgen. Ja, de sake gong soo wydt, dat het gedreygt ongeluck voorsêker soude gevallen hebben op het hooft van den ongeluckigen Hertog; ten waer saken dat sijne goedertiere Vrouwe, door ootmoedige smeeckingen en menigvuldige tranen, den Koning hadde verbêden, en sijne gramschap gestut: vergeldende aldus het quaedt met het goedt; want het is alsoo dat de Heyligen gewoon zijn hun te wrêken over het ongelijck, dat hun wordt aengedaen. Den Hertog haren Man dit wêtende, en konde niet ongevoelijck wesen aen de edelmoedige goedtaerdigheydt van sijne Weldoenster; hy verwonderde sich, en beschaemt over sijn voorgaende quaedtwillig gedrag, begon hy tot haer belêefder te worden, en meerdere genegentheydt te toonen.

Nauwelijcks en hadde de H. Princesse *Joan-*

na

na beginnen een weynig adem te ſcheppen, ofte wel eenen onverwachten voorval veranderde de blyde geſtelteniſſe van geheel het Hof, en de genomen maet-regels van den Koning *Ludovicus* den XI. de welcke naer de doodt van den Hertog van *Bourgognien* ſchênen gekomen te weſen tot de Have van eenen geluckigen uytval, wierden door de verholen ſchickinge van Godts voorſienigheydt teenemael om-verre geworpen. Den Koning verviel in eene doodelijcke quélinge, tegen de welcke hy vier jaren lang heeft geworſtelt, en die hem ten langen leſten heeft gebragt tot het uyterſte gevaer, ſonder hem nochtans te brengen tot eene betere maniere van leven. Dit en is niet te ſeggen, als of in hem geene Godtvruchtigheydt en was te vinden geweeſt; in tegendeel hy verdobbelde alſdan ſijne Godtvruchtige wercken; maer altydt volgens ſijne gewoonelijcke maniere, veel toegêvende aen het uytwendig, ſonder iet te veranderen in ſijn ſtuer en politieck oft ſtaetkundig gedrag.

De Hertoginne van *Orleans*, de H. *Joanna*, aen wie het in allen deſen tydt niet meerder, als aen de andere Princen en Princeſſen, geoorloft en was tot den ſiecken Koning te naerderen; was ſonder ophouden knielende voor den Autaer des Heeren, om door hare gedurige gebêden en menigvuldige tranen, van Godt en ſijne Moeder MARIA te verſoecken de genêſinge en geluckſaligheydt voor den Koning haren Vader, die allengskens de doodt begon te naerderen. Tot deſen eynde dede ſy in alle de Kercken op-offeren het H. Sacrificie der Miſſe; ſy vermeerderde hare Godtvruchtige oeffeningen, en

ver-

verſocht aen vêle Geeſtelijcke Perſoonen van haer hier in te willen behulpſaem zijn by Godt en ſijne Moeder MARIA. Eyndelijck ſy dede duſdanige geweldige lyfs-kaſtydingen, en vierige gebêden gemengelt met tranen; dat den Koning, naer vruchteloos genomen te hebben eene menigte van medicynen, voor goedt ſich begon te bereyden om te verlaten dit ſterffelijck leven; en ſich verootmoedigende onder de almogende handt van Godt, dede hy eene ſeer ſtrenge penitentie, om den vergramden Rechter te verſoenen, en vergiffeniſſe te bekomen van alle ſijne miſdaden; hy ontfong met eene alder-grootſte Godtvruchtigheydt de leſte HH. Sacramenten van onſe Moeder de H. Kercke, en eyndigde ſyne dagen, warelijck op eene alder-Chriſtelijckſte maniere, tuſſchen de ermen van den H. *Franciſcus de Paula*, die hem, om wel te ſterven hadde bereydt, en in ſijne doodt heeft by-geſtaen, ſtervende den 30. van Auguſtus in 't jaer 1483. ontrent den 8. uren t'ſavondts op eenen Saterdag, gelijck hy in ſijn leven gewenſcht en gebêden hadde, om op eenen Saterdag te mogen ſterven; om dat deſen dag toegeheyligt is aen de H. Maget MARIA, tot de welcke hy beſonderlijck Godtvruchtig was, gelijck alhier beſchreven is in het eerſte Capittel.

IV. CAPITTEL.

De H. Joanna *ontmoet in den Houwelycken Staet veel lyden en verdriet; over-eenkomende met het lyden, dat in den Houwelycken Staet gelêden heeft de H. Maget* MARIA.

DE H. Maget MARIA uyt den mondt van den H. Arts-Engel *Gabriël* gehoort hebbende, dat sy van Godt verkôsen was om te weſen de Moeder van den Menſchwordenden Godt, heeft haer-ſelve geheel overgegêven aen den Goddelijcken wille, ſeggende: *My geſchiede naer uw woordt:* (*Luc.* 1. ℣. 38.) door welcke weynige woorden *Maria* oock toeſtemde om te onderſtaen alle lyden, droefheden en vervolgingen; ja, een altydt-ſnydende ſweerdt van bitterheydt in hare ziele te gevoelen, gelijck haer van den ouden *Simeon* voorſeydt was. (*Luc.* 2. ℣. 34.) Hier uyt zijn vêle geleerde Schryvers (*apud A Lap. in Luc. c.* 1. ℣. 38.) van gevoelen, als dat den Arts-Engel *Gabriël* negen uren lang geblêven is by de H. Maget MARIA, om aen haer te verkondigen het bitter Lyden en ſchandelijcke Doodt van haren Sône JESUS; waer in ſy onuytſprêkelijcke ſmerten heeft gevoelt. Ja, volgens den H. Hieronymus: (*de Aſſumpt. B. V.*) *Soo vêle quetſuren als'er waren in het lichaem van den Sône, ſoo vêle wonden waren daer oock in het herte van de Moeder.* Waerom oock ſeer wel geſeydt heeft den H. *Dionyſius Carthuſianus:*

sianus : (*in Matth.* 1. ℣. 21.) *Maria rypelyck overwêgende de woorden die sy van Gabriël geboort hadde.* Hy sal sijn volck salig maken van hunne sonden : *hadde een aldergrootste medelyden, en gebeel haer Moederlyck ingewandt wierdt met weedommen doorstéken over haren ennoosélen Sóne ; soo dat sy met David schéen te roepen :* O JESU ! *ó* JESU *mynen Sóne ! wie sal my géven, dat ick voor u mag sterven ?* Dese droefheydt heeft noch meerder toegenomen in het herte van MARIA, alswanneer Godt heeft toegelaten, dat hare Suyverheydt, als eenigsints in twyfel wierdt getrocken : waerom oock den H. *Joseph*, haren Bruydegom, bevindende dat sy bevrucht was, en niet wêtende van wie, *beeft by haer heymelyck willen verlaten ;* (*Matth.* 1. ℣. 19.) hier over seer bedroeft van gemoedt zijnde. De H. Maget, niet-tegenstaende dat sy den H. *Joseph* haren Man teerelijck beminde, en heeft nochtans hare eere niet willen voorstaen, nochte aen hem het groot geheym der Godts-menschwordinge, in haer maegdelijck Lichaem geschiedt, willen ontdecken; aen de Goddelijcke voorsienigheyt de geheele sake overlatende. Tot voordere droefheydt van MARIA diende, als nu den tydt van haren Sóne te baren was genaerdert, dat sy bevrucht zijnde, en van de reyse seer vermoeyt, nergens in de huysen eenige plaetse en heeft konnen vinden, niet-tegenstaende sy de selve in de Stadt van *Bethlehem* over-al hadde gevraegt, wordende t'allen kanten verstooten en versmaedt : waerom, *voor haer geene plaets wesende in de herberge*, (*Luc.* 2. ℣. 7.) is sy genoodtsaeckt geweest haer te vertrecken in eenen

nen armen ſtal, alwaer nochte ſtoel ofte tafel, nochte bedde ofte vier, oft andere noodtſakelijckheden te vinden en waren, en dit in 't midden van den kouden winter. De H. *Joanna* van Vranckrijck, die van Godt verkóren was om te weſen eene Moeder van vêle Maegden, hadde van jongs-af haer-ſelven geheelijck overgegêven aen den Goddelijcken wille; en ſy heeft oock, gelijck de H. Maget MARIA, den Kruys-weg dapper moeten betrêden, haer heel leven lang niet anders ontmoetende als kruyſſen, lyden, bittere droefheden en ſware vervolgingen; gelijck in dit Capittel ten deele voorder ſal aengewêſen worden.

Naer de doodt van haren Vader *Ludovicus* den XI. volgde in het Ryck den Broeder van de H. *Joanna*, *Carolus* den VIII. Doch hy alſdan noch maer 13. jaren oudt zijnde, blêef hy onder de ſorge van ſijne oudtſte Suſter *Anna*, de Hertoginne van *Bourbon*, die ten tyde van ſijne minderjarigheyt te ſamen met haren Man het Ryck regeerde. Den Hertog van *Orleans* en Man van de H. *Joanna*, meynende aen hem groot onrecht geſchiedt te zijn, wierdt hier over ſeer vergramt, en nam ſeer qualijck op, dat de beſtieringe van het Ryck, en de opvoedinge van den jongen Koning aen de ſorge van eene Vrouwe, en niet aen ſijnen Perſoon toe-betrouwt en was, aengeſien hy was den eerſten Prince van den Bloede, en naer den jongen Koning den eerſten Erfgenaem van de Franſche Kroone; waerom hy een vaſt beſluyt maeckte van ſich te wrêken over de Gouvernante ſijne Swagerinne, niettegenſtaende ſy in de Regeringe volmachtigt

was

was door het Teſtament van den overleden Koning, en beveſtigt door de Staten van het Ryck.

Deſen Prince en betrachtde niet anders als de Hertoginne *Joanna* ſijne H. Vrouwe te konnen inwickelen in ſijn quaedt voornemen; maer hy en verſtoutde ſich niet om dit ſelfs in perſoon van haer te verſoecken. Hy gaf hier toe dan den laſt aen den Grave van *Dunois*, om haer te trecken in de belangen die hy hadde voorgenomen; en den Grave dede alles wat hem mogelijck was om *Joanna* hier toe te verwilligen. Deſen Grave, getrouwen Gunſteling van het Huys van *Orleans*, op ſêkeren dag met *Joanna* ſprêkende, ſeyde tot haer: "Siet hier, Mevrouwe, eene gewenſch-„te gelegentheydt om te winnen het herte „van den Hertog uwen Man; voorwaer eenen „geluckigen voorval, die men niet als met „groot naer-berouw en kan laten voor-by „gaen. Den Hertog is ten uwen opſichte nu „wonderlijck wel genêgen, en gy ſult U. E. „ten hoogſten verwonderen over de groote „veranderinge, die in hem geſchiedt is. De „eenigſte gratie die hy van U. E. verwacht, „is dat gy aen hem de handt gelieft te lee-„nen, om te beletten dat de Hertoginne van „*Bourbon* niet langer meer en misbruycke het „Koninglijck geſag in het verdrucken der „Princen van het Ryck. De wreede Rege-„ringe van deſe opgeblaſe Gouvernante is „aen hem onverdragelijck; en het is te vree-„ſen, dat hier uyt niet als droevige gevol-„gen en ſullen voorts-komen, is't dat U. E. „in tydts, door iver aengemoedigt, de ge-„dreygde ongelucken niet en tracht te ſtut-„ten."

Deſe

Deſe aenſprake en voorſtellinge was aen *Joanna* ſeer netelachtig en vol ſtêkende dôornen; want haer-ſelven niet te voegen naer den wille van haren Man, was hem meerder verbitteren, en op haer trecken ſijnen altydt-durenden haet: en haer-ſelven te verklaren tegen de Gouvernante hare Suſter, was verfoeyen en mispryſen het gene den Koning haren Vader hadde vaſt-geſtelt in ſijn Teſtament, en nu was goedt-gekeurt door alle de Staten van het Ryck, en haer-ſelven verdacht maken aen het geheel Hof. In deſe gevarelijcke ſake gong de H. Princeſſe hare conſcientie te raden: en oordeelende den wille Godts te weſen, dat ſy de belangen van haren perſoon ſoude miſachten, om te voldoen aen hare plicht, heeft ſy aen den Grave geantwoordt: "Waer het ſaken men gevraegt „hadde alle haer bloedt te vergieten voor „haren beminden Man, dat ſy genoegſame „krachten voelde om met liefde haer leven „te verlieſen tot ſijnen dienſte: maer aen„merckende wie ſy was, en hare ſchuldige „verbinteniſſe, ſy niet en konde toeſtemmen „haer-ſelve in te wickelen in de belangen van „den Staet tegen haer eygen Suſter, en noch „minder haer ſtellen tegen den uyterſten „wille van den overleden Koning haren Va„der. Aldus dan (voegde ſy daer by) den „Hertog mynen Man en moet niet qualijck „van my nemen, dat ick geen deel en ver„kieſe in duſdanige gevarelijcke ſake, en my „te vrede houde van te bidden voor het wel„varen van twee Perſoonen, die my alle bey„de ten hoogſten moeten lief en aengenaem „weſen." En in der daedt, *Joanna* verhief hare

hare handen om hoog tot Godt in den Hemel, biddende tot goedt van hare Suſter de Gouvernante, en van den Hertog haren Man, haer nergens mede bemoeyende.

Den Hertog over deſe weygeringe ſeer bitter vergramt, en ſag geen recht oft wetten meer aen, en bedrêef overtollige buytenſpôrigheden, die heel Europa verwonderden en verergenden. Den befaemden *Landais* Miniſter van den ouden Hertog van *Bretagne*, hadde in diën tydt over den geeſt van ſijnen Meeſter een volkomen geſag, hem beſtierende in alles naer ſijne gezintheydt. Deſen *Landais* eenen menſch van fortuen, alſoo groot van verſtandt als groot in boosheydt, was te ſamen de geeſſel van het gemeyn volck, dat hy verdruckte, en de afgryſſelijckheydt van den Edeldom, die hy miſachtde; waer door het geſchiedt is, dat op ſêkeren dag den Prince van *Orange* en den Marechal *de Rieux* hier over vergramt, met den degen in de handt zijn gedrongen tot in de kamer van den Hertog, om aldaer diën verfoeyelijcken Miniſter op te ſoecken, en aen hunne gramſchap op te offeren. By geval en was *Landais* daer niet te vinden; maer het en liep niet lang aen of hy was verwittigt van alles wat daer geſchiedt was; en van diën tydt en peyſde hy niet anders als ſich te wrêken over deſe twee edele Heeren.

In dit quaedt voornemen, om tot ſijne verſêkeringe te vinden een ſteunſel tegen den Edeldom van *Bretagne*, deſen geeſt vol booſaerdigheydt, aen wie niet onbekent en was het gedrag van den Hertog van *Orleans* in Vranckrijck, en ſijne afgekeertheydt van de Prin-

Princeſſe *Joanna de Valois*, heeft aen hem eenen Brief geſonden uyt den naem van ſijnen Meeſter, waer in hy hem noodigde om den Hertog te komen beſoecken, hem daer-enboven verſêkerende, dat het in ſijne handen was te konnen trouwen met de eenigſte Erfgename van dit Hertogdom, eene alderſchoonſte en volmaeckſte Princeſſe van geheel Europa: en wat aengong de banden van ſijn eerſte Houwelijck, dat deſe ſeer gemackelijck konden ontbonden worden.

Daer en was niet anders meer noodig voor den Hertog van *Orleans*, in de geſtelteniſſe van eenen oproerigen geeſt en grammoedig herte, waer in ſich deſen miſnoegden Prince toen ter tydt bevondt: hy treckt dan uyt het Hof ſonder aen imandt iets te ſeggen, hy komt tot *Nantes*, groet den Hertog, heeft menigvuldige aenſpraken met *Landais*, ſiet de Princeſſe *Anna*, de welcke hem behaegt, aen wie hy oock aengenaem is; en vol van hôpe keert hy wederom naer het Hof van Vranckrijck. Ondertuſſchen, de verſchillen van deſen Prince met de Hertoginne van *Bourbon* begonnen ruchtbaer te worden. Den Koning *Carolus* volle kennis hebbende van den ergerlijcken handel die den Hertog drêef, gaf order van hem in hechtenis te nemen. Den Hertog ſpêelde met den bal alſwanneer hy hier van de tydinge krêeg, en nauwelijcks en hadde hy tydts genoeg om te konnen ontvluchten; en als raſende van gramſchap over de ſchande die men ſijnen perſoon hadde willen aendoen, liep hy naer den Hertog van *Bretagne*, alwaer hy duſdanige ſamen-ſweiringen oprockte, dat hy geheel Vranckrijck brogt in inlandtſche Oorlo-

gen met vêle bloedtſtortingen, ſy-ſelven wirp in openbare perykelen van de doodt, en de H. Princeſſe *Joanna* ſchêen te verpletteren onder het gewigt van menigvuldig verdriet en lyden.

Den openbaren vyandtlijcken oproer van deſen Prince, die alles inſpande tot eenen bloedigen Oorlog, verſchrickte het geheel Huys van de H. *Joanna*. Sy beſonderlijck ſeer bevreeſt van haren Man ſoo moedtwilliglijck te ſien loopen in ſijnen eygen ondergang, offerde haer-ſelven op aen Godt als eene offerande van verſoeninge tot welvaren van diën, die hare ziele vervulde met bitterheden. Sy wirp haer nêder aen de voeten van het Beeldt van den gekruyſten JESUS, ſeggende: "Ah! „Heere, ſoude dit den middel weſen waer „van gy u wilt bedienen om my uwe diena„reſſe in vryheydt te ſtellen? Wat ſal van den „Prince mynen Man geworden, is 't ſaken hy „het ongeluck heeft van gedoodt te worden „met de wapens in de handt tegen ſijnen Ko„ning? En konde gy my niet behouden, ſonder „hem verlôren te laten gaen?" Op deſe maniere badt *Joanna* ſtortende vêle tranen met vreeſe en achterdencken, alſwanneer overſiens de Hertoginne van *Bourbon* in hare kamer quam, en haer met eene groote vinnigheyt verhaelde de beroertens van *Bretagne*. De H. Princeſſe *Joanna*, van dan af tot in het binnenſte der ziele bedroeft, en antwoorde haer niet anders als met hare tranen en ſuchten. De Hertoginne bewêegt door medelyden, omhelſde en vertrooſtde haer, ſeggende: Ah! myne beminde Hertoginne en bedroeft u ſoo niet, wy en ſullen u daerom niet te minder beminnen, ick verſêkere u van myne getrouwe ge-

negent-

negentheydt; wy wêten voor sêker dat den Hertog uwen Man niet en heeft willen volgen uwen goeden raedt, en gy en sult noyt by imandt van het Hof hier in verdacht wesen, dit belôve ick u op myne trouw. Geheel het Hof quam deel nemen in de droefheden van de bedruckte Princesse. Den Koning selfs in persoon dede sijn uyterste beste om sijne bedroefde Suster te troosten, en sy om te verkrygen de goedertierentheydt en genade van sijne Majesteyt voor den wederspannigen Hertog haren Man.

Den Hertog en peysde in diën tydt niet veel op sijne edelmoedige Weldoenster; ofte wel soo hy op haer peysde, was het met een vast voornemen van haer voor altydt te verstooten, om te trouwen met *Anna* van *Bretagne*, tot welck Houwelijck hy sterck aendrong, het welck door de rampsalige doodt van *Landais* nu grootelijcks was verachtert.

Middelerwyl, de troepen van Vranckrijck verdeylt in dry linien, hadden alreede het Landt van *Bretagne* gebragt tot dusdanige groote benauwtheden, dat de Bondtgenoten hun verplicht sagen handt-gemeyn te moeten worden. Het was nu den avondt geworden voor den vermaerden Slag van *Saint-Aubin*. Den Koning, en de Hertoginne van *Bourbon*, met geheel het Hof waren tot *Angers* aengekomen, om aldaer eerder en met meerder sêkerheydt te konnen wêten den uytval der Fransche wapenen. De Hertoginne van *Orleans* was aldaer sijne Majesteyt gevolgt, met voornemen van sorge te dragen voor het goedt van diën trouwelooſen Prins, die haer soo bitteren overlast aendede, en dit op den

ſelven tydt als hy van meyninge was ſlag te leveren tegen ſijnen wettigen Koning. Deſe godtvruchtige Princeſſe verhief ſonder ophouden hare handen naer den Hemel tot bewareniſſe van haren onweerdigen Man, die haer alreedè ſoo vêle droefheydt hadde aengedaen.

Terwylen deſe ſaken voorvielen, hoorde den Koning het boos opſet van den Hertog van *Orleans*, om te verſtooten ſijne wettige Vrouwe, en te trouwen met *Anna* Erfgename van *Bretagne*. Den Koning geſtoort getuygde opentlijck, dat deſe verfoêvelijcke verſmaedtheydt geſchiedt aen ſijne Suſter, en in haren perſoon aen de heele Koninglijcke Familie, niet ongeſtraft en ſoude blyven.

Den dagh hier naer den Slag van *Saint-Aubin* valt voor in't jaer 1488., de Troepen van *Bretagne* zijn verſlagen, de Franſche winnen volle victorie; den Hertog van *Orleans* is gevangen, en wordt gebragt tot *Angers*, alwaer den Koning noch was. Deſen Monarck, niet-tegenſtaende ſijne ingebôren goedtheydt, en konde niet beletten te laten blyken ſijne rechtmatige gramſchap, en ſich keerende tot de Hertoginne, ſprack hy haer aen, ſeggende: *Gy zyt gewroken, Mevrouwe! uwen trouweloſen Man zit in de gevangeniſſe; alwaer hy niet anders te verwachten en heeft als gehandelt te worden volgens ſyne miſdaden.* De H. Hertoginne dit hoorende viel aenſtondts aen de voeten van ſijne Majeſteyt, en met tranen in hare oogen badt ſy om genade voor den gevangen Prince. Waer op den Koning met verſtoortheydt antwoorde: *Gy, myne Suſter! Gy my vragen om genade voor den Her-*

Hertog van Orleans! wêet gy oock wel wat dat gy doet? Heer Koning, antwoorde de H. Princeſſe, *ick beken, het is een ſtout beſtaen van genade te vragen voor eenen die plichtig is van gequetſte Majeſteyt, maer ick wêet aen wie ick de eere heb van te ſprêken. Uwe Majeſteyt en ſal geen achterdencken van my hebben, dat ick oyt aen UE. ſoude getoont hebben eenige ongetrouwigheydt. Is het ſaken nochtans dat ick ſoo ongeluckig ben van aen UE. hier in verdacht te ſchynen; ick wil geerne onderſtaen het ſelfſte droevig lot van den Hertog van Orleans, en myn bloedt ten beſten gêven om ſyn leven te behouden. Is't ſaken hy niet en verdiene, dat gy voor hem eenige achtinge ſoudt hebben, hebt nochtans deſe goedertierentheydt voor my, die uwe Suſter ben, en u hierom ootmoedelyck bidde.*

Den Koning en konde ſich niet langer meer ſtellen tegen de heldtachtige edelmoedigheydt van ſijne Suſter de Hertoginne, hy wierdt hier door in het herte bewôgen, en de tranen liepen hem af langs de wangen, en niet-tegenſtaende den wederſtrydt die hy gevoelde, hy ſtelde den gevangen Hertog in ſijne voorgaende vryheydt; maer met de aldergrootſte dreygementen van hem op het alderſtrengſte te ſtraffen, by-aldiën hy in het toekomende noch iet ondernam tegen de ruſte van het Ryck, en achtbaerheydt van ſijne Koninglijcke Princeſſe.

De groote goedertierentheydt van den Koning veroorſaeckte eene groote mompelinge door heel het Hof, en de Hertoginne van *Bourbon* ontfong hier door ſoo groote droefheydt, dat ſy de ſelve niet en konde verbor-

gen houden; maer wel wêtende op wat voet de vryheydt was verleent aen den wederſpannigen Prins, wiëns aerdt en humeur ſy kende, oordeelde ſy, als dat hy wel haeſt weder ſoude ingaen ſijne voorgaende quade wêgen, en dat ſijne ſaken wederom tot den vorigen ſtaet ſouden vervallen. En hier in en was ſy niet bedrôgen. Den Hertog van *Orleans* en wachte niet lang oft hy begon wederom de H. Princeſſe ſijne Vrouwe en Weldoenſter veel verdriet en quellingen aen te doen: hy hernam oock wederom ſijnen oproerigen handel met *Bretagne*; maer aengeſien het Hof eene wakende ooge hiel op alle ſijn bedryf, onderſchepte men wel haeſt verſcheyde Brieven, waer in hy gewach maeckte van ſijn Houwelijck te brêken met *Joanna*; waer van de tydinge ſoo groot gerucht gemaeckt hadde, en waer van de quade gevolgen ſoo ſchadelijck en ſchandelijck moeſten zijn aen het Franſche Hof.

Ten langen leſten naer vêle aenklagingen en klare proeven, den Koning, niet-tegenſtaende de gebêden en tranen van *Joanna*, gaf wederom laſt om den oproerigen Hertog te vangen, en dickwils van gevangeniſſe veranderd weſende, wierdt hy eyndelijck opgeſlôten in den grooten Toren van *Bourges*, en in een yſere kamer ſeer ſtrengelijck bewaert. Aldaer heeft hy gezêten twee volle jaren, wordende op het alderſtrafſte met hem gehandelt; en miſſchien ſoude hy aldaer door ellenden en verdriet geſtorven zijn, ſonder den byſtandt van de H. Princeſſe *Joanna*, de welcke altydt ſtandtvaſtig blêef in deſen ondanckbaren en ongeluckigen Prince te beminnen

en

en te dienen, als hy van al de wereldt verlaten was.

Naer dat *Joanna* langen tydt door gedurig bidden en weenen van den Koning verſocht hadde den oorlof om den Hertog te mogen gaen beſoecken in ſijne yſere gevangeniſſe, heeft ſy ten leſten deſen oorlof bekomen, maer niet als met groote moeyte; want den Koning was altydt omringelt van ſijne Hovelingen, de welke alle quaedt uytſpouwden tegen den gevangen Hertog, waer door hy noch meerder in den haet van den Koning geraeckte. De toeſtemminge van den Koning met moeyte bekomen hebbende, vertrock de H. Princeſſe ſonder uytſtel met ſommige perſoonen daer ſy haer betrouwen op hadde. Sy komt tot *Bourges*, en gaet in de gevangeniſſe daer den Hertog was opgeſlôten. Op het geſicht van den Hertog, die ſy ſiet in eenen duyſteren en verſchrickelijcken kercker, ſtaet ſy verſlagen door verwonderinge en ſchrick, hem ſiende duſdanig bleeck en miſmaeckt; en in den ſelven tydt levendig in haer herte getroffen door droefheydt en medelyden, riep ſy tot hem met tranen in hare oogen: *Ah! Myn-heer, in wat bedroefden ſtaet vinde ick u hier!* Den Hertog ſich valſchelijck latende voorſtaen, dat de Princeſſe hadde mede gewerckt tot ſijne tweede gevangeniſſe, ſeyde tot haer met eene grammoedige ſtemme: *Laet my geruſt, Mevrouwe, laet my ſterven; en komt my niet voorder quellen en beſchimpen in myne ellenden. Gy hebt reden om my te haten, oock en beklaeg ick my niet over de ſmerten die ick lyde, en waer van gy de oorſaeck zyt. Godt is mynen getuyge*, riep de onnoo-

ſele en H. Princeſſe, *dat ick alles gedaen hebbe wat my mogelyck was om te beletten deſe uwe tweede gevangeniſſe: en konde ick noch met het ſtorten van myn bloedt uwe verloſſinge bekomen, ick wil het ſelve met blydtſchap vergieten. Laet my dan ten minſten toe, terwylen ick nu aen u geenen anderen dienſt en kan bewyſen, dat ick u geſelſchap mag houden, ick ſal my geluckig achten den tydt myns levens over te brengen in u te dienen, oock ſelfs in deſe gevangeniſſe.*

Deſe minnelijcke woorden, die een herte van marber ſouden bewêegt hebben, waren krachteloos op het herte van den Hertog; hy en wilde ſijn misleydt verſtandt niet aftrecken van de ingebeelde oordeelen die hy te voren gemaeckt hadde, hoe qualijck gegrondt de ſelve oock waren. De H. Princeſſe dan vol droefheydt en ſwemmende in hare tranen, wel ſiende, dat in plaets van iet te winnen op het verſteent gemoedt van haren ongeluckigen Man, ſy niet anders en dede als hem meer en meer verbitteren, vondt haer als gedwongen om te vertrecken. Des niettegenſtaende dede ſy noch een tweede pooginge voor haer vertreck uyt *Bourges*, alwaer ſy maer weynige dagen en blêef. Sy quam wederom naer de gevangeniſſe om van den Hertog af-ſcheydt te nemen, die haer alſdan alſoo qualijck ontfong als de eerſte reyſe; maer de liefde der Heyligen en vergaet nöyt, en *Joanna* wiſt wel dat het eene van de eerſte grondt-regels van het Chriſtendom is, goedt te doen aen die ons quaedt doen, en de ondanckbaerheydt met weldaden te vergelden.

De

De H. Princeſſe dan keerde weder naer het Frans Hof, met een vaſt voornemen van krachtdadiger te wercken tot verloſſinge van haren gevangen Man. Tot deſen eynde begon ſy te verkoopen oft te verpanden alles wat ſy koſtelijcks hadde, om hier door te verſoeten de bitterheden, die den gevangen Hertog (die ſy meerder beminde als haer eygen-ſelven, en van wie ſy noyt en was bemint geweeſt) in ſijne gevangeniſſe was lydende. En hier naer ſpande ſy alle mogelijcke middelen in om hem in vryheydt te herſtellen.

De Hertoginne van *Bourbon* wierdt dit gewaer, en gelijck daer niet en was waer voor ſy meerder vreeſde, als den Hertog van *Orleans* wederom in vryheydt te ſien, en haer miſtrouwende op de goedertierentheydt van den Koning, die eene groote achtbaerheydt en liefde hadde voor de Hertoginne ſijne Suſter, de H. *Joanna*; ſoo ſtelde ſy te werck alles wat mogelijck was om te beletten den grooten iver en wercken van liefde, die de H. *Joanna* dede tot verloſſinge van haren Man. Sy daer-en-boven klaer ſiende, dat ſy met geene ſoete woorden en konde wederhouden hare ſmeeckende verſoecken en krachtige aendringſels by den Koning, begon ſy de H. *Joanna* te overvallen met verwytingen, bittere woorden en dreygementen, haer verachtende en qualijck handelende. Sy hier mede noch niet te vrede, heeft middelen uytgevonden om te beletten, dat hare Suſter geenen toegang meer en vondt by den Koning, nochte geene gelegentheydt van hem te konnen ſprêken. Daer-en-boven gebeurde onder

andere eenen voorval, waer in de H. Hertoginne veel verdriet en lyden heeft gevonden, en om diën te verdragen, noodig hadde alle de krachten van hare verduldigheydt.

Den Hertog van *Bretagne* was geſtorven, als oock ſijne oudtſte Dochter de Princeſſe *Iſabella*. Syne andere Dochter de Princeſſe *Anna* hier door Erfgenaem geworden zijnde van dit Hertogdom, vondt haer-ſelven in eenen ſlechten ſtaet, en by-naer vervallen tot niet. Des niet-tegenſtaende deſe kloeckmoedige Heldinne, door hare voorſichtigheydt en mannelijck gemoedt, heeft haer-ſelven duſdanig wêten te herſtellen, dat ſy heeft overwonnen alle moeyelijckheden waer in ſy haer bevondt: maer den Hertog d'*Albert*, die haer van te voren ten Houwelijck hadde verſocht, om ſich te wrêken over de verachtinge, die hy naer ſijnen dienſt van haer hadde ontfangen, is van eenen verſtooten Minnaer eenen vreeſſelijcken vyandt tegen haer geworden; hy belêgert de Stadt van *Nantes*, hy neemt die in, en levert die over aen *Carolus* den VIII. Koning van Vranckrijck, die hier van bezittinge ging nemen.

Het geheel Koninglijck Hof volgde deſen Monarck; de Princeſſe *Joanna*, in de hôpe van eenige gunſtige gelegentheydt te vinden om den Koning te ſprêken, volgde oock eenige dagen daer naer: maer de Hertoginne van *Bourbon* hare Suſter, veel meer lettende op alle hare wêgen als van te voren, en willende voor haer allen toegang ſluyten, hadde bevel gegêven dat niemandt in de Stadt aen haer ſoude logiſt gêven: waer door het geſchiede, dat deſe H. Princeſſe ontrent den avondt

avondt gekomen zijnde tot *Nantes*, is genoodtſaeckt geweeſt te blyven op de ſtrate, ſonder ergens eenigen ingang te vinden in de huyſen. Hare Bediende, die met haer gekomen waren, hadden het goedt te loopen in de duyſterniſſen van den nacht van de eene plaets naer de andere, terwylen de H. Princeſſe blêef op de open-ſtrate, bloot geſtelt aen alle de ongemacken van de locht. In deſen droevigen ſtaet vondt men wel ſommige perſoonen, die medelyden met haer hadden, en haer beklaegden; maer niemandt en peyſde om haer te helpen, alle de huyſen en herbergen waren voor haer geſlôten.

De H. Hertoginne nu langen tydt gewoon zijnde den Kruys-weg te bewandelen, verdroeg dit groot affront oft ſpyt niet alleen met hare gewoonelijcke verduldigheydt, maer daer-en-boven oock met blydtſchap, overdenckende hoe dat de H. Maget MARIA, Moeder van haren Saligmaker, in haer leven oock geweeſt is in duſdanige verlatentheydt, geene plaetſe vindende in de herbergen, waerom ſy genoodtſaeckt is geweeſt haer te vertrecken in den Stal van *Bethlehem*. Ten langen leſten eenen Officier van de Wacht, ſeer qualijck nemende, dat men dus verſmadelijck handelde de Suſter van den Koning, gaf aen haer over de kamer daer hy in was.

Carolus den VIII. naer een verblyf van weynige dagen binnen *Nantes*, vertrock van daer om wederom te keeren naer *Parys*. De Hertoginne van *Orleans*, die den Koning oock volgde in ſijne wederkomſte, hadde onder wêgen wederom de ſelve verſmaedtheden te onderſtaen, die ſy tot *Nantes* hadde gele-

geleden. Sy nochtans ſtandtvaſtig blyvende in haer voornemen, ſocht uyt alle bedenckelijcke middelen om den Koning te konnen ſprêken ; maer alles te vergêefs : want de Hertoginne van *Bourbon* verydelde alle hare aenſlagen, en ſlôot haer alle toegangen. Hier door buyten alle hôpe geſtelt zijnde van iet te konnen uytwercken tot de verloſſinge van haren ongeluckigen Man ; verſtondt de H. Princeſſe als dat den jongen *Vicomte de Miolans* was eenen Favoriet en geheymen Vrindt van ſijne Majeſteyt : ſy dede hem verſoecken om een weynig tydt met haer te komen ſprêken.

Deſen jongen Heere ſich latende voorſtaen eene groote eere te genieten in het vertrouwen, dat deſe deugdelijcke Vrouwe aen hem wilde doen, en vertoefde niet van haer te gaen beſoecken: Sy ſprack hem van de rampſpoedige geſteltenisſe, waer in naer verloop van twee jaren den Hertog van *Orleans* haren Man ſoo droevig hadde geſucht. Sy verſocht hem op het alderkrachtigſte, van aen deſen ongeluckigen Prins te willen dienſt doen by den Koning, en de ſake van ſijne verloſſinge waer te nemen en te behertigen, aengeſien hy was in de verlatentheydt van alle menſchen, en ſy in de onmogelijckheyt van ſelfs in perſoon den Koning te konnen ſprêken. Sy voegde daer by, dat ſijne vyanden als te ſamen ſchênen geſwôren te hebben ſijne doodt; en dat het met hem gedaen was, ten waer ſaken hy dede een kloeckmoedig geweldt om hem te verloſſen. Hier door, ſeyde de H. Princeſſe, ſult gy aen my het leven gêven, en aen mynen ongeluckigen Man de

vry-

vryheydt. Den jongen *Vicomte* offerde ſijnen dienſt tot alles, en gaf aen haer ſijn woordt, dat hy alles ſoude inſpannen wat hem mogelijck was om den gevangen Hertog te verloſſen, al was het oock met gevaer van ſijn leven te verlieſen. In der daedt hy hiel ſijn gegêven woordt, en werckte ſoo krachtdadig, dat den Koning, buyten wête van ſijnen Raedt, van ſijne Miniſters, en van de regerende Hertoginne, de handt leende tot verloſſinge van den gevangen Hertog, doende hem ſonder uytſtel op vrye voeten ſtellen.

De H. Hertoginne van *Orleans* hier over ten hoogſten verblydt, bedanckte ſijne Majeſteyt met duſdanige herkenteniſſe, als of den Koning haer ſelver hadde getrocken uyt eene alder-pynelijckſte gevangeniſſe; ſy toonde hier over oock eene aldergrootſte blyſchap aen den verloſten Prince, die de eenigſte oorſake geweeſt was van alle hare tranen: voor de reſte ſtelde ſy haer-ſelve geheelijck onder de beſtieringe van de Goddelijke voorſienigheyt. Maer nauwelijcks en begon ſy te proeven de ſoetigheydt van een geruſter leven, oft ſy verviel in eene ſeer groote ontſtelteniſſe van den geeſt, die haer niet toe en liet eenige ruſte te genieten. Haren Bruydegom CHRISTUS JESUS leyde op hare ſchouders ſijn Kruys, en terwylen de wereldt ophiel van haer te vervolgen, was hy beſig met hare verduldigheydt op den toets-ſteen van nieuw lyden te beproeven. Hy bragt wederom levendig in de gedachten van haren geeſt het heylig voornemen, het welcke hy in de eerſte jongheyt aen haer hadde ingegêven, van de werelt te verlaten, en in te ſtellen eene Religieuſe Or-

den

den van Maegden, door Beloften toegeheyligt aen ſijne H. Moeder MARIA.

In de onmogelijcke geſtelteniſſe waer in ſy was van te konnen uytwercken het gene den Hemel van haer ſchêen te verſoecken voor de doodt van den Hertog van *Orleans*, en wiſt ſy niet wat doen oft peyſen: Sy dan, volgens hare heylige gewoonte, haer werpende voor de voeten van haren Bruydegom JESUS, om aen hem raedt te vragen, beklaegde ſy haer minneljck voor hem in de vierigheydt van hare gebêden vergeſelſchapt met godtvruchtige tranen. *Eylaes! ô Heere*, ſprack ſy, *tot wat eynde bewaert gy my? Wat begeert uwen Goddelycken wille van my uwe Dienareſſe? Gy roept my tot de Eenſaembeyt: Gy verſoeckt my de wereldt te verlaten; en gy ſelver, ô mynen minnelycken* JESUS! *houdt my aen de wereldt vaſt gebonden; en my dunckt, dat gy uwe genoegten ſchept in onoverwinnelycke beletſels te ſtellen tot het volbrengen der heyligbe voornemens, die gy my hebt ingegêven. Gy wêet, ô mynen Goddelycken Meeſter, als dat het vleeſch en bloedt geen deel en hebben gehadt in het Houwelyck het welck ick hebbe aengegaen met den Prince mynen Man; Gy beveelt my hem te beminnen, en ick beminne hem meerder als myn leven, om aen U te geboorſamen..... Ick en ſoude U niet durven bidden van de banden te brêken, die my met hem verbinden: ſynen perſoon is my te lief, en gy verbiedt my ſyne doodt te verſoecken. Wat ſal ick dan doen, ô mynen Saligmaker? Spreeckt, ô Heere, uwe Dienareſſe luyſtert naer U.*

Den Heere als doof op deſe hare minne-

lijcke

lijcke klachten en godtvruchtig verſoeck, verlichtde haren geeſt door eene buyten-gewoonelijcke maniere in alle andere ſaecken; maer in dit punct, liet hy haer in eene alderdroevigſte benouwtheydt, ſonder by-naer aen haer mede te deylen de minſte ſtralen van verlichtinge. Nochtans hadde ſy ſomtydts eenige duyſtere inſpraken, de welcke aen haer ſchênen te voorſeggen de doodt oft van haren Man, ofte van den Koning haren Broeder: en de onderneminge van den jongen Koning op het Koningrijck van *Napels*, verdobbelde hare benouwde gepeyſen, ſoo veel te meer als den Hertog van *Orleans* hier in deel hadde, en ter Zee commandeerde de Koninglijcke Vlôte. In der waerheydt, ſoo wel den eenen als den anderen was in het uyterſte gevaer van ſijn leven te verlieſen: den Koning tot *Fornove*, en den Hertog tot *Novare*. De wonderbare genêſinge van eenen Edelman, die doodelijck ſieck lag, de welcke de H. Princeſſe uytwerckte, als den Koning weder-keerde in ſijn Hof uyt den gevarelijcken Slag van *Fornove*, alwaer hy met negen duyſent mannen hadde verſlagen en overwonnen het Vyandts leger, ſterck veertig duyſent mannen in 't jaer 1495.: was oorſake dat men toe-ſchrêef aen de krachtige gebêden van de H. *Joanna* de genêſinge van den doodt-ſiecken Edelman, en de behoudeniſſe van den Koning, en van haren Man.

Maer hier is meer als eene ſake om ſich over te verwonderen. Niet-tegenſtaende alle de redenen, die den Koning hadde om ſich grootelijcks te beklagen over het quaedt gedrag van den Hertog van *Orleans*, de Prin-

ceſſe

ceſſe *Joanna* was tuſſchen hun beyde eenen Engel van vrede, die hun gedurig in liefde vereenigt hiel. Het ſtil-blyven tot *Napels*, van diën tydt af ſeer rampſalig aen den Franſchen Edeldom, hadde in het herte van een groot getal der jonge Heeren ontſtêken het vuer van eene paſſie, die den Apoſtel noemt: *ſchandelycke luſten*, (*Rom. c.* 1. *v.* 26.) de H. Hertoginne door hare ziel-treffende vermaningen boeſemde hun in eenen ſchroom en afkeer van deſe vuyle ſonde. Den Koning *Carolus* den VIII. begon oock ſy-ſelven over te gêven aen deſe buyten-ſpôrige driften: maer de H. *Joanna* bediende haer van het hoog geſag het welck ſy hadde op den geeſt van haren Koninglijcken Broeder, om het quaedt te voorkomen, en ſy veranderde hem teenemael in deſe ſaecke; en hier door onderhiel ſy eene volmaeckte eendrachtigheyt en trouwe liefde tuſſchen de Koninginne *Anna* van *Bretagne* ſijne Huyſvrouwe, en tuſſchen hem; voorwaer eene Eendrachtigheydt, die ſeer behulpſaem was aen de goede beſtieringe van het Ryck, tot herſtellinge der Bedieningen in ſaken van Staet, en tot verbeterniſſen der quade zeden, die ſoo onder de Edel-lieden als Hovelingen waren ingeſlôpen.

Middelertydt de godtvruchtige Hertoginne was altydt in vreeſe van wel haeſt te verlieſen haren Broeder, die ſy ſoo teerelijck beminde, ja, ſy hadde ſelver eene inwendige voorkenniſſe van hunne aenſtaende af-ſcheydinge. En inder waerheydt *Carolus* den VIII. en was van geene ſtercke geſondtheydt, en van den anderen kant ſijne complexie was ſeer verergert en merckelijck verſwackt in ſijne

reyſe

reyse van *Italien*, dusdanig dat de voor-kennisse van sijne Suster de H. Princesse *Joanna* niet lang en wachte van de waerheydt te toonen op eene seer droevige maniere.

Den jongen Koning was op sijn Kasteel tot *Amboise*, alwaer hy geboren was in 't jaer 1470. Op eenen Saterdag, den dag voor Palmen-Sondag krêeg hy lust om te gaen sien het Kaets-spel met den bal in de wandelingen van sijn Koninglijck Kasteel. Hier naer toe gaende om dit vermaeck te nemen, gingen met hem de Koninginne *Anna van Bretagne*, de Hertoginne van *Bourbon*, en de H. Hertoginne van *Orleans*, de welcke hy hadde gedwongen, tegen haren danck, hem te vergesellschappen. In het uytgaen van eene oude Galderye, die hy van meyninge was af te brêken, stoot hy onversiens geweldelijck sijn voorhooft. Desen stoot en belette hem niet van te gaen naer het Kaets-spel, het welcke hy eenigen tydt blêef aensien. In het wederkeeren, alswanneer hy wederom ging door de selve Galderye, onversiens overvallen van eene *apoplexie* ofte geraecktheyt, viel hy achterwaerts-over naer den kant van de H. Hertoginne sijne Suster, tot de welcke hy maer een weynig tydts van te voren hadde geseydt: "Als dat hy hadde een vast voornemen van noyt te doen eenige doodt-sonde, „en van de dagelijcksche te vluchten, voor „soo veel als de menschelijcke kranckheydt „hem soude toelaten."

De sprake quam hem wederom tot drymael toe, maer voor seer luttel tydt: de H. Hertoginne bediende haer van dese verlichte oogenblicken, om hem aen te wackeren tot

godtvruchtige gepeyſen, en tot alles wat aen hem in deſe geſtelteniſſe tot de Saligheydt konde dienen, hem beſproeyende met hare tranen, die de liefde en medelyden uyt hare oogen perſtden; en den jongen Koning ſtierf tuſſchen haere ermen ten elf uren 's nachts, negen uren naer ſijnen val, in 't jaer 1498. oudt weſende 28. jaren.

De H. Princeſſe, die in hem verlôor alle haer ſteunſel, hadde noodig alle hare ſtandtvaſtigheydt om deſen onverwachten ſlag te verdragen; maer den Heere wilde haer ſpênen van het gene dat ſy het alderlieffſte hadde op deſe wereldt, om haer hier door meer bequaem te maken tot uytvoeringe van het beſonder voornemen dat hy op haer hadde, en dat hy aen haer hadde te kennen gegêven in hare teere jonckheydt, gelijck als wy van te voren hebben geſeydt, en voorder ſal aengewêſen worden.

V. CAPITTEL.

De H. Joanna *als gemarteliſeert is Maget geweeſt voor de Trouw, in de Trouw en naer de Trouw : over-eenkomende met de Koninginne der Martelaren en Maegden de H. Maget* MARIA.

AEn de Alderheyligſte Maget MARIA wordt onder andere Eer-titels, die aen haer van de H. Kercke en H H. Vaders gegêven zijn, oock toegeſchrêven deſe woorden uyt het Boeck der Zangen : *Gelyck eene Lelie is onder de dôornen : ſoodanig is myne Vrindinne onder de Dochteren.* (*Cant. c.* 2. ℣. 2.) Voorwaer de H. Maget MARIA is geweeſt een alderſuyverſte Lelie door hare onbevleckte Maegdelijcke Reynigheydt, geſtelt tuſſchen de ſcherpe dôornen van een gedurig lyden en bittere Marterie, de welcke geheel haer leven heeft geduert. Waerom dat ſeer wel ſegt den geleerden *Richardus à S. Laurentio* (*lib.* 3. *de Laud. B. V.*) *Gelyck* MARIA *genoemt wordt Maget der Maegden, aldus moet ſy oock genoemt worden Martelareſſe der Martelareſſen.* Wat al bittere ſtêken van vinnige dôornen in het ſuyver herte van MARIA, als ſy hoorde de woorden, die den Engel tot den H. *Joſeph* hadde geſeydt (*Matth. c.* 2. ℣. 13.) *Staet op, en neemt het Kindt en ſyne Moeder, en vlucht naer Egypten !* en dit om niet te vallen in de bloedt-dorſtige handen van den Koning *Herodes.*

MARIA moeſt vluchten uyt haer Vaderlandt, en vertrecken naer *Egypten*, balling zijn in een vrêmdt Landt, woonen onder Barbaerſche menſchen en Afgodiſten. Ah! wat al dôornen van lyden! Evenwel de H. Maget en ſpreeckt hier in niet tegen, ſy en vraegt geenen uytſtel, nochte en toont geene teeckenen van onverduldigheyt: maer ſy onderwerpt haer volkomentlijck aen de Goddelijcke ſchickinge, ſy volbrengt den Goddelijcken wille, en ſonder langer te vertoeven, in 't midden van den duyſteren nacht begêeft ſy haer op de reyſe in het geſelſchap van den H. *Joſeph*, dragende het Kindeken JESUS op hare ermen, niet ſonder tranen te ſtorten, die de liefde uyt hare oogen druckte. Wederom, wat al ſcherpe dôornen in het herte van MARIA, als ſy ſtondt voor het Rechter-huys van *Pilatus*; en van hem hoorde uytſprêken de onrechtveerdige Sententie der ſchandelijcke doodt van haren beminden en onnooſelen Sône JESUS. In diën droevigen tydt, MARIA, die van te voren, als haren Sône Mirakelen dede, van de menſchen wierdt bemindt en ſeer geacht; vondt haer alſdan van alle menſchen verlaten, niemandt vindende, die ſich ſtelde tegen deſe onrechtveerdige Sententie, oft den mondt open dede om de onnooſelheydt van haren Sône voor te ſtaen. Met recht dan wordt van haer geſeydt: *Gelyck eene Lélie is onder de dôornen: ſoodanig is myne Vrindinne onder de Dochteren.*

Gelijck MARIA dan is eene aldergrootſte Martelareſſe onder de Martelaren; aldus is ſy oock eene alderſuyverſte Lelie onder de Maegden. MARIA is geweeſt Maget voor het ba-

baren, in het baren, en naer het baren. En alhoewel dat dit is de leeringe van geheel de H. Kercke, ſoo heeft Godt nochtans dit door een ſchoon Mirakel willen betoonen, het welck verhaelt wordt door *Surius* (*tom.7. in Vita S. Ægid. & Bart. Piſan. Confor. fruct.* 8.) Eenen treffelijcken Pater uyt de Orden der Predickheeren, en ſeer geleerden Doctoor in de H. Godtheyt, hadde vêle jaren wonderlijck gequollen geweeſt met twyfelingen aengaende de eeuwige Suyverheydt der Alderheyligſte Maget; want hem docht onmogelijck te zijn, dat ſy te ſamen Moeder en Maget geweeſt hadde: nochtans was hem deſe quellinge ſeer droevig en laſtig; waerom hy wenſchtde onderwêſen te worden van imandt, die van Godt meer verlicht was: gelijck hy dan veel gehoort hadde van de Hemelſche verlichtingen, en gedurige ontgeeſtingen van den Saligen *Ægidius* uyt de Orden der Minderbroeders, eenen Man van groote Heyligheyt, en Mede-geſel van den H. *Franciſcus*; quam hy hem beſoecken, hôpende van ſijne bekôringen door ſijne aenſpraeck verloſt te worden.

Als hy tot diën eynde nu op den weg was, ſag den Saligen *Ægidius* in den geeſt ſijne moeyelijcke quellinge, en hem te gemoet gaende, eer dat den Pater ſprack, ofte aen hem ſijne benouwtheydt te kennen gaf, ſloeg den Saligen *Ægidius* met ſijnen ſtock op de drooge aerde, ſeggende: *De H. Maria is Maget voor het baren:* en ſiet! op den oogenblick is daer eene ſchoone Lelie uytgeſprôten. Hy ſloeg de aerde wederom met den ſtock, en ſeyde: *De H. Maria is Maget in het baren;*

en terſtont is daer eene tweede Lelie opgeſchôten; ſoo hy nu den derden keer met ſynen ſtock op de aerde ſloeg, ſeggende: *De H. Maria is Maget gebleven naer het baren*, heeft den droogen grondt de derde Lelie voorts-gebragt. En door deſe dry ſoo wondere Mirakels is deſen Pater verloſt geweeſt van alle ſijne twyfelingen en ſware quellingen.

Ick mag aen de H. *Joanna* van Vranckrijck, als aen eene levende Copye van MARIA de Moeder Godts, oock wederom toe-eygenen deſen Eer-titel van de H. Maget, en ſeggen: *Gelyck eene Lelie is onder de dôornen: ſoodanig is de H. Joanna onder de Dochteren.* Sy voerde dry Lelien in hare Koninglijcke Wapen, maer deſe wierden wel doorſtêken met vinnige dôornen van bitter lyden en ſware vervolgingen: haer Houwelijck met *Ludovicus* den XII. wordt door Sententie onwettig verklaert, ſy moet vluchten uyt het Koninglijck Hof, vertrecken naer het Hertogdom van *Bourges*; Sy, die van te voren geëert, geacht, en bemint was van alle menſchen, en vindt by-naer niemandt die hare onnooſelheyt voorſtaet, en wordt van ider-een verlaten: gelijck voorder in dit tegenwoordig Capittel ſal aengewêſen worden; als oock de dry ongeſchonde Lelien, te weten: dat de H. *Joanna* is geweeſt Maget voor de Trouw, in de Trouw, en naer de Trouw.

Naer de doodt van *Carolus* den VIII. den welcken was overleden ſonder mannelijcke Erfgenamen achter te laten van ſijne Kroone; *Ludovicus*, Hertog van *Orleans*, eerſten Prince van den Bloede, en Man van de H. Prin

ceſſe

ceſſe *Joanna*, bevondt ſich onverſiens geſtelt op den Troon, als hy daer het minſte op peyſde. Deſen Prins hebbende laſt gegêven tot de treffelijcke Begraveniſſe van den overleden Koning, ging ſonder tydt te verlieſen ſich Koning doen zalven tot *Rheyms*; van waer hy weder-keerde naer *Parys*, om aldaer ſijne ſolemnele Inkomſte te doen, de welcke oock op het alder-heerlijckſte geſchiedt is. Men verlangde, en men was in verwachtinge, dat de Koninginne *Joanna* ſijne Huyſvrouw oock niet lang en ſoude uytſtellen van aldaer hare ſolemnele Inkomſte te komen doen; en men maeckte alles bereydt om haer te ontfangen op eene uytmuntende maniere, weerdig aen haren Koninglijcken Rang, en over-eenkomende met de eerbiedinge, die men voor haer hadde: want van diën tydt af ſag men haer aen als eene Heylige.

Alle het volck lêefde in hôpe dat den nieuwen Koning, die eenigſints ſchêen verandert te zijn ten opſichte van ſijne H. Huyſvrouwe, nu aen haer ſoude gêven blyckelijcke teeckens van ſijne herkenteniſſe, naer ſoo vêle verbinteniſſen die hy aen haer hadde, en naer ſoo vêle lofbare getrouwe dienſten van haer genôten: maer deſe verwachtinge van alle het volck vondt haer wonder ongemeyn bedrôgen. Alhoewel *Ludovicus* den XII. ſijne Onderzaten handelde met ſoo groote belêeftheydt, dat hy hierom genoemt wierdt: *Den Vader van ſyn Volck*, en ſijne Regeringe wel ſoo ſoet was, als die van ſijnen Schoon-Vader ſtraf was geweeſt; en hadde hy nochtans geene belêeftheydt ofte genegentheydt voor ſijne onnooſele en H. Huyſvrouwe; hy was

goedt voor al de wereldt, behalven voor deſe godtvruchtige Princeſſe. Het verdriet, overlaſt en verſmaedtheden, die hy haer ſonder ophouden aendede; bedroefden en bewêegden alle goede menſchen die het wiſten; en de H. *Joanna* ſag hem aen als een inſtrument, het welck de voorſichtigheydt Godts gebruyckte om in haer op der aerde ſijnen heyligen wille te volbrengen, en voor haer in den Hemel eene Kroon van glorie te vlechten. In deſe maniere heeft ſy met hem gelêeft 21. jaren, weſende tot hem altydt even ſeer belêeft, gedienſtig en liefgetalïig, ſonder oyt aen menſchen over hem te klagen, waer toe ſy wel ſoo groote verduldigheydt noodig hadde, als den verduldigen *Job* in alle ſijne ſmerten en ongevallen.

Den Koning *Ludovicus* wiſt ſeer wel als dat het was eenen van de voornaemſte Artikels van het Tractaet van *Langeay*, alwaer het Houwelijck was geſlôten van de Hertoginne *Anna van Bretagne* met *Carolus* den VIII. Dat, waer het ſaken deſen Prince quam te ſterven voor haer, ſonder mannelijcke Erfgenamen achter te laten, dat alſdan de Princeſſe ſoude verplicht zijn te trouwen ſijnen Naervolger in het Ryck, om aldus het Hertogdom van *Bretagne* voor altydt vaſt te konnen hechten aen de Franſche Kroone: gelijck verhaelt *Franç. de Belle-Foreſt*, *Annales de France ad ann.* 1491. *fol.* 1308.

Maer *Ludovicus* den Koning was nu ſoo lange jaren getrouwt met de H. Princeſſe *Joanna*, en hy ſag als dat het Hertogdom van *Bretagne* hem ſoude ontſlippen, waer 't ſaken hy niet en trouwde de Koninginne Weduwe,

duwe, het welcke hem seer bedroefde, en groot achterdeel drêeg te veroorsaken aen syne Inkomsten, en Heerlijckheydt. Om dit ongeval te voorkomen, nam desen Monarck sijnen toevlucht tot eenen seer geweldigen middel; maer die aen hem des te meer wettigh schêen, als niet onderworpen wesende aen eenige andere reden, als aen die, de welcke 't meest was over-eenkomende met sijne voorgaende en tegenwoordige gezintheydt. En dit was om sijn Houwelijck te brêken met de Princesse *Joanna*, die hy noyt en hadde konnen beminnen, niet-tegenstaende hy aen haer voorbidden en tranen sijn leven en vrydom, en vervolgens alle sijne fortune schuldig was toe te schryven: dusdanig groot en hertneckig was sijne afgekeertheydt tot dese H. Princesse!

Het is wel waer, als dat het aen hem schêen eene sake van groot gewigt, opsprake en schande te zijn, de Dochter en Suster van twee Koningen sijne Voorzaten te verfoeyen, met de welcke hy een-en-twintig jaren was getrouwt, en door wiëns getrouwe liefde en goede diensten hy soo veel goedt en weldaden hadde genoten. Dese bewêeg-redens stelden den Koning in groote quellingen en achterdencken: want alhoewel hy konde toonen, dat hy door bedwang en uyt vreese haer hadde genomen tot sijne Vrouwe; nochtans en konde het in't oordeel van al de werelt niet seer waerschynelijck zijn, dat in soo vêle jaren die Koninglijcke Princesse, door soo groote weldaden, sijne liefde niet en soude gewonnen hebben: ende dat door soo vêle tranen en sorgen, waer door sy sijn leven hadde behouden,

houden ; ſijn eerſte bedwang en vreeſe niet en ſoude verandert hebben in vrywillige toeſtemminge, waer door het Houwelijck vaſtgeſtelt wierdt : ofte (waer het anders) hy moeſt ſich voor geheel het Chriſtendom uytgêven voor ſeer verſteent, ondanckbaer en ongevoelig voor ſoo groote weldaden.

Hy was aldus eenigen tydt in quellijcke benouwtheden, ſoo wel vreeſende van ſich van haer af te ſcheyden, als met haer verbonden te blyven ; met haer ſijn leven ongeluckig over te brengen, oft aen al de wereldt ondanckbaer te ſchynen : want het is met diergelijcke woorden, dat hy ſprack tot den Arts-Biſſchop van *Rouan*, ſoo vermaerdt in de Hiſtorien onder den Naem van *Ludovicus* Cardinael van *Amboiſe*, aen wie hy te kennen gaf het voornemen dat hy hadde, van ſijne Trouw onwettig te toonen, en een andere te trouwen. Ja hy verviel ſelfs tot duſdanige verwerringe des verſtandts, dat hy als niet wêtende wat doen oft laten; oorlof gaf aen de Koninginne Weduwe *Anna van Bretagne*, om weder te keeren naer hare Staten, en laſt gaf om alles bereydt te maken tot de Inkomſte van de Koninginne *Joanna* van Vranckrijck binnen *Parys*.

Maer ten leſten, den ydelen glans van die ſchoone Perle des Hertogdoms van *Bretagne*, die hy op alle mogelijcke manieren aen de Franſche Kroone wilde vaſt-hechten, verblinde de oogen des Konings ſoodanig, dat hy alle die redens niet diep genoeg in en ſag, en ſich van ſijne ongeregelde driften blindelings liet vervoeren. Daer-en-boven ſijne Raedts-Heeren drêven hem oock voorts, houdende ſtaen,

ſtaen, dat het Houwelijck met *Joanna* uyt vreeſe aengegaen, niet goedt en was. Hier door wierdt in het Hof ruchtbaer het voornemen, dat den Koning hadde van ſijn Houwelijck onwettig te verklaren; en men ſprack opentlijck, dat den Koning op den ſelven dag als hy getrouwt was, in de tegenwoordigheyt van geloofbare getuygen hadde verklaert, als dat hy niet als uyt bedwang, en ſonder toeſtemminge, dit Houwelijck hadde aengegaen, en dat hy hier van eene Notariële Acte hadde doen maken, en dat hy noyt met *Joanna* eenige vleeſſchelijcke gemeynſchap en hadde gehadt. Hier op quamen ſommige aen den Koning wys maken, als dat de Godts-geleerde de ſake wel overwôgen hebbende, beſlôten hadden, dat hy ſijn Houwelijck moeſt openbaer vernieuwen, en dat hy ſonder dit te doen, de Koninginne *Joanna* niet en konde aenſien als ſijne wettige Huyſvrouwe. Van den anderen kant, ſommige Perſoonen willende den Koning in ſijn voornemen vleyen, ſeyden hem; waer 't ſaken dat de Koninginne *Joanna* maer eens verſêkert was, dat haer Houwelijck onwettig was, dat ſy van ſelfs haer ſoude af-ſcheyden; des te meerder, om dat hare liefde voor den Koning meerder eene liefde was van bedwang, als van genegentheydt.

De Koninginne *Joanna* was op diën tydt tot *Tours*, als men aen haer van wegens den Koning quam voorſtellen de vernieuwing van haer Houwelijck. Ick laet hier imandt peyſen hoe verſlagen de H. *Joanna* moet geweeſt hebben over deſe voorſtellinge, die niet anders als ongemeyn vrêmdt haer en konde voorkomen

men. Van den eenen kant aenſag ſy deſe aenſprake, die men haer dede, als eenen waerſchynelijcken deckmantel, waer van den Koning ſig wilde bedienen om haer te verſtooten: van den anderen kant viel in hare gedachten, hoe de Goddelijcke voorſienigheyt aen haer voorſtelde eene bequame gelegentheydt tot volbrenginge van het gene Godt nu ſoo langen tydt van haer verſocht hadde: maer de inwendige overtuyginge in de welcke ſy was van de wettigheyt van haer Houwelijck, en liet haer niet toe van waer te nemen de gelegentheydt van te volgen de ſtemme, die haer ſchêen te roepen tot een eenſaem leven. Sy antwoorde dan, naer haer een weynig bedaert te hebben van de ontſtelteniſſe die in haer werckte: "Den ſchoonen glans van de Koninglijcke „Kroone, tot de welcke ick geloove recht te „hebben, en heeft niet met allen, dat myne „oogen verblindt, en waer het ſaken dat daer „niet anders verſocht en wierdt, als van nu af „aen den Koning in vryheydt te laten, ick „wilde met al myn herte het ſelve geerne toe„ſtemmen: maer ſijne Majeſteyt niet mogende „in conſcientie my verlaten, om eene andere „Vrouwe in myne plaetſe te ſtellen, ſoo en „mag ick, nochte en moet ick geen conſent „gêven in de verergeniſſe van Echtſcheydin„ge. Maer is 't ſaken dat den Paus oordeelt „myn Houwelijck van geender weerde te zijn, „ick ſal te vrede weſen ſonder tegen-ſprêken „aen het Vonnis van het Opper-hooft der H. „Kercke; en mynen Heere JESUS ſal den „eenigen Bruydegom zijn tot den welcken ick „ſal keeren alle myne genegentheyt en liefde.

Den Koning verſtaen hebbende deſe wyſe ant-

antwoordt, hadde moeyte om iet te konnen beſluyten. Ondertuſſchen naer veel overpeyſen en raedtſlagen by ſy-ſelven over ſoo eene gewichtige ſake, vondt hy geraden deſe ſake te ſtellen in het oordeel van de H. Kercke; en hy verſocht van den Paus de Commiſſariſſen, om naer een neerſtig onderſoeck hier over te vonniſſen. Den Paus *Alexander* den VI. die ſijne beſondere inſichten hadde, heeft tot Rechters geſtelt *Ludovicus van Amboiſe* Biſſchop van *Alby*, en *Ferdinandus* Biſſchop van *Ceuta* Portugies, en *Nuntius* in Vranckrijck, by de welcke hy daer naer heeft gevoegt den Cardinael *Philippus van Luxembourg* Biſſchop van *Mans*, met volle macht om dit Houwelijck te onderſoecken, en het verſchil daer van te oordeelen volgens het uyterſte poinct van recht. Dit groot Proces en konde niet verſwêgen blyven, maer verſpreyde ſich duſdanig door geheel Vranckrijck, dat hier van de monden van alle menſchen vol waren. Den Koning hadde ſijne voorſtaenders, en de Koninginne de hare, waer van een ider de Partye voorſprack naer ſijne gezintheydt met vêle heftigheydt: maer om de waerheydt te ſeggen, alle rechtzinnige menſchen beklaegden eenparelijck het ongeluckig lot van ſoo eene H. Princeſſe, wiëns uytmuntende deugden een beter handelinge verdienden.

De Pauſelijcke geſtelde Rechters quamen tot *Tours*, alwaer alſdan het Hof was, de twee Koninglijcke Majeſteyten compareerden aldaer in Perſoon; men ondervroeg hun; ſy antwoorden; voorwaer formaliteyten die te kort ſchênen te doen aen hunne Koninglijcke

lijcke Weerdigheydt! des niet-tegenſtaende ſoo wel den Koning als de Koninginne en onweerdigden hun-ſelven niet te onderwerpen aen het oordeel van deſe Rechters. Den Koning verklaerde op Eedt: "Als dat hy de „Princeſſe *Joanna* niet en hadde getrouwt, „als door bedwang. Als dat *Ludovicus* den XI. „Vader van de ſelve *Joanna* met geweldt „hem daer toe hadde gedwongen: en om te „beveſtigen het gene hy geſeydt hadde, ver„toonde hy, dat den ſelven dag als hy het „Houwelijck met *Joanna* hadde aengegaen, „dat hy in de tegenwoordigheydt van eenen „Notaris en geloofbare Getuygen hadde „verklaert, dat hy noyt van meyninge en „was geweeſt van een Houwelijck aen te „gaen met de voorſeyde *Joanna*. En dat hy „hier van geen eerder kenniſſe en hadde ge„gêven, dat dit geſchiedt was, om in geene „vyandtſchap te vallen met *Ludovicus* den „XI. den Vader, en met *Carolus* den VIII. „den Broeder, de welcke, hadden ſy dit ge„wêten in hun leven, hem ongetwyfelt oft „met de doodt ſouden geſtraft hebben, oft „ten minſten gedwongen om het Houwelijck „te voltrecken."

En hy voegde daer by, wederom op Eedt: „Als dat hy noyt met *Joanna* eenige vleeſ„ſchelijcke gemeynſchap en hadde gehadt, „en dat ſoo menig-mael als hy door den Ko„ning *Ludovicus* den XI. was gedwongen „geweeſt om met haer te ſlapen, hy alſ„dan eenige perſoonen heymelijck in de ſel„ve ſlaep-kamer hadde geſtelt, tot getuy„gen van ſijne onthoudinge." De Notariële Proteſtatie gemaeckt in 't begin van 't Houwelijck

welijck wierdt te voorſchyn gebrogt en voorgeleêſen; de Getuygen wierden aenhoort; de redenen waerom het Houwelijck onwettig was wierden by-gebrogt; de Advocaten van de twee Partyen gingen voorts volgens de Rechten: met een woordt, deſe ſake wierdt volgens Gerechtigheydt overwôgen, en de Sententie wierdt gegêven; niet in de Stadt van *Tours*, van waer de Peſte het Hof hadde verjaegt, maer tot *Amboiſe*, alwaer de Koninglijcke Majeſteyten hun hadden vertrocken.

Eer dat ick deſe Sententie beſchryve, mag ick wel gebruycken de woorden van den Eerweerdigen Pater *Paulinus du Gaſt*, in ſijn leven Religieus in de Orden der Minderbroeders Obſervanten, en Bichtvader van het Koninglijck Klooſter der *Annuntiaten* binnen *Bourges*, den welcken oock dit H. Leven beſchrêven heeft onder den titel: *La Vie admirable de la B. Jeanne de Valois, Reine de France, &c.* met Approbatie der Doctôors in der Godtheyt, gedruckt tot *Bourges* in 't jaer 1666. bladt 48. alwaer hy aldus ſchryft: "Wat „gaet gy ſchryven, ô myne penne! op deſe „ſoo treurige materie, die de Sonne heeft „doen verduyſteren? Twee ſaken quetſen „doorgaens ons herte, de eerſte is: Eene „Doorluchtige Onnooſelheydt de welcke ver„druckt is; de tweede is: Eene uytmunten„de Schoonigheydt, de welcke in de boeyen „zit. Ick bekenne het, myne tranen men„gelen hun met den inck op het papier, als „ick in myne gedachten te voorſchyn ſien „deſe onvergelijckelijcke Princeſſe met eene „zêegbaerheydt der Engelen, en met een

„herte

„herte onderworpen aen de ſchickinge des „Hemels, de welcke te recht ſtaet voor hare „Biſſchoppen, om te aenhooren hunne Sen„tentie, de welcke haer moet laten ofte van „haer hooft nêmen eene der alder-ſchoonſte „Koninglijcke Kroone van heel de Wereldt. „Wat eene droevige vertooninge! te ſien „eene Dochter van eenen Koning, eene Vrou„we van eenen Koning, en eene Suſter van „eenen Koning; die Bloedtverwandt is aen „de aldergrootſte Monarcken van Europa, „die verlaten is van alle hare Onderſaten, en „die niet eenen menſch en heeft, die voor „haer ſpreeckt als de Rechtveerdigheyt van „hare ſake, en eenen Advocaet van *Bourges* „met den Officiael en Procureur des Konings „van *Tours*. Diën, die hare belangen ſoude „moeten voorſtaen is hare tegen-party, en „deſe tegen-party heeft de volle Macht in „deſe Vierſchaer: Sy en kan haer dan niet „laten voorſtaen eenen geluckigen uytval te „hebben in deſe ſake, de welcke naer ge„examineert te zijn, de Sententie daer van „naer hun believen ſtaet uytgeſprôken te „worden."

De Koninginne *Joanna* lag nêder plat ter aerde aen de voeten van den gekruyſten Jesus, wiëns Beeldt ſy beſprocyde met hare godtvruchtige tranen, en maeckte haer bereydt tot alles wat haer ſoude overkomen, naer het exempel van Jesus Christus, biddende in den Hof van Oliveten. Middelertydt quam men haer te kennen gêven, dat den Cardinael van *Luxembourg* was gekomen, om haer aen te kondigen het Vonnis van haer Houwelijck. Niet-tegenſtaende alle de ſtandt-

vaſtig-

vaſtigheydt van haer kloeck gemoedt, de H. Princeſſe verſtirf op deſen onverwachten ſlag; maer druckende haren mondt op het Beeldt van den gekruyſten Saligmaker, gaf ſy haer over, gelijck als hy gedaen hadde, in den wille van den Hemelſchen Vader; ſy wirp haer tuſſchen de ermen van de H. Maget MARIA, en hier naer ging ſy uyt de kamer, alwaer ſy was biddende, in de Zale en ging nêder-zitten in eenen leun-ſtoel, ſtaende op eene verhêven plaetſe by maniere van eenen Troon.

Nauwelijcks en was ſy nêder-gezêten, ofte alle de oogen der omſtaenders die keerden hun op haer. Het was ontrent den elf uren van den dag als den Cardinael tot haer naderde om de Sententie voor te lêſen; alſwanneer dat onverſiens, den Hemel die van te vôren klaer en licht was, teenemael verduyſterde; de geheele Stadt wierdt overtrocken met eene groote ſwerte wolcke, die het licht der Sonne heel wech-nemende, den middag in eenen droeven en duyſteren nacht veranderde: de ſware donderſlagen wierden op eene verſchrickelijcke maniere van alle kanten gehoort; alle het volck was ſchuddende en bêvende. Ondertuſſchen het onwêder vergrootde, de duyſtere wolcken verſpreyden hun meer en meer, de winden maeckten een ſchroomelijck gehuyl, en het vier van den blixem ſchêen alles te willen vernielen, waer door men vreeſde dat de Stadt ſoude vergaen hebben. Niet-tegenſtaende dit grouwſaem onwêder, en groote duyſterniſſen, heeft men geboden brandende fackels te halen om deſe Sententie van Echt-ſcheydinge kenbaer te

maken, de welcke den Cardinael, alſoo wel verſchrickt als alle de andere, ten leſten heeft voor-gelêſen met eene bêvende ſtemme. Deſe Sententie behelſde in ſubſtantie: Als dat de Biſſchoppen gecommitteert door den Paus *Alexander* den VI. naer een nauwkeurig onderſoeck alles rypelijck voor Godt aenmerckt hebbende, verklaerden: dat het Houwelijck van den Alder-Chriſtelijckſten Koning *Ludovicus van Orleans* met de Doorluchtige Princeſſe *Joanna de Valois*, was geweeſt een gedwongen Houwelijck, en van geender weerde; en dat ſy diënſvolgens deſe twee Doorluchtige Perſoonen lieten in eene volle vryheydt om te trouwen naer hun believen.

De H. Koninginne niet-tegenſtaende de beroertens van haer herte, hoorde alles aen ſonder te toonen de minſte teeckens van ontſtelteniſſe oft onverduldigheyt. Men hoorde haer niet een woordt ſeggen van verwytinge ofte beklag; al wat ſy ſeyde, van daer vertreckende, waren deſe woorden weerdig geſpróken van ſoo eene heylige Ziele: *Godt zy gelóoft, ick ben noch veel te geluckig om te verdragen een diergelyck onrecht voor ſyne liefde; ſyne Goddelycke beſtieringe voor my en is niet minder beminnelyck, niet-tegenſtaende de langdurigheyt van ſyne ſtraffen. Syne Hemelſche voorſienigheyt heeft genadelyck gewilt my uyt de wereldt te trecken, op eene wonderlycke maniere onbegrypelyck aen alle menſchelycke wysheydt. Daerom, ô myne Ziele, en laet ons nergens meer op dencken, als om Godt te dienen met meerder getrouwigheyt als oyt te vôren.* Maer het gemeyn volck en was ſoo geſtilt en belêeft niet, ſy murmureerden overluydt tegen deſe Sen-

Sententie, ja soo wydt, dat sy dese Bisschoppen siende door de Stadt gaen, met volle monden hun naer-schreeuwden, seggende: „Siet daer is *Cayphas!* siet daer is *Annas* en „*Pilatus*, de welcke veroordeelt hebben de „H. Princesse, en haer de Kroone hebben „van het hooft genomen."

Daer waren oock selfs vêle Godts-Geleerde van *Parys*, de welcke seer misprêsen dit werck van den Koning, het selve vryelijck en opentlijck verfoeyende. Onder dese *Joannes Standonck* gebôren van Mechelen, eenen Man van groote deugden en geleertheyt, berispte den Koning bitterlijck met groote kloeckmoedigheyt en standtvastigheyt, waerom hy oock uyt heel het Ryck gejaegt wierdt. Hy keerde naer Nederlandt, alwaer hy tot Mechelen en Loven de genoegsame bekende Collegien voor arme Studenten gefondeert heeft. *Thomas Warnetus* sijnen Discipel en treffelijck Predicant viel oock seer vrymoedelijck uyt tegen den Koning, door wiëns bevel hy, by-naer gevangen zijnde, de vlucht genomen, en tot Valencyn een Collegie gestieht heeft. Onder de Religieusen die hun tegen dese Trouw-breucke gestelt hebben, heeft boven-al uytgeschênen Pater *Oliverius Maillardus* vermaerden Predicant van't Hof, en Vicaris Generael der Minderbroeders, vermaerdt door vêle Mirakels, en in opinie van Heyligheydt gestorven; desen vreesde soo weynig de gramschap van den Koning, dat hy opentlijck seyde: *Dat het hem niet en verschilde naer den Hemel te gaen, het zy te water oft te lande.*

Uyt het voorgaende moet nu klarelijck blyken,

ken, dat de H. *Joanna de Valois* is Maget geweeſt voor de Trouw, in de Trouw, en naer de Trouw. Doorgaens alle de Schryvers, die haer H. Leven beſchrêven hebben, ſtellen haer onder het getal der HH. Maegden, en daer en wordt niet eenen Catholijcken Schryver gevonden, die deſe hare Maegdelijcke Suyverheydt in twyfel treckt.

Den Eerw. Pater *Paulinus du Gaſt* Minderbroeder en Bichtvader der *Annuntiaten* van *Bourges*, die haer H. Leven heeft beſchrêven in 't Frans, goedt-gekeurt door de Doctôors in de H. Godtheyt, opgedragen aen de Koninginne van Vranckrijck, gedruckt tot *Bourges* in 't jaer 1666. ſchryft onder andere deſe woorden (Cap. 5. fol. 33.) "De Maegde-„lijcke Suyverheydt, de welcke ſy van in„hare jongheyt aen Godt hadde opgedragen„en quam niet wel over-een met het voor-„nemen van haren Vader (die haer dwong om te trouwen) "en aengeſien dat hy was„van eenen moeyelijcken aerdt, die geen te-„gen-ſprêken en konde verdragen in het ge-„ne hy begeerde, en durfde ſy aen hem haer„gemoedt niet te kennen gêven." In het ſelfſte Capittel fol. 35. ſchryft hy aldus: "Lu-„dovicus den XI. wilde de goede Fortune„van ſijne Dochter, en haer ten Houwelijck„gêven aen eenen Prince, den welcken daer„naer ſijne Koninglijcke Kroone ſoude kon-„nen dragen, op dat ſy ſoude Koninginne„worden; en Godt, die haer wilde Maget„bewaren, liet toe dat haren Man den al-„derwreedtſten was van alle hare vervol-„gers."

De ſelve getuygeniſſe der ongekrenckte Maeg-

Maegdelijcke Suyverheydt van de H. *Joanna de Valois*, gêeft oock den Eerw. Pater F. B. D. in ſijnen Boeck: *Abregé de la Vie merveilleuſe de la vénérable Servante de Dieu Jeanne de Valois, Reine de France*, &c. Cap. 4. fol. 11. En fol. 45. ſtelt hy een heel Capittel, waer in hy de ongekrenckte Maegdelijcke Suyverheydt van de H. *Joanna* aentoont en verheft. Gedruckt tot Luyck by *Petrus Danthez*, geſwôren Drucker van de Stadt in Sinte *Auguſtinus*.

Den Eerw. Pater *Benignus Fremaut*, in ſynen Boeck genoemt: *Den Geeſtelycken Palmboom*, &c. Gedruckt met Approbatie tot Gent by *Jan Danckaert* in't jaer 1697. den IV. Februarii fol. 29. in 't Leven van de Salige *Joanna de Valois*, ſchryft aldus: "Dit Houwelijck (met den Hertog van *Orleans*) „hoewel haer ſeer voordeelig; want ſy wierdt „daer door de Eerſte Princeſſe naer de Koninginne, met den voor-gang voor hare „oudtſte Suſter de Hertoginne van *Bourbon*; „was haer nochtans ſeer pynelijck, mits ſy „noch jong zijnde hare Suyverheydt aen „Godt hadde opgedragen; maer ſy en durfde „deſe Belofte aen haren Vader niet openbaren, die van aerdt ſeer grammoedig zijnde, „geen tegen-ſeggen tegens ſijne voornemens „lyden en wilde."

En op het eynde van het Leven der H. *Joanna* fol. 48. ſchryft hy als volgt: "In de „Proceſſien die jarelijcks geſchieden van vêle „Dorpen en Parochien rondt-om *Bourges* „naer de Kercke der *Annuntiaten*, wordt ſy „onder de *Maegden* aengeroepen: *Heylige „Joanna bidt voor ons.* In vêle Kercken van

„hare Orden, wordt haer Beeldt met ſtralen „van glorie vertoont, en tot gemeyne Eer„biedinge voorgeſtelt. Hare Beelden in pa„pier en parkement zijn door geheel het „Chriſtendom ſeer gemeyn, alwaer ſy uytge„druckt wordt in 't Habyt van hare Orden, „met de Koninglijcke Kroone op het Hooft, „en het Kindeken JESUS by haer, gevende „haer eenen ring, en haer verkieſende voor „ſijne Bruyt, tot een teecken van hare *Maeg„delycke Suyverheyt*, en groote gemeynſchap, „die ſy met den Hemelſchen Bruydegom al„tydt heeft gehadt.

Den Eerw. Pater *Samuël Buirette*, Guardiaen der Minderbroeders tot *Heſdin*, in ſynen Boeck: *Le clair Miroir de la Nobleſſe & Vertu des Dames: en la Vie de la B. Jeanne de Valois*, &c. met Approbatie gedruckt tot Bergen by *Jan Havart* 1632. Cap. 23. fol. 292. num. 10. ſchryft als volgt: "*Maria* is ge„weeſt Bruyt, *Maget*, Moeder en Weduwe." En willende aentoonen dat de H. *Joanna* hier in gelijckvormig is geweeſt aen de H. Maget, ſchryft hy aldus voorts: "De Salige „*Joanna* is oock geweeſt Bruyt, *Maget*, We„duwe, en Moeder van eene Heylige Reli„gie." En fol. 321. begint hy het XXVI. Capittel, waer in hy wydtloopig de Maegdelijcke Reynigheydt van de H. *Joanna* voorſtaet en beſchryft.

Den Eerw. Pater *Petrus de Mereuil* uyt de Societeyt JESU, die haer Leven nieuwelings beſchrêven heeft, en opgedragen aen de tegenwoordige Koninginne van Vranckrijck, gedruckt tot *Parys* by de Weduwe *Mazieres* in 't jaer 1741. En wederom herdruckt

druckt tot *Namen* by *Charles la Haye* 1744. ſchryft fol. 22. Dat de H. *Joanna* hare Belofte van Suyverheydt heeft te kennen gegêven aen de gevluchte Koninginne van Engelandt : gelijck alhier beſchrêven is bladt 22.

De H. *Joanna de Valeſia* wordt oock onder het getal der HH. Maegden gerêkent door de naervolgende Schryvers : *Acta Sanctorum Societatis* JESU *die* 4. *Februarii fol.* 577. *Lucas Waddingus Annal. Minor. tom.* 8. *fol.* 54. gedruckt tot *Roomen* 1654. *Fortunatus Hubuero in Menologio Franciſcano fol.* 506. *die* 4. *Febr.* gedruckt tot *Munchen* 1698.

In het jaer 1624. is een Verſoeck-ſchrift tot de Beatificatie en Canonizatie van de H. *Joanna de Valeſia* ingedient geweeſt aen Syne Heyligheyt *Urbanus* den VIII. door *Ludovicus* den XIII. Koning van Vranckrijck, en door de Doorluchtige Princeſſe *Iſabella Clara Eugenia Infante van Spagnien* en Hertoginne van *Brabant*, met de Onderteeckeninge van den Arts-Biſſchop van *Bourges*, in de welcke de H. *Joanna* oock *Maget* wordt voorgeſtelt; met een afbeeldtſel van de ſelve Heylige in het Habyt van 't Orden der *Annuntiaten*, en met ſtralen van glorie, hebbende in de rechte handt een Crucifix, en in de ſlincke eenen Lelie-tack, met haren open Mantel, onder den welcken hun vertoonen de Religieuſen van haer Orden, door een fyne en ſchoone geſnêden kopere Plâte, gedruckt tot *Antwerpen* in de Druckery van *Plantyn* 1624.

Ick laet hier achter verſcheyde *Manuſcripta*, en *Informatien* aen de *Congregatie Sacrôrum Rituum*, aen ſijne Eminentie den Cardinael *Columna*, en aen den H. Stoel van *Roo-*

men, beruſtende in de Archîve der Religieuſen van het Koninglijck Klooſter der *Annuntiaten* tot *Bourges*, waer van ſommige gedruckt zijn tot *Bourges* by *Jean Criſto* 1664. En een ander tot *Roomen* in de Druckerye van de Apoſtolijcke Kamer 1664. in de welcke de H. *Joanna de Valois* wordt *Maget* voorgeſtelt, dienende tot vervoorderinge der *Beatificatie* en *Canonizatie* van de ſelve Heylige.

Maer ick en kan alhier niet achterlaten het gene de vermaerde *Univerſiteyt van Loven*, ten opſichte van de ongekrenckte *Maegdelycke Suyverheydt* der H. *Joanna de Valois* ſeer geleert heeft geſchrêven, en op het verſoeck van *Ludovicus* den XIII. en van *Iſabella Clara Eugenia*, ingedient aen Syne Heyligheyt *Urbanus* den VIII. tot de *Canonizatie* der ſelve Heylige, gedruckt tot *Loven* by *Henricus Haſtenius* in 't jaer 1624. waer van ick hier het voornaemſte met korte woorden aen den goedtwilligen Leſer mede-deyle.

Voor eerſt moet men aenmercken, dat den Maegdom door de Nature aen den menſch eygen is, en men moet oordeelen dat hy den ſelven altydt blyft behouden, ſoo lange als men het tegen-ſtrydende daer van niet en kan beweyſen. *Abbas in c. 1. nu. 5. de Adult. & ſtupro. Aymo Cravetta conſ. 166. nu. 5. vol. 1.* En alhoewel men gewoon is onder de Getrouwde anders te oordeelen, ſoo magh men nochtans uyt blyckelijcke teeckenen, en gegronde omſtandigheden godtvruchtelijck gelooven, dat oock in het Houwelijck den *Maeghdom* onbevleckt bewaert wordt. *C. Continebatur C. Duo pueri. Deſponſal. impuber.*

Deſe

Deſe blyckelijcke teeckenen en gegronde omſtandigheden worden in dit Houwelijck des te meerder en ſêkerder bevonden, om dat niemant van deſe twee Getrouwde Perſoonen oyt iet anders, ofte daer in tegen-ſtrydende heeft aengewêſen oft beveſtigt. Ja dat meerder is, den Hertog van *Orleans*, den Man van de H. *Joanna* heeft ſelfs op den eerſten dag van 't Houwelijck voor openbare Notariſſen, en in de tegenwoordigheyt van geloofbare Getuygen het Tegendeel wettelijck verklaert; te weten: Als dat hy niet van zin en was eenig Houwelijck aen te gaen; en alles wat hy ſoude doen aengaende de uytwendige Plechtigheydt, maer en ſoude weſen, om niet te miſdoen tegen den Koning: (*Refert & aſſerit Nicolaus Gilles Franciæ Hiſtoriographus fide digniſſimus, in vita Ludovici Regis Franciæ XII.*) den welcken oock naerderhandt wettelijck heeft verklaert, dat hy de H. *Joanna de Valois* noyt vleeſſchelijck en heeft willen aenraken.

De *Univerſiteyt van Loven* brengt hier oock by de eygen woorden van *Nicolaus Gilles*, *lib. Annalium Franciæ fol.* 130. *pag.* 2. geſchrêven in oudt Frans en getrouwelijck overgezet in het Latyn, de welcke den wêetgierigen Leſer kan vinden aldaer *fol.* 16. & 17.

Aengeſien dan dat alhier niet en is te vinden eenig beweys ofte verklaringe van gekrenckte *Maegdelycke Reynigheydt* in de H. *Joanna van Valois*; maer dat men in tegendeel ſiet eene wettelijcke verklaringe van den Man ſelver den Hertog van *Orleans*, dat hy haer noyt en heeft willen ſchenden ofte

vleeſ-

vleeſſchelijck met haer leven: ſoo volgt klaer, dat men godtvruchtelijck mag gelooven, dat ſy de *Maegdelycke Suyverheydt* ongekrenckt heeft behouden, en onbevleckt bewaert, volgens den Regel van't Recht: *Dat niet verandert en wordt, waerom en ſoude dit in ſyn geheel niet blyven? L. Sancimus C. de teſtam. L. præcipimus. C. de Appellat.* En dit beſonderlijck in deſe Perſoone, de welcke nu lang te vôren in hare teere jongheyt haer-ſelve door Belofte hadde toe-geheyligt, om met Godtvruchtigheyt en Reynigheyt de Alderſuyverſte Maget MARIA te dienen.

Nochte het en is niet nieuws ofte raers, dat getrouwde Perſoonen de *Maegdelycke Reynigheydt* onbevleckt bewaren; het welck ſomtydts geſchiedt, ofte door afgekeertheyt der gemoederen, ofte door eene beſondere beſchaemtheyt, ofte door eene heymelijcke ſieckte, ofte door onmacht, ofte oock door eene ſuyvere Godtvruchtigheyt, ofte door andere oorſaken. De Exempels hier van zijn menigvuldig, ſoo in de H. Schrifture als in de Wereldtſche Hiſtorien.

Dit Exempel hebben wy voor eerſt in het Houwelijck van de Alderheyligſte Maget MARIA met haren Suyveren Bruydegom den H. *Joſeph:* van het welcke aldus geſprôken heeft den H. *Auguſtinus* (*lib. 2. de Conſ. Evangel. cap.* 1.) "Door dit Exempel wordt op eene al-
„dertreffelijckſte maniere aen de geloovige
„getrouwde Perſoonen te kennen gegêven,
„hoe dat ſy oock door wederzydtſche toe-
„ſtemminge te ſamen konnen blyven in ont-
„houdinge, en genoemt kan worden een
„Houwelijck ſonder gemeynſchap der Licha-
„men

„men te hebben, maer met te bewaren de „vereeninge der gemoederen in de Liefde."

Hier ſtelt nu de *Univerſiteyt van Loven* alnoch twelf Houwelijcken van verſcheyde Heyligen, in de welcke de *Maegdelycke Reynigheydt* tuſſchen Man en Vrouw is ongekrenckt bewaert geworden, die den luſthebbenden Leſer aldaer kan vinden.

Uyt deſe en meer andere diergelijcke Exempelen, de welcke konnen aengetoont worden, kan men alhier met gegronde redenen beſluyten, dat oock in de H. *Joanna de Valois*, alhoewel ſy 21. jaren is getrouwt geweeſt, nochtans ongekrenckt is geblêven de *Maegdelycke Suyverheydt*; den Almogenden Godt dit aldus toelatende, door de groote en onverzettelijcke afgekeertheydt van haren Man tot haer.

Hier toe dient oock, dat waerſchynelijck de geſtelde Biſſchoppen noyt en ſouden willen oordeelen hebben, dat dit Houwelijck, uyt vreeſe oft bedwang aengegaen, van geender weerde en ſoude geweeſt hebben; waer het ſaken ſy gewêten ofte geoordeelt hadden, dat onder hun geweeſt was eenige vleeſſchelijcke gemeynſchap: aengeſien dat deſe noodtſakelijck ſoude weg-genomen hebben alle aenmerckinge van vreeſe en bedwang, en met haer ſoude ingevoegt hebben de vrywillige toeſtemminge; en vervolgens en ſoude dit Houwelijck niet onwettig konnen verklaert geweeſt zijn, en veel minder, ſoude den Hertog van *Orleans* geruſt een ander Houwelijck hebben mogen aengaen met de Hertoginne van *Bretagne* Weduwe van *Carolus* den VIII.

Noch ten leſten, het en is niet waerſchynelijck

nelijck ofte geloofbaer, dat deſe H. Princeſſe *Joanna*, te vrede zijnde in het brêken van haer Houwelijck, oyt ſoude willen toelaten hebben aen haren waerachtigen en wettigen Man, dat hy eene andere Vrouwe ſoude trouwen (te wêten hare Schoon-Suſter) de welcke ſy wiſt, en wêten moeſt, dat hy die met geene geruſte conſcientie en mogt hebben, nochte behouden, ſonder ſonde van gedurig Overſpel.

Daer ruſt dan in de H. *Joanna de Valois* eene wâre en ontwiſtbare Maegdelijcke Suyverheydt, de welcke volgens de getuygeniſſe van *Caſſianus* (*in lib. Collationum*) eene groote Deugt is als Duyvels uyt te bannen; en in deſen tegenwoordigen voorval ſoo ſeer lofbaer, dat dit mag aengeſien en gehouden worden voor een Mirakel; te meerder, als men hier by-voegt de Goddelijcke Revelatie ofte Openbaringe, van de welcke hier vôren geſprôken is, dat ſy uyt den Hemel vermaent was om eene Nieuwe Orden in te ſtellen tot meerdere eere van de H. Maget MARIA: waerom men mag gelooven, dat ſy in den Hemel is onder het geſelſchap der *HH. Maegden*, en op der aerde als eene H. *Maget* mag geëert en aenroepen worden.

Deſe zijn in 't kort de beweys-redenen der *Univerſiteyt van Loven*, en van andere Geleerde Mannen, de welcke ick omhelſende, my met een rechtzinnig en ootmoedig gemoedt onderworpe aen het oordeel van den H. Stoel van *Roomen*.

VI. CAPITTEL.

De H. Joanna *oeffent haer in het bitter Lyden van* JESUS, *en andere godtvruchtige wercken; over-eenkomende met de heylige oeffeningen van de Alderheyligſte Maget* MARIA.

DE Tortel-duyve, over-al genoegſaem bekent, ſoo haeſt als deſe door ongeluck haer gaeyken verlôren heeft, en ſal niet alleenelijck daer naer met geene andere Vogels paren, maer vliegt naer de eenſame plaetſen, om aldaer het overig van haer leven met droevige ſuchten over te brengen. Hier van ſpreeckt den H. *Auguſtinus* (*in Pſal.* 54) „Niet en is'er dat ſoo het ſuchten bemint, „als de Duyve; ſy verſucht dag en nacht." Op het welcke oock zin-ſpêlende is den Propheet *Iſaïas* (*Cap.* 59. *v.* 11.) als hy het ſuchten en droevig beklag der heylige Zielen in dit ſterffelijck leven en dal der trânen vergelyckt by het ſuchten en overdencken der Duyven, ſeggende: *Gelyck als Duyven overdenckende ſullen wy verſuchten.* Door deſe eenſame en verſuchtende Tortel-duyve, mag men met recht verſtaen de bedruckte Moeder en Alderheyligſte Maget MARIA, de welcke nu berooft zijnde van haren alderliefſten Sône JESUS, die door *Cayphas*, Opperſte Prieſters en *Pilatus*, door onrechtveerdige Sententie ter doodt verwêſen en aen het Kruys geſtorven zijnde, ſonder ophouden ten tyde van ge-

geheel haer leven bitterlijck heeft verſucht, en menigvuldige trânen van droefheydt door liefde geſtort. En gelijck de H. *Brigitta* getuygt (*lib.* 6. *Revel. cap.* 56.) menig-mael den Berg van Calvarien, het H. Graf, en andere Plaetſen, in de welcke haren Sône Jesus hadde gelêden, heeft godtvruchtelijck gaen beſoecken, en dat ſijn bitter Lyden geheel haer leven altydt geprint was in haer herte en gedachten.

Dit is het, dat den Bloedigen Bruydegom Jesus van ſijne verſuchtende Moeder getuygt, ſeggende: (*Cant.* 2. ℣. 14.) *Myne Duyve zit in de gâten der ſteen-rotſe, in de holligheyt van den muer.* En gelijck *Paulus* ſegt: (1. *Cor.* 10. ℣. 1.) *Chriſtus was de Steen-rotſe.* Door de gâten der Steen-rotſe worden verſtaen de HH. Wonden van den gekruyſten Jesus, door handen en voeten; en door de holligheyt van den muer, ſijne gebenedyde Zyde, door de lancie van *Longinus* doorſtêken. In deſe gâten der Steen-rotſe en openinge des muers heeft de bedruckte Maget geheel haer leven gezêten, door godtvruchtige beſoeckingen, aendachtige overdenckingen, en Hemelſche verſuchtingen; gelijck getuygt den geleerden *à Lapide* (*in Cant.* 2. ℣. 14.) ſeggende: "De H. Maget „heeft het Graf van Chriſtus, het welcke „gehouwen was uyt eene Steen-rotſe, als „oock den Berg van Calvarien, alwaer in „eene Steen-rotſe het Kruys van *Chriſtus* ge„plant was; en de andere Plaetſen in de „welcke Chriſtus gelêden hadde, dickmaels „en godtvruchtelijck beſocht, en bewandelt, „ſoo dat ſy in deſe als ſchêen te woonen."

Voorwaer de H. Maget was als de Goddelijcke

lijcke Bruyt (*Cant.* 8. *v.*6.) ſeggende tot haren Beminden: *Stelt my als eenen zegel op uw' herte, als eenen zegel op uwen erm:* want ſy heeft haren beminden Sône JESUS niet alleen zedelijck gedragen op haer herte door de liefde; maer oock met de daedt: en niet alleenelijck in ſijne jongheyt hem gedragen op hare maegdelijcke ermen, en gedruckt op haer moederlijck herte, vluchtende naer Egypten: maer oock naer ſijne doodt, alſwanneer ſijn H. Lichaem afgedaen weſende van het Kruys, heeft geruſt op haren maegdelijcken ſchoot, het ſelve omhelſende met hare ermen, en druckende op hare borſt, maer veel dieper in haer herte en ziele.

De H. *Joanna de Valois*, als eene volmaeckte Naervolgſter en levendig Afbeeldtſel van de H. Maget MARIA, was oock ten tyde van geheel haer leven als eene Duyve in de Steen-rotſe, de dagen en nachten overbrengende met gedurige ſuchten en godtvruchtige tränen. Het ſchêen als dat tot haer geſeydt waren de woorden van den Propheet *Jeremias* (*cap.* 48. *v.* 28.) *Verlaet de Steden, en woont in de Steen-rotſe, en weeſt als de Duyve neſtelende in den opperſten mondt der openinge.* De H. *Joanna* gehoort hebbende uyt den mondt der dry geſtelde Biſſchoppen de Sententie, die haer beroofde van de Koninglijcke Kroone, verliet de Stadt van *Parys* en het Koninglijck Paleys, en is vertrocken naer *Bourges*, om aldaer als eene Mediterende Duyve te woonen in de Steen-rotſe en te neſtelen in de HH. Wonden van haren Bruydegom JESUS, op hare maniere oock godtvruchtelijck beſoeckende den Berg van Calvarien

varien en het H. Graf, druckende den gekruyſten JESUS als eenen zegel op hare ermen en op hare borſte ; gelijck wy voorder in dit tegenwoordig Capittel ſullen bemercken.

Alhoewel de H. Princeſſe *Joanna* deſe wreede Sententie hadde aengenomen met eene aldergrootſte verduldigheydt en volle overgêvinge van haren wille, in den wille van Godt voor het uytwendig ; evenwel inwendig gevoelde ſy de pynen hier van in het diepſte van haer herte, en het binnenſte van hare ziele, met duſdanig geweldig uytwerckſel, dat men de ſelve in haer bleeck en verſtorven aengeſicht konde bemercken. Doch dit en was geen teecken van onvolmaecktheydt ; want dit is eygen oock ſelfs aen de grootſte Heyligen, gelijck als blyckt in den verduldigen *Job*, *David* en andere. Ja ſelfs in CHRISTUS JESUS, die in den Hof van Oliveten eene droefheydt gevoelde in de ziele tot ter doodt toe, waer uyt voorts-quamen de uytwendige teeckens des droefheydts van water gemengelt met druppelen bloedts te ſweeten, en in den doodt-ſtrydt te vallen ; komende eenen Engel om hem in deſe benauwtheydt te verſtercken en te trooſten.

Als oock in de H. Maget MARIA, die droevig zijnde JESUS heeft geſocht, en hem vindende in den Tempel haer heeft beklaegt, ſeggende : *Uwen Vader en ick droevig zynde hebben u geſocht.* (*Luc.* 2. *v.* 48.) Maer gelijck de H. Maget MARIA JESUS vindende is vertrooſt geweeſt : aldus heeft den minnelijcken JESUS ſijne Bruyt de H. *Joanna* in hare droefheydt en lyden oock getrooſt en verſterckt inwendig, door ſijne gratie en Goddelijcke in-

insprake ; en oock uytwendig, door de goede vermaningen, soete vertroostingen, en heylige raden van sijne Dienaers, den H. *Franciscus de Paula*, Fondateur van de Eerw. Paters Minîmen, die op dien tydt tot *Tours* was ; en van den geleerden en godtvruchtigen Pater *Gabriël Maria* haren Bichtvader, die haer getrouwelijck in alle voorvallen tot hare doodt toe heeft by-gestaen. Hier door was de H. *Joanna* inwendig dusdanig vergenoegt, dat sy haren Staet en Fortune niet en soude willen vermangelt hebben met eene der alderdoorluchtigste Kroonen van heel *Europa*. Noyt Slave en vondt dusdanige blydtschap in het ontsluyten van sijne boeyen, en wederkeeren tot de vryheydt, als de H. *Joanna* vondt, ontbonden zijnde van haer Koninglijck Houwelijck: en sy daelde nêder van den Koninglijcken Troon met meerder vreugden, als sy oyt te vôren gevoelt hadde den selven opklimmende.

Weynigen tydt naer dat haer Houwelijck onwettig was verklaert, is sy gegaen tot den Koning, om van hem haer af-scheydt te nêmen, en den lesten *Adieu* te seggen, latende haer vastelijck voorstaen van hem noyt wederom te sien. Sy betuygde aen sijne Majesteyt, dat wel wydt van tegen sijnen Koninglijcken Persoon te hebben eenig het minste misnoegen, sy aen hem ten uyterslen verplicht was, om dat hy haer verlost hadde uyt de slavernye des wereldts. Sy smêeckte hem ootmoedelijck van aen haer te vergêven de gebrêken, die de gevoelijckheyt van hare liefde voor hem haer hadde konnen doen bedryven. Sy voegde daer by : *Ick bekenne*

het, Heer-Koning, ick hebbe u wel veel doen lyden, en ick van mynen kant en hebbe niet minder geleden; maer het gene dat my vertroost, dat is de hope die ick hebbe, dat den grooten Godt daer uyt syne glorie sal trecken. Ick wensche met geheel myn herte, dat uwe Majesteyt voortaen meerder vermaeck mag hebben, als sy met my heeft gehadt. Van mynen kant ick en sal noyt ophouden van JESUS CHRISTUS, *onsen algemeynen Heere en onsen Rechter, te bidden voor uwen Koninglycken Persoon, en voor het welvaert van het Ryck. Dat toch de goedtheydt hebbe, desen Koning der Koningen en Godt van Hemel en Aerde, te storten over heel Vranckryck en over den Monarch die het gouverneert en bestiert, den overvloedt van synen zegen en gebenedydinge.*

Den Koning hier door geraeckt in het herte, en tot de tranen in sijne oogen, en konde sich niet tegen-houden van aen haer vergiffenisse te vragen over de straffigheydt, de welcke hy gebruyckt hadde tegen haren Persoon. Hy seyde tot haer: *Ick veroordeele myn selven, en bekenne myne schuldt: maer ick en was niet weerdig te leven met eene soo deugtsame Princesse, die* JESUS CHRISTUS *voor hem hadde bewaert tot eene Bruyt. Ick bidde u, spreeckt tot hem tot goedt van eenen ondanckbaren. Ick bevêle in uwe gebeden de belangen van myn Ryck, en verwachte alles te verkrygen door uw' groot vermogen by den Oppersten Rechter.*

Hier naer vertrock de H. Princesse uyt het Hof, met meyninge van aldaer noyt weder te keeren; en vermits den Koning aen haer hadde gegêven de jarelijckssche inkomsten

van

van het Hertogdom van *Berry*, van *Châtillon-ſur-Indre*, van *Château-neuf-ſur-Loire*, en van *Pantoiſe*, verkôos ſy voor hare woonplaetſe de Stadt van *Bourges*. De Gravinne van *Aumont* volgde haer, door de liefde die ſy droeg tot hare H. Meeſterſſe, en met voornêmen van met haer te oeffenen vêle goede wercken en deugden, tot de welcke ſy door haer H. Voorbeeldt ſoude aengewackert worden. Aldus vertrock dan deſe verduldige en verſtooten Koninginne met een Doorluchtig Geſelſchap naer *Bourges*, de Hooft-ſtadt van *Berry*, om de Lelien van Vranckrijck te verwiſſelen met de dôornen van verſtervinge en penitentie; trachtende te verdienen het Houwelijck met den Hemelſchen Koning, die ſijne getrouwe Bruyten noyt en verſtoot, maer ſtandtvaſtig blyft beminnen.

Komende tot *Bourges*, en ſiende den befaemden Toren, alwaer in eene yſere Kamer hadde gevangen gezeten den Prince, die naer ſoo vêle getrouwe dienſten en teeckenen van liefde, haer nu hadde verſtooten: de H. Koninginne op dit geſicht haer herte bewêegt voelende, ſeyde met eene teere verſuchtinge: *Eylaes! op diën tydt zat hy aldaer gevangen, en ick ben tegenwoordig in vryheydt geſtelt.* De voornaemſte van de Stadt quamen haer te gemoedt, het gemeyn volck liep met hoopen om haer te ſien, en was ſeer geſticht in hare zêegbaerheydt, in hare ſoet-aerdigheydt, en in een wêſen vol glans van heyligheydt, den welcken ſich vertoonde in de oogen van alle die haer beſagen, en van alle kanten ſchêen te verſpreyden den zoeten geur van JESUS CHRISTUS. Inkomende tot

Bourges, wierdt sy aldaer ontfangen als eenen Engel nêderdalende uyt den Hemel, om aldaer te brengen allen Hemelschen zêgen. Naer de verwillekom-wenschingen en dienstbiedingen, soo van den Adel als Geestelijcke, begaf haer de H. Koninginne naer de Hooft-Kercke, was aldaer eenigen tydt in 't gebedt, en betoonde hare eerbiedinge aen den Eersten der Martelaren; sy besocht hier naer de Heylige Kapelle, alwaer sy eerde de kostelijcke Reliquien, die aldaer bewaert worden; en sy aenmerckte met godtvruchtigheydt de Begraef-plaetsen van de oude Hertogen van *Berry*: van daer ging sy naer haer Paleys, om aldaer voor altydt bezit te nêmen, en te verblyven.

De H. Princesse hadde wel haest vergêten de ydele grootsheden des wereldts, welckers onstandtvastigheyt sy, hoewel Dochter, Suster en Vrouwe van soo groote Koningen, soo wel hadde ondervonden. Sy begaf haer geheel tot de godtvruchtigheyt, en een geestelijck leven, 't welcke sy van hare kindtsche jaren soo geluckiglijck hadde begonst. Sy en peysde niet anders als voortgang te doen in de oeffeninge van alle de Evangelische deugden: want sy was inwendig verlicht en versêkert, als dat Godt haer niet en hadde geleydt door soo ongemeyne wêgen, en getrocken door soo harde beproevingen, als om haer in staet te stellen van te volbrengen het heylig voornêmen, dat hy aen haer van in de teere jongheydt hadde ingegêven. Den H. Geest bragt sonder ophouden hier van het voorworpsel in hare gedachten: en het was oock tot dien eynde dat de H. *Joanna* hare eerste insichten

en

en oogmerckingen keerde. Hierom was het dat sy terstont begon te suyveren haer deugtsaem leven, het welcke, volgens dat sy seyde, noch al te seer rôock naer de besmettelijckheydt van het Hof.

Om dan uyt haer herte weg te nêmen alles wat eenig hinder konde doen aen de indrucksels der gratie van Godt den H. Geest, wilde sy haer geheel besig houden met dagelijcks voortgang te doen in de volmaecktheydt van het H. Evangelie, en voleyndigen met JESUS CHRISTUS in haer te hervormen. Verdobbelde strengigheden, sware penitentien, gedurige gebêden en vastens, bequaem om de iverigste Religieusen beschaemt te maken, waren van toen af de gewoonelijcke oeffeningen van de H. Koninginne *Joanna*, en dit niet-tegenstaende de swackheydt van hare gesondtheydt, en de teerheyt van haer lichaem. Den geest der verstervinge dede haer weg-nêmen van hare tafel, van hare kleederen, en van haer huysgesin, alles wat de betamelijckheydt van haren Staet aen haer konde toelaten; en met dit alles beklaegde sy haer noch gebôren te zijn, het gene dat sy was. Sy benyde de arme menschen de trecken van over-eenkomste, die den slechten staet van hunne conditie, en hunne armoede aen hun gaf met JESUS CHRISTUS, levende hier op dese wereldt. Hierom seyde sy menig-mael: *Mynen Saligmaker en hadde niet om syn hooft te konnen laten op rusten, en ick woone hier in een schoon Paleys; ick lêve in de overvloedigheydt. Ach! wat beschaemtheydt voor my!*

Om dan op eenige maniere haer oock te

wrêken over voordeelen der eere, de welcke haer in dese wereldt de Aensienelijckheydt van Princesse gaf, gebruyckte sy tegen haer eygen-selven eene heylige wreedtheydt; dragende onder hare kostelijcke kleederen een straf haire-kleedt, omgordt met eene ysere kêting vol scherpe pinnen, de welcke haer teer vleesch doorstaken: sy voegde by dese pynelijcke lyf-kastydingen ten tyde van den nacht bloedige disciplînen; soo verre dat haren verstandigen en H. Bichtvader *Gabriël Maria* verplicht was dese hare heylige Oeffeningen in te toomen. Dese hare lyf-kastydingen waren soo geweldig en menigvuldig, dat haren Bichtvader niet winnende met soete vermaningen, op sêkeren tydt sich genoodtsaeckt vondt haer aen te gaen met dreygementen, onder andere seggende: Dat, ten zy sake sy hare overtollige wercken van penitentie matigde, hy haer soude verlaten. Sy was terstont hier aen gehoorsaem; maer vreesende, dat sy al te vêle menschelijcke zinnelijckheyt, en al te groote voldoeninge vondt in het spêlen op de Luyte, waer mede sy somtydts haer treurig gemoedt verquickte, soo brack sy dese in stucken, en nêmende een berdeken van dit Musicael instrument, maeckte sy daer van een instrument om haer lichaem te pynigen, en dit was een kruys, van hare uytvindinghe, waer in sy vastmaeckte vyf zilvere nagels lang en scherp, waer van de puncten uyt-quamen van den anderen kant, het welck sy perste op hare bloote borst, als willende het Wapen van haren Bruydegom Jesus, als eenen zêgel soo naer op haer herte dragen als sy konde: en gelijck

de

de H. Maget MARIA geheel haer leven gedragen heeft het snydende sweerdt, aen haer voorseydt door den ouden *Simeon*, aldus droeg de H. *Joanna* dit pynelijck kruys tot het eynde van haer leven.

Aldus om hare ziele te suyveren van eene kleyne voldoeninge, de welcke in sich-selven genoegsaem eenvoudig en onschuldig was, heeft dese H. Koninginne, op sêkere maniere, haer aen het kruys vast gemaeckt, en haer-selven aengedaen vêle groote pynen, de welcke niet geëyndigt en zijn, als met haer leven: dusdanig dat sy met den Apostel *Paulus* wel mogte seggen: *Wy dragen altydt het sterven van* JESUS *in ons lichaem, op dat het leven van* JESUS *oock veropenbaert worde in onse lichamen.* (2. *Cor. cap.* 4. *v.* 10.) Dit Kruys en andere boven-genoemde instrumenten van penitentie worden alnoch van de Religieusen *Annuntiaten* tot *Bourges*, als heylige Reliquien met eere bewaert. Des nachts verdrêef sy den slaep met bloedige disciplînen, om den tydt profytiger in 't gebedt en beschouwingen te bestêden. Sy was haer seer onthoudende van spys en dranck, vastende strengelijck alle Woensdagen, Vrydagen en Saterdagen van het jaer; niet willende Visch ofte Suyvel eten, namentlijck in den Vasten, ten zy in pramenden noodt, en door 't gebodt van haren Bichtvader. Behalven dese heymelijcke penitentien dede sy oock sommige in 't openbaer, gaende dickwils in de Processien van de Stadt met bloote voeten, tot groote stichtinge en verwonderinge der menschen.

Dese liefde tot penitentiële wercken vermeerderde dagelijcks in haer, met te over-

dencken het bitter Lyden van JESUS CHRISTUS : hare meeſte ſtudie was te lêſen den Boeck die open-ligt op den Leſſenaer van het heylig Kruys ; ſy mediteerde ſchier ſonder ophouden, en dagelijcks met eenen nieuwen ſmaeck de droeve Myſterien van haren lydenden Bruydegom JESUS. Om hier toe haer-ſelven meerder op te wecken, hadde ſy in twee afgelegen plaetſen van haren Hof doen maken twee Speloncken, waer van dat in de eene was geſtelt eenen Calvarie-Berg met een Kruys, en alle de Inſtrumenten van de Paſſie ; in de andere ſag men als in een Graf de af-bêeldinge van den dooden Saligmaker, liggende op eenen begraef-doeck. In deſe eenſame plaetſen was het dat deſe godtvruchtige Koninginne de gewoonte hadde van haer te vertrecken, om eenen vryen loop te gêven aen hare medelydende trânen, en teer gevoelen, waer mede hare ziele vervult was. Hier was het, dat ſy naer het exempel der H. Maget MARIA ging beſoecken de heylige Plaetſen, en in de diepte der Wonden afmêten de grootheydt der liefde van haren lydenden en dooden Bruydegom : hier blêef ſy menig-mael vêle uren in ſuchten en trânen verſlonden, en als verlôren in de beſchouwinge van alle ſijne tormenten, nêmende bloedige diſciplînen, en ſlaende ſomtydts hare bloote borſte met eenen ſteen, en aen Godt bevêlende de ſake, de welcke ſy tot ſijnder eere, en van ſijne H. Moeder hadde begonſt en wenſchtde te voltrecken.

Haren Hovenier, die ſomtydts in den Hof bêſig was, hadde haer al menig-mael in deſe godtvruchtige oeffeningen afgeſpiedt; maer ſy,

dit

dit eens gewaer wordende, dêde sy den Hovenier by haer komen, hem straffelijck verbiedende van dit aen niemant te seggen, en hem bevêlende de deure van den Hof te sluyten, als hy op sommige uren, die sy hem te kennen gaf, haer sag in den Hof komen; en om hem stercker te verbinden tot stil-swygentheydt en getrouwigheydt, zondt sy aen hem somtydts eenige spysen van hare tafel.

Naer dese lyf-kastydingen en blêef dê H. *Joanna* niet lêdig, maer begaf haer terstont wederom tot het oeffenen van andere goede wercken. Noyt en quam sy uyt de eensaemheydt van het gebedt ofte godtvruchtige Meditatien, ten zy vervult met eenen nieuwen iver tot de glorie van Godt, en saligheyt der menschen. Het eerste voorworpsel van haro sorge was de goede bestieringe van haer huys, om aldaer te handthaven de deugt en godtvruchtigheyt, de minste schaduwe van vergerniss en sonde was daer uyt-gebannen. Lichtveerdig sprêken, en in het minste punct maer de palen van de eerbaerheydt te buyten gaen, was genoegsame reden, om van haer weg-gejaegt te zijn, en hier in was sy onverbiddelijck. Hare brandende liefde, altydt voorts werckende, verspreyde haer daer naer door geheel de Stadt, en gelijck sy eene wakende ooge hadde op alles wat in de Stadt omging, en was aldaer niet eenen mensch, die geslôten was buyten hare liefde en weldaden.

Bourges was in diën tydt eene Stadt, alwaer de inwoonders waren van een ongebonden leven, en uytgestort tot vêle sonden: de lêdig-

lêdigheydt van het volck, de begeerlijckheyt tot vleeſſchelijcke ſonden, de genêgentheyt tot het Spêlen, en den naturelijcken drift tot de welluſten trocken de Inwoonders tot ſeer groote verergerlijcke buytenſpôrigheden. De H. Princeſſe ſpande alle mogelijcke middelen in, om deſe ongebondentheden wech te nêmen, en ſonden te beletten: en wat moeyte en dêde ſy niet over-al, om de eerbaerheyt van de jonge Dochters te doen bewaren, de welcke door behoeftigheyt waren in perykel geſtelt van hunne eere te verlieſen? Sy gebruyckte hier toe voorſichtigheyt, authoriteyt, weldaden en ſtraffen, ſy dêde vaſt-grypen de ondeugende Dochters, en hun ſtellen in verſêkerde plaetſen, hun daer naer voorts-helpende, om te woonen in vrye plaetſen, alwaer hunne eere buyten perykel was, en ſy hunnen noodtdruft vonden, over-eenkomende met hunnen ſtaet: ſomtydts dêde ſy oock duſdanige in haer Paleys voor haer brengen, en hare tegenwoordigheyt alleen, waer by ſy, volgens de geſtelteniſſe der perſoonen wiſt te voegen een ſtuer en vergramt wêſen, was genoegſaem om deſe ongeluckige Dochters af te trecken van alle wulpſheydt. Een woordt ſprêkens, eenen opſlag der oogen, en een ſtuer geſigt van haer, doorſnêedt hunne herten met ſchaemte en vreeſe: en aldus, door hare groote waeckſaemheyt, ſuyverde ſy de Stadt wel haeſt van vêle ſonden en verergerniſſen.

Wat aengaet de arme menſchen, de H. Koninginne *Joanna* was eene algemeyne Moeder van alle die in ſieckten, armoede, ofte anderen noodt en droefheydt waren; hun gê-

vende

vende en beſorgende ſoo wel geeſtelijcke als lichamelijcke hulpe. Sy en hadde niet in haer Paleys dat te koſtelijck was om deſe te helpen. Kleederen, lynwaert, bedden, lâkens, ſargien, ſchotelen en allen anderen huys-raedt gaf ſy ten beſten aen hunne noodtſaeckelijckheydt. Sy beſocht dickwils de Gevangeniſſen en Gaſt-huyſen, gêvende aen de ellendige, die aldaer waren ſeer groote ſommen geldts, namentlijck aen eerelijcke Familien van beſchaemde Armen: deſe ging ſy ſelfs in perſoon beſoecken, ſonder van hun gekent te worden, en gaf aen hun de aelmoeſſen met ſoo grooten drift en liefde, dat men ſoude gemeynt hebben, dat ſy het ſelfs was, die de aelmoeſſen ontfing; en met ſoo groote ootmoedigheydt en verborgentheydt voor de oogen der menſchen, dat hare ſlincke handt nauwelijcks en wiſt wat hare rechte was gêvende. Alle de Armen, die ſy hoorde in hunne huyſen ſieck te liggen, ofte door zeeren en wonden, ofte andere quâlen hun-ſelven niet en konden helpen, beſocht ſy terſtont met eenen Medicyn-meeſter en Chirurzyn, aen de welcke ſy tot diën eynde penſioen gaf, doende hun voor hare oogen vermaken, heelen, medicynen en andere noodige ſaken gêven.

Sy dêde oock in haer Paleys bereyden alle ſoorten van zalven en medicynen voor de arme Siecken. Sy dêde door godtvruchtige Perſoonen neerſtelijck onderſoecken den noodt van arme Familien, voornamentlijck door eene Edele Vrouwe, woonende by haer Paleys, die dagelijcks aen haer moeſt komen ſeggen, waer het meeſte gebreck en armoe-

de

de was, en die dan naer ſulcken plaetſen heymelijck droeg de aelmoeſſen van geldt en medicynen. Ja de H. Koninginne vermaeckte, ſuyverde, plaeſterde en verbondt dickwils ſelve al knielende de zeere en etterachtige beenen van arme Vrouwen, met ſoo een medelyden, liefde en ootmoedigheydt, dat ſy genoeg toonde te wêten, dat ſy diën verworpen dienſt dêde aen *Chriſtus* ſelve, die voor ons arm en kranck is geworden, en geſeydt heeft: (*Matth. c. 25. v. 40.*) *Dat gy aen eene de minſte van my gedaen hebt, dat hebt gy aen my gedaen.* Soo en is het dan geen wonder, dat de arme menſchen hare doodt ſoo bitterlijck hebben gevoelt en beweent, aengeſien ſy aen hun, behalven ſoo vêle en groote aelmoeſſen, oock ſoo ſchoone exempels van ootmoedigheyt en goedthertigheyt hadde gegêven, wêſende eene ſoo hoog-gebôren en Doorluchtige Princeſſe.

Godt ſelve toonde met openbare Mirakels, hoe groot vermaeck hy nam in die verworpen dienſten van ſijne beminde Bruyt, bewêſen aen ſijne arme lidtmaten: want vêle ſiecke Vrouwen wierden door haer aenraecken wonderlijck genêſen; ſoo dat den Medicynmeeſter en Chirurzyn haer ſomtydts verſochten, dat ſy ſoude met hare eygen handen willen de plaeſters leggen op de zeere-beenen, ofte vervuylde wonden van andere lidtmaten; hebbende dickmaels ondervonden, dat hare heylige handen meerder kracht hadden, als alle hunne zalven, plaeſters en medicynen. Onder deſe heeft oock de kracht van hare gebêden gevoelt den Heer *Gaucour*, eenen van hare Hovelingen, die door gedu-

rige

rige felle kortsen in openbaer perykel des doodts zijnde, hare voorsprake by Godt versocht: de H. *Joanna* en hadde haer nauwelijcks tot het gebedt begêven, oft de kortsen zijn terstont verdwênen, en alle het perykel vergaen. Dese eene soo groote, kloeckmoedige en gestichtige liefde, soo mildt en overvloedig in goede wercken, vergeselschapt met soo menigvuldige andere uytmuntende deugden, in eene persoone van soo Doorluchtige Koninglijcke Af-komste, veroorsaeckte dusdanigen diepen indruck in de gemoederen der menschen, en haren vuerigen iver tot verbêteringe der quade zêden verkrêeg dusdanig groot aensien by alle de Inwoonders, dat *Bourges* teenemael veranderde van wêsen, en wierdt de alder-christelijckste Stadt van geheel het Koningrijck.

Door dese soo uytmuntende deugden en groeyde niet alleenelijck seer hoog de grootachtinge van hare Heyligheyt; maer oock de opspraeck en murmuratie der menschen tegen den Koning: Sy hadden gesien en gehoort, hoe kloeckelijck vêle vermaerde Godts-Geleerde haer Procès hadden willen voorstaen; maer dat de Princesse *Joanna* verstaen hebbende, dat den Paus haer Houwelijck hadde onwettig verklaert, haer daer niet en hadde willen tegen-stellen, en met volle overgêvinge in den wille Godts de Kroone van Vranckrijck hadde verlaten, om soo eene heylige maniere van leven te omhelsen: waer door het volck noch meer verfoeyde de versteentheydt en blindtheydt des Konings, die haer soo onweerdiglijck hadde verstooten.

Den Koning genoegsaem wêtende, hoe sijne

On-

Onderſaten hem om dat werck miſprêſen en laſterden; ſocht iet uyt te vinden, om haren goeden naem te konnen bekladden, en hare eere te doen verminderen; met dit quaedt voornêmen is hy heymelijck en onbekent in haer Paleys gekomen, en heeft ſich bedecktelijck achter de Tapyten van de Kamer verborgen, om op haren handel te letten. De H. Maget *Joanna* niet wêtende, dat ſy beſpiedt wierdt, ſtelde haer tot bidden en diepe beſchouwingen met de oogen geſlagen naer den Hemel, en vêle diepe ſuchten; hier naer trock ſy de aders van haer lichaem ôpen met wreede diſciplînen en geweldige ſlagen, ſtortende veel bloedt. Den Koning door ſoo een onverwacht Spectakel ſeer verbaeſt zijnde, ſeyde met groot gevoelen: *Wee my ellendigen! ick ben beſchaemt, en het is my wel leet, dat ick ſoo heylige Vrouwe hebbe verſtooten! voorwaer ick begrype nu, dat ick haer geſelſchap niet en hebbe weerdig geweeſt!* Aldus vielen haer deſe liften uyt tot meerdere eere, die haer geleydt waren tot ſchande; en den Koning vertrock met ſchaemte en leetwêſen, nu bêter kennende de groote Heyligheyt van ſijne verſtooten Huyſvrouwe, voor de welcke hy, naer dien tydt, eene meerdere grootachtinge inwendig gevoelde, en uytwendig betoonde.

VII. CA-

VII. CAPITTEL.

De H. Joanna *is Godtvruchtig en maeckt eenen Regel, om volmaecktelyck naer te volgen de Thien beſondere Evangeliſche Deugden van de H. Maget* MARIA.

DE Alder-heyligſte Maget en Moeder Godts MARIA is de aldereerſte geweeſt onder alle menſchen, die aen Godt de Maegdelijcke Suyverheydt heeft belôoft. Dit gaf ſy te kennen aen den Aerts-Engel *Gabriël*, ſeggende: *Hoe ſal dit geſchieden, mits ick geenen man en bekenne?* (*Luc. c.* 1. *ỳ.* 34.) Door welcke woorden, volgens de getuygeniſſe der HH. Vaders, MARIA te kennen gaf, dat ſy liever wilde Maget blyven, als de Moeder Godts te worden met verlies der Maegdelijcke Reynigheyt, de welcke ſy aen Godt hadde belôooft: en hier door heeft ſy verdient van Godt te verkrygen dit beſonder privilegie ofte voor-recht, van altydt Maget te blyven, en te ſamen oock de Moeder Godts te worden, waer in haer niemant en is voorgegaen, ofte niemant en ſal naervolgen.

Den H. Ambroſius (*lib. de Virginib.*) ſegt tot haren Lof: *Maria heeft het teecken der Maegdelycke Reynigheyt opgerecht, en voor de onbevleckte Maegden den heyligen Standaert van Chriſtus ten toon geſtelt.* Seer wel dan ſegt den Goddelijcken Bruydegom van deſe alderſuyverſte Maget en Moeder: *Uwen buyck is als*

eenen

eenen hoop terwe, rondt-om met Lelien bezet. (*Cant. c. 7. v. 2.*) Welcke woorden den Geleerden *à Lapide* aldus uytlegt: "Den buyck „van de H. Maget is geweeſt eenen hoop van „terwe, dat is van *Chriſtus*, die het voedt„ſel en het broodt der Chriſtenen is: rondt„om met Lelien bezet, dat is met Maeg„den." MARIA dan, en is niet alleenelijck de aldereerſte, die de Maegdelijcke Reynigheydt aen Godt belôoft heeft; maer ſy is oock de Koninginne der Maegden, naer wiëns voorbeeldt alle andere Maegden in de H. Kercke hare Maegdelijcke Reynigheydt door Beloften aen Godt hebben toe-geheyligt. Waerom hier wel mogen dienen de woorden van David: *Achter haer ſullen de Maegden tot den Koning geleydt worden.* (*Pſal. 44. v. 15.*) En alle die de Maegdelijcke Reynigheydt belôven en-belêven, ſullen beſonderlijck de lieve Vrindinnen wêſen van de H. Maget MARIA. Aldus getuygt den H. Bernardus (*in Serm. ſup. Salve Reg.*) ſeggende: *De H. Maget berkent en bemint, die haer beminnen; en in der waerheydt is ſy ſeer naer by die haer aenroepen, beſonderlyck by die, de welcke ſy aen haer ſiet gelyckvormig geworden in de Suyverheydt en Ootmoedigheydt.*

De H. Koninginne *Joanna* is oock de aldereerſte geweeſt, de welcke in het Orden der *Annuntiaten* de Maegdelijcke Reynigheyt, door het uytſprêken der Dry Kloſterlijcke Beloftens aen Godt heeft toe-geheyligt. En gelijck de H. Maget en Moeder Godts MARIA, niet-tegenſtaende dat ſy van den eerſten oogenblick van hare Onbevleckte Ontfangeniſſe, begaeft zijnde met volle verſtandt, en

ver-

verlicht door Godt den H. Geeſt, de Maegdelijcke Reynigheyt aen Godt hadde belôoft, gelijck de Godts-Geleerde getuygen : (*Vide R. P. Hier. Drex. Opuſc.* 13. *apud me fol.* 1191.) Evenwel daer naer, dry jaren oudt wêſende, de ſelve Belofte in den Tempel wederom heeft vernieuwt; gelijck als ſchryven : Den H. *Hieronymus* (*De ortu Virginis.*) Den H. *Gregorius Nyſſenus* (*Orat. de Nativitate.*) En *Nicephorus* (*lib.* 1. *cap.* 7.)

Aldus de H. Maget *Joanna*, de welcke maer vyf jaren oudt wêſende, oock aen Godt hare Maegdelijcke Reynigheyt in den Tempel hadde opgedragen : (gelijck wy beſchrêven hebben) heeft daer naer de ſelve wederom vernieuwt; waer door ſy heeft verdient, niet alleenelijck altydt Maget te blyven; maer oock Moeder te worden van menigvuldige HH. Maegden, de welcke naer haer exempel in de Orden van de *Annuntiaten*, door de Werelt nu verſpreydt, de Maegdelijcke Reynigheyt belôven en belêven : en aldus worden achter haer noch dagelijcks tot den Koning der eeuwige glorie vêle nieuwe Maegden geleydt. En gelijck Godt aen *Moyſes* op den Berg *Sinaï* hadde getoont het model tot het maken van het Tabernakel, tot hem ſeggende : (*Exodi* 25. *v.* 40.) *Siet het wel in, en maeckt het naer het voorbéeldt, dat u op den Berg getoont is.* Aldus heeft de H. *Joanna* wel in-geſien het voorbêeldt aen haer getoont op den Berg van Calvarien, alwaer JESUS was hangende aen het Kruys, en MARIA daer neffens ſtaende, om daer naer te maken eenen Regel uyt de Thien voornaemſte Evangeliſche Deugden van de ſelve H. Maget

MARIA; gelijck wy in dit tegenwoordig Capittel voorder ſullen beſchryven.

Terwylen de H. Koninginne *Joanna* haer met vêle heylige wercken bekommerde, en dagelijcks grooten voort-gang dêde in het oeffenen van menigvuldige deugden; peyſde ſy niet anders als om de liefde te winnen van haren Hemelſchen Bruydegom, en ſijne glorieuſe Moeder MARIA; waer toe haer ſeer hielp den wyſen raedt en voorſichtige beſtieringe van Pater *Gilbertus Nicolai* Minderbroeder en haren Bichtvader (die daer naer van den Paus *Leo* den X. *Gabriël Maria* genoemt wierdt, met welcken Naem hy hier van te vôren oock beſchrêven is) eenen Man, die by eene verhêven Heyligheyt oock voegde eene volkome voorſichtigheyt, en die in het jaer 1532. den 27. van Auguſtus in het Kloofter der *Annuntiaten* tot *Rodez* met roem van Heyligheyt is overlêden, en in eene ſchoone Tombe by den hoogen Autaer aldaer begraven; wordende by ſijn Graf, door Godts hulpe vêle mirakeleuſe weldaden verkrêgen.

Door haer gedurigh gebedt, verſtervingen en verachtinge des wereldts ontfong de H. *Joanna* dickwils vêle Hemelſche Openbaringen en Goddelijcke jonſten; in deſe was hare beſondere Meeſterſſe de Alderheyligſte Maget MARIA, die haer vêle verhôlen ſaken openbaerde, en onder andere haer vermaende, dat den tydt gekomen was (die ſy in hare jongheydt hadde voorſeydt) van eene Orden te ſtichten ter eeren van hare *Boodtſchap*. Sy gaf dit heylig voornêmen te kennen aen haren Bichtvader Pater *Gabriël Maria*, tot hem ſeggende:

„Siet

„Siet hier, ô mynen Vader! hoe door eene
„besondere schickinge der bermhertigheydt
„van mynen Godt, ick nu geheel vry ben
„van alle wereldtsche verbinteniſſen. Diën
„goedertieren Godt heeft van-een gebrôken
„myne kêtingen met de welcke ick was ge-
„bonden, en dit en is niet geſchiedt ſonder
„groot inſigt. Hy heeft my van over vêle
„jaren in-gegêven van in de H. Kercke te
„ſtichten eene Religieuſe Orden van Maeg-
„den, op eene beſondere maniere aen Godt
„toe-geheyligt, om naer te volgen de Deug-
„den van de H. Maget MARIA. Den H. *Fran-*
„*ciſcus* ven *Aſſiſien*, den H. *Dominicus*, den
„H. *Benedictus*, de H. *Clara*, en vêle meer
„andere Heyligen hebben een groot getal
„van Geeſtelijcke Kinderen, de welcke onder
„hunne heylige Regels, en naer de Vorme
„van hunne Inſtellinge den Heere dienen in
„den geeſt en in de waerheydt. Sal dan de
„H. Maget MARIA, de Moeder van onſen
„aenminnelijcken Saligmaker alleen blyven
„ſonder Familie van haren Naem, en die,
„om ſoo te ſprêken, in eygendom haer ſal
„toe-behooren, tot eene aldergrootſte glorie
„van haren Sône JESUS? Sy is, gy wêet het
„mynen Vader! ſy is naeſt Godt den Oor-
„ſprong van gratie, en aldergetrouwſte Naer-
„volgſter van den Menſch-geworden Godt,
„en oock de Fonteyne, waer uyt over ons
„voorts-komt de overvloedigheydt van de
„Goddelijcke gebenedydingen. Konnen wy
„dan iets doen, dat aen haer kan aengena-
„mer wêſen, als in te ſtellen eene Religieuſe
„Orden van Maegden, die haren Naem dra-
„gen, en met allen mogelijcken iver hun-

„beſte doen, om te worden ſoo vêle levende
„Copyen van de H. Maget MARIA?"

Hier op antwoorde Pater *Gabriël Maria*:
„Mevrouwe, dit heylig voornêmen is geheel
„over-eenkomende met de Godtvruchtig-
„heydt van uwe Majeſteyt, en ick heb re-
„den om te gelooven dat dit aen u is ingegê-
„ven door den Godt des Hemels, en dat hy
„oock deſen uwen goeden wille, gelijck ick
„verhôpe, u tot verdienſten ſal rêkenen:
„maer het en dunckt my niet wyſſelijck ge-
„daen te zijn duſdanige ondernêminge in het
„werck te ſtellen. Mevrouwe, veel bêter
„ſult gy doen met te arbeyden aen de Refor-
„me ofte Verbêteringe van eenige oude Re-
„ligie, de welcke verſlapt is; daerom ſticht
„liever een Kloofter van godtvruchtige Doch-
„ters, de welcke doen herleven den eerſten
„geeſt van hunne Inſtellinge: maer een nieu-
„we Religieuſe Orden op te rechten in de
„H. Kercke; dat is, Mevrouwe, eene ſaeck,
„die ick niet en kan goedt-keuren, en hoe
„vêle beletſels en ſoude uwe Majeſteyt niet
„vinden om deſe te overwinnen?"

De H. Koninginne gaf hier op tot ant-
woordt: "Wat aengaet de beletſels, daer en
„is niet een, dat my verſchrickt maeckt. Het
„Werck van Godt en is noyt onvolmaeckt
„geblêven. Ick ſtemme toe, dat de ſaeck
„geheel nieuw is: maer waerom ſich niet be-
„dient van de Nieuwigheydt, alſwanneer de
„ſelve kan voordeelig wêſen aen de glorie
„van Godt? Hy bedient ſich-ſelven daer me-
„nigmael van, om wederom op te wecken
„de Godtvruchtigheydt der Chriſtenen." De
ootmoedige Princeſſe voegde daer by: "Maer
„gy

„gy zyt mynen Vader, en ick ben uwe
„Dochter der gehoorſaemheyt; ick ſien myn
„voornêmen en is niet volgens uwen zin, ick
„ſal my dan houden volgens uw' oordeel.
„Is 't ſaken dat den Heer ſich wilt van my
„bedienen tot dit goedt Werck; hy ſal wel
„wêten uw' Eerweerde andere gevoelens in
„te boeſemen, en my te voorſien met de
„middelen, noodig om dit voornêmen uyt
„te wercken, het welcke geen ander inſigt
„en heeft, als ſijne groote glorie te vermeer-
„deren."

Den Bichtvader ſonder haer hier in langer te willen tegen-ſprêken, maeckte een eynde met haer te vermânen, van ten diën opſichte Godt voorder te bidden, en hy waerſchouwde haer, wantrouwig te wêſen aen het ingêven van den booſen Geeſt, die ſich menigmael hervormt in eenen Engel des lichts, om onder den ſchyn van goedt, de Dienaers van Godt te bedriegen. En hy voegde daer by:
„Dat vêle heylige Zielen zijn verleydt ge-
„weeſt door het oudt Serpent, die hun heeft
„afgenomen den vrede des herte, en hun
„van het goedt doen af-keeren, onder den
„bedriegelijcken deckmantel van hunnen
„iver te toonen voor de glorie van JESUS
„CHRISTUS."

De H. Koninginne liet haer daer mede geſeggen, ootmoedelijck ten onder gêvende haer eygen oordeel en het goedt Werck, daer ſy met ſoo groote vuerigheydt hadde naer getracht. Het is waer, ſy hadde alſdan aen Pater *Gabriël Maria* konnen te kennen gêven hebben de Hemelſche Openbaringe, die ſy in hare jongheyt hadde gehadt, en de verſêkeringe,

die den H. Geeſt haer hadde ingegêven, dat ſy op ſêkeren tydt ſoude wêſen de Fondaterſſe van eene Religieuſe Orden der Maegden, beſonderlijck toe-geheylight aen de Moeder Godts: maer hare ootmoedige onderworpinge en blinde gehoorſaemheyt aen het oordeel van haren Geeſtelijcken Beſtierder, hadden op haer herte meerder kracht als ſelfs de alderverlichtſte kenniſſen en Hemelſche Openbaringen. Niet-te-min ſy verdobbelde hare vuerige gebêden, ſy vermeerderde hare ſtrenge penitentien, ſy vondt uyt ſelfs nieuwe verſtervingen: en wat en dêde ſy al niet, om met meerdere verſêkeringe den wil des Hemels te kennen? Maer Godt, die haer wilde beproeven, liet haer twee jaren lang in twyfel hangen; ſy niet wêtende wat doen ofte laten. Hy ſeyde haer ſonder ophouden in het binnenſte des herte van het Werck te beginnen, en hy verſêkerde haer van ſijnen Goddelijcken byſtandt; maer ſy en durf niet met allen ondernêmen tegen het goedt-duncken van diën, den welcken den Heer aen haer hadde gegêven tot Leydts-man van hare conſcientie.

Naer langdurige en vuerige overdenckingen beſlôot ſy altydt van voorts te gaen in haer eerſte voornêmen, en op den ſelven tydt vondt ſy haer tegen-gehouden door den wederſtandt van den H. Man, die haer op de aerde beſtierde in plaets van den Alderhoogſten, en die ſy aenſag als den Uytlegger van dên wille Godts. Sy aldus vlottende tuſſchen twee tegen-ſtrydende bewêgingen, en haer herte als in tweeën geſcheurt, gevoelde inwendig alles wat eene uytgeſtelde hôpe kan doen lyden aen eene verlangende ziele, ſonder

der haer te konnen doen beſluyten, wat deel ſy moeſt verkieſen; en in eene gedurige vreeſe van aen Godt te mishagen, naer wat kant dat ſy haer oock keerde. Voorwaer eene droeve en wreede ontſteltenis voor eene heylige Ziele, van wie Godt ſchêen te verſoecken twee ſaken teenemael tegen-ſtrydende aen malkanderen!

Ondertuſſchen de godtvruchtige begeertens van de H. Koninginne wierden dagelijcks meer en meer ontſtêken, en veroorſaeckten in haer teer lichaem eene ſware ſieckte, waer door ſy berooft zijnde van alle lichamelijcke krachten, ſchêen wel haeſt te ſullen ſterven. De Medicyn-meeſters hare groote kranckheydt aenmerckende, gaven haer maer weynig tydt meer te leven: Sy dêde dan roepen haren Bichtvader, en ſoo haeſt als hy by haer gekomen was, ſprack ſy hem aen met deſe woorden: *Mynen Vader, ick gaen ſterven, en gy zyt het die my het leven beneemt!* Den H. Religieus hier over verbaeſt, antwoorde haer: "Ick, Mevrouwe! „ben ick het die u het leven beneemt? Godt „is mynen getuyge dat'er niet en is in de we„reldt, dat ick niet en ſoude doen voor de „behoudenis en welvaert van eene ſoo ive„rige Koninginne, gelijck gy zyt voor de „glorie van JESUS CHRISTUS." Hier op begon de H. *Joanna* tot hem te ſeggen: "Het zijn „nu twee jaren, mynen lieven Vader, dat „uwen tegenſtandt my heeft doen ſuchten „en quêlen, en ick ſal daer van ſterven, is't „dat gy noch langer tydt blyft wederſtaen „aen de ſtemme van Godt, de welcke my „dwingt eene Religieuſe Orden te ſtichten

„van Maegden, die hun geheel ſullen overgé-
„ven tot naervolginge der Deugden van de H.
„Maget MARIA. En om u hier toe in te ver-
„willigen, is het goedt dat gy wêet eene ſake,
„van de welcke ick u noyt en heb geſprôken.

De H. Koninginne ging voort, ſeggende:
„Ick was nauwelijcks vyf jaren oudt, alſ-
„wanneer ick tegenwoordig wêſende in het
„H. Sacrificie der Miſſe, ick my onverſiens
„vondt op-genomen in den geeſt, en in eene
„ſoorte van mirakeleuſe Openbaringe, hoor-
„de ick de Moeder van mynen minnelijcken
„JESUS my aenſprêken met deſe woorden;
Myne Dochter, voor uwe doodt ſult gy ſtichten eene Religie van Dochters, die mynen Naem ſal dragen: gy kont niet doen het gene aengenamer is aen mynen Sone en aen my. "Den diepen in-
„druck, den welcken alſdan op mynen geeſt
„en op myn herte dede deſe Goddelijcke
„voor-ſegginge, ſeer wydt van te verdwy-
„nen, heeft dagelijcks van diën tydt af ver-
„meerdert den iver om dit te volbrengen;
„boven-al ſedert den tydt, dat myne banden
„gebrôken zijn, eene inwendige ſtemme ver-
„maent my ſonder ophouden van dit goedt
„Werck te voltrecken. Nu is het aen u, my-
„men Vader! van uyt te ſprêken oft gy be-
„geert dat ick lêve, oft dat ick ſterve. Ah,
„Mevrouwe!" antwoorde den Man Godts,
„moeſt gy ſoo lang voor my verſwygen deſe
„Hemelſche Openbaringe? Het is goedt, ick
„wêet het, en de ondervindinge leert het
„my, van het Geheym des Konings verbor-
„gen te houden: maer daer zijn oock tyden
„en voorvallen, in de welcke het noodtſake-
„lijck is daer van kenniſſe te gêven aen die,

„de

„de welcke den laſt hebben om ons te beſtie-
„ren in den weg der Saligheydt: waer het
„ſaken dat uwe Majeſteyt van eerſt af aen
„daer van aen my hadde kenniſſe gegêven,
„ick en ſoude my noyt geſtelt hebben tegen
„het Werck van Godt: aengeſien dan, dat
„uwe Majeſteyt op deſen dag dit aen my heeft
„kenbaer gemaeckt, laet ons gehoorſaem
„wêſen aen Godt; daer en is niet, dat ick
„met liefde niet aen en nême tot ſijne meer-
„dere glorie, en eerbiedinge van de H. Ma-
„get MARIA, Moeder van den Saligmaker,
„ende van ons."

De H. *Joanna* dit hoorende, verhefte hare oogen en handen naer den Hemel, uyt-roepende met groote blydtſchap: *Siet! ô H. Maget* MARIA, *hoe ick eyndelyck gekomen ben tot den hoogſten trap van alle myn verlangen.* "Gy „ſult nu voortaen Dochters hebben volgens „uw herte, die aen u beſonderlijck ſullen „toe-geheyligt zijn. Ick, uwe minſte Die-„nareſſe, ſal het geluck hebben van u met „hun te dienen, en te leggen de eerſte grondt-„ſteenen aen een Huys, het welck aen u „ſal eygen toe-behooren. Godt gêve, dat dit „Huys, dat ick tot uwer eere wil op-bou-„wen, mag vervult worden met een groot „getal der getrouwe Naervolgſters van uwe „deugden; en dat ſy vermenigvuldigt wor-„den tot meerdere glorie van JESUS CHRIS-„TUS uwen Sône, die is het beginſel en eyn-„de van onſe Saligheydt."

De overgroote voldoeninge die de H. Princeſſe ontfong door de ſpoedige toeſtemminge van haren Bichtvader, en door de vlytige geſteltenisſe in welcke ſy hem ſag, om met haer

te

te wercken tot het voltrecken van dit heylig voornêmen, ſtelde haer in ſtaet om wel haeſt hare voorgaende geſondtheydt te bekomen. Hare verlôren krachten wierden op korten tydt herſtelt, en ſoo haeſt als ſy volkomen was genêſen, en peyſde ſy niet anders als om uyt te wercken het gene haer uyt den Hemel was bevôlen. Naer vêle ſamenſpraken met den Eerw. Pater *Gabriël Maria*, beſlôten ſy te ſamen, als dat men moeſt beginnen met het opſoecken van godtvruchtige Dochters, die bequaem waren om dit H. Orden te beginnen.

Pater *Gabriël Maria* nam den laſt op hem van deſe te beſorgen. Hy kende tot *Tours* eene godtvruchtige Matrôone, de welcke was in grootachtinge van een deugdelijck leven, en vol begaeftheydt om de jonge Dochters op te quicken in goede manieren en heylige oeffeningen. Hy dan ſonder tydt te verlieſen begêeft ſich op de reyſe, en gaet deſe goede Matrôone beſoecken, hy ſpreeckt met haer van het goedt voornêmen der H. Koninginne *Joanna*, en hy verſoeckt van haer te willen gêven aen de Princeſſe eenige Dochters, die begaeft waren met bequamigheden over-eenkomende met de Religie, waer van hare Majeſteyt wilde wêſen de Fondaterſſe. Deſe Matrôone beſorgde hem Thien jonge Dochters, en ſy vondt door hare welſprêkentheyt de middelen, om de Ouders van deſe Thien Jouffrouwen te doen toeſtemmen in het vertreck van hunne kinderen naer *Bourges*. Sy ſelfs in perſoon begaf haer op de reyſe met deſe Thien jonge Maegden, en offerde de ſelve aen de Koninginne *Joanna*, die hun ont-

ontfing met open ermen, als tot haer geſonden door de handt van Godt, en ſag die aen, van diën tydt, als de Grondt-ſteenen van den geeſtelijcken Bouw, den welcken ſy voornam op te rechten tot glorie van JESUS onſen Saligmaker, onder de beſcherminge van de H. Maget MARIA.

De H. Princeſſe maeckte daer van eene kleyne Gemeynte, de welcke ſy ſtelde onder het geſag en beſtieringe van Mevrouwe *d'Auroy*, eene Perſoone van verhêven verdienſten, en groote deugden, de welcke aen deſe jonge Maegden was als eenen Engel-Bewaerder. Met deſe deugtſame Mevrouwe nam oock ſamenderhandt de H. Princeſſe *Joanna* de moeyte en ſorge op haer, om hun te onderwyſen, en goede manieren te leeren, om hun in te boeſemen den geeſt en godtvruchtigheydt van een Religieus Leven, tot het welcke ſy waren verkôren. En om te ſprêken op de maniere van den Apoſtel *Paulus* (*Galat. c.* 4. *v.* 19.) ſoo mag ick ſeggen: dat ſy deſe, als geeſtelijcke Kinderen wederom was bârende, om de H. Maget MARIA in hun te hervormen.

Men ſag dagelijcks met groote geſtichtigheydt op ſêkere geſtelde uren deſe Doorluchtige en H. Koninginne komen beſoecken hare kleyne Kudde, en als eene Meeſterſſe zitten in 't midden van hare lieve Dochters. Sy handelde als eene goedertiere Moeder met hare beminde Kinderen, en ſprack hun aen met liefde en belêeftheydt; hare woorden waren vermakelijck en ziel-roerende, ſy ſchêen haerſelven gemaeckt te hebben alle aen allen; ſommige van hun gaf ſy moedt door ongeveynſde

veynſde lof-redens, andere beriſptde ſy met den geeſt van ſoetigheydt: en om hier te gebruycken de woorden van den Wyſe-man, in de Lof-reden die hy gêeft aen eene ſtercke Vrouwe (*Prov. c.* 31. *v.* 26.) mag ick oock ſeggen: *Dat de Wet der goedtaerdigheydt was op de tonge van de H. Joanna.*

Alles was wel geregelt in hare opkomende Gemeynte, ider ure hadde hare beſondere oeffeninge, de Meditatie, den Zang, den Godts-dienſt, het lêſen van Geeſtelijcke Boecken, het Handtwerck, en den ootmoedigen Dienſt aen arme menſchen verdeylden den dag. Hun leven was ſtreng, den iver was vuerig, en ſomtydts was de H. Fondaterſſe verplicht van ſommige al te groote ſtrengigheden te mâtigen; ſoo veel te meer als ſy droeg eene moederlijcke ſorgvuldigheyt voor deſe hare opgenome Familie, boven-al ſedert eenen voorval, die deſe jonge Dochters ſeer hadde vervaert gemaeckt, en ontſtelt.

Ten tyde van den nacht, als ſy alle geruſtelijck ſliepen, geſchiede het dat'er eene onder deſe Dochters door eenig gerucht ſchielijck wacker wierdt, ſy weckte alle de andere, en ſy hoorden de ſtemme van eenen jongen Mans-perſoon, den welcken ſprack aen de venſter, ſtaende boven op een leeder. Sy hier door alle verſchrickt ſtonden al bêvende op, ſchreeuwende met alle hunne macht: door hun groot misbaer wierdt oock wacker Mevrouwe *d'Auroy* hunne Overſte, de welcke haeſtig opſtaende heeft doen licht aenſtêken, en de venſter open-doen, waer langs men het gerucht hadde vernomen. Men ſloeg de oogen van alle kanten, en men ſag in der

daedt

daedt eenen Mans-perſoon met alle haeſt nêder-dalen van de leeder, en weg-vluchten met andere van ſijne aenhangers. De Koninginne gewaerſchouwt zijnde van het gene in den nacht daer was gebeurt, en oordeelende, dat men iet hadde willen beſtaen tot naerdeel der eerbaerheydt van hare Dochters; dêde een ſcherp onderſoeck doen om deſe boeven te achterhalen; maer alles te vergêefs, men konde daer van niets ontdecken. Dit was de oorſaeck, dat ſy hare ſorgvuldigheydt vermeerderde tot bewarenis van hare Dochters. Alle avonden quam ſy ſelfs beſoecken hare beminde Dochters, en blêef eenen ruymen tydt by hun, en ſy en ging noyt van hun wech, oft ſy liet aldaer eenen van hare Wacht, die den heelen nacht tot hunne verſêkeringe blêef wâken.

By alle hare ſorgvuldigheden, by alle hare onderwyſingen, by al den wyſen raedt tot de volmaecktheydt, die de H. Koninginne gaf aen deſe jonge Maegden, de welcke moeſten weſen gelijck de eerſte Plantſoenen van het Religieus Orden, dat ſy ging oprechten; voegde ſy daer noch by het ſchoon exempel, en door haren onberiſpelijcken handel en wandel over-eenkomende met de Evangeliſche Leeringe, gaf ſy aen hun ſtomme leſſen, die krachtig waren om hun aen te moedigen tot goede wercken en verhêven deugden.

Sy hadde de loffelijcke gewoonte van alle jaren op den Donderdag in de Goede-wêke te waſſchen de voeten van twelf arme menſchen; ſy wilde, dat in dat jaer hare Dochters ſouden tegenwoordig weſen in deſe godtvruchtige Ceremonien. Soo lang als men zong het H. Evan-

Evangelie, waer in verhaelt wordt, dat CHRISTUS JESUS heeft gewaſſchen de voeten van ſijne Apoſtelen; de godtvruchtige Koninginne bewêegt zijnde door deſe groote Myſterien ſtortde overvloedige trânen, en als het Evangelie geëyndigt was, ſtondt ſy recht: de Gravinne *d'Aumont* ſchorſtde hare kleederen op, en omgorde haer met eenen linnen doeck, en dêde aldaer brengen een becken met water. Hier naer de H. Princeſſe wirp haer ootmoedelijck voor de voeten van een ider van deſe arme menſchen, de welcke waren gezêten op ſtoelen; ſy waſchtde hunne voeten, ſy droogde die af, ſy kuſtde die minnelijck, en beſproeyde de ſelve met hare trânen, die getrouwe verklaerders waren des inwendigs gevoelens van hare H. Ziele.

Hier naer diende ſy die alle aen hare tâfel, en deylde aen een ider van hun-lieden uyt eene ſeer aenmerckelijcke aelmoeſſe. Dit Spectakel van eene chriſtelijcke ootmoedigheydt vervulde hare Dochters met verwonderinge en godtvruchtigheydt, en daer en was niemant onder alle de omſtaenders, die daer door niet bewêegt en was. In der waerheydt (roept hier uyt eenen ouden Chronyck-Schryver) de H. Koninginne hadde voorſêker recht van te ſeggen, naervolgende haren Bruydegom JESUS CHRISTUS: "Gy-„lieden noemt my uwe Vrouwe en uwe „Meeſterſſe, en hier in doet gy wel; want „ick ben het: is't ſaken dan dat ick, die in „der daedt ben uwe Vrouwe en uwe Meeſ„terſſe gewaſſchen heb de voeten der arme „menſchen: ſoo en moet gy-lieden geen on„derſcheydt maken de eene voor de andere;

„want

„ want ick u-lieden een Exempel gegêven
„ hebbe."

Den dag daer naer begaf haer de H. Princeſſe aen het hooft van hare kleyne Vergaderinge naer de Kapelle van haer Paleys, om aldaer te aenbidden het H. Kruys en de koſtelijcke Dôornen der Kroone van den Saligmaker. In dit godtvruchtig werck dêde ſy uytſchynen eene teere devotie en brandende liefde tot den gekruyſten Jesus, ſoo boven maten groot, dat ſy eenen ſeer ruymen tydt niet anders en dêde als ſuchten en trânen ſtorten op het geſigt der heylige gedenckteeckenen van het bitter Lyden van den Sône Godts; een Myſterie, het welck ten tyde van haer geheel leven geweeſt is het alderbeſonderſte voedtſel van hare devotie.

Eenigen tydt hier naer, de H. Koninginne *Joanna* oordeelende dat de Dochters, die ſy verkôſen hadde om te weſen de eerſte Grondtſteenen van hare Orden, nu genoegſaem waren onderwêſen in het geeſtelijck leven: en ſiende dat men haer dagelijcks van alle kanten noch andere Dochters by-bragt, uyt de welcke ſy geene en ontfong als die bequaem ſchênen tot haer heylig voornêmen; peyſde ſy rypelijck om de grondt-teeckeninge te leggen van hare Inſtellinge, en om eenen Regel te maken, die over-een quam met de afbeeldinge van Godt aen haer veropenbaert. Sy ſprack hier menig-mael van met Pater *Gabriël Maria* haren Bichtvader, die haer in dic ſware ſaeck diende tot veel trooſt en hulpe. Den H. Man, die in den grondt kende de verhêve deugden van de H. Princeſſe, nam hier op de vryheydt van haer te vragen, oft

ſy

sy uyt den Hemel wêgens dese sake geene verlichtinge en hadde ontfangen ? "Want (voegde sy daer by:) "het is op dese ma-„niere, dat den Heer gewoon is te handelen „ten opsichte der Fondateurs van Ordens, „hy verlicht hun op de vorme des levens, „die sy moeten voor-schryven aen die, de „welcke hun daer in sullen begêven tot den „Dienst van Godt." Dese vrage ontstelde de Koninginne, die met eene aldergrootste sorge verborgen hiel de boven-naturelijcke verlichtingen, die uyt den Hemel tot haer quamen nêder-gedaelt, uyt vreese dat hare ootmoedigheydt hier door soude worden gekrenckt. Sy betrouwde nochtans dat sy in dese gelegentheyt haer-selven moest geweldt aen doen, en openhertig te kennen gêven aen den Bestierder van hare conscientie, alles wat aengaende dese sake tusschen haer en Godt was voor-gevallen.

Sy bekende dan, dat op sêkeren dag, ten tyde van het Sacrificie der Misse, sy de H. Maget MARIA hadde aengeroepen, biddende om verlicht te worden in de Instellinge, die sy moest voor-stellen aen de Religieusen, die in het Orden souden komen, dat aen haer was bevôlen op te rechten: En, seyde sy, daer geschiede my eene saeck, die seer te verwonderen is. "Ick gevoelde (spraek sy voorder) "dat ick onversiens op-genomen „wierdt in den geest, en vervoert buyten „myn selven. De Moeder van mynen Godt „was by my: en ick sag haer, en hare te-„genwoordigheydt veroorsaeckte in myne „ziele overvloedige levende indrucksels, „waerom ick niet en kan twyfelen oft sy is

„het

„ het geweeſt. *Myne Dochter* (ſprack ſy tegen my) *wilt gy dat de Orden van Dochters, die gy ſult oprechten aen my aengenaem zy, ſticht die op de grondt-regels van het Evangelie: overdenckt wel, boven al, de plaets alwaer beſonderlyck geſproken is van het Myſterie, des welck geweeſt is den Oorſprong van myne geluckſaligheydt: ick wil ſeggen van de Menſchwordinge van het Goddelyck Woordt, alſwanneer den Engel my quam boodtſchappen, dat ick ſoude weſen de Moeder van den Sône Godts. Het is daer uyt dat gy ſult trecken de Weſentheyt van den Regel, die gy moet voor-ſchryven. Gy ſult aldaer vinden de Thien Deugden, in de welcke ick my het alder-meeſt geoeffent hebbe. Sticht hier op de weſentheyt van uwe Inſtellinge en Regel.*

Den Eerweerden Pater *Gabriël Maria* deſe woorden gehoort hebbende, riep uyt met groote blydtſchap: "Godt zy gelôoft, en ge„ benedydt zy de Goddelijcke Moeder van „ den Heere JESUS! Nu en ontbrêckt ons „ niet anders meer als te volbrengen den „ wille des Hemels." De H. Koninginne gaf hier op aen hem hare gepeyſen te kennen, en ſy ſtelde hem voor de Grondt-regelen, die ſy ten diën eynde by haer-ſelven hadde overwôgen. En ſiet hier het gene ſy hadde voorgenomen in den Regel uyt te drucken.

Onder alle de Myſterien, de welcke dienen tot eere en glorie van de H. Maget MARIA, is het meeſte en glorieuſte het Myſterie van de *Boodtſchap*. Het merck-teecken van hare ſchoone ziele is daer in Goddelijck uyt-gedruckt, en hare *Thien alderbeſonderſte Evangeliſche Deugden* zijn daer in wel afgeteec-

teeckent. En het is om deſe reden, dat de Religieuſen van dit H. Orden ſich noemen de Religieuſen van de *Annuntiatie* ofte *Boodtſchap van* MARIA, en alle hunne Kloofterlijcke Inſtellingen hebben voor oogwit de oeffeninge van de *Thien Deugden*, de welcke de H. Moeder Godts in haer leven beſonderlijck heeft geoeffent.

De eerſte van deſe Thien Deugden is de *Maegdelycke Suyverheyt*. Het is aen eene Maget, en aen de alderſuyverſte van alle Maegden, aen de alderheyligſte Moeder Godts, die met eenen beſonderen Naem door verhêventheydt alleen genoemt wordt de *H. Maget*, dat den Aerts-Engel *Gabriël* geſonden is; en het is om naer te volgen de Suyverheyt van deſe Maget der Maegden, dat de Religieuſen *Annuntiaten* hun-ſelven toe-heyligen aen Godt door Belofte van eeuwige Suyverheydt, waer van het Kloofterlijck Slot is als de Geeſtelijcke *Sauvegarde* ofte Bewarenis tegen alle gevarelijcke beſchuldingen en opſpraeck. Hierom worden deſe Religieuſen in hunnen H. Regel vermaent, dat ſy boven-al wel moeten toe-ſien, en hunne zinnen geheel daer aen hangen, dat ſy naer het exempel van de H. Maget MARIA mogen als waerachtige Bruyten aen hunnen Bruydegom JESUS behagen in de Reynigheydt: peyſende, ſprêkende en doende het gene men in 't H. Evangelie lêeſt, dat de H. Maget uyt Suyverheydt gepeyſt, geſprôken en gedaen heeft.

De tweede Deugt, waer van de H. Maget MARIA heeft gegêven een overſchoon Exempel in het Myſterie van de *Boodtſchap*, is geweeſt de *Voorſichtigheydt*. Wat eene groote

Voor-

Voorſichtigheydt op het ſien van den Engel, die haer was groetende? Sy aenhoorde, ſy onderſocht, ſy overwôog rypelijck alle de woorden van deſen Hemelſchen Afgezant. Daer en ontviel haer niet een woordt, het welck, om ſoo te ſprêken, niet en was gewôgen door de *Voorſichtigheydt*. Op dit ſchoon voorbeeldt moeten de Religieuſen *Annuntiaten* hun beneerſtigen om ſeer Voorſichtig te zijn in hunne woorden, altydt acht te nêmen op hunnen eygen perſoon, rypelijck te letten op allen hunnen eygen handel en wandel, geene woorden te ſprêken, die eenen lichtveerdigen geeſt te kennen gêven: naer het Exempel van de H. Maget (van wie men lêeſt, maer vier-mael geſprôken te hebben) oock weynig te ſprêken, en hunne woorden eerſt in 't herte overleggen, eer ſy die met den mondt uytſprêken, en ſeer Voorſichtig te letten op de Perſoonen, die ſy tot hun H. Orden ontfangen.

Ten derden verſchêen oock de Deugt der *Ootmoedigheydt* van de H. Maget MARIA ſeer wonderlijck in het Myſterie van de *Boodtſchap*. Sy ontſtelde haer; en wierdt beſchaemt, ſiende eenen Engel uyt den Hemel hem verootmoedigen voor haer, haer noemen, *Vol van Gratie*; en aen haer boodtſchappen tot wat eene groote Weerdigheyt ſy ſoude verhêven worden. Verkôren zijnde om te weſen de Moeder van haren Godt, gaf ſy door Ootmoedigheydt haer-ſelven den Naem van *Dienſtmaegt des Heeren*; daer by voegende: *My geſchiede naer uw woordt*. Naer dit Exempel van *Ootmoedigheydt* (ſegt hunnen H. Regel) en naervolginge der H. Maget ſullen de

Susters vreesen en verschrickt wesen als sy geprêsen, ofte in eenig Officie gestelt worden: want dan bevroedt men dat'er waerachtige Ootmoedigheydt in eene Suster is, als sy van buyten geprêsen, van binnen bedroeft en ontstelt wordt. Naer het ootmoedig Exempel van MARIA heeft oock de Overste der *Annuntiaten* den Naem van *Ancilla*, dat is, *Dienstmaegt*. Alle de Susters moeten volkomen onderworpen wesen aen dese Overste, en in de Capittelen en Vermaningen hun ootmoedelijck dragen, sonder hun te ontschuldigen oft te verschoonen, maer altydt seggen: *My geschiede naer uw woordt*; en niet naer het myne. Sy moeten de berispingen aen-nêmen sonder tegen-sprêken, en sonder te toonen eenig teecken van onverduldigheydt en van hoogmoedt.

De vierde Deugt die men aenmerckt in het H. Mysterie van de *Boodtschap* is het vast *Geloove* van de H. Maget MARIA. Alhoewel de *Boodtschap* van den Engel aen haer als ongelooffelijck schêen, en heeft sy nochtans niet geweygert haer verstandt daer aen te onderworpen, seggende: *Dat my geschiede naer uw woordt*. Om dit haer sterck Geloof is sy van hare Nichte de H. *Elisabeth* geprêsen en *Salig* genoemt: *Salig zyt gy, die gelooft hebt: want de saken sullen volbragt worden, die u geseydt zyn van den Heere.* Het is dese eenvoudigheydt van 't Geloove, die seer hoog is bevôlen aen de Religieusen *Annuntiaten* in hunnen H. Regel: uyt krachte van diën is aen hun verbôden, van in het Orden aen te nêmen eenige Dochters, waer van men quaedt vermoeden van ketterye kan hebben; ofte

van

van de H. Kerck verbannen te zijn. Oock moeten de Susters hun wachten, dat sy hun niet en onderwinden met eenige nieuwsgierige ofte schrupuleuse quellingen en inbeeldingen van 't Geloove: maer sullen eenvoudelijck gelooven, gelijck onse Moeder de H. Kercke voorstelt te gelooven. Hierom moeten sy oock altydt hebben eenen Cardinael der H. Roomsche Kercke, die Beschermer is van hun Orden, op dat sy standtvastig in 't Geloove, de Deugden van de H. Maget MARIA souden onderhouden.

Ten vyfden wordt hun voor-gestelt de *Devotie* ofte *Godtvruchtigheydt* van de H. Maget MARIA, welcke Deugt oock klaer is te bemercken in het H. Mysterie van de *Boodtschap*. Volgens de HH. Vaders was MARIA biddende, als sy de *Boodtschap* heeft ontfangen. De gedurige ontgeestingen van dese Maget gebenedydt boven alle Vrouwen, hare stil-swygentheydt, hare liefde tot het gebedt, hare aendachtigheydt in de Sermoonen van haren Sône, hare vereeninge met Godt, waren de uytwerckssels, en als de zoete vruchten, en het voedtsel van hare groote Godtvruchtigheydt. Het is om dese reden dat de Religieusen *Annuntiaten* volgens hunnen H. Regel hebben soo vêle Geestelijcke Oeffeningen: het zingen en lêsen van het Goddelijck Officie, de Kleyne Getyden van de H. Maget MARIA, de Meditatien, het houden der Geestelijcke Exercitien, de Stil-swygentheyt, de menigvuldige heylige Communien, Vastens, Roose-kranssen, Derde Ordekens, Thientjens, Sermoonen, HH. Sacrificien der Misse, en meer andere heylige Wercken,

wackeren hun dagelijcks aen tot eene gedurige *Devotie* ofte *Godtvruchtigheydt*, volgens het exempel van de H. Maget MARIA.

De seſde Deugt die men vindt in't H. Myſterie van de *Boodtſchap* is de *Gehoorſaemheydt* van de H. Maget MARIA, als ſy onderdanig aen den Goddelijcken wille heeft geſeydt: *Dat my geſchiede naer uw woordt*; haer-ſelven in alles geheel aen Godt onderworpende. Oock is ſy gehoorſaem geweeſt aen den Keyſer *Auguſtus*, gaende, volgens ſijn gebodt, naer *Bethlehem*. Hier in moeten de Religieuſen *Annuntiaten* de H. Maget naervolgen; ſy doen Belofte van heylige *Gehoorſaemheydt* in het onderhouden van Godts Geboden, en hunnen H. Regel: ſy belôven oock *Gehoorſaembeydt* aen hunne Overſte, Moeder *Ancilla*, de welcke (gelijck den H. Regel ſegt) de plaetſe houdt van de H. Maget MARIA. Waerom ſy moeten gedencken dat ſy om Godts wille, en om MARIA naer te volgen, hunnen eygen wille verſaeckt hebben.

Ten ſevenſten wordt hun voor-geſteldt de *Armoede* van de H. Maget MARIA, die men oock aenmercken kân in het H. Myſterie van de *Boodtſchap*: want ſy heeft altydt ſeer armelijck gelêeft. Sy was arm van geeſt en des herte door het verachten der tydelijcke goederen en verſmaden van alle eere. Den Sône Godts, die deſe H. Maget in de *Boodtſchap* hadde ontfangen, heeft ſy in den armen Stal van *Bethlehem* in arme doeckskens gewonden en in eene Kribbe geleydt: want voor hun geene plaets en was in de Herberge, gelijck getuygt de H. Schrifture. (*Luc.* 2.) Volgens den Regel, tot exempel en naervolginge der H. Ma-

H. Maget, moeten de Susters dese Evangelische Perle der *Armoede* beminnen en onderhouden. Als oock, om de H. Maget naer te volgen, die met hare handen plag te wercken, sullen de Susters neerstig wesen in het Werck-huys te volgen en aldaer godtvruchtig arbeyden.

Ten achtsten wordt hun voor-gesteldt de *Lydtsaembeydt* van de H. Maget MARIA, die oock uytschynt in het H. Mysterie van de *Boodtschap*: want door dese woorden: *Dat my geschiede naer uw woordt*; heeft MARIA haer aen Godt opgedragen om alles verduldig te lyden, wat haer daer naer soude overkomen. Hierom heeft sy verduldig verdragen de wreede vervolginge van *Herodes*, en van de Joden; haren Sône heeft sy droevig zijnde dry dagen gesocht; ja haer geheel leven is geweest een verduldig lyden. Volgens den H. Regel, tot een exempel en naervolginge der H. Maget, moeten de Susters, om aen CHRISTUS te behagen, verlangen om iet voor den Naem van hunnen Bruydegom te lyden; en dagelijcks het kruys dragen: en sy moeten hun verblyden als sy onrechtveerdige vervolginge lyden: want niet en is'er, het welck hun soo sonderlinge Vrindinnen van CHRISTUS en oprechte Naervolgsters van MARIA maeckt, als blymoedig om JESUS wille ongelijck te lyden.

De negenste Deugt van de H. Maget MARIA, die oock uytblinckt in het Mysterie der *Boodtschap* is de *Goedertierentheydt* ofte *Liefde*. Dese heeft gebleken als den Engel tot haer seyde: *Siet gy sult ontfangen in uw ligbaem en bären eenen Sône, en gy sult synen*

Naem noemen JESUS. (*Luc.* 1. v. 31.) JESUS is te seggen, *Saligmaker*. MARIA kende hier uyt de groote *Goedertierentheydt* en *Liefde* van Godt, willende in haer aen-nêmen de menschelijcke nature, om het menschelijck geslacht salig te maken: MARIA toonde oock hare groote *Goedertierentheydt* en *Liefde* tot het selve, daer op antwoordende: *My geschiede naer uw woordt.* Soo haest als sy dese vyf woorden hadde uyt-gesprôken, heeft den Sône Godts in haer maegdelijck lichaem, uyt haer suyver bloedt aengenomen de menschelijcke nature, in de welcke hy heeft voltrocken het werck van onse Saligheydt; hier door is MARIA oock geworden de waerachtige Moeder van den Sône Godts, en eene goedertiere Mede-werckster in de Verlossinge en Saligmakinge van het menschelijck geslacht. Oock heeft de H. Maget hare *Goedertierentheydt* en *Liefde* getoont tot menschen in 't besonder, als door haer voor-bidden in de Bruyloft tot *Cana in Galileën* JESUS het water heeft verandert in goeden Wyn. Sy seyde: *Sy en hebben geenen wyn.* (*Joan.* 2. v. 3.) Hier uyt wordt aen de Religieusen *Annuntiaten* in den Regel geleert: Sy sullen oock doen Wercken van Bermhertigheydt, lichamelijcke en geestelijcke, die beteeckent worden door den wyn die MARIA begeerde. Aldus moeten sy de *Liefde* en *Goedertierentheyt* niet alleenelijck aen malkanderen betoonen in het Klooster; maer oock desen goeden Wyn besorgen aen andere; met te bidden voor de bekeeringe der sondaren: want dese en hebben den wyn niet van de heyligmakende gratie; en tot verlossinge van de Zielen in het

Vage-

Vagevier; want deſe en hebben den wyn niet van de Hemelſche glorie.

De thiende en de leſte Deugt van de H. Maget, die oock aenmerckt wordt in het H. Myſterie van de *Boodtſchap*, is het *Medelyden*. Dit toont ſeer ſchoon aen eenen Geleerden en deftigen Predikant (R. P. *Caſpar Knittel S. J. in Sabb. Paſſ.*) aldus ſchryvende: „Den Engel heeft geſeydt tot de Maget: „*Weeſt gegroet*, en het ſweerdt van droef„heydt heeft het herte van MARIA doorſtê„ken: want ſy heeft gehoort, dat ſy eenen „Sône ſoude bâren, en op den ſelven oogen„blick heeft ſy geſien de roeden van den Sô„ne, ſy voorſag de roeden en het Kruys: „ſy ontfong, en ſy ſtondt van dan af al on„der het Kruys: Sy ontfong, en ſy dêde „alſdan den gekruyſten van het Kruys: Sy „ontfong, en ſy waſchtde alſdan den gewon„den: Sy ontfong, en ſy beweende dan „oock den begraven." Soo dat den Verlichten *Taulerus* (*Exercit. Vit. Chriſti cap.* 18.) wel ſegt: Dat het Lyden en Medelyden van MARIA niet en is begonſt, als ſy ſtondt onder het Kruys: maer in de *Boodtſchap* als ſy heeft toe-geſtêmt om te zijn de Moeder van Godt, ſeggende: *My geſchiede naer uw woordt.* Volgens de woorden van den H. Regel: "Tot exempel en naervolginge der H. „Maget, moeten de Suſters om aen CHRIS„TUS te behagen, geſtadelijck in hun herte „dragen het *Bondelken van Myrrhe.* En daer„om is deſe des Kruyſſes de Thienſte, de „leſte, en het Slot. In deſe is gelêgen de „Volmaeckheydt der Religieuſen, terwylen „ſy in dit dal der ellende leven." En om

dit

dit geſtadig *Medelyden* te hebben met den doorwonden JESUS, worden ſy vermaent door hun Habyt en Kleederen, gelijck den Regel aldaer verklaert.

Deſe *Thien Evangeliſche Deugden* van de H. Maget MARIA, beſlôten in het H. Myſterie van de *Boodtſchap*, zijn eygentlijck den Inhoudt en als den weſentlijcken Grondt-ſteen der Inſtellinge van de Religieuſen *Annuntiaten*, die de H. Maget als met den vinger hadde aengewêſen in hare Openbaringe aen de Koninginne *Joanna*. Het is uyt deſen grondt, dat Pater *Gabriël Maria* heeft getrocken den heyligen en uytmuntenden Regel, die hy heeft gemaeckt op het verſoeck van de H. Princeſſe: want ſy en durf deſe groote ſake op haer eygen-ſelve niet betrouwen, uyt vreeſe van daer iet in te voegen van het haer; maer den Man Godts ging dickwils aen haer raedt vragen als by ſijn Orakel, en ſy alle twee als eenderhandt, voegden te ſamen de verſtervingen en lyf-kaſtydingen met het gebedt, om te verkrygen de beſtieringe van den H. Geeſt, ſoo lang als duerde de volmakinge van dit groot en heylig Werck.

Soo haeſt als den Regel volmaeckt was, heeft Pater *Gabriël Maria* den ſelven voorgelêſen aen de Koninginne *Joanna*, die haer wel beviel, en ſy bevondt den ſelven overeenkomende met de Goddelijcke verlichtingen die ſy hadde ontfangen. Om haer nochtans meerder te verſêkeren in eene ſake van ſoo groote aengelêgentheydt, ſchrêef ſy diên aengaende aen den H. *Franciſcus de Paula*, Inſtelder van 't Orden der Eerw. Paters Minſmen,

nîmen, met den welcken sy van over vêle jaren eene godtvruchtige Brief-wisselinge hadde aengegaen, en sy zondt aen hem den Regel met de eygen handt geschrêven van haren Bichtvader. Den H. Man, naer dat hy den Regel gelêsen hadde, schrêef wederom aen hare Majesteyt, dat haer voornêmen van Godt quam, dat sy soude voorts-gaen in hare ondernêminge, sonder haer te verschricken voor de verhinderingen, die de Helle niet en soude naer-laten daer tegen op te worpen.

De goedt-keuringe des Regels door eenen soo H. Persoon, stelde haer gerust van diën kant: maer daer stonden haer noch twee saken te doen tot de geheele voltreckinge van dit Goddelijck Werck. De toe-stemminge des Konings was noodtsakelijck, om hare Orden in Vranckrijck te mogen oprechten. En van den anderen kant was het oock noodtsakelijck, dat den H. Stoel van *Roomen* toe-stêmde in de oprechtinge van dese nieuwe Orden. Wat aengong het eerste, sy nam heel die saeck op haer, en sonder te luysteren naer vleesch ofte bloedt, sy schrêef met hare eygen handt aen sijne Majesteyt, niet-tegenstaende sy grooten tegen-strydt vondt in het selve te doen. Siet hier den inhoudt van haren eygen-handigen Brief: "SIRE, ick bidde uwe Majesteyt van „my te verleenen eene gunst, de welcke „waerschynelijck de leste sal wesen, die ick „van myn leven aen U-E. sal vragen, by al„diën de glorie van JESUS CHRISTUS my daer „toe niet en verplichte. De tydelijcke sa„ken van dese wereldt en hebben geene „kracht meer op myn nerte, en ick en peyse „nu voortaen niet als op de eeuwigheydt;

„ge-

„gelijck dan uwe Majesteyt het Koningrijck
„bestiert met soo vêle glorie, soo is myne
„eenige betrachtinge de Zielen te brengen
„tot de eeuwige glorie; dat het my dan ge-
„oorloft zy, SIRE, van eene nieuwe Reli-
„gieuse Orden van Vrouw-persoonen op te
„rechten binnen *Bourges*, en aldaer te be-
„ginnen met het op-bouwen van een Kloos-
„ter, &c."

Men segt, als dat den Koning op het gesigt van desen Brief seer bewêegt was; maer diën gelêsen hebbende, en konde hy sich niet tegen-houden van te betoonen de groote achtinge, die hy hadde voor de Deugden en heylige begeerte van de Princesse. Het zy daer mede soo het wil, sijne Majesteyt leende de handt, en stêmde toe alles wat de H. Princesse van hem hadde gevraegt.

Het eerste beletsel en swarigheydt nu weggenomen zijnde, moest men iemant naer *Roomen* zenden, om van den Paus te bekomen de goedt-keuringe van dese nieuwe Religie. Tot diën eynde wierdt Pater *Guillielmus Morin* Minderbroeder, en eenen seer geleerden Theologant, grooten Predikant, en seer godtvruchtig tot de alderheyligste Maget, naer *Roomen* gesonden om den Regel van den Paus te laten bevestigen. Maer Godt, die de verduldigheydt van sijne H. Dienaresse *Joanna* meer wilde oeffenen, heeft toe-gelaten, dat dese reyse geene vrucht en hadde: want alhoewel desen Pater, soo om sijne groote geleertheydt, als om sijne Brieven van Recommandatie van den Paus *Alexander* den VI. wel wierdt ontfangen, nochtans als sijn versoeck aen de Cardinâlen wierdt voor-gehouden,

den, hebben sy hun het meesten-deel daer tegen gestelt, seggende: Dat men in de H. Kercke geene nieuwe Ordens en mogt ontfangen, die door hunne nieuwigheydt en menigvuldigheydt dickwils meer quaedt als goedt voorts-brengen; soo moest den goeden Pater sonder troost weder-keeren, die tot vermeerderinge van sijn ongeluck, oock den Regel op den weg verlôor, waerom hy, uyt schaemte, onder de oogen van de H. Koninginne *Joanna* niet en durfde verschynen.

De H. Koninginne dit hoorende, was seer mistroostig over soo eenen misluckten uyt-val, en wel besonderlijck over het verlies van den Regel, die soo vêle moeyte gekost hadde in het maken, en noch soo veel te meer, om dat daer van geene Copye en was over-gehouden. Sy verhief haer herte tot Godt, seggende met een volmaeckt en ootmoedig overgêven van haren wille in den Goddelijcken: *Heere! uwen wille moet geschieden. Gy zyt rechtveerdig, en uwe oordeelen zyn onberispelyck.* Sy hadde sêker groote standtvastigheydt noodig, om soo pynelijck ongeval te verdragen: Sy hadde van soo verre nu soo vêle treffelijcke en Edele Dochters doen komen; sy hadde soo vêle sorge genomen om hun wel te doen onderwysen, soo groote onkosten gedaen, en haer-selven by-na uyt-geput om voor hun eene bequame woonstêde te stichten: geheel Vranckrijck was in hôpe van wel haest eene nieuwe Religieuse Orden te hebben, ingestelt door eene van de Doorluchtigste Princessen van *Europa*; en naer soo vêle sorgen en arbeydt siet sy haer Godtvruchtig voornêmen, en alle die schoone bereydingen, als tot niet vergaen, en

in

in de aſſchen gevallen ; nochtans en ſeyde deſe verduldige Ziele niet anders als : *Het zyn myne ſonden , die my dit ongeluck hebben veroorſaeckt : deſe zyn oorſaeck dat den Heere niet en ſal gelôoft en gedient worden. Mynen Saligmaker en ſyne lieve Moeder en oordeelen my noch niet weerdig te zyn , om dit kleyn Werck te doen tot hunder eere.*

Ondertuſſchen quam Pater *Gabriël Maria* haer trooſten , ſeggende : "Mevrouwe en laet „ons den moedt niet laten zincken : Godt „die in ſijne handt heeft de herten der Ko„ningen , heeft oock in ſijne handt de herten „van den Paus en Roomſche Cardinâlen ; hy „begeert de Standtvaſtigheydt in het gene „wy ondernêmen voor ſijne glorie." De Miſmoedige Koninginne hier door eenigſints getrooſt en verblydt , antwoorde : "Ah mynen „lieven Vader ! laet ons dan Godt krachtig „bidden : maer wie is het , die wy nu ſullen „konnen zenden naer *Roomen?* Ick , Mevrou„we! ſprack den Man Godts , ick ſal daer „gaen , is 't dat gy het aldus goedt vindt." Waer op de Koninginne ſeyde : "Ah ! is 't dat „gy dit wilt doen , ick heb reden om te hô„pen als dat den Heer voor ons ſal zijn. In „Godts Name gaet dan mynen Vader , her„maeckt den Regel, en vertreckt ſonder uyt„ſtel." Hy herſchrêef dan wederom den Regel die verlôren was , en ſich bevêlende in de godtvruchtige gebêden van de H. Koninginne , nam hy van haer af-ſcheydt , en ging ſelfs naer *Roomen* , om de Deugden en verdienſten der H. Princeſſe voor te ſtellen , en de beveſtinge van den Regel met eenige Aflâten te verkrygen voor de *Thien Ave Maria* ter eeren van de *Thien beſondere Evangeliſche*

Deug-

Deugden, die de H. Maget MARIA in haer leven geoeffent heeft, en de beveſtinge van het *Oraen van Vrede*, ofte de dry Devotien van de ſelve H. Maget, waer van wy in het volgende Capittel ſullen handelen.

Soo haeſt als Pater *Gabriël Maria* binnen *Roomen* gekomen was, ging hy naer het Paleys om den Paus te ſpreken; hy wierp ſich voor ſijne voeten, en badt hem op het alderkrachtigſte van den Regel te willen approberen. Den Paus *Alexander* den VI. was alſdan gezêten op den Stoel van den H. *Petrus*. Deſen Paus hadde eene beſondere groote achtinge voor de Koninginne *Joanna*, wiëns uytmunteńde Deugden, verhêven verdienſten en H. Leven hy ſeer wel kende; en op het verhael 't welck hem dêde Pater *Gabriël Maria*, van het heylig voornêmen der godtvruchtige Princeſſe; verſêkerde hy hem, dat alhoewel hy weynig ſchyn ſag van voldoeninge te konnen gêven op het gene de Koninginne verſocht, hy evenwel ſijn beſte ſoude doen, en alles inſpannen wat mogelijck was, om haer daer in te helpen. Hy vergaderde ten diën eynde een *Conſiſtorie* ofte Kercken-Raedt van Cardinâlen en Godts-Geleerde, in het welck de ſaeck met heftigheydt wierdt onderſocht, en het beſluyt van't *Sacrum Collegium* was, dat deſe nieuwe Orden geenſints en ſoude goedt gekeurt worden. Den Paus ſelve verklaerde hier van ſijn gevoelen aen Pater *Gabriël Maria*, ſeggende: "Den Regel die gy my hebt „gegêven en ſal noyt geapprobeert worden, „en gy ſult verlôren moeyte doen, is 't dat „gy voorts-gaet om den ſelven te doen ap„proberen. Daerom en raede ick u niet, van

„daer

„daer voorder meer arbeydt toe te doen.“ Hy voegde daer by, dat hy bedroeft was, om dat hy eene soo Doorluchtige en Godtvruchtige Princesse niet en konde voldoen: en voorts vermaende hy hem, dat hy haer soude verwecken om dese heylige Intentie ofte voornêmen in eene andere te veranderen.

Den Dienaer Godts en liet daerom nochtans sijnen moedt niet zincken, hy brogt geheele nachten over in vuerige gebêden, hy verdobbelde sijne verstervingen en lyf-kastydingen, hy viel den Paus noch menig-mael lastig, hy dêde sijn beste om de Cardinâlen tot sijn voordeel te winnen, hy gebruyckte in die sake de Paters van sijne Orden, en alle de die, de welcke hy wist eenig gesag en vermogen te hebben in het Hof van dên Paus. Maer alles vruchteloos, soodanig dat hy als geheel wanhôpende aen den goeden uytval van sijne onderhandelinge, sich liet voorstaen, dat voor hem niet anders meer te doen en was, als met onverrichte saken te vertrecken.

Terwylen dese saken aldus tot *Roomen* stonden in eenen slechten staet, de H. Koninginne *Joanna* daer niet van wêtende, versocht door gedurige gebêden den bystandt van de Koninginne der Engelen, sy bevêelde sonder ophouden aen den Godt van Hemel en Aerde den goeden uytval van hare ondernêminge, en badt hem vueriglijck, dat hy sijne almogende handt soude stellen tot uytvoeringe van sijn eygen Werck. Aldus was oock biddende den H. *Franciscus de Paula*, die dan in Vranckrijck was, en wiëns gebêden door de H. *Joanna* tot diën eynde versocht waren.

Onder-

Ondertuſſchen Pater *Gabriël Maria*, die nu als gereedt ſtondt om weder te keeren, ſiende dat hy van de menſchen niet en konde verkrygen, blêef den heelen nacht voor ſijn vertreck in het gebedt, het welck van Godt verhoort wierdt. Want ſoo hy 's anderdaegs met groote devotie hadde Miſſe gelêſen, ging hy om af-ſcheydt te nêmen van den Paus, nochtans met dit vaſt voornêmen van by Syne Heyligheyt ſijn leſte en krachtigſte gewelt in te ſpannen. Den Paus ontfong hem minnelijck, luyſterde met aendachtigheydt naer alles wat den Man Godts by-brogt tot voordeel van ſijne ſaeck: en alles verſtaen hebbende gaf hy hem voor antwoordt vêle ſchoone woorden, en nam belêefdelijck van hem af-ſcheydt, ſonder hem iet het minſte toe te ſtaen; ja ſelfs ſonder hem te lâten eenige hôpe voor het toekomende in die ſake.

Maer Godt die altydt waeckt om ſijne beloftens te voltrecken, was aendachtig luyſterende naer de vuerige gebêden en grondthertige verſuchtingen van ſijne ootmoedige Dienareſſe, die ſonder ophouden hem was ſmeekende van ſijn heylig ingêven te voltrecken. Van den anderen kant den geſtelden tydt in het Decreet ofte Beſluyt van ſijne Goddelijcke Voorſienigheyt was vervult, om uyt te wercken het gene hy hadde belôoft aen de Princeſſe *Joanna* noch een kindt wêſende, van voor hare doodt te ſtichten eene Religieuſe Orden van Maegden ter eere van ſijne Goddelijcke Moeder. Aldus brogt Godt dit groot Werck ten eynde, buyten allen ſchyn van hôpe, en op eene maniere die weerdig was aen Hem.

Pater *Gabriël Maria*, die op alle ſijn verſoeck niet goedts meer en ſag te verhôpen in de onverzettelijckheydt van het Hof van *Roomen*, was met de trânen in ſijne oogen, en met de droefheydt in ſijn herte afgaende de trappen van het Pauſſelijck Paleys, om ſich op den weg te begêven naer Vranckrijck, als men hem onverſiens quam ſeggen, dat den Cardinael van *Modena*, *Joannes Baptiſta Ferrieres*, Datâris en grooten Favoriet oft Gunſteling van den Paus, hem verſocht te ſprêken. Hy klimt den ſelven oogenblick weder de trappen op, ſonder te konnen achterhalen de reden waerom hy weder geroepen wierdt, en hy gaet tot diën Prelaet, die hem was afwachtende in de Kercke van den H. *Petrus*. Soo haeſt den Cardinael hem ſag, ſprack hy hem aen, ſeggende: "Pater ick ben aen u „eenen Perſoon die onbekent is, wêet noch„tans dat ick den geheelen nacht met u ben „bêſig geweeſt." Met my, Myn-Heer? ſprack vol verwonderinge Pater *Gabriël Maria*, "ick ben onwêtende van dit groot ge„luck." Den Prelaet antwoorde: "Gy waert „het ſelfs met een ſeer goedt geſelſchap by „u; ick wil ſeggen met uwen H. Vader „*Franciſcus*, en den H. Martelaer *Laurentius*; Deſe twee te ſamen (en gy môogt „my hier in gelooven) hebben my verſê„kert, dat ongetwyfelt uwe ſaken naer „wenſch ſullen uytvallen. Wat my aengaet, „ick geloove dat ick hun ſoude ongelijck „aen-doen, waer 't ſake ick daer aen twy„felde. Sy hebben my daer-en-boven noch „een andere ſake belaſt, de welcke ick met „de hulpe Godts, oock ſal uytwercken: te

„ver-

„ vergêefs, ô Pater, ſtellen hun de menſchen
„ tegen den wille van Godt; den Almogen-
„ den heeft de ſleutels der herten, hy wêet
„ die te buygen naer ſijn wel-behagen. Schept
„ moedt dan, Pater, lôoft den Heere, en
„ volgt my naer." Den Cardinael nam ter ſelver tydt Pater *Gabriël Maria* met de handt, en leyde hem alſoo tot den Paus, ſijnen grooten Vrindt. Den H. Vader gehoort hebbende van den Cardinael *de Modena* alles wat hem den voorgaenden nacht was over-gekomen, was hier van ſeer verwondert; en des te meer om dat hy hem kende voor eenen Man van een kloeck verſtandt, van een ryp oordeel, en van eene wondere Godtvruchtigheydt.

Daer-en-boven noch was aen deſen Paus bekent, hoe oock door een wonderlijck geval, by-naer gelijck aen dit, den Heere eertydts aen ſijnen Voorzaet *Innocentius* den III. ſijnen wille hadde bekent gemaeckt tot voordeel van den H. Vader *Franciſcus van Aſſiſien*, wiëns Regel hy in't eerſte oock hadde geweygert goedt te keuren. Dit alles bewêegde hem ſeffens om van gevoelen te veranderen. Hy vergaderde wederom het *Conſiſtorie* der Cardinâlen, de welcke, gelijck als hy, oock afgekeert zijnde van hunne voorgaende tegen-ſtrydende gevoelens, hebben alle t'ſamenderhandt goedt-gekeurt den ſelfſten Regel, die den Bichtvader van de Koninginne *Joanna* van Vranckrijck hadde voorgeſtelt aen Syne Heyligheydt, en aen den welcken ſy eenparelijck hunnen ſtemmen hadden geweygert, om dieſwille dat ſy niet en hadden willen hooren ſprêken van het oprech-

ten van eene Nieuwe Religieuſe Orden. Maer de handt Godts die wercktde hier in; en tot vermeerderinge van wonderheydt, Syne Heyligheyt *Alexander* den VI. voegder noch by de *Approbatie* van het *Sacrum Collegium* vêle aenmerckelijcke Privilegien tot voordeel der Religieuſen, de welcke getrouw ſouden weſen in het onderhouden van den Regel, die nu Canonikelijck was goedt-gekeurt. Deſen Regel met de authentique Approbatie, wettelijcke Onderteeckeninge en Zêgel van het Orden der *Annuntiaten*, en toe-geſtemde Privilegien daer *annex*, wierden over-gelêvert aen Pater *Gabriël Maria* binnen *Roomen* den 14. van Februarius 1501.

Naer *Alexander* den VI. heeft *Julius* den II. in 't jaer 1506. den ſelven Regel der *Annuntiaten* beveſtigt; en wederom *Leo* den X. in't jaer 1517., in welck jaer *Marten Luther*, geſwôren vyandt van den Dienſt en eere der glorieuſe Maget MARIA en van andere Heyligen, ſijne dôlingen en ketteryen begon uyt te ſtroeyen; verweckende Godt den iver van de H. Koninginne *Joanna*, om den Lof en eere van de H. Maget te vermeerderen, als diën booſen Aerts-Ketter met de Duyvelen te ſamen ſpanden, om diën Dienſt en eere onder den voet te brengen. De voor-genoemde Pauſen, als oock *Paulus* den V. en *Gregorius* den XV. hebben de ſelve Orden met vêle Privilegien en ſchoone Aflâten vereert en begiftigt; namentlijck voor die lêſen de *Thien Ave Maria* ter eeren van de *Thien beſondere Evangeliſche Deugden* van de Alderheyligſte Maget MARIA, en voor die in-geſchrêven zijn in de *Orden van Vrede*.

Op

Op deſe maniere maeckte Godt waer en openbaer, tegen alle ſchyn en hôpe der menſchen, door mirakeleuſe middels en toevallen de ſchoone Revelatie gedaen aen de Princeſſe *Joanna de Valois* in den ouderdom van ontrent vyf jaren en half. Godt die altydt getrouw is in het vervullen van ſijne beloftens, leyde deſe Princeſſe van in hare teere jonge jaren langs onbekende en duyſtere wêgen, in ſchyn meer tot eenen anderen Bruydegom als tot Syn-ſelven; langs ſeer moeyelijcke wêgen die bezaeyt waren met diſtelen, dôornen en menigvuldige kruyſſen; door wêgen de welcke langen tydt haer ſchênen wydt af te leyden van den Staet, tot den welcken den Heer haer riep; en als tegenſtrydig te weſen aen het Werck, dat den Alderhoogſten van haer begeerde: niet-te-min het waren de rechte wêgen, de welcke vol oneffen ſteenen en klippen, haer eyndelijck brogten tot den Staet, die de Goddelijcke Voorſienigheyt hadde bepaelt, om van deſe Koninginne te maken een Inſtrument der Saligheydt, ten opſichte van een groot getal der Zielen, die den iver van deſe Doorluchtige Dienareſſe van Godt heeft vereenigt onder den Standaert van het H. Kruys, om naer te volgen het onbevleckt Lam, onder de beſcherminge van de H. Maget MARIA.

VIII. CAPITTEL.

De H. Joanna *bekleedt haer met het Habyt van het Orden, en belooft met sommige van hare Dochters den Regel te onderhouden; om volmaecktelyck naer te volgen de H. Maget* MARIA.

DE H. Maget MARIA heeft ten tyde van haer geheel leven niet anders betracht als de wereldt te verſmaden en Godt te beminnen; dit heeft ſy getoont door het gedurig oeffenen der *Thien Evangeliſche Deugden*, in den H. Regel der *Annuntiaten* uytgedruckt, om van die Religieuſen naer-gevolgt te worden. Naer de Hemelvaert van haren Sône JESUS, heeft MARIA haer afgeſcheyden van het gewoel der menſchen, en in ſtille eenigheydt met andere HH. Maegden als in een Klooſter gelêeft. Den H. *Dionyſius Carthuſianus* getuygt (*in* 1. *Sententia. diſt.* 16. *q.* 2.) en noch meer andere Schryvers, dat de H. Maget, naer de Hemelvaert van CHRISTUS, heeft gewoont met hondert en twintig heylige Dochters, van de welcke ſy, als Moeder, de ſorge en laſt op haer heeft genomen: en naer het heylig exempel van de H. MARIA hebben deſe jonge Maegden in het begin der H. Kercke een krachtig voornêmen gemaeckt van altydt in Reynigheydt te leven, de Evangeliſche Deugden van hunne H. Moeder naer te volgen, en den volmaeckten Vrede te onderhouden. Sy woonden alle te ſamen in een

Huys

Huys als in een Klooſter, de H. Maget MARIA was hunne Moeder, Overſte en Meeſterſſe, ſy verbêterde in hun de gebrêken, ſy vervoorderde in hun het goedt, en door hare woorden en exempelen leerde ſy hun alle Deugden en Heyligheydt.

Den H. Martelaer *Ignatius*, die alſdan lêefde, heeft aen deſe eerſte Vergaderinge der Religieuſe Maegden, in ſijnen Brief (*ad Philip.*) eene Groeteniſſe geſchrêven, ſeggende: *Ick groete de Vergaderinge der Maegden, &c.* Waer uyt klaer blyckt, als dat de H. Maget MARIA ſelfs in Perſoon eene H. Vergaderinge van Maegden heeft op-gerecht, de welcke op eene Klooſterlijcke maniere te ſamen woonden, en waer van ſy de Overſte was.

Dit alles wordt noch meer beveſtigt uyt de vyfde *Declaratie cap.* 10. op den H. Regel der *Annuntiaten*, gemaeckt door den Gelucksaligen Pater *Gabriël Maria*, op het gebodt van den ſeer Eerw. Pater *Paulus van Parma*, Miniſter Generael van het geheel Orden der Minderbroeders van de Obſervantie, goedtgekeurt in 't Generael Capittel gehouden in 't Convent der *Annuntiaten* tot *Parma*, op den Sinxen-dag in 't jaer 1529. en geapprobeert door bevel en geſag van den Apoſtolijcken Stoel van *Roomen*, alwaer verhaelt wordt: „Dat *Lazarus* met ſijne twee HH. Suſters „*Maria Magdalena* en *Martha*, met vêle andere veroordeelt zijnde door de Joden, om „geſtelt te worden op de Zee in een Schip, „ſonder eenige gereedtſchap ofte Stierman; „voor hun vertreck te ſamen gingen de H. „Maget beſoecken, om van haer oorlof te „nêmen: naer hun vertrooſt te hebben, heeft

„ſy hun verſêkert, dat ſy ter Zee niet ſter-
„ven en ſouden; maer veel ſouden moeten
„lyden tot beſcherminge van de Leeringe
„van haren Sône. En dat alſdan *Maria Mag-*
„*dalena* van haer gevraegt heeft eene maniere
„van leven als ſy ſouden gekomen zijn in
„het Landt, daer de Goddelijcke Voorſienig-
„heyt hun ſoude ſtieren, en dat de H. Ma-
„get hun in handen gegêven heeft *den Regel*
„ofte *Orden van Vrede.*"

In de ſelve *Declaratie* lêſen wy alnoch:
„Dat de H. *Helena* aengenomen hebbende
„de groote Reyſe naer *Jeruſalem*, heeft ge-
„vonden in *Sion* een kleyn Huys met Reli-
„gieuſen, die waren van deſe *Orden van*
„*Vrede*; de welcke, naer gegroet te hebben
„deſe groote Princeſſe, hebben geſeydt: Dat
„hare Voorsâten hun hadden achtergelaten
„by ſchrift, dat de H. Maget MARIA hun
„deſe Orden gegêven hadde, en genoemt:
„*De Orden van Vrede*, altydt van haren Sô-
„ne bemint, gepredickt en aen-bevôlen, en
„alle de gene die willen gratîe vinden by
„haren Sône, moeten beminnen, leven en
„hun bewaren in *Peys* en *Vrede*. Alſdoen
„vraegde de H. *Helena*, oft ſy deſe Orden
„in Schrift hadden, dat ſy die geerne ſoude
„geſien hebben, aen welcke begeerte de goe-
„de Religieuſen datelijck voldaen hebben."

Deſe Orden, ingeſtelt door de H. Maget MARIA, was met het vervolg der eeuwen als geheel vergêten: maer is als herſtelt met eenen nieuwen iver in 't jaer 1501. door de H. *Joanna de Valois*, die den ſelven door eene Hemelſche Openbaringe van de H. Maget MARIA hadde verkrêgen, en kenbaer gemaeckt

maeckt aen haren Bichtvader P. *Gabriël Maria*, die de selve *Orden van Vrede* als uyt haren mondt geschrêven hebbende, is naer *Roomen* gegaen om te versoecken de Approbatie van den Regel der *Annuntiaten*, die hy ten lesten verkrêgen heeft, naer vêle swarigheden, die men daer tegen maeckte, als beschrêven is in het voorgaende Capittel.

Den Eerw. P. *Gabriël Maria* vroeg alsdan oock van den Paus *Alexander* den VI. de Approbatie van de *Orden van Vrede*, gelijck hy getuygt in de voor-genoemde *Declaratie*, seggende: "En ick Broeder *Gabriël Maria* hebbe gearbeydt om dese *Orden* (*van Vrede*) te doen approberen van den heyligen Apostolijcken Stoel. Het welck oock geschiedt is door de gratie der H. Maget MARIA; waer van de Confirmatie des Paus is te *Bourges* in het eerste Convent van de Religie der Maget MARIA, genoemt *Annuntiaten*." Dese *Orden van Vrede* wordt gemeynelijck genoemt: *De Derde Orden van de H. Maget* MARIA, om dat sy in haer besluyt Dry Devotien van de selve H. Maget, in haer leven geoeffent. Ten eersten, het aenhooren der Sermoonen van haren beminden Sône. Ten tweeden, het overdencken op sijne heylige Vyf Wonden; en ten derden, het eeren van het H. Sacrament des Autaers. Dese *Orden* is daer naer op 't versoeck van Pater *Gabriël Maria* geconfirmeert van den Paus *Leo* den X., door eene uytdruckelijcke Bulle gegêven in't jaer 1517., de welcke begint: *Cum in honorem*, &c. Als oock door andere Pausen van *Roomen*, te wêten: door *Julius* den II. en door *Adrianus* den VI. de welcke aen de-

se

se Orden menigvuldige schoone en groote Aflâten hebben verleent. Maer aengesien hier van besondere gedruckte Boeckskens zijn, de welcke te vinden zijn by de Religieusen *Annuntiaten*, en gegêven worden aen alderhande Persoonen, soo Geestelijcke als Wereltlijcke, die in dese *Orden van Vrede* willen komen: sal het hier genoegsaem zijn, met een ider te vermânen van soo eenen gemackelijcken en heyligen middel te gebruycken, dienstig tot een Godtvruchtig H. Leven en Saligheydt der Ziele.

Hier uyt blyckt nu klaer, dat de H. Koninginne *Joanna* niet alleenelijck en is besorgt geweest voor de Saligheydt van hare Religieusen *Annuntiaten*; maer oock voor de Saligheydt van alle menschen, instellende en vernieuwende dese twee Godtvruchtige Regels. Maer laet ons weder-keeren tot de H. Maget MARIA, van wie den H. *Epiphanius*, *Nicephorus*, *Cedrenus*, en andere, (*apud Drex. tom.* 1. *apud me fol.* 1206.) schryven: Dat het Habyt ofte Kleederen van MARIA geweest zijn van enckel en naturelijcke wolle, en met geene koleuren geverft; vervolgens waren hare Kleederen van asch-grauw koleur. Nochtans segt van haer den H. Geest: *Hare Kleedinge is fyn lynwaert en purper.* (*Proverb.* 31. *v.* 22.) Het is alsoo, segt den Geleerden *à Lapide* alhier: Het fyn lynwaert dat wit van koleur is, beteeckent hare Maegdelijcke Reynigheydt; het purper hare vuerige liefde tot Godt en haren Even-naesten. Wederom wordt van haer geseydt: *Den geur uwer Kleederen is als den geur van Wieroock.* (*Cant.* 4. *v.* 11.) Waer door beteeckent worden

den hare verhêven Deugden en schoone Exempelen, de welcke door geheel de H. Kercke eenen aengenamen geur van Heyligheydt hebben verspreydt, &c. Hier uyt sullen wy nu in dit tegenwoordig Capittel aentoonen, hoe dat de godtvruchtige Koninginne *Joanna* de H. Maget MARIA volmaecktelijck is naergevolgt in Wooninge, Regel, Professie, en in Habyt.

Den Eerw. Pater *Gabriël Maria*, die wy in 't voorgaende Capittel tot *Roomen* gelaten hebben, naer soo eenen geluckigen en onverwachten uytval, en wachtde niet lang van sich op de reyse te begêven om weder te keeren naer *Bourges*: maer wat al groote perykelen en droevige voorvallen en heeft den Dienaer Godts op desen langen weg niet gevonden? Wat al moeyte en benauwtheden en heeft hy niet uyt-gestaen? Het was een rauw Saisoen, de wêgen waren t'alle kanten seer hoog met sneeuw bedeckt, dan moest hy over hooge Bergen, dan weder in diepe Valleyen gaen; alwaer hy sijne voeten stelde was het sorgelijck. Daer-en-boven de Roovers en Moordenaers vervolgden sonder op-houden seer wreedelijck op de gemeyne wêgen de reysende lieden, om de selve verradelijck te berooven van hunne goederen, ofte het leven te benêmen, hy vondt de wêgen met doode lichamen bedeckt: Ja, hy kende selver met grooten schroom de doode lichamen van sommige persoonen, die in sijn gesel-schap waren geweest als hy naer *Roomen* ging.

Gedurende desen weg ging den H. Man al voort in perykel van alle oogenblicken van den weg te geraken oft te vergaen. Eens

wierdt

wierdt hy aengerandt van de Moordenaers, die hem in eenen seer diepen put vol sneeuw wierpen: maer door de besondere hulpe van Godt, en als mirakeleus, is hy ongehindert daer weder uyt-gekomen. Hy hadde uyt voorsichtigheydt den heyligen geapprobeerden Regel, om diën niet te verliesen, wel vast aen sijnen erm gebonden. Op sêkeren dag als hy ging op eenen Berg die seer vervarelijck hoog was, vondt hy sich, sonder daer op te peysen, op eene af-hangende hooge Steenrotse, den voet schôof hem uyt, en hy viel van die hoogte tot in het onderste der Valleye. Voorwaer eenen schrickelijcken val! waer door hy, sonder een openbaer mirakel, sêkerlijck hadde doodt geweest: des niet-tegenstaende en krêeg hy daer door geene wonde ofte het minste letsel; en door eene besondere bescherminge van de H. Maget Maria, wiëns bystandt hy in den val hadde aengeroepen, stondt hy gesondt op, en quam eyndelijck met den Regel ongehindert tot *Bourges* by de H. Koninginne.

De H. *Joanna* hem siende, riep uyt met een gerust gemoedt: "Willekom, mynen be„minden Vader! hoe is 't, sal onsen Heere „Jesus Christus nu gedient en gelôoft wor„den? Hebben myne sonden sijne gramschap „niet verweckt, om te weygeren het gene „ick gevraegt hebbe?" Hier op swêeg sy stille, om te hooren hoedanig de saken stonden. Pater *Gabriël Maria* antwoorde, seggende: "Mevrouwe, laet ons Godt bedancken; „de godtvruchtige begeertens van uwe Ma„jesteyt zijn voltrocken, den Regel is goedt „gekeurt; en siet tot meerder versêkeringe

„hier

„hier is de Pauſſelijcke Bulle." De Godt-vruchtige Koninginne dit hoorende, en ſiende den geapprobeerden Regel met de Bulle, viel door over-groote blydtſchap als buyten haer-ſelven, en hare krachten wat hernomen hebbende, riep ſy uyt: "Gy dan, ô H. Maget! hebt u geweerdigt te aenhooren de „ootmoedige verſuchtingen van uwe onweerdige Dienareſſe. Weeſt verſêkert, Mevrouwe, (antwoorde hier op den H. Man) den „goeden uytval van myne Commiſſie, en is „geenſints toe te ſchryven aen ſterffelijcke „menſchen; maer is in 't geheel het werck „van den Almogenden Godt. Ah! hoe menig-mael, beſiende met verwonderinge deſe „Pauſſelijcke Brieven, die ick hadde vaſtgebonden aen mynen erm, en heb ick in „myn ſelven niet gezongen de woorden van „den Koninglijcken Propheet: (*Pſal.* 76. „℣. 11.) *Deſe veranderinge is van de rechte „handt des Alderhoogſten!* Als oock: *Gy zyt „den Godt die wondere wercken doet: Gy hebt „uwe magt onder de volckeren bekent gemaeckt.* „(℣. 15.) Ah! hoe menig-mael, van alle kanten van de handt gewêſen zijnde, heb ick „als gewanhôpt van oyt iet te ſullen verkrygen? Maer ſiet! ten langen leſten den Opperſten Meeſter, die de herten der menſchen naer ſijnen Goddelijcken wille doet „buygen, heeft alles gekeert tot ſijne glorie."

De H. Koninginne en liet haren Bichtvader niet voorder ſprêken, maer in ſijne woorden vallende, riep ſy uyt: "Dat diën groo„ten Godt, diën Godt van bermhertigheydt „en alle vertrooſtinge zy gelôoft en gebene„dydt: laet ons ſonder uytſtel hem te ſamen

„gaen

„gaen bedancken aen den voet van ſijnen „Autaer voor ſoo een beſonder weldaedt, „het welcke ſijne oneyndelijcke goedtheydt „aen ons heeft verleent. Uw' Eerweerde „ſal daer naer ons het vervolg verhalen in „de tegenwoordigheyt van myne Dochters." Dit geſeydt hebbende ſtondt ſy op, en ging met den Pater in de Kapelle van haer Paleys, en aldaer plat ter aerde liggende voor het Beeldt van den gekruyſten Saligmaker, ſtortde ſy haer herte uyt in danckſegginge en gebenedydinge tot Godt. En hier naer ging ſy met heel het geſelſchap by hare beminde Dochters.

Terwylen Pater *Gabriël Maria* bêſig was met te verhalen de wondere voorvallen van ſijne reyſe, was de Koninginne *Joanna* zittende in 't midden der Dames en Heeren van haer Hof, ſy luyſterde met eene uyterſte voldoeninge naer den inhoudt van alle ſijne woorden, en men aenmerckte op haer aengeſicht de verſcheyde bewêgingen van haer herte; de verwonderinge, de blydtſchap en de blycken van danckbaerheydt ſag men d'een naer d'ander op haer aengeſicht als geſchildert. Somtydts riep ſy door verwonderinge eenige woorden uyt, dan hoorde men haer verſuchten, en van tydt tot tydt liepen haer de trânen uyt de oogen. Ten langen leſten haer-ſelven niet meer konnende inhouden, ſtondt ſy ſchielijck op, en haer geſicht keerende tot hare Dochters, ſprack ſy hun aen, ſeggende: "O myne lieve Dochters! laet „ons danckbaerheydt betoonen aen onſen „Heere Jesus, laet ons ons worpen voor de „voeten van ſijne Goddelijcke Moeder." Op

den

den ſelven oogenblick viel ſy op hare knien voor het Beeldt van de H. Maget, en heffende hare oogen en handen naer den Hemel, ſprack ſy met luyder ſtemme een ſoo godtvruchtig Gebedt, en met een herte ſoo diep doorwondt, dat de geheele Vergaderinge hier door tot in den grondt der ziele wierdt bewêegt.

Naer dat ſy haer gebedt geëyndigt hadde, ging ſy in de kamer van eene van hare Dochters, de welcke ſeer gevarelijck ſieck te bedde lag: ſy gêeft aen haer te kennen de Approbatie van den Regel, die ſy in hare handt hiel, en de wondere Mirakelen, die den Heer daer voor hadde uyt-gewerckt; en naer aen haer geſeydt te hebben eenige minnelijcke woorden vol ſtichtinge, ſprack ſy haer aen ſeggende: "Wel hoe! myne lieve Dochter, „wilde gy nu gaen ſterven als wy ſtaen op „het punct van te genieten het weldaedt, het „welck den Heere JESUS CHRISTUS aen ons „heeft gelieven toe te ſtaen?" Waer op de Krancke vol betrouwen antwoorde: "Uwe „Majeſteyt en heeft my maer te gebieden „langer te leven; en ick en twyfele niet oft „ſy heeft hier toe het vermôgen." De ootmoedige Koninginne antwoorde: "Dat is „buyten myne macht: maer ſiet alhier daer „toe eenen bequamen middel, den welken ſoo „ick betrouwe, onfeylbaer is." Dit geſeydt hebbende nam ſy den H. geapprobeerden Regel en leyde den ſelven op den mondt van de half doode Dochter; en op den ſelven oogenblick de Dochter ſtaet op van haer bedde vol krachten en geſondtheydt. De Faem van dit ſchoon Mirakel en vertoefde niet lang van ver-

verſpreydt te zijn door heel de Stadt; waer door de Inwoonders meerder eerbiedinge betoonden aen de H. Princeſſe, en hare Heyligheydt met volle monden uyt-galmden.

Daer en waren nu geene andere ſaken meer te doen, als dit Werck te voltrecken; maer de H. Koninginne *Joanna*, eer ſy de leſte handt aen dit groot Werck wilde ſtellen, oordeelde eerſt voor-al noodig te zijn van de Kloosterlijcke Diſciplîne te herſtellen in een Nonne Kloosſter van de Stadt, waer men wat ongebonden lêefde; en dit en was voor haer geene kleyne ſake om uyt te wercken. De verſlappinge in 't onderhouden van den Regel en heylige Inſtellingen was daer grootelijcks ingedrongen, de verergerniſſen waren publiek en openbaer geworden; en het quaedt nam noch dagelijcks toe: en om dit alles te verbêteren was ten hoogſten noodig den iver en hoog geſag van de H. Koninginne. Sy begon dan eerſt over dit punct raedt te ſlaen met den Aerts-Biſſchop, met den Abt van *Sinte Sulpitius*, Overſte van die Gemeynte, en met haren Bichtvader Pater *Gabriël Maria*: en naer dat ſy deſe geſprôken hadde, begaf ſy haer naer dit Kloosſter, als om aen die Religieuſen eene Viſite te gêven van enckele vrindtſchap: ſy ging tot in het binnenſte van't Kloosſter, alwaer ſy wierdt ontfangen met de aldergrootſte teeckenen van blydtſchap en eerbiedinge; want het voornêmen tot eene Reforme door de H. Koninginne was aen hun noch onbekent: maer eenige dagen daer naer veranderde deſe blydtſchap in droefheydt. De Koninginne hun gêvende eene tweede Viſite, ſprack eenige woorden, de welcke vêle gepey-

gepeyſen veroorſaeckten aen die Religieuſen, en hun meerder dêden verſtaen als ſy wel hadden gewilt.

Wederom eenigen tydt hier naer, gaf eyndelijck hare Majeſteyt aen deſe Religieuſen eene derde Viſite, en doende te ſamen komen alle die geprofeſſit waren; gaf ſy de reden van hare komſte opentlijck te kennen, tot hun ſeggende met een ſoet en ſtemmig weſen: *Myne lieve Dochters, Gy-lieden zyt ſchuldig ider-een aen u-ſelven getuygeniſſe te géven van uwe eygen conſcientie, en ick wil oock wel gelooven, dat uw eygen herte u nergens in en beſchuldigt; maer gy-lieden zyt oock verplicht, om eenen goeden naem en faem te hebben by de menſchen in de Stadt: en alhoewel ick verſékert ben, dat hier in dit Klooſter het quaedt ſoo groot niet en is, gelyck men daer van ſpréeckt: ick en kan daerom nochtans niet naerlaten van aen u-lieden te ſeggen, dat het eene ſake is daer uwe eere aen af-hangt, van de verergerniſſen te doen op-houden. U-lieden ongeregeltheydt in het Klooſterlyck Slot heeft oorſake gegéven aen de verergerniſſen en opſprake by al het volck. Neemt dan de Oorſáke daer van wech door't aen-némen van het Klooſterlyck Slot; deſe Beſluytinge is aen u-lieden noodtſakelyck.* Soo haeſt als ſy gehoort hadden het woordt van *Klooſterlyck Slot*, wierden ſy alle verſchrickt in't gemoedt; men ſprack malkanderen in de ooren, men ſtack de koppen t'ſamen, men beklaegde ſich bitterlijck; ja ſommige van de Religieuſen lieten hun ongeregelt tegen-ſprêken al te luyde klincken. Waerom de H. Koninginne met eene ſtemme van Geſag, die in deſe gelegentheydt haer den iver ingaf, al-

dus ſprack: *Ja, myne beminde Dochters, noch eens geſeydt: Het Kloosterlyck Slot is aen u-lieden noodtſakelyck, en ick ſal ſorge dragen van u-lieden dat te doen onderhouden.* Den dag daer naer de deuren van het Convent wierden geſlôten door Orders van hare Majeſteyt; die boven diën door de aenlockſels van hare goedertierentheydt, door menigvuldige weldaden, en door hare minnelijcke en aenhalende manieren hun ſoetelijck heeft gebrogt tot deſen Staet der Reforme, in den welcken ſy in't vervolg hebben gelêeft, en de welcke tot op den dag van heden oock noch te vinden is in deſe Abdye, tot groote ſtichtinge van alle menſchen.

Naer dit loffelijck werck, de Koninginne *Joanna* keerde al hare ſorge naer den kant van 't Klooſter, het welck ſy wilde doen opbouwen voor hare Dochters. Sy dêde dan opſoecken eene ruyme Plaets, die bequaem was tot het oprechten van deſen Bouw. Daer was binnen *Bourges* dicht aen haer Paleys eene vermaerde Erve, alwaer perſoonen woonden van een onſuyver en ſchandaleus leven, alwaer ſoo mans als vrouw-perſoonen te ſamen quamen om oneerbaerheden te bedryven; eene plaetſe die anderſints ſeer aengenaem, wel gelêgen, en van eene groote ruymte was. De H. Princeſſe kocht deſe groote Erve, om aldaer te ſtichten het eerſte Klooſter der *Annuntiaten*; waer door deſe plaetſe, die te vôren hadde gedient tot dertelheden en ſonden, wierdt verandert in een Paradys van Suyverheydt en Heyligheydt. Sy dêde tot den grondt toe afworpen allen de huyſen en gebouwen die daer ſtonden, en naer

dat

dat deſe plaetſe nu geheel geſuyvert was; de Godtvruchtige Princeſſe vergeſelſchapt van den Aerts-Biſſchop van *Bourges*, van den Abt van *Sinte Sulpitius*, van geheel haer Hof, en van de beſonderſte Edel-lieden van dat Landt, heeft den eerſten ſtêeck gegraven in de aerde, daer men de grondt-ſteenen moeſt leggen tot den bouw des Kloofters. Naer haer, alle die in 't geſelſchap waren, volgens hunnen rang en weerdigheydt, namen de ſchup in de handt, om volgens haer exempel oock in de aerde te graven. Ontrent den avondt dêde ſy hare Dochters roepen, de welcke oock aldaer, de eene naer de andere, hebben voorts gegraven.

Als deſe ceremonie ofte plechtigheydt nu was geëyndigt, gaf hare Majeſteyt laſt aen de werck-lieden van ſonder ophouden in het begonnen werck voorts te gaen, het welck in korten tydt was voltrocken: ende ſoo haeſt de fondamenten nu volkomen waren gegraven, wederom op de ſelve maniere als van te vôren, hare Majeſteyt aen het hooft van het ſelve Doorluchtig en Edel Geſelſchap ging nêderwaerts tot in den onderſten grondt der fondamenten, om aldaer den eerſten ſteen te leggen; en wederom naer haer heeft een ider ſijnen ſteen geleydt; en de H. Koninginne begeerde dat oock ider-een van hare Dochters daer eenen ſteen ſouden leggen. Ten tyde dat men hier mede bêſig was, wedergalmde de locht van alle kanten door de aengename ſtemmen en muſicale Inſtrumenten te ſamen vereenigt, om aen Godt den Lof te zingen. Naer deſe geſtichtige plechtigheyt, waer in de Godtvruchtigheydt van de H. Koninginne

ginne soo wonderlijck hadde uyt-geschênen, gaf de Princesse last aen eenen van hare Hovelingen, waer op sy groot betrouwen hadde, (gemeynelijck daer naer van de Religieusen genoemt, den Goeden Heer *Joris*, eenen Edelman van groot verstandt en van een godtvruchtig leven,) om Opper-Bewindthebber te zijn van den Bouw, die sy ging beginnen, en gaf hem Orders van op het Werck te letten, en het selve haestelijck voorts te dryven.

Desen Edelman in sijne Aenteeckeningen schryft onder andere vier schoone Mirakels, de welcke den Almogenden Godt heeft gedaen ten tyde, dat hy Opper-Bewindthebber was van den Bouw des Kloosters, en hy getuygt met eedt, dat hy niet het minste by geschrift en heeft gestelt, als het gene hy met eygen oogen hadde gesien. Den boosen Geest, schryft hy, en heeft niet het minste achtergelaten van alles wat hem sijne verbitterde gramschap inblaesde, om het godtvruchtig voornêmen van de H. Koninginne te niet te doen. Als de fondamenten der Kercke, die 28. voeten diep moesten zijn, nu tot 25. voeten uytgegraven waren, is daer, op die in den grondt waren, van weder-zyden soo vêle aerde afgevallen, dat die met meer als 300. kruy-wagens moest uytgevoert worden: men en twyfelde niet ofte die ellendige Werck-lieden, die daer onder lagen, waren alle doodt en versmacht; maer de aerde uytgevoert zijnde, en is niemant van hun alle gequetst, nocht gehindert bevonden.

Den Bouw-Meester stelde terstont vêle Meesters in het werck, doende de steenen met vêle wa-

wagens aenbrengen. Eenen Voerman willende den anderen voor-ryden, heeft dicht aen de fondamenten ſijnen wagen omgeworpen, vallende de ſteenen en wagen, die de peerden mede-trocken, op 14. mannen, werckende in de fondamenten, die dan noch over de 20. voeten diep waren: nochtans niemant van hun alle en heeft eenig ongemack ofte hinder gehadt, alhoewel alles van ſoo groote hoogte op hun was gevallen.

Als de fondamenten gegraven waren van den muer, die heel het Klooſter en den Hof moeſten omringelen, is eenen Metſers Dienaer, voor de andere op het werck gekomen, worpende vêle oude gebrôken ſteenen in den grondt der fondamenten. Soo hy nu met groote moeyte eenen grooten en ſwaren ſteen, die als boven ſijne macht was, op ſijne ſchouders hadde genomen, en diën in den grondt wilde werpen, is ſijnen eenen voet uyt-geſchoven, en hy met het hooft voor-uyt en den ſteen boven op hem daer in gevallen. Twee Hovelingen die daer ontrent ſtonden, ſiende deſen vervarelijcken val, en twyfelden niet oft hy was doodt en alle de lêden gebrôken; zijnde de fondamenten ontrent de 18. voeten diep: maer ſiet! den man klom naer boven op eene leeder, die in de fondamenten ſtondt, zijnde aen ſijn hooft maer een weynig gequetſt, weynig min oft meer, als of hy ſich aen eene ſpelle hadde gekrapt.

Maer ten vierden, het alderſchoonſte Mirakel is geſchiedt in het metſen van den Water-put des Klooſters, die 21. vâdemen diep was: want als de Metſers in den grondt groote gekapte ſteenen moeſten gebruycken, is

daer eenen kloecken man op eene ſtellinge boven aen den put geſtelt, om die ſteenen met eene katerolle ofte windt-aſſe af te lâten zincken: deſen by hem hebbende twee groote ſteenen, die nat waren van den rêgen: ſoo hy eenen wilde leggen in de mande om nêder te lâten zincken, is den ſteen uyt ſijne handen gevallen, ſoo hy deſen ſteen wilde vatten, heeft hy den anderen ſteen met ſynen voet oock afgeſtooten, en alſoo zijn deſe twee groote ſteenen, onderwêgen noch afwerpende en brêkende twee ſtellingen, met alle het hout van de ſelve, en met een vervaerlijck gerucht tot in den grondt gevallen. Den Bouw-meeſter, (den goeden Heer *Joris*, die dit ſelfs beſchrêven heeft) quam daer by geloopen, en ſprack tot de ſes mannen die in den grondt waren, roepende tot elck van die by eygen naeme; maer ſoo niemant en antwoorde; want ſy waren alle verſlagen en als verdooft door 't gerucht dat af-gekomen was; meynde hy voor vaſt dat ſy alle gepletert en doodt waren. Hy riep noch eens, dat ſy toch wilden ſprêken: alſdan antwoorden eenen van hun: *Ick en wêet niet wat gy hier al hebt in-geworpen: het ſchynt dat gy ons alle wilt pletteren en verſmachten!* Maer door een ſchoon Mirakel, was ſoo veel hout en ſteen gevallen ſeffens in den grondt van ſoo diepen put, en niemant van die ſes mannen gequetſt. Sy quamen alle boven ſonder eenig hinder, belydende, dat al dat hout en ſteenen hier en daer neffens hun waren gevallen, als of die daer met handen hadden geleydt geweeſt.

Buyten allen twyfel heeft den Almogenden Godt deſe Werck-lieden ſoo dickwils van ſoo open-

openbare perykelen des doodts verloſt, door de verdienſten en gebêden van de H. Koninginne *Joanna*; om te toonen hoe aengenaem aen hem was dat eerſte Kloofter, waer hem en ſijne gebenedyde Moeder (gelijck oock in alle de andere Kloofters van die H. Orden daer naer gebouwt) ſoo vêle ſuyvere Zielen getrouwelijck ſouden dienen. En dat te verwonderen is, in geheel dit Kloofter en Kercke en ſiet men nergens hare Koninglijcke Wapenen op de Mueren, Venſters, Autaren ofte op eenige andere plaetſen, alhoewel ſy dit Kloofter begiftigt heeft met alle hare Koninglijcke Juweelen, Silver-werck, goude en geborduerde Kleederen en andere koſtelijcke Meubelen: ongetwyfelt en ſal hare diepe Ootmoedigheydt niet toegelaten hebben, dat men daer eenige gedenck-teeckenen van hare Koninglijcke Weerdigheydt ſoude ſtellen.

Terwylen dat men ſonder ophouden bêſig was met te wercken aen den Bouw van het Kloofter, was Hare Majeſteyt oock ſonder ophouden bêſig met hare Dochters te onderwyſen in het Geeſtelijck Leven, deſe aenmerckende als de eerſte Fondament-ſteenen van hare Orden: en om hun te leeren alle Kloofterlijcke Oeffeningen der Religie, om daer van te maken volmaeckte Naervolgſters van de Moeder Godts. Want haer eenigſte oog-wit in het oprechten van haer nieuw Orden was, dat hare Religieuſen van de *Annuntiatie* ofte *Boodtſchap* ſouden geweeſt zijn, om alſoo te ſprêken, ſoo vêle levende Afbeeldtſels van MARIA de Koninginne der Maegden, als ſy Perſoonen waren. Wat al ſcherpzinnige middelen en wondere uytvin-

dingen en gebruyckte sy niet om tot dit haer oog-wit te geraken? Wat gestichtige maniere van handelen en ondernam haren wakenden iver niet om aen de Alder-heyligste Maget MARIA te gêven oprechte Dienâressen, die haer souden dienen in den geest en in de waerheydt?

De Godtvruchtige Princesse hadde onder hare Staet-Jouffrouwen eene jonge Edele Dame, de welcke sy om hare naturelijcke schoonigheydt, om hare goede inborst, en om hare minnelijcke en geestige bevalligheyt seer beminde. Hare Majesteyt hadde wel gewilt dese Edele Jouffrouw aen te nêmen, en haer te voegen in 't gesel schap van hare Dochters; haer bequaem oordeelende om met ter tydt in de Religie seer te vervoorderen de glorie van Godt: maer gelijck dese jonge Jouffrouw vêle begaeftheden hadde om te behagen aen de wereldt, aldus hadde de wereldt oock vêle vermakelijckheden die aen haer behaegden. Te vergêefs dêde de Koninginne menigvuldige beproevingen om haer eenen walg te doen krygen van het verleydende lock-aes der ydele en bedriegelijcke wereldt.

Onder andere, op sêkeren dag de Koninginne dese Jouffrouw alleen by haer in eene kamer genomen hebbende, naer vêle teeckenen van liefde en goedtjonstigheydt, sprack sy haer aen, seggende: "Hoe lang, „myne beminde Dochter, sal den valschen „Diamant van dese wereldt, die soo schoon „blinckt in uwe oogen, uwe ziele noch bly„ven bedriegen en af-trecken van Godt? „Hare dwase ydelheden behagen aen uwen „geest, en doen u blindelings loopen in de

„be-

„bedriegelijcke netten van hare boosheydt.
„Wat my aengaet, ick en sien in de wereldt
„niet, als het gene my gêeft eenen schroom
„en af-keer; en hoe naerder ick haer besien,
„hoe meerder walg ick daer in vinde. Gy
„môogt my hier in vastelijck gelooven, myn
„lief Kindt, de ydele en kort-durende ver-
„makelijckheden des wereldts, sleypen ach-
„ter hun naer geheele Rivieren van bitter-
„heydt. De wereldt en is niet anders als
„eene Bedriegster, sy wêet hare genoegten
„uytwendig te oversuyckeren, maer inwen-
„dig en is'er niet als bittere galle, de welc-
„ke, eylaes! vêle al te laet proeven en be-
„kennen. Ah! dat gy eens wist wat al py-
„nen sy my heeft doen lyden.

De wereldts-gezinde Hof-Dame gaf hier op tot antwoordt: "Warelijck, Mevrouwe,
„ick geloove dat seer wel, en ick en ben
„daer over niet eens verwondert: want uwe
„Majesteyt die lastert haer sonder ophouden,
„en sy en durft de vermakelijckheden van
„haer soet leven noyt genieten: Sy doet haer
„lichaem eenen gedurigen Oorlog aen. Waer
„'t saken dat ick eene Koninginne was, ja,
„alwaer 't maer Hertoginne van *Bourges*, ick
„soude my wel wachten van een groot deel
„van myne inkomsten te bestêden tot het op-
„bouwen van een Klooster, dat my soude
„dienen tot een Gevangen-huys; neen, alsoo
„niet, maer ick verkiese een vermakelijck
„leven; en wil de Roosen plucken, eer dat-se
„verslensen." Hier op versuchtde de goedt-aerdige Koninginne, en sprack: "O myne
„arme Vrindinne, ick heb met u groot me-
„delyden; bidt den Heere, op dat hy de

„oogen

„oogen van uwe ziele verlichte, en over-
„peyst, als dat uw herte niet gemaeckt en is
„als voor hem!" Hare Majesteyt en wilde haer daer van niet voorder meer spréken; maer sy versocht Pater *Gabriël Maria* haren Bichtvader, van daer sijn werck van te maken, en aen haer te gêven vermaningen der Saligheydt. Den Dienaer Godts dêde sijn uyterste beste om den geest van dese wereldtlievende Jouffrouw af te trecken van de bedriegelijcke aenlocksels der ydelheydt, waer van haer herte soo vol was: doch vruchteloos; de ure van hare bekeeringe en was noch niet gekomen.

De H. Koninginne nam alsdan haren toevlucht tot hare gewoonelijcke wâpenen, de welcke veel meer kracht hadden als alle samen-spraken en vermaningen; ick wil seggen tot het gebedt en godtvruchtige trânen. Sy badt met groote vuerigheydt den H. Geest, dat hy het herte van dese Jouffrouw soude verlichten met de strâlen van sijne Goddelijcke gratie: en siet! op den selven tydt als dese Dame schêen meerder wederspannig te zijn aen de Goddelijcke insprake als van te vôren, door een woordt van Pater *Gabriël Maria*, begon den H. Geest dusdanig in haer herte te wercken, dat sy krêeg eenen heyligen inkeer; de ydelheydt des wereldts, die sy van te vôren hadde bemint, die walgde haer, en het Kloosterlijck leven, dat sy hadde gehaet, behaegde haer. Sy en konde niet langer meer rusten, en vol van dese Goddelijcke begeerte, liep sy tot de H. Princesse, en wierp haer voor de voeten van hare Majesteyt, met trânen in de oogen tot haer seggende:

gende: *Ah! Mevrouwe, dat is nu met my gedaen; ick gêve my geheel over in uwe handen: ick bidde ootmoedelyck, dat gy my wilt aen-nêmen voor eene van uwe Dochters, om in de H. Religie te leven en te ſterven; doet met my wat u belieft, ick ben tot alles bereydt.* Het is waer, dat ſy alſdan ſprack uyt de overvloedigheydt des herte: maer in der daedt, ſy is Religieuſe geworden in het nieuw Klooſter van de H. Koninginne, in het welck ſy oock Overſte is geweeſt, en lange jaren de H. Gemeynte heeft geregeert met vêle voorſichtigheydt en groote geſtichtigheydt, achterlatende een exempel van vêle deugden.

Alſwanneer nu het getal van bequame jonge Dochters, de welcke van de H. *Joanna* geſchickt waren, om uyt te maken de eerſte Gemeynte van hare H. Orden ſeer merckelijck was aengegroeyt; oordeelde hare Majeſteyt dat het tydt was van aen ſommige van hun-lieden te gêven het Habyt der Religie. Sy wêes hun aen de vorme van dit Habyt, volgens dat haer docht het beſte over-een te komen met de Openbaringe, die ſy uyt den Hemel hadde ontfangen, en ſy begeerde, dat het ſelve ſoude gemaeckt worden in hare tegenwoordigheydt.

Dit H. Habyt beſtaet in een Religieus Boven-kleedt ofte Kappe van aſch-grauw koleur, als de Livery van penitentie en verſtervinge; waer van ſy profeſſie maken. Eene Koorde van thien knoopen, als een gedurig gedenckteecken van de Thien Deugden van de H. Maget MARIA, waer van ſy het Model moeten naervolgen. Eenen rooden Schapulier in vorme van een Kruys op de borſt af-hangende,

om

om het bitter Lyden en Doodt van hunnen Bruydegom altydt in de gedachten te dragen, en om het ſchoon exempel van gedurig lyden, waer in den gekruyſten JESUS hun is voorgegaen, verduldig te betrachten. Daer-en-boven eenen witten Mantel tot de voeten, tot gedachteniſſe der Suyverheyt van MARIA, die ſy trachten naer te volgen. Aldus is ider deel van hun H. Habyt eene ſtomme vermaninge, die hun gedurig voor oogen ſtelt, het gene ſy dagelijcks moeten betrachten in den geeſt. Hier is noch by-gevoegt eenen geweyden Ring, die ſy ontfangen in de H. Profeſſie tot onderpandt van getrouwigheydt, die ſy belôven aen hunnen Bruydegom CHRISTUS JESUS. Voorders dragen ſy aen hunne Koorde het Derde Ordeken, de Kroone ons Heere JESU, de groote Kroone der H. Maget MARIA, en het Thientjen tot gerief van hunne Devotien, die ſy dagelijcks oeffenen.

Daer-en-boven heeft de H. *Joanna* gewilt, van Godt vermaent zijnde, en in den Regel uyt-gedruckt, dat hare Dochters (wat aengaet het Geeſtelijck) ſouden leven onder de Gehoorſaemheydt en Beſtieringe van de Seraphinſche Orden der Minderbroeders, het welck verſcheyde Pauſen van *Roomen* hebben beveſtigt; en dat de Suſters de Goddelijcke Dienſten ſouden doen, volgens de Ordinantie van de H. Kercke.

De H. Fondaterſſe dêde ſelfs in perſoon de plechtigheydt van dit H. Habyt te gêven aen vyf van hare Dochters, van de welcke ſy de verkieſinge hadde gedaen den 20. van October in 't jaer 1502. Hare Majeſteyt klêede deſe ſelfs met hare Koninglijcke handen, ſy

ſnêedt

nêedt hun het hair af, en dêde op hun hooft de witte Wyle, en offerde hun op aen de H. Maget MARIA, als de Eerſtelingen en uyt-gekipte Grondt-ſteenen van haer beginnende Orden.

Het jaer hier naer vierde de H. Koninginne het Hoogtydt van Sinxen door een treffelijck Werck, weerdig aen hare hoog-verhêven Deugden, ofte om bêter te ſprêken, door eene heylige Offerhande, weerdig om te dienen tot een aengenaem Spectâkel, aen Godt, aen de Engelen, en aen de Menſchen. De H. Koninginne hadde doen oprechten eenen Koninglijcken Maeltydt, tot den welcken ſy hadde doen nooden den voornaemſten Edeldom der Provincie, en alle de Heeren en Dames van haer Hof. Naer deſen Maeltydt, de godtvruchtige Koninginne, vergeſelſchapt van deſe Doorluchtige Perſoonen, gevolgt van alle de Heeren en Dames van haer Hof, en omringelt van hare Lyf-wacht, prachtig en rykelijck geklêedt als Koninginne, op de handt geleydt door den Grave van *Aumont* haren Grooten Meeſter, de Gravinne van *Aumont* hare eerſte *Dame d'Honneur*, dragende van achter haren Koninglijcken Mantel van goude Lâken, die haer van de ſchouders was afhangende, ging met deſen Doorluchtigen Treyn naer het Klooſter, het welck ſy hadde doen opbouwen: Sy begaf haer in de Kapelle, die alſdan noch diende voor de Kerck; en aldaer nêder-gezêten in het midden van hare lieve Dochters op eenen ryck-vercierden Troon, ſtaende op een verhêven plaetſe, hoorde ſy aendachtelijck het Sermoon van Pater *Gabriël Maria* haren Bichtvader, den welcken dien dag in geleertheydt en welſprêkentheydt

ſiju-

sijn-selven schêen over-troffen te hebben. Het Sermoon geëyndigt zijnde, de Koninglijcke Princesse stondt op van haren Troon, en haer een weynig ter zyde begêvende met haren Bichtvader, valt sy voor sijne voeten op hare knièn, en in dese ootmoedige gestelteniſſe, met de oogen nêer-geslagen, en met een zêdig wesen, maer met eene Wel-gemaniertheyt vol van Zoetaerdigheydt en Majesteyt, dêde sy de Kloosterlijcke Beloften van *Armoede, Suyverheydt, Gehoorsaemheydt en van Besluytinge in de H. Religie:* willende voortaen genoemt worden met den ootmoedigen Naem van SUSTER JOANNA.

Ick laet hier aen ider-een overdencken, wat eenen indruck van verwonderinge en godtvruchtigheydt op de herten van dit Doorluchtig Geselschap veroorsaeckte de vrywillige en solemnêle Beloftens van eene dusdanige Koninglijcke Princesse, de welcke onwederroepelijck op-offerde en toe-heyligde tot den dienst van JESUS CHRISTUS en van sijne H. Moeder MARIA hare Hoogheyt, alle hare Goederen en haren Koninglijcken Persoon. Haren Bichtvader wierdt hier door inwendig dusdanig in sijn herte geraeckt, dat hy op den selvèn tydt by-naer de selve Belofte dêde, in de handen van de H. Koninginne, sonder naerdeel nochtans van die hy hadde gedaen in de Orden van den H. *Franciscus*. Van diën tydt af droegen sy alle beyde, ten tyde van geheel hun leven, het Habyt van de Orden der *Annuntiaten* onder hunne andere kleederen.

De H. Koninginne, naer soo eene roëmruchtige en godtvruchtige Daedt, en soude niet lan-

langer gewacht hebben van haer-ſelven voor altydt op-geſlôten te hebben in't Kloosterlijck Slot, om hier door af te brêken alle gemeynſaemheydt met de wereldt, de welcke ſy nu geheel afgeſwôren hadde aen den Autaer des Heeren: ten waer de gewichtige redens van iver en van voorſichtigheyt haer hier in hadden wederhouden; en den Man Godts, die haer beſtierde in de wêgen der volmaecktheydt, raede haer van voor diën tydt te vrêde te weſen met aen het inwendig van eene volmaeckte Religieuſe te voegen het uytwendig, en het Geſag van haren Staet, om aldus te bêter hare Dochters en Onderdânen te houden binnen de palen van de gehoorſaemheyt, en eerbiedig reſpect dat ſy aen hare Majeſteyt ſchuldig waren. Sy en behiel nochtans in haren Dienſt geene andere perſoonen, die hare wereldtſche Livery droegen, als alleen de die, de welcke konden dienen tot geſag en handthâvinge van haren iver voor de Glorie Godts en Saligheydt der Zielen. Boven diën vereerde ſy aen de Autaren alles wat ſy ſchoon en koſtelijck hadde in hare Garde-robe, het goudt en zilver, hare Koninglijcke Juweelen en Kleederen offerde ſy op ten dienſte van JESUS CHRISTUS, om aldus volmaeckter te onderhouden de heylige Armoede, die ſy hadde belôoft, voor ſoo veel de gelegentheden haer toe-lieten. Sy verbondt haer-ſelven oock tot eene onderhoudinge van 't Kloosterlijck Slot binnen de mueren van haer Paleys. Alleenelijck dêde ſy maken eene deure in den muer van haer Paleys, uytkomende in den Hof van hare Dochters, om ſonder geſien te worden, uyt hare wooninge te gaen in het Kloos-

ter

ter der Religieuſen, die ſy dagelijcks ging beſoecken.

Als nu de H. Princeſſe ſag dat haren Bouwmeeſter de leſte handt begon te ſtellen aen het volmaecken des Kloosters van hare Dochters, wilde ſy dat ſommige onder hun bereydt ſouden weſen, om hun aldaer toe te heyligen aen JESUS CHRISTUS, door het uytſprêken der Kloosterlijcke Beloftens, gelijck ſy aen hun het jaer te vôren daer van een exempel hadde gegêven: want de H. *Joanna* is geweeſt de Alder-eerſte, die hare Profeſſie heeft gedaen in de Orden, die ſy ſelfs fondeerde. Deſe Profeſſien van ſommige van hare Dochters zijn geſchiedt op verſcheyde tyden, met duſdanige geſtichtigheydt en godtvruchtigheydt, dat de H. Fondaterſſe daer in haer volle genoegen vondt. Eenigen tydt hier naer dêde ſy onder 't geklanck der Trompetten af-kondigen, dat alle de gene, de welcke hun naeſt-beſtaende Bloedt-verwanten wilden ſien, ſonder langer uytſtel moeſten komen om aen hun den leſten *Adieu* te ſeggen; aengeſien ſy alle op den Feeſtdag der *Preſentatie* van de H. Maget MARIA (die naer-by was) hun gingen begêven in het nieuw Klooſter, en aldaer aen-nêmen de Beſluytinge. De Godtvruchtige Princeſſe hadde uyt eene beſondere devotie dien dag verkôſen om aen den Almogenden Godt op te offeren alle hare Dochters, ſoo tegenwoordige als toekomende; maer wel voornamentlijck die ſy alſdan hadde, en de welcke moeſten weſen de eerſte H. Gemeynte van de Orden der *Annuntiaten*.

De Koninginne *Joanna* om haer bêter te bereyden tot het voltrecken van deſe groote Cere-

Ceremonie, verdobbelde hare gebêden en hare penitentiële wercken, sy brogt een groot deel van den nacht over in het gebedt, en vroeg in den morgen-stondt sprack sy hare Biechte, en Communiceerde onder de Misse van Pater *Gabriël Maria.* Naer de H. Communie blêef sy langen tydt vereenigt met den Heere JESUS, die haer liet proeven hoe soet den Heere is aen die, de welcke hem beminnen, en hun behagen hebben om hem te loven en te gebenedyden. Ontrent acht uren ging sy naer het nieuw Kloôster, aldaer geleydt wordende door haren Hof-meester, en gevolgt door heel haer Huys. Naer dat nu alle de Heeren en Dames van haer Geselschap met haer waren gekomen in het nieuw Kloôster, gaf Hare Majesteyt orders, dat men hare Dochters soûde hâlen, de welcke quamen naer het Convent, voorts-gaende twee en twee, en zingende den 113. Psalm van *David: In den uytgang van Israël uyt Egypten*, &c.

De Overste, naer dat sy hun in de Choor hadde in eene nette order gestelt, alwaer Hare Majesteyt hun verwachtde, heeft de selve met vêle eerbiedingen aen Haer gepresenteert. De Koninginne alsdan van haren Stoel opstaende, heeft tot haer aldus gesprôken: "Gy die verkôsen zyt geweest om te „wesen de Moeder van dese Religieusen, die „gy moet bestieren: en gy-lieden myne al„derliefste Dochters, die verplicht zyt van „aen haer te gehoorsamen; segt al-te-gader „met het herte, het gene ick u-lieden gaen „voor-seggen met den mondt. Ick offere op „desen dag aen JESUS CHRISTUS mynen min-

„nelijcken Saligmaker, en aen myne God-
„delijcke Meestersse sijne alderheyligste Moe-
„der, van wie de H. Kercke op desen dag
„is vierende de gedachtenisse van hare H.
„*Presentatie*, myn lichaem, myne ziele, en
„alles het gene ick ben. En ick, voegde de
H. Koninginne daer by, "offere aen u, my-
„nen Goddelijcken Saligmaker, en presentere
„u dese Dochters, en oock alle de gene, de
„welcke in 't vervolg van tyden het geluck
„sullen hebben van u te dienen in dit Kloos-
„ter, ofte in eenig ander Klooster van de
„selve Orden. Ontfangt dan, ô mynen Godt!
„ontfangt dit Klooster, het welck ick niet
„en hebbe doen bouwen als voor u; en ver-
„laet het niet, ô Heere, en geweerdigt u,
„van aldaer te blyven in het midden van
„uwe Dienaressen tot het eynde des We-
„reldts."

Hier naer haer omkeerende tot hare Doch-
ters, sprack sy aldus. voorts: "Wat my
„aengaet, myne alderliefste Dochters, dese
„Plaets alhier, en alles wat daer aen af-
„hangelijck is, is aen u-lieden. Ick gêve
„het aen u-lieden met een goedt herte met
„alle de Inkomsten, die ick daer hebbe
„aen vast-gemaeckt. Den Hemel wilt gê-
„ven, dat gy aldaer môogt leven volgens
„den geest van uwe Instellinge, en dat gy
„daer môogt volherden tot der doodt toe in
„het altydt-durende Slot, het gene gy-lie-
„den aen Godt hebt belôoft; weest dan aen
„hem getrouw. Siet hier een Kruys van roodt
„Korael, het welck ick aen u-lieden vereere.
„Gy-lieden hebt den troost van te leven in
„het geloove van den Heere Jesus, die u-
„lie-

„lieden eerſt heeft bemint, en ſijn-ſelven „voor u-lieden heeft ter doodt gelêvert. Be„mint dan wederom, ende en lêeft voortaen „niet meer als voor hem. Ah! dat deſe koſ„telijcke gedachteniſſe van ſijne oneyndelijc„ke Liefde u lieden dagelijcks in den geeſt „aenwackere, om hem weder-liefde te too„nen. En wat ſullen wy beminnen, is 't ſa„ken dat wy JESUS niet en beminnen?" Met diergelijcke woorden eyndigde de Godt-lievende Koninginne hare aenſpraeck.

De Overſte, naer dat ſy de H. Fondaterſſe grondthertig hadde bedanckt over hare mildadige jonſten uyt den naem van geheel de Gemeynte; verſocht van Hare Majeſteyt, van aen hun gelieven authentique Brieven te gêven van deſe Gifte, die ſy aen hun was doende, op dat naer hare doodt, in toekomende tyden niemant hun daer over en ſoude konnen eenige moeyelijckheydt aen-doen. Dit verſoeck ſchêen redelijck te weſen, en de H. Fondaterſſe gaf orders om die ſake vaſt te ſtellen door wettig geſchrift van hare eygen handt onderteeckent, en met haren Koninglijcken Zêgel beveſtigt, het welck aen hare Dochters, en hunne Naerkomelingen eene eeuwig-duerende verſêkeringe gaf van hare groote weldaden. Oock hadde ſy hun alle verbonden, volgens den Regel, tot eeuwig Slot, het welck hare Dochters met groote blydtſchap alſdan oock hebben aengenomen en Godtvruchtiglijck belôoft.

Den Aerts-Biſſchop van *Bourges*, *Guillielmus de Cambrai*, eenen Lof-weerdigen Prelaet, in den Ouderdom van tachentig jaren, dêde de Solemnêle Miſſe, de welcke geſon-

gen wierdt met uytmuntende Muſieck; hy gaf de H. Communie aen allen de Religieuſen, de welcke de H. Koninginne de eene naer d'ander geduerende dien tydt op-offerde aen hunnen Bruydegom JESUS CHRISTUS. Als allen de Goddelijcke Dienſten nu geëyndigt waren, gaf hare Majeſteyt aen haer geſelſchap oorlof om te mogen vertrecken, en ſy en hiel by haer niet als de voornaemſte Officiers van haer Huys. Sy dêde de eere aen hare Beminde Dochters van dien dag met hun aen tafel te êten, en ſy gaf aen ider van hun een deel van het gene aen haer wierdt voor gedient. En ſy en vertrock van hun niet voor laet in den Avondt, en noch en geſchiede dit niet, als met eene groote droefheydt alſwanneer ſy van hun af-ſcheydt nam, en hare Dochters minnelijck omhelſde.

IX. CAPITTEL.

De H. Joanna *ontfangt van Godt menigvuldige Hemelſche Jonſten en Openbaringen; en is in hare Salige Doodt over-eenkomende met de H. Maget* MARIA.

DE H. Maget MARIA is ten tyde van geheel haer leven ſeer gemeyn geweeſt met de HH. Engelen, de welcke ſich aen haer vertoonden in eene ſienelijcke gedaente, tot haer ſpråken, en aen haer Hemelſche Spyſen brogten om te êten, gelijck getuygt *Maria à Jeſu* (*Myſtic. Civit. Dei p.* 1. *l.* 1. *c.* 21. *n.* 363. En *p.* 2. *l.* 5. *c.* 26. *n.* 1005.) De ſelve beſchryft tot meerder verwonderinge (*p.* 3. *l.* 8. *c.* 15. *n.* 671.) Dat JESUS haren Sône, nu glorieus in den Hemel zijnde, aen ſijne Moeder noch levende op der aerde, heeft voor-gedient eenen Hemelſchen Maeltydt. Oock beſchryft de ſelve Weerdige *Maria à Jeſu* (*p.* 3. *l.* 8. *cap.* 17. 18. & 19.) ſeer wydtloopig de omſtandigheden voor-gevallen als de H. Maget MARIA is geſtorven: welcke omſtandigheden over-een komen met het gene daer in't kort van ſchryft den Eerw. Pater *Norbertus à Concept. B. V.* (*Breve Compend. vitæ B. V. Mariæ. cap.* 18.) Waer van ick alhier den Inhoudt met korte woorden beſchryve.

Als de H. Maget MARIA (volgens ſijne ſententie) twee-en-ſeventig jaren oudt was, en in deſen haren hoogen Ouderdom ſag, dat den H. Naem en Leeringe van haren Sône

Jesus nu door geheel de Wereldt eenigsints verbreydt was; verlangde sy om van haer sterffelijck lichaem ontbonden te worden, en by haren Sône Jesus te weſen. Voorwaer met grooter reden en meerdere genegentheydt als dat verlangde den Apoſtel *Paulus* (*Philip.* 1. ℣. 23.) Alſwanneer nu den aengenamen tydt gekomen was, dat den Heere Jesus ſijne beminde Moeder uyt dit Dal der trânen wilde roepen by hem in de Hemelſche glorie: heeft hy tot haer afgeſonden den Aerts-Engel *Gabriël*, die by haer komende omringelt met een Hemels licht, en met eenen Palm-tack in ſijne handen, die hy met vêle eerbiedinge gaf aen de H. Maget Maria; gelijck getuygen *Metaphraſtes* (*in Orat. de Virg.*) En *Nicephorus* (*l.* 2. *Hiſt. c.* 21.) en meer andere; tot een teecken dat Maria volle Victorie hadde gewonnen over den Duyvel, Wereldt en Vleeſch, als Koninginne der Martelâren, de welcke tot een teecken van Victorie, van Godt Palm-tacken in hunne handen ontfangen en dragen in den Hemel, gelijck ſchryft den H. *Joannes* (*Apoc.* 7. ℣. 9.) en den Palm-tack gegêven hebbende, aen haer heeft geboodtſchap den dag en ure van hare doodt. Door welcke *Boodtſchap* de H. Maget eene onuytſprêkelijcke blydtſchap in hare Ziele heeft gevoelt: want wat konde daer aengenamer weſen aen duſdanige Moeder, als te hooren dat ſy geroepen wierdt om te komen by haren Sône, aen wie alle macht gegêven was, ſoo in den Hemel als op der Aerde, om van hem gekroont te worden Koninginne des Hemels.

Seer wel wierdt weynige dagen voor de doodt

doodt van de alderheyligſte Maget tot haer geſonden eenen Aerts-Engel met den Palmtack in ſijne handt: want acht dagen voor de doodt van haren Sône JESUS, zijn de kinderen en het volck uyt *Jeruſalem* den Saligmaker oock te gemoedt gekomen met Palmtacken in hunne handen (*Joan.* 12. ℣. 13.) Met reden was het oock den Aerts-Engel *Gabriël*, die aen MARIA de *Boodtſchap* brogt, dat ſy tot JESUS ſoude komen: want door den Selven hadde ſy lang te vôren de *Boodtſchap* ontfangen, dat den Sône Godts door de Menſch-wordinge tot haer ſoude komen. Deſe blyde tydinge gaf de H. Maget terſtont te kennen aen den H. Evangeliſt *Joannes*, die van CHRISTUS aen haer gegêven was tot eenen Sône, en die naer de doodt van den Saligmaker altydt by MARIA is geblêven, dagelijcks in hare tegenwoordigheydt het H. Sacrificie der Miſſe celebrerende, uyt wiëns handen de H. Maget alſdan communiceerde. Den H. *Joannes* maeckte de aenſtaende doodt der H. Maget kenbaer aen de Chriſtene Geloovige die binnen *Jeruſalem* waren, die hier door groote droefheydt gevoelden in hunne herten, om dat ſy ſtonden berooft te worden van ſoo eene goede H. Moeder, wiëns tegenwoordigheydt ſy alnoch ſeer noodtſakelijck oordeelden aen den vruchtbaren waſdom der H. Kercke, die alſdan noch maer en begon uyt te ſpruyten.

Seer wonderbaer was oock de Samen-komſte der HH. Apoſtelen, alſdan in verſcheyde deelen des Wereldts verſpreydt, om het H. Evangelie voorts te planten, de welcke in de doodt van MARIA alle by-een zijn gekomen

binnen *Jeruſalem*, en gegaen naer het Huys van de H. Maget, het welck was op den Berg *Sion*: alwaer dat CHRISTUS in ſijn leven, en den H. Geeſt naer ſijne doodt, ſoo vêle wonderheden hadden uyt-gewerckt; en in welck Huys de H. Maget tot diën tydt bynaer altydt hadde gewoont. Met de HH. Apoſtelen zijn aldaer dan oock gekomen *Timothéus*, *Dionyſius Ariopagita*, en andere heylige Mannen en Vrouw-perſoonen, die ſeer verlangt hadden om in de doodt van MARIA tegenwoordig te weſen. Seer wonderlijck is geweeſt den middel die den Almogenden Godt heeft gebruyckt, om de HH. Apoſtelen alhier t'ſamen te roepen. Hy hadde de Herders door eenen Engel, en de HH. Dry Koningen door een nieuwe Sterre naer den Stal van *Bethlehem* geroepen in ſijne Geboorte: maer alhier in de doodt van ſijne lieve Moeder heeft hy de HH. Apoſtelen te ſamen geroepen door eene ſchoone en klaer-blinckende wolcke, de welcke hun inwendig vermaende, en uytwendig den weg toonde om te komen tot de doodt en begraeffeniſſe der H. Maget. Aldus getuygen den H. *Damaſcenus* (*Orat. 2. de Aſſumpt. Virg.*) *Metaphraſtes*, *Nicephorus* (*loc. cit.*) Als oock *Juvenalis Archiëpiſc. Jeroſolymitan.* (*apud eundem Nicephor. lib.* 15. *c.* 14.) en ontellijcke andere Schryvers.

Als nu alle de Apoſtelen gekomen waren in de kamer, alwaer de alderheyligſte Maget was ruſtende op haer beddeken, heeft ſy hun naerder by haer doen komen, en met een bly gelaet te kennen gegêven de ure van hare aenſtaende doodt; en naer dat ſy aen hun gegêven hadde vêle Hemelſche vermâningen;

ſien-

ſiende dat ſy alle bedroeft waren, en hun aenſtaende verlies beweenden, heeft ſy tot hun geſprôken deſe troofstelijcke woorden: "Vaert „wel myne lieve Kinderen, en wilt toch „myn af-ſterven niet beweenen, maer weeſt „verblydt in den Heere: Gy-lieden wêet „waer ick gaen, in den Hemel ſal ick by „mynen Sône u-lieden voorſpraeck wêſen; „beſtelt myn doodt Lichaem ter aerde, en „keert daer naer alle wederom, om de men„ſchen te verkondigen het Geloof van my„nen Sône JESUS, en hun te brengen tot den „weg der Saligheydt. Komt dan alle hier „myne beminde Kinderen, en ontfangt my„nen leſten Moederlijcken zêgen." En als MARIA hun alle hadde gebenedydt in den Naem van haren Sône JESUS, heeft ſy aen den H. *Joannes* bevôlen, dat hy naer hare doodt, hare twee kleederen, die ſy hadde gebruyckt om haer maegdelijck Lichaem te bedecken, ſoude gêven aen twee Maegden, die ſy teerelijck beminde, waer mede ſy oock lang gewoont hadde, en aldaer tegenwoordig waren.

Den leſten oogenblick van haren levenstydt begon te naerderen, als de H. Maget ſag uyt den Hemel nêder-dâlen haren minnelijcken Sône JESUS, omringelt met een Hemels licht en ontellijcke Engelen, om de Ziele van ſijne Beminde Moeder in ſijne Goddelijcke handen te ontfangen. Den Heere JESUS is ſelfs in Perſoon ſijne H. Moeder in de ure van hare doodt komen beſoecken, gelijck getuygen den H. *Anſelmus* (*de Excell. V. c.* 8.) den H. *Damaſcenus* (*& alii ſup. cit.*) En dit en is niet geſchiedt als met groote reden;

want

want gelijck de H. Maget ſtaende onder het Kruys, in de doodt van haren Sône JESUS is tegenwoordig geweeſt, ſijn doodt Lichaem afgedaen zijnde van het H. Kruys, heeft genomen op haren ſchoot en helpen begraven; alſoo betaemde het oock dat haren Sône in de doodt haer ſoude by-ſtaen, hare H. Ziele ſoude ontfangen in ſijne Goddelijcke handen en dragen in de Hemelſche glorie.

De H. Maget en heeft oock in't ſterven geene de minſte pynen ofte droefheydt gevoelt, nochte hare doodt en is niet gelijck geweeſt aen de doodt van andere menſchen: want MARIA is geſtorven door't geweldt van de Goddelijcke Liefde, en vuerig verlangen tot Godt: gelijck ſchryft den Saligen *Albertus Magnus* (*in ſuo Mariali.*) En den H. Geeſt te kennen gêeft (*Cant.* 8. ℣. 6.) ſeggende: *De Liefde is ſterck als de doodt. Nicephorus* (*ubi ſup.*) getuygt oock: Dat de H. Maget, naer dat ſy Godt haren Sône bedanckt hadde voor alle ſijne weldaden, ſy haer lighaem en deckſel geſtelt heeft in eene welgeſchickte orden, en alſdan tot haren Sône JESUS geſeydt heeft de ſelfſte woorden, die ſy in de *Boodtſchap* geſprôken hadde tot den Engel: *Dat my geſchiede naer uw woordt*; en in het uyt-ſprêken van deſe woorden heeft ſy met blydtſchap haren H. Geeſt gegêven. MARIA wilde door deſe woorden te kennen gêven, dat ſy met duſdanige vlytigheydt nu ging tot haren Sône, gelijck ſy hem te vôren hadde ontfangen in haer maegdelijck Lighaem: en gelijck ſy door deſe woorden den Sône Godts uyt den Hemel hadde getrocken op de Aerde; ſy nu oock door de ſelve woorden

den hare Ziele liet trecken van de aerde tot den Hemel, en uyt haer Lichaem in de handen van JESUS. *Maria à Jesu (sup. cit.)* schryft, dat in de doodt van de H. Maget wondere teeckenen in de locht gesien zijn. Laet ons nu uyt het boven-verhaelde aenmercken de omstandigheden, voor-gevallen in het sterven van de H. Koninginne *Joanna*, en sien hoedanig hare doodt is over-eenkomende met de doodt van de H. Maget MARIA.

De H. Princesse *Joanna* heeft ten tyde van geheel haer leven, door eene volmaeckte naervolginge der deugden van MARIA, haerselven aen haer trachten gelijck te maken. Sy was boven maten verheugt, siende haer nieuw Klooster en Kercke volmaeckt, en hare Dochters daer in gestelt als Suyvere Bruyten van JESUS, en oprechte Naervolgsters der *Thien Evangelische Deugden* van de H. Maget MARIA, onder den titel van hare *Boodtschap*. Sy lôofde en danckte den Oppersten Gêver van alle goedt, dat sy hare godtvruchtige begeertens volbragt sag, die hy en sijne H. Moeder haer eerst in-gestort hadden. De H. Fondaterisse, die in haer Paleys gelijck in een Kloosster woonde, besocht seer dickwils hare lieve Dochters, dragende groote sorge voor hunnen Geestelijcken Voort-gang; in siecktens dêde sy hun dienen gelijck haer eygen-selven, beminnende hun soo teerelijck, dat sy noyt dag en konde naer-laten sonder hun te besoecken, ofte van hun tydinge te ontfangen. Hare Devotie was uytnemende tot het Alderheyligste Sacrament des Autaers, het welck sy by-na alle dagen ontfong met soo overvloedige trânen, en soo groote liefde, dat sy oock

andere tot devotie verweckte. Sy was gedurig in 't gebedt en beſchouwingen der Hemelſche ſaken, door welckers vleugels ſy ſoo hoog wierdt verhêven boven alle aerdtſche ſaken, dat ſy dickwils vervoert zijnde in ſoete ontgeeſtingen, met de krachten der ziele geheel in Godt was verlôren, niet wêtende oft voelende wat ontrent haer geſchiede. Aldus lêefde ſy in haer Paleys een Engels leven; en wat aengaet hare penitentiële wercken, verſtervingen en lyf-kaſtydingen, ſy en ſchêen geen lichaem te hebben als om het ſelve wreedelijck te handelen. De heylige wreedtheden die ſy ſonder genade uytwerckte op haer teer en uytgemergelt vleeſch, dêden haer beſwyken en als menige doodt ſterven: maer hoe ſwacker en krachteloofer dat haer lichaem wierdt, hoe vlytiger en ſnelder de Ziele van de H. Princeſſe wierdt, om haer naer den Hemel te verheffen; en Godt den Heere, die ſich nimmermeer van ſijne ſchepſels in mildadigheden en liefde-teeckenen en laet overwinnen, quam haer met duſdanigen overvloedt der Hemelſche jonſten beſoecken, dat ſy niet langer en ſchêen te konnen verdragen het ſoet geweldt der gedurige ontgeeſtingen: en dit ging ſomtydts ſoo wydt, dat ſy geheel ſchêen buyten haer-ſelven te zijn, en als doodt te liggen.

Als ſommige van haer Huys haer ſoo eens ontgeeſt ſagen, meynden ſy, dat ſy in onmagt oft doodt lag; waerom ſy dit aen Pater *Gabriël Maria* quamen te kennen gêven met trânen in hunne oogen: maer den H. Man die haer bêter kende, zondt hun met een lacchende minſe wederom, ſeggende dat ſy niet ſieck

oft

oft flauw en was als door het soet geweldt der Goddelijcke liefde. Hier van quamen die gedurige versuchtingen tot Godt, waer door sy quêlende van liefde schêen gewondt te zijn in haer herte, gelijck de Goddelijcke Bruyt in het Boeck der Zangen, roepende: *Verquickt my met bloemen, omringelt my met appelen; want ick quéle van liefde.* (*Cant.* 2. *v.* 5.) Dusdanig was het vuer der Goddelijcke liefde in haer herte brandende, dat haer lichaem dit niet konnende verdragen, in gedurige flauwtens en besswykingen verviel. Hoe menig-mael, selfs terwyl sy aen de tafel bêsig was met êten, wierdt sy geheel op-genomen in den geest en in Godt vervoert, op dusdanige maniere, dat sy geensints gewaer en wierdt, wat sy selfs dêde, oft een ander ontrent haer; en wederom tot haer-selven gekomen zijnde, seyde sy met verwonderinge tot haren Bichtvader: *Eylaes! ô Vader, waer ben ick? Waer ben ick geweest? Wat doen ick?* ô Godt van alle Heyligheyt, hoe wonderlijck zyt gy in uwe Heyligen!

Hoe meerder de H. Koninginne naerderde tot het eynde van haer leven; hoe meerder oock den H. Geest in haer werckte met eene grooter overvloedigheydt, en op eene meer gevoelijcke maniere; dusdanig dat de vlammen der liefde, waer mede hare Ziele was ontstêken, vermeerderden hare vuerigheydt, en van dag tot dag eenen nieuwen wasdom namen, niet alleenelijck in heylige wercken, maer oock in Hemelsche Visioenen. De H. Koninginne en hadde maer weynige maenden meer te leven, alswanneer het behaegde aen haren Goddelijcken Bruydegom van aen haer

te

te laeten proeven eenen Hemelschen voorsmaeck van sijne toekomende glorie; eene besondere Jonste, de welcke Godt niet en verleent als aen sijne getrouwe Dienaers, die hem in volmaeckte Heyligheyt dienen. Dusdanige Jonste heeft den Salighmaker gelieven te toonen aen sijne dry beminde Apostelen op den Berg *Thabor*, alswanneer hy aen hun in sijnen Goddelijcken Persoon liet sien eene Strâle der toe-komende Hemelsche glorie, de welcke sy souden genieten naer veel lyden en eene heylige doodt. Ten opsichte van de H. Koninginne *Joanna* bestondt dese groote Jonste in eene onvolmaeckte af-beeldinge van eenen grooten Maeltydt, waer van geschrêven staet (*Apoc.* 19. *v.* 9.) *Salig zyn sy die tot dat Avondtmael der Bruyloft van het Lam geroepen zyn.*

Het gene ick alhier gaen verhaelen sal ongetwyfelt seer vrêemdt, ja ongelooflelijck schynen aen menschen, die den Geest Godts niet en kennen nochte en hebben: maer alle ware Christenen die kennen en gelooven, dat den Almogenden Godt diergelijcke Jonsten heeft gedaen aen de H. *Brigitta*, aen de H. *Gertrudis*; als oock aen de H. *Catharina van Senen*, de welcke van CHRISTUS een nieuw herte ontfangen heeft: aen de H. *Teresia*, die haer herte oock heeft voelen weech-nêmen, en in de plaetse stellen het doorwondt herte van haren Verlosser; en aen meer andere Minnaressen van sijn H. Herte; dese en sullen niet verwondert wesen, dat het aen den selven Godt oock heeft belieft op eene besondere maniere diergelijcke groote Jonste te doen aen de H. Koninginne *Joanna*, die hem

hem soo vueriglijck beminde, soo volmaecktelijck diende, en soo getrouwelijck naervolgde de *Thien besondere Evangelische Deugden* van sijne H. Moeder MARIA.

Dat meerder is, men soude grootelijcks te kort doen aen de waerheydt van de Historie, waer 't saken dat men stil-swygende voor-by ging dese aenmerckelijcke omstandigheyt van het Leven der H. Koninginne *Joanna*. Eene omstandigheydt, die de voornaemste Schryvers van haer H. Leven niet geoordeelt en hebben verswêgen te mogen worden, en waer van de geleerdtste en wel-sprêkenste Predikanten tot Lof van de H. *Joanna* aen hunne Toehoorders met waerheydt hebben gesprôken. Waerom ick dese groote Jonste van Godt gedaen aen de H. Princesse oock geensints en wil verswygen; maer de selve in 't lang en breedt, gelijck ick de selve gevonden hebbe by verscheyde geloofweerdige Schryvers, alhier op 't papier stellen; verhôpende dat de Godt-minnende Zielen hier in sullen gesticht wesen, en eenen spôor-slag krygen, om Godt vueriger te beminnen, en volmaeckter te dienen. Maer laet ons tot de saecke komen.

Den Sône Godts, om de H. Princesse bereydt te maken tot de besondere groote Jonste, die hy aen haer wilde bewysen, hadde dit aen haer belôoft in eene van hare ontgeestingen, op dat sy van haren't wegen soude verlangen om dit weldaedt weerdig te ontfangen. Hy hadde haer kenbaer gemaeckt, dat hy haer soude voor-stellen eenen wonderlijcken Maeltydt, en sy alsdan met hem en MARIA sijne Moeder aen eene tafel soude

êten:

ten: dit veroorſaeckte in hare Ziele eene benauwtheydt gemengelt met blydtſchap. Van den eenen kant en konde ſy niet twyfelen van de belofte, aen haer gedaen door den Heere JESUS: van den anderen kant, de kleynachtinge van haer-ſelven met eene diepe Ootmoedigheydt, waer door ſy oordeelde van dit onweerdig te zijn, ſtelde haer als een beletſel om deſe beſondere Jonſte te genieten: en in deſe benauwtheydt en durfde ſy haer herte niet openen aen haren Bichtvader, voor wie ſy anderſints geene ſaken van hare conſcientie verborgen en hiel.

Ondertuſſchen Pater *Gabriël Maria* hadde aenmerckt, dat aen haer eene buyten gewoonelijcke ſake moeſt over-komen zijn; waerom hy tot haer ſeyde: "Laet my toe, Mevrouwe, van aen U-E. te vragen, wat u is beſwarende? Wat is'er aen Uwe Majeſteyt over-komen? Gy ſchynt my ongeruſt en benauwt te weſen. In den Naem van Godt, Mevrouwe, en verſwygt voor my tocht niet; waerom voor my verhôlen gehouden het gene aen U-E. is geſchiedt?" Waer op de Ootmoedige Koninginne verſuchtende heeft geantwoordt: "Ah! mynen lieven Vader, wat is my dit tegenwoordig leven laſtig en verdrietig! alles walgt my, alles mishaegt my in dit droevig Dal der trânen; en om recht uyt te ſprêken, ick ſterve om dat ick gedwongen ben langer te leven. Maer hoe goedt is Godt, en wat overvloedige Jonſten en doet hy niet aen my ſijne onweerdige Dienareſſe? Soudt gy gelooven, mynen Vader, dat den Sône Godts, mynen minnelijcken Saligmaker, dat hy

ſelfs

„ſelfs my heeft genôodigt tot eenen Hemel-
„ſchen Maeltydt, en dat op morgen. Wat
„eene over-groote liefde en goedertierent-
„heydt van Godt tot ſoo eene groote Sonda-
„reſſe gelijck ick ben!" Hier op vermaende haer den voorſichtigen Bichtvader, ſeggende:
„En betrouwt u niet, Mevrouwe, en laet u
„niet verleyden van het oudt Serpent: den
„Duyvel is arghiſtig, en eenen geeſt der
„duyſterniſſen, die ſich al menig-mael her-
„vormt in eenen Engel des lichts. Hy heeft
„oock ſijne verlichtingen, ſijne veropenba-
„ringen, en ſijne ontgeeſtingen. Deſen hel-
„ſchen bedrieger heeft dickwils de boosheyt
„en loosheydt van de ſwacke zielen met
„ydele en verleydende inbeeldingen te voe-
„den. Hy gebruyckt ſelfs de verblindingen
„der zinnen en valſche miråkelen om in het
„herte te doen dringen het doodelijck venyn
„der hooveerdigheydt, om hier door de on-
„voorſichtige en licht-geloovige zielen te
„overwinnen en in 't verderf te brengen. In
„alle voorvallen maeckt uw' ziele bereydt tot
„den Hemelſchen Maeltydt tot den welcken
„gy geroepen zyt, door het gebedt, door ver-
„ſtervingen, en door ootmoedigheyt, over-
„denckende uwe onweerdigheydt. Maer noch
„eens, Mevrouwe, weeſt voorſichtig, en be-
„trouwt u niet op de liſten van den helſchen
„Geeſt; en al was ſelfs de belofte van JESUS
„CHRISTUS waerachtig en oprecht; weeſt
„indachtig, dat *Judas* den Verrader heeft ge-
„zêten en gegêten aen de Tâfel des Hee-
„ren."

Het was op deſe maniere dat den Man Godts met voorſichtigheydt de Princeſſe wâ-

pende tegen de bedriegelijcke aenvallen van den helſchen Vyandt: verre van daer dat hy ſoude ingevolgt, ofte toe-gegêven hebben aen hare ontgeeſtingen en Viſioenen, hy en liet niet eene gelegentheydt voor-by gaen van haer te verootmoedigen, om hier door in haer te beletten de bekôringen van laetdunckentheydt en eygen-zinnigheydt. De ootmoedige Koninginne bedanckte den Man Godts voor de ſalige vermaninge, belôveade ſijnen heyligen raedt waer te nêmen; en om haer bereydt te maken tot de Hemelſche Jonſte, die haer was toe-geſeydt, bragt ſy het overig van den dag en een groot deel van den nacht over in gebeden en lyf-kaſtydingen.

Den dag daer naer, weſende Saterdag, eenen dag die ſy ter eeren van de H. Maget gewôon was ſeer godtvruchtig te vieren, was den dag op den welcken CHRISTUS JESUS aen haer hadde belôoft deſen Hemelſchen Maeltydt voor te dienen, ſy hoorde alſdan het H. Sacrificie der Miſſe van haren Bichtvader, waer onder ſy ſeer godtvruchtig Communiceerde. Ten tyde van het H. Sacrificie ſtortte ſy ſoo overvloedige trânen, dat hier door niet alleenelijck hare kleederen, maer oock ſelfs den grondt bevochtight waren. Naer dat ſy de H. Communie ontfangen hadde, wierdt ſy terſtont geheel ontgeeſt; ſy blêef knielende ſonder haer lichaem te verroeren, ja by-naer ſonder âdem te herhalen; en in deſe geſteltenisſe blêef ſy tot den middag, en tydt was om aen tâfel te gaen. Hare Dienaers ſiende haer in eene ſoo diepe opgetogentheydt en durfden haer in het begin niet ſtooren. Ondertuſſchen ſy ſiende dat den tydt praemde,

en

en vreesende te misdoen aen hunne plicht, verstouten sy sich van de Princesse te vermanen, dat het meer als tydt was om het middag-mael te nêmen. Sy en antwoorde daer op niet met allen, en bleef als van te vôren onverroerelijck: waerom sy hun als gedwongen vonden, van haer als met eenig geweldt te trecken, om haer hier door uyt de Kerck in Huys te brengen. Ten langen leesten de H. Koninginne stondt reent, noch geheel ontgeest blyvende en in Godt verslonden, sy volgt hun sonder te wêten wat dat sy dede, sy voegt haer aen de tâfel, sy êet van de spysen sonder eens te aenmercken wat gerechten haer wierden voor-gedient, tot verwonderinge van alle die haer aensagen: want sy hadde over tâfel de gewoonte van alle de spysen wederom af te laten dragen sonder daer van by-naer iets te nutten, dusdanig streng was de matigheydt in hare maeltyden. Maer gy, ô grooten Godt! hebt dit aldus toe-gelaten, om bêter te doen kennen, dat de gesteltenis des lichaems geen het minste deel en hadde aen den staet der opgetogentheydt waer in sy alsdan was. Op het eynde van den Maeltydt, sy weder tot haer-selven gekomen zijnde, en siende Pater *Gabriël Maria*, die met eene oplettende ôoge hare maniere van doen hadde naer-gesien, riep sy uyt: *Ah! mynen Vader, waer ben ick? en wat heb ick gedaen?* Hier naer geheel beschaemt wesende, stondt sy schielijck op, en ging met haeste in haer Cabinet, gêvende een teecken aen haren Biechtvader van haer te volgen.

Pater *Gabriël Maria* sich daer alleen vindende met de H. Koninginne, seyde tot haer:

„Wel aen, Mevrouwe, ſoude ick aen Uwe „Majeſteyt durven vragen wat ſmaek ſy heeft „gevonden in den Goddelijcken Maeltydt van „deſen morgent?" De H. Princeſſe was hier door als waggelende tuſſchen het ingêven van hare Ootmoedigheydt, het welck haer drêef, volgens den raedt van den H. Geeſt, om verborgen te houden de Goddelijcke Jonſten; en tuſſchen de gehoorſaemheydt, die ſy haer wiſt ſchuldig te zijn aen den wille van haren Bichtvader, tot de beſtieringe van hare Ziele in de wêgen der Saligheydt: waerom ſy hem aldus antwoorde: "Ick hadde liever dit groot ge„heym te verſwygen, als daer van te ſprê„ken; maer aengeſien dat het Uw' Eerweer„de belieft dat ick het te kennen gêve, ſoo „ſal ick gehoorſaem weſen."

„Naer uyt uwe handen genut te hebben „de H. Communie, waer door ick in my „ontfong mynen minnelijcken Saligmaker, „alſdan geheel bêſig zijnde met hem groote„lijcks te bedancken, en met my te veroot„moedigen voor eene ſoo groote Majeſteyt, „voelde ick my onverſiens vervoert in eene „Plaetſe vervult met de ſtrâlen van een He„mels licht, alwaer dat was de Moeder „Godts, die my preſenteerde aen haren God„delijcken Sône. Ick ſag in deſe klaer-blinc„kende Plaets eene tâfel ſtaen toe-bereydt „voor dry Perſoonen: en ick bevondt my aen „die tâfel zittende, maer ick en wête niet hoe „dit geſchiedt is; want den grooten glans en „ſchoone Heerelijckheydt van het gene ick „daer ſag, hadde, om ſoo te ſprêken, my „als buyten myn-ſelven geſtelt; maer het ge„ne my het aldermeeſt verwonderde, was,

„dat

„dat ick op die tâfel ſag nêder-ſtellen eene „ſchotel van eene wonderbare ſchoonigheyt, „waer in lagen twee Herten. My docht dat „ick alſdan hoorde de ſtemme van de Ko„ninginne der Engelen, die tot my ſeyde: „Neemt aen myne Dochter, neemt van die „Goddelijcke Spyſe, en voedt daer mede „uwe Ziele. Ick voegde my om te gehoor„ſamen, maer JESUS CHRISTUS wederhiel „mynen erm, tot my ſeggende: Wel hoe, „myne Bruyt, en ſulde gy daer niet met al„len by-ſtellen van uwen kant? En gêefde gy „dan hier oock geene gifte? Waer op ick „geheel ontſtelt antwoorde: Eylaes! mynen „Goddelijcken Meeſter, wat begeert gy van „my, en wat is daer toch in my, dat weer„dig is om aen uwe Majeſteyt gegêven te „worden? Waer op hy my antwoorde: En „hebt gy dan oock geen herte? My docht in „diën tydt, dat ick myne handt in mynen „boeſem ſtack, en dat ick aldaer myn herte „niet vindende, daer over ſeer verſlagen zijn„de, ick myne oogen ſloeg op mynen min„nelijcken Saligmaker, den welcken my aen„ſiende met een weſen vol ſoetigheydt en „goedertierentheydt, my noch begunſtigde „met eene minnelijcke toelacchinge vol lief„getalligheydt, waer door hy my te kennen „gaf, dat voortaen myn herte altydt ſoude „vereenigt weſen met het ſijne, en dat ick „niet meer en moeſt leven als in hem."

„O mynen Vader! hoe onuytſprêkelijck „groot is alſdan geweeſt de vertroofſtinge, die „ick heb gevoelt in diën geluckigen oogen„blick, die my dêde kennen het deel dat ick „hadde in de liefde van mynen JESUS, en van

„lijne H. Moeder! vervoert en beschaemt
„van hun beyde, soo den Sône als de Moe-
„der, te sien in de bezittinge van myn herte,
„en wêet ick niet wat ick naerderhandt heb-
„be gedaen, hebbe geseydt, en hebbe ge-
„sien; en daer en blyft my niet meer over
„als eene diepe ootmoedigheydt, en eene
„groote beschaemtheydt, van soo minnelijck
„gehandelt te wesen door mynen Saligmaker
„met soo vêle Hemelsche Jonsten en Godde-
„lijcke gemeynsaemheydt, niet-tegenstaende
„myne ongetrouwigheydt en slappigheydt in
„hem te beminnen. Ick was noch Beminden
„Vader, in dit gepeys verslonden, alswan-
„neer ick wederom tot myn-selven ben geko-
„men." Ongetwyfelt wilde den Almogenden Godt hier door te kennen gêven, dat het herte en liefde van de H. *Joanna* vereenigt was met de herten en liefde van JESUS en MARIA.

Eenige dagen naer dat de H. Koninginne dese besondere groote Jonste hadde ontfangen, voelde sy in hare Ziele dagelijcks eenen meerderen heyligen honger aengroeyen tot het Broodt des levens, 't welck uyt den Hemel is nêder-gedaelt: sy bereyde haer tot de H. Communie, tot de welcke sy eene groote devotie hadde, door het oeffenen van vêle deugden. Op sêkeren dag tegenwoordig wesende in het H. Sacrificie der Misse, onder de welcke sy wilde Communiceren, hiel sy haer geheel bêsig, volgens hare godtvruchtige gewoonte, met te overdencken het bloedig Sacrificie, dat CHRISTUS JESUS hadde geoffert aen het H. Kruys op den Berg van Calvarien. Haer herte wierdt alsdan dusdanig bewêegt

door

door medelyden en liefde, dat hare oogen wierden twee fonteynen van trânen. Sy ſtorte in der waerheydt ſoo overvloedige trânen, dat niet-tegenſtaende ſy dêde alle mogelijcke voorſichtigheydt die ſy konde gebruycken, eventwel daer van ſommige in haren mondt liepen: ſoodanig dat ſy gewaer wierdt dat ſy van de ſelve hadde ingeſwolgen, en hier door haer-ſelven buyten ſtaet oordeelde te weſen van te mogen deelachtig zijn van het Vleeſch en Bloedt van JESUS CHRISTUS. Want ſonder nochtans ſchrupuleus te weſen, de teerheydt van hare conſcientie dêde haer vreeſen oock de minſte ſchaduwe van ſonden: en dit is eygen aen alle heylige Zielen, volgens het ſeggen van den H. *Gregorius: Achterdencken te hebben van ſonden, daer geene ſonden en zyn.* In deſe geſteltenisſe, zijnde den tydt gekomen van haer te begêven tot de H. Tâfel, dêde ſy haren Bichtvader roepen, gaf aen hem hare ongeruſtheydt te kennen, en op de antwoordt van Pater *Gabriël Maria*, ſonder een woordt tegen te ſprêken ging de Ootmoedige en gehoorſame Koninginne tot de H. Tâfel, om op de aerde te genieten de ſoete tegenwoordigheydt van haren beminden Bruydegom JESUS, de welcke ſy wel haeſt ſtondt te genieten in den Hemel; aengeſien den dag van hare heylige doodt begon te naerderen.

Onder andere Hemelſche Openbaringen, met de welcke den ſoeten JESUS de H. *Joanna* heeft getoeft ten tyde van haer leven, is ſeer aenmerckens weerdig eene ontgeeſtinge, in de welcke ſy ſag haren minnelyeken Bruydegom, den grooten Godt, in de gedaente van een kleyn Kindt, dragende in d'eene handt

eenen korf vervult met de Inſtrumenten van ſijn bitter Lyden; en in de andere handt eenen Hemelſchen Trouw-ring, die hy ſtack aen den vinger van de H. Koninginne: hier door willende te kennen gêven, dat ſy, die nu was eene verſtooten Bruyt van eenen Aerdtſchen Koning, wierdt aengenomen tot eene Bruyt van den Koning der Koningen, die noyt ſijne getrouwe Bruyten en verſtoot, maer eeuwelijck met hem laet regneren in het Ryck der Hemelen; beſonderlijck als ſy hem zijn naergevolgt in de wêgen van lyden en verdriet, in de welcke hy hun is voor-gegaen, en waer in de H. *Joanna* getrouwelijck ten tyde van haer geheel leven ſijne bloedige voet-ſtappen was naer-gevolgt.

De H. Koninginne ſprack menig-mael met haren Bichtvader van de Goddelijcke inſpraken en Hemelſche Jonſten, die ſy uyt den Hemel ontfong in hare Ziele: maer uyt vreeſe dat deſe weldaden niet en ſouden kennelijck worden aen andere menſchen; als ſy deſe volgens hare onderdanigheydt by geſchrift moeſt kenbaer maken aen Pater *Gabriël Maria*, in den welcken ſy een vaſt betrouwen hadde, dêde ſy dit op ſoo eene bedeckte maniere, dat niemant, als hy alleen, dit en konde verſtaen; want de woorden van hare meyninge waren duſdanig geſchrêven, dat niemant buyten hem den rechten zin daer van en konde vatten. Des niet-tegenſtaende, alhoewel ſy van haren kant alles dêde wat mogelijck was, om verborgen te houden de Hemelſche Jonſten, die den H. Geeſt ſoo overvloedig in haer werckte; gebeurde't evenwel menig-mael, dat ſy met iemant ſprêkende van God-

Goddelijcke ſaken, ofte aen de tâfel zittende, ſy haer herte duſdanig onverſiens ontſtêken vondt door het vuer van de Goddelijcke liefde, dat ſy als in ſwymelinge viel en in duſdanige ſlauwtens, dat men ſoude geſeydt hebben, dat ſy bêſig was met haren geeſt te gêven. De Domeſtîken van de Princeſſe hier door verſchrickt, niet kennende de oorſaeck daer van, liepen met groote haeſte by Pater *Gabriël Maria*, den welcken deſe ſake bêter kennende, met eenen vrindelijck lach hun wederom zondt, gelijck wy te vôren noch geſeydt hebben.

Op duſdanige maniere vermaekte den Heere ſijne beminde Bruyt, latende haer van dag tot dag meer en meer proeven de Hemelſche Soetigheden, om haer hier door te bereyden tot de leſte ure van haer leven, de welcke niet verre af-gelêgen meer en was; en Godt hadde aen haer in eene ontgeeſtinge den dag van hare aenſtaende doodt veropenbaert. De H. Koninginne dit wêtende, en ſiende den geheelen Bouw van haer nieuw Klooſter voltrocken, en daer in een groot getal van hare Dochters door de Dry Klooſterlijcke Belofte en eeuwige Beſluytinge aen Godt toegeheyligt, als oock vêle andere die noch waren in het Novitiaet, de welcke alle volmaecktelijck lêefden volgens hunnen H. Regel en Inſtellinge; was ſy ſeer verblydt en lôofde Godt en ſijne H. Moeder grootelijcks, om dat ſy voor hare doodt dit groot werck volbragt ſag. Om hare Dochters meer aen te wackeren tot de Devotie van de *Boodtſchap* der H. Maget MARIA, dêde ſy by-naer in alle plaetſen van het Klooſter, op den Hoogen

Au-

Autaer, op 't Portael van de Kerck, op de Choor, in den Refter, Werck-huys, Capittel en Sprêeck-huys Beelden ſtellen van de *Boodtſchap* der H. Maget, ſommige in ſteen en in hout uyt-gehouwen, en ſchoon geſnêden; andere op panneel, doeck en glaſen ſeer konſtryck geſchildert.

Sy hadde oock twee Klocken doen gieten, een groote en de ander kleynder, die ſy heeft doen weyden in de tegenwoordigheydt van hare Dochters door den Eerw. Heere Abt van *Sinte Suipitius*: in de Ceremonien der Klock-weydinge bediende de H. Koninginne het Officie van Mêrer, en de Heeren van *Alby* en *Aumont* waren Pêters van de groote Klock. De H. Princeſſe dêde deſe Klock MARIA noemen; en rondt-om den onderſten randt der Klock waren in't metael gegôten met groote letteren deſe woorden: *Joanna van Vranckryck heeft my den naem* MARIA *gegêven.* Aen de kleyne Klock wierdt den naem van *Gabriël* gegêven. Dit dêde de H. Koninginne, om dat hare Dochters altydt in hunne gedachteniſſe ſouden hebben het groot Myſterie en weldaedt der Menſchwordinge van JESUS CHRISTUS, het welck in de *Boodtſchap*, door de aenſpraeck van *Gabriël* en toe-ſtemminge van *Maria* is volbragt; en oock om dat ſy ſouden naervolgen de *Thien beſondere Deugden* der H. Maget in de *Boodtſchap* beſlôten. MARIA dan en *Gabriël* zijn in den Toren geſtelt, om door hun geluydt en geklanck de Suſters naer de Choor te roepen, om Godt en ſijne gebenedyde Moeder te lôven en te dancken.

De H. *Joanna* door Godt verſêkert, dat den dag van hare doodt begon te naerderen,

en

en wel voorſiende, dat naer hare doodt de Dochters veel raedt en troost ſouden noodig hebben, heeft ſy Pater *Gabriël Maria* last gegêven van alsdan sorge te dragen voor hare lieve Dochters. Sy gaf aen hem menigvuldige schoone vermaningen, onder andere aen hem seggende: "Ick ben verblydt van aen U-E. „kenbaer te maken de voornêmens, die ick „hebbe overpeyst om den Regel en Kloosterlijcke Instellingen krachtiger te doen onder„houden van myne Dochters. Wêet dan, „mynen beminden Vader, dat ick geensints „en wille dat men iets sal by-voegen in den „Regel, die wy hebben voor-geschrêven aen „onse Religieusen: want de menigvuldigheyt „der Geboden en Instellingen souden maer „dienen om meerder ongerustigheydt en ver„werringe onder hun te brengen, en te doen „veranderen de eerste Vorme van hunne hey„lige Insettinge. Dat men boven-al besorgt „zy, om hun te doen oeffenen de inwendige „deugden door uytwendige wercken. Niet „behaegt my meerder in de Dienaressen des „Heeren, als desen heyligen en wâkenden „iver, die hun dagelijcks aenwackert om „voorts-gang te doen in deugden, en in den „Dienst van Godt en naervolginge van sijne „H. Moeder MARIA. Onder hun moet altydt „wesen den geest van Liefde, van Eendrachtigheydt, van Peys en Vrêde: want desen „is als de ziele van de H. Religie. Is't saken „dat het door menschelijcke kranckheydt ge„beurde, dat onder hun eenigen twist ofte „tweedracht soude opreysen, dat de Overste „alsdan op staende voet sorge heeft, om hun „te stillen en te vereeningen: dat sy wêse

„on-

„onder hare Dochters eenen Engel van Peys
„en Vrêde; en dat sy wâke in het Huys van
„Godt, op dat daer noyt en groeye eenig on-
„kruydt van verbitteringe. Dit is het, Eerw.
„Pater, dat gy moet voor-stellen en doen
„onderhouden van myne Dochters: en mis-
„schien, eylaes! is dit den leſten keer, dat
„ick U-E. daer van kan sprêken.

De Koninginne af-scheydt nêmende van Pater *Gabriël Maria*, ging naer het Klooster hare Dochters besoecken; alwaer sy tot de Religieusen sprack met eene Moederlijcke genegentheydt, en een herte vol liefde en stichtinge, waer naer Hare Majesteyt aen een ider van hun eenige kleyne Giften gaf, over-eenkomende met hare goedertierentheydt, en waer van hare liefde verre te boven ging de weerde der selve: want dese Giften waren voor ider van hare Dochters als eenen kostelijcken onderpandt tot versêkeringe van hare groote genegentheydt. Op den Feest-dag der HH. Dry Koningen quam de Godtvruchtige Princesse voor den leſten keer hare Dochters besoecken, vergesellschapt met Pater *Gabriël Maria*; en naer dat alle de Religieusen vergadert waren, gaf sy aen de Overste Suster *Catharina Ganiuelle*, de eerste *Mater Ancilla*, de Gifte, die de HH. Dry Koningen hadden gedaen in den Stal van *Bethlehem*. Hare eerste Gifte was Goudt, het waren thien goude Penningen, waer op stondt uyt-gedruckt het H. Mysterie der *Boodtschap* van de H. Maget, in weerde thien goude Kroonen. Hare tweede Gifte was wel-rieckenden Wieroock; en in plaetse van de Myrrhe gaf sy hare kleyne Discipline. Gêvende dese dry Giften, dêde

sy

ſy op ider van die eene korte, maer bondige vermaninge, hun leerende, hoe ſy geheel hun leven aen Godt moeſten op-offeren de dry Giften in 't Geeſtelijck: voor eerſt het Goudt der Liefde Godts boven al, en van ſynen Even-naeſten als hun-ſelven. Ten tweeden den wel-rieckenden Wieroock van godtvruchtige Gebeden, heylige Meditatien, en vlytig zingen en lêſen van het Goddelijck Officie. Ten derden de bittere Myrrhe van Lyf-kaſtydingen, Vaſten, Verſtervingen, en verduldig Lyden. De goede *Mater Ancilla* danckte de H. Fondaterſſe niet alleenelijck over hare milde Giften, maer oock over hare heylige en ziel-roerende Onderwyſingen.

Hier naer volgde de Hoog-Miſſe, in de welcke de H. Princeſſe tegenwoordig was met vêle pynen, die haer geweldig aenrandden, en waer door ſy ſchêen te beſwyken en gedurig in flauwtens te ſullen vallen. Deſen eerſten aenval van hare ſieckte wierdt wel haeſt gevolgt van andere geweldige qualen. Hare gewoonelijcke herts-pyne vermeerderde alle oogenblicken, en dit met ſoo felle ſtêken en ſmerten, dat ſy genoodtſaeckt was van uyt de Kercke naer haer Paleys te gaen. Maer eer dat ſy vertrock, wilde ſy eerſt den leſten *Adieu* ſeggen aen hare lieve en H. Gemeynte, tot hun ſeggende: "Vaert wel myne „beminde Kinderen, blyft ſtandtvaſtig in „uwen roep, en onderhoudt uwen H. Regel. „De ſieckte overwint my, en benêemt my „de krachten, om langer tot u-lieden te ſprê„ken. Myne lieve Dochters bidt voor my „op dat den wille Godts in my volbragt mag „worden. Ick voel en ſien wel dat my den

„Heer

„Heer komt roepen uyt dit Dal der trânen;
„maer en bedroeft u daerom niet, dat Godts
„wille in my geſchiede. Den Eerw. Pater
„*Gabriël Maria* ſal naer myne doodt u-lieden
„Vader, Trooſter en wâkenden Herder we-
„ſen. *Adieu* dan noch eens! vaert eeuwig
„wel, wy en ſullen malkanderen hier niet
„meer ſien." Hier naer ſy weg-gaende uyt het Klooſter door de gewoonelijcke deure van den Hof, door de welcke ſy altydt uyt haer Paleys in het Klooſter ging, beval ſy dat men deſe deure ſoude toe-metſen, wel wêtende, dat ſy de ſelve niet meer noodig en hadde; door Godts openbaringe kennende den dag van hare aenſtaende doodt.

De waerheydt van deſe ſtomme prophetie en wachte niet lang van haer te openbaren. Nauwelijcks en was Hare Majeſteyt gekomen in de Kamer van haer Paleys, oft de geweldige pynen dwongen haer om te bedde gaen liggen. De Medicyn-meeſters evenwel, gelijck het noch al menig-mael geſchiedt, en maeckten in 't eerſte daer niet vêle ſwarigheydt in, nochte ſy en oordeelden hare ſieckte niet gevarelijck ofte doodelijck te weſen. Maer de H. Koninginne oordeelde daer geheel anders van, en ſy en was nergens meer voor beſorgt, als om haer te bereyden tot eenen geluck-ſaligen uytgang uyt dit ſterffelijck leven tot de altydt-duerende Eeuwigheydt, door het ontfangen der leſte HH. Sacramenten van onſe Moeder de H. Kercke. En dit is eygen aen de heylige Zielen, niettegenſtaende dat geheel hun leven eene voorbereydinge is tot eene ſalige doodt; evenwel als ſy de doodt ſien aenkomen, zijn ſy het meeſte

meeſte beſorgt, om hun te voorſien en te wâpenen met de HH. Sacramenten, om aen Godt eene ſuyvere Ziele op te offeren. Aldus dêde de H. Koninginne *Joanna*, van den eerſten oogenblick dat ſy begon ſieck te worden, ſuyverde ſy hare Ziele van alle ſonden en onvolmaecktheden door boetveerdige trânen, en eene rouwhertige Biechte van heel haer leven, waer in ſy voorts-ging alle de dagen van het weynig leven dat haer noch overig was. En aengeſien dat hare Ziele geheel ontbonden was van de aerde, en niet anders en aeſſemde als naer de ſuyvere locht der gelucksige Eeuwigheydt, betrachte ſy dagelijcks hare kleyne ſonden uyt te waſſchen met trânen van oprecht leetwêſen, waer van hare oogen by-na noyt droog en waren: men hoorde van haer geene andere ſtemme als van ſoete ſuchten, die ſomtydts van de Ontgeeſtingen wierden onderbrôken. Sy en vertoefde oock niet lang van te vragen de Goddelijcke Teir-ſpyſe en het H. Olieſſel, 't welck ſy ontfong met eene groote opgetogentheydt van liefde, blydtſchap, en overgêvinge van haer-ſelven aen Godt, de welcke ſchênen te kennen gêven de naer-byheydt van hare eeuwige Saligheydt.

Op den eerſten roep van hare perykeleuſe ſieckte waren alle de Inwoonders der Stadt ſeer miſtrooſtig en verſchrickt, alle het volck liep hoops-geweys naer de Kercken ſich worpen voor de Autaren des Heere, om van den bermhertigen Godt door trânen en gebêden te verſoecken de genêſinge van Hare Majeſteyt: want noyt en is eene Princeſſe met dûſdanige liefde van al het volck bemint geweeſt,

weeſt. Hare goedtheydt, hare weldaden, den glans van hare deugden, ja het groot ongelijck ſelfs, dat den Koning haer hadde aengedaen, hadden tot haer getrocken alle de herten der menſchen. Dagelijcks by-na ſonder ophouden quam een groote menigte van volck naer het Paleys geloopen, om te wêten hoedanig de geſteltenisſe was van de H. Princeſſe. Maer de alder-miſtrooſtigſte waren hare lieve Dochters, deſe hoorende, dat de voorts-groeyende ſieckte hunne H. Moeder dreygde met de doodt, waren nacht en dag ſonder ophouden in het gebedt, trachtende met vêle ſuchten en trânen, vaſten en andere lyf-kaſtydingen hare geſondtheydt te verkrygen. Maer Godt hadde het eynde van ſijne lieve Bruyt vaſt-geſtelt, en wilde aen haer den loon gêven van alle hare menigvuldige heylige wercken.

Terwylen de ſieckte van de H. Koninginne dagelijcks ſeer verergerde, den goeden Pater *Gabriël Maria*, wiêns herte door droefheydt geheel doorwondt was, ging naer den H. Autaer om tot hare behoudeniſſe het Sacrificie der Miſſe op te offeren: en ſiet! onder deſe H. Offerande krêeg hy door het toelaten van Godt eene Openbaringe, die hem te kennen gaf, dat de H. *Joanna* binnen den tydt van Thien dagen ſoude het ſterffelijck leven verlaten. Naer de Miſſe ging hy in de Kamer de H. Princeſſe beſoecken, de welcke hem ſiende, heeft met een bly aengeſicht teenemael overgegêven in den wille Godts hem aldus aengeſprôken: "Siet hier, beminden Vader! „ten langen leſten den ſlag om-hoog gehê-„ven, door den welcken ick haeſt ſal verloſt

„zijn

„zijn van dit ſterffelijck vleeſch, van dit lig-
„haem des doodts, het welck als in eene ge-
„vangeniſſe mijne Ziele opgeſlôten houdt, en
„de ſelve belet haer te vereenigen met den
„Schepper van alle goedt. Ick gaen nu ſter-
„ven, en ick verwachte van uwe Eerweer-
„digheydt, van my behulpſaem te weſen,
„om voor de geluckige Eeuwigheydt wel
„over te brengen de koſtelijcke ôogenblic-
„ken die ick noch te leven hebbe." Den H. Man, van nu af tot in de ziele getroffen, door de voorgaende Openbaringe ten tyde van het H. Sacrificie; en hoorende uyt den mondt van de H. Princeſſe, dat ſy van die ſieckte ſoude ſterven, was duſdanig door droefheydt ingenomen, dat hy in plaets van te antwoorden, niet anders en dêde als ſuchten en wêenen. De Koninglijcke Princeſſe, die tot ter doodt toe ſieck te bedde lag, dit ſiende, beklaegde haer daer over, ſeggende: "Ah!
„mynen lieven Vader, waer is nu uwe hey-
„lige genegentheydt, van de welcke ick ſoo
„menig-mael de proeven hebbe ontfangen
„ten tyde van myne vervolgingen en voor-
„gaende droefheden? In plaets van my nu
„te trooſten en te helpen, gy bedroeft u-ſel-
„ven over myn aenſtaende eeuwig geluck:
„is dit nu den byſtandt van eenen getrouwen
„Vrindt?"

Den H. Man een weynig tot ſijn-ſelven gekomen zijnde, antwoorde haer: "Mevrouwe,
„den ſtaet in den welcken ick Uwe Majeſ-
„teyt aenmercke, behaegt my duſdanig, dat
„waer het ſake het Godt aldus beliefde, ick
„wel wenſchſte ſelfs in diên ſtaet te weſen:
„Maer dit uyt-geſlôten, niet en is'er dat my

„kan bitterder vallen, en meerder droefheyt „aen-doen. Eylaes! Gy gaet dan verlaten „uwe beminde Dochters in dese droeve ge„stelteniſſe, en sonder U-E. wat kan ick „goedts voor hun uytwercken? als sy Uwe „Majesteyt verlieſen, dan verlieſen sy alles. „Waer het sake dat Uwe Majesteyt het be„liefde; eene opheffinge van uw herte, een „kort gebedt tot Godt was genoegsaem, om „aen uwe beminde, maer miſtroostige Doch„ters, aen dese opkomende Gemeynte te „doen behouden hunne Moeder en al hun „Steunsel." De H. Princeſſe antwoorde daer op: "Soude ick, ô Vader! voor my vragen „uytstel om langer te leven? Geenſints: dit „is eene saeck die ick noyt doen en sal. Ey„laes! ick heb tot noch toe niet als al te „lang gelêeft. Godt, den Opperſten Meeſ„ter wilt dat ick sterve, en ick onder„teeckene myne doodt met alle myn herte „aen sijnen Goddelijcken wille, en ick gêve „my geheel over aen sijne heylige Voorsie„nigheyt: de welcke sal beſorgt weſen om te „voltrecken het gene wy met sijne gratie en „byſtandt tot noch toe geluckiglijck hebben „begonſt. Het is de waerheydt, en ick be„ken het geerne, waer 't saken ick eenige „droefheydt konde hebben in dit leven te „verlieſen, dit soude alleenelijck weſen om „dat ick gaen verlaten myne wel-beminde „Dochters, de welcke ick als gebaert hebbe „in CHRISTUS JESUS. Gy wêet hoe seer ick „hun beminne; Gy dan, wilt in myne plaets „nu hunnen Vader weſen, ick bevêle hun „alle, voor soo veel als 't my mogelijck is, „in uwe Vaderlijcke sorge. Godt wil gêven

„dat

„ dat sy alle uwe Kroone en uwe glorie mo-
„ gen wesen."

Den H. Religieus betuygde haer, dat hy vastelijck gelôofde sijn leven wel bestêedt te zijn in hun te dienen, en dat hy niet soo seer en behertigde, als om op alle mogelijcke manieren behulpsaem te zijn aen de bevestinge en voorts-plantinge van eene soo H. Orden, die soo voordeelig was aen de Saligheydt der Zielen, en soo eygen aen de Glorie van onsen Heere JESUS en sijne H. Moeder MARIA.

De H. Koninginne en hy blêven noch eenigen tydt t'samen sprêkende van dese saken, en namen bequame maet-regels tot voortsgang van dit H. Werck; en stelden vast de middelen die men moest gebruycken, om alles te brengen tot de volmaecktheydt. Hier naer verfocht *Gabriël Maria* Hare Majesteyt van aen hem eenige salige vermaningen te willen gêven, dienstig voor sijnen Persoon. Waer op de H. Princesse hem antwoorde: "Eer-
„ weerde Vader, het en betaemt geensints
„ aen eene Vrouwe te onderwysen haren Be-
„ stierder en Bichtvader; maer aengesien het
„ Uw' Eerweerde aldus belieft, wil ick ge-
„ hoorsaem wesen tot ter doodt toe. Gêeft
„ dan geloof, beminden Vader, aen het gene
„ ick u segge: Vlucht het Hof, ende en gaet
„ daer noyt, ten zy dat de glorie van Godt
„ dit van u verfoeckt. Weest indachtig de
„ moeyte en arbeydt die gy om mynen't wil
„ hebt onderstaen, aldaer verkeerende. En
„ weest noyt bemoeyt met eenige Houwe-
„ lijcken: de alder-voorsichtigste hebben hun
„ daer in menig-mael bedrôgen gevonden, en
„ niet-tegenstaende de rechtzinnigheydt van

„hunne meyninge, hebben sy oock, sonder
„het selve te willen, ongeluckige menschen
„gemaeckt. En besorgt nochte en versoeckt
„noyt voor uwe Vrinden eenige Ampten,
„Officien ofte Beneficien: want hier door
„doet men hun menig-mael quaden dienst.
„Wat u aengaet, vlucht en weygert alle
„Geestelijcke Weerdigheden; en wacht u
„wel van toe te stemmen om Bisschop te wor-
„den. Eylaes! hoe vêle en brengen hun-sel-
„ve niet in 't verderf met te versoecken en
„aen te nêmen de Geestelijcke Weerdighe-
„den. En wilt u niet inwickelen in eenige
„wereldtlijcke saken, ten zy dat gy inwen-
„dig overwonnen zijt, dat Godt dit van u
„begeert tot sijne meerdere glorie: de we-
„reldtsche saken en doen niet anders als den
„geest belemmeren, en de conscientie be-
„smetten. En stelt uw betrouwen niet als op
„weynige menschen, nochte en opent uw
„herte niet aen iemant, voor al-eer gy de
„selve wel kent, en versêkert zijt van hunne
„oprechte getrouwigheydt: de onvoorsich-
„tigheydt in dese sake veroorsaeckt menig-
„mael een langdurig naer-berouw. En gêeft
„niet lichtelijck geloof aen het quaedt, dat
„men u van een ander komt over-seggen,
„men stelt sich doorgaens in groot gevaer,
„met persoonen te oordeelen op het geseg
„van een ander, en dusdanig oordeel en kan
„niet rechtmâtig wesen. In de bestieringe
„der Zielen gebruyckt meerder strengigheyt,
„gy hebt al te veel toegegêven aen myne
„swackheydt en laf-hertigheydt."

Hier naer haren âdem al suchtende her-halende, sprack sy aldus voorts: "In den

„Naem

„Naem van Godt, ô mynen beminden Va-
„der! doet toch uw beſte, en weeſt altijdt
„beſorgt, dat myne Dochters ſtandtvaſtig
„blyven in het onderhouden van hunnen H.
„Regel; en dat ſy altijdt in u vinden eenen
„waren Vader, en wâkenden Herder. O
„heylige Maget MARIA, myne Goddelijcke
„Meeſterſſe! Gy ſult hun weſen tot eene
„Moeder; ick gêve deſe beminde Kudde over
„in uwe handen, en ick gêve myn-ſelven
„oock teenemael aen u over." De H. Koninginne *Joanna* willende eyndigen, voegde daer noch by: "Vaert wel, ô beminden Vader!
„ſegt aen myne Religieuſen dat ick hun alle-
„gader omhelſe. Wat aengaet myne Domeſ-
„tîken, ick hebbe voor hun geſorgt, dat ſy
„wel beloont ſullen weſen. Gaet dan, my-
„nen lieven Vader, gaet u wat tot de ruſt
„begêven. Vertrooſt die, de welcke ſullen
„bedroeft weſen over mijn af-ſterven, en
„vertrooſt oock u eygen-ſelven."

Den Eerw. Pater *Gabriël Maria* met trânen in ſijne oogen weg-gegaen zijnde, begon de H. Koninginne, vervult met de ſoete verwachtinge van eene geluckſalige Eeuwigheyt, alhoewel ſeer verſwackt van lichamelijcke krachten, haer geheel over te gêven aen de diepe beſchouwingen van hare Ziele. Ah, wat al vuerige verlangen om haer voor altijdt te vereenigen met haren Godt! Ah, wat al bewêgingen des herten en ſoete ſuchten van liefde tot haren Bruydegom JESUS CHRISTUS, den Oorſprong van hare Saligheydt, en die wel haeſt daer van ſoude weſen den Voleyndiger! Wat al verruckingen van blijdtſchap, van haer te ſien voor de deure des Hemels, van

de eeuwige Geluckſaligheyt, van de welcke ſy van nu af aen den ſoeten voor-ſmaeck was genietende! Hare eenige droefheydt was, dat ſy niet meer en konde deelachtig zijn van het H. Sacrament des Autaers, ter oorſake van de ſwackheydt van hare maeg; en deſe ſwackheydt was in der waerheydt duſdanig, dat ſy als geene ſpyſe en konde verdragen ofte inhouden.

Ondertuſſchen het geluydt der Klocken verkondigde door heel de Stadt den gevarelijcken ſtaet, in de welcke de doodt-ſiecke Koninginne haer bevondt. De droevige ontſteltenis was algemeyn onder de inwoonders der Stadt; de Kercken waren vervult met godtvruchtige menſchen, biddende voor de geſondtheydt van hunne H. Hertoginne: over-al en ſag men niet als trânen in de oogen, en men hoorde uyt alle monden de wêe-moedige klachten, met verſuchtingen uyt-roepende deſe woorden: *Eylaes! de Koninginne Joanna, onſe heylige Hertoginne ſterft.* Op den ſelven tijdt verſchêen daer eene wonderbare Comête ofte vrêmde Sterre boven haer Paleys, die de droevige Borgers met ſuchten en trânen aenſagen, als den ſêkeren Voorbode der aenſtaende doodt van hunne heylige Princeſſe.

Den Eerw. Pater *Gabriël Maria*, quam ten tyde van hare ſieckte haer noch menig-mael beſoecken, en godtvruchtige vermâningen gêven, om haer te vertrooſten en te verſtercken op de reyſe naer de eeuwige Glorie: maer hy, door droefheydt ingenomen, en konde nauwelijcks een woordt tot haer ſprêken ſonder ſuchten en trânen. Weynige uren voor

de

de doodt van de H. Koninginne, soo haest sy hem gewaer wierdt en sag sijne over-groote droefheydt, als oock van andere godtvruchtige Persoonen, die haer bedde omringelden, versocht sy hem, dat hy wat soude gaen rusten, belôvende dat sy hem soude doen roepen, als sy haer erger soude gevoelen. Sy vreesde misschien dat aen haer soude geschieden, gelijck aen de Koninginne hare Moeder, die in hare leste ure, door de moeyelijcke besoeckingen der Hovelingen, aldus verstroeyt was, dat sy haer nauwelijcks met Godt en konde vereenigen. Maer Godt heeft den goeden wensch van de H. Princesse verhoort, en haer buyten het gewoel der menschen in eene stille ruste laten sterven: want als Pater *Gabriël Maria* en alle die persoonen vertrocken waren, wilde sy niemant in de kamer by haer behouden, als alleenelijck hare getrouwe Kameniere. Een weynig stil gelêgen hebbende, aensag sy hare Kameniere, tot haer seggende: Myne Dochter, keert my een weynig naer den anderen kant, het licht valt my lastig; nêemt dan wech alle de brandende keersen, en schuyft de gordynen van mijn bedde, en laet my gerust liggen. De Kameniere, naer dat sy volbracht hadde alles wat hare lieve Meestersse bevôlen hadde, voegde haer stil en heymelijck tusschen het bedde en de gordynen, om haer bêter in tijdt van noodt te konnen dienen, en haer te hooren als sy roepen soude.

Nauwelijcks en hadde sy in dese gesteltenisse eene ure gewaeckt met alle mogelijcke aendachtigheyt, die de getrouwigheyt en liefde haer konden ingêven, ofte sy siet onver-

ſints van binnen het Ledikant een helder en aengenaem licht, het welck met klare ſtrâlen bleef hangen boven het hooft van de ſtervende Koninginne. Sy verwondert over deſe onverwachte klarigheydt, meynde in 't eerſte, dat daer iemant met licht in de kamer gekomen was, waerom ſy haer hooft keerde buyten de gordynen, en niemant in de geheele kamer ſiende ofte hoorende, en vindende over-al duyſternis en groote ſtilſwygentheyt, keerde ſy haer wederom in de vôrige geſteltenis binnen de gordynen. Alsdan ſag ſy wederom het ſelfſte Hemels licht, ſy aenſag het ſelve met groote oplettentheyt, en wierdt gewaer dat dit Hemels licht, dat ſich weynig te vôren verſpreydt hadde over het geheel Lichaem van de H. Princeſſe, ſich allengskens te ſamen voegde, en dus vereenigt als traps-gewys opklom van de borſt tot op den mondt van de H. *Joanna*, alwaer het gedurig verminderende, ten leſten geheel verdwêen; leydende te ſamen die H. Ziele tot het eeuwig Hemels Licht, den 4. van Februarius, 's avondts weynig naer 10. uren, in het jaer des Heeren 1504., andere ſeggen 1505., wêſende de H. Princeſſe oudt ontrent de 40. jaren.

Het is wel te gelooven, dat Godt door dit wonder Hemels Licht wilde openbaren de groote Heyligheyt van ſijne Dienareſſe, en dat in het ſelve den Sône Godts en ſijne gebenedyde Moeder haer hadden komen nooden tot de eeuwige Glorie, aengeſien ſy tot hunder glorie en eere, de Strydende Kercke met eene nieuwe Orden van heylige Maegden verrijckt hadde.

De Kameniere verbaeſt zijnde door het ſchielijck verdwynen van dit Hemels Licht, naerderde met haer hooft tot aen het aengeſicht van de overlêdene Princeſſe, ſy luyſtert aendachtig naer den âdem, ſy voelt naer den pols, legt de handt op de borſt, maer en vindt geen het minſte teecken van leven. Hier door verbaeſt en vol vreeſe, loopt ſy haeſtig en gaet licht halen, weder-keerende ſiet ſy het aenſicht der Princeſſe bleeck, de lippen verſtorven, den mondt een weynig geopent, en de oogen geheel gebrôken. Sy ſchreeuwt en roept, en door haer misbaer worden alle de Staet-Jouffrouwen van Hare Majeſteyt ontweckt. Sy ſegt hun met eene wêe-moedige ſtemme: *Ah, Mevrouwe is doodt! ah, onſe H. Meeſterſſe is overleden!* Een ider vol verſchricktheyt ſtaet haeſtelijck op, komt geloopen vol ontſteltenis tot het Lijck-bedde, en ſprêeckt tot hunne beminde Meeſterſſe als of ſy lêefde: Maer, ah! tot hunne alder-grootſte droefheydt vonden ſy haer overlêden!

Nauwelijcks was de tydinge van hare doodt verſpreydt door het Paleys, oft men hoorde van alle kanten niet anders als ſuchten en kermen, en droevig gehuyl: men liep hoopsgewijs naer de kamer van de overlêdene Koninginne. Sommige by het doodt Lichaem komende, vielen op hunne kniën, Godt aenroepende; andere kuſten hare handen, en beſproeyden die met hunne trânen; ſommige wederom ſpråken haer aen, als of ſy noch leven hadde; wederom andere aenriepen hare voorſpraeck by Godt; en alle die daer waren, aenſagen en eerden haer van diën tijdt

af

af als eene geluckſalige Inwoonſter des Hemels. Pater *Gabriël Maria* was aldaer oock tegenwoordig met eene menigte van groote Heeren en Dames, welckers droefheydt, gekerm en misbaer niet en is te beſchryven.

Den miſtrooſtigen Pater zondt den Edelen en Goeden Heer *Joris*, die door order van de H. Princeſſe de Opper-ſorge hadde waergenomen tot het voltrecken van den Bouw des Kloosters en Kercke, om aen de Religieuſen te verkondigen de doodt van hunne H. Fondaterſſe *Joanna*. Deſen is geweeſt den alder-eerſten, die aen deſe bedruckte Dochters de tydinge heeft gebrogt van het groot verlies, dat hun was overkomen. Doch eylaes! door de over-groote droefheydt ſtamelende, en konde hy door het menigvuldig ſuchten en wêenen niet anders voorts-brengen als deſe half afgebrôke woorden: *Eylaes! myne Koninclycke .... en myne alderliefſte Princeſſe ... Joanna van Vranckryck ... is overlêden!* Het welck geſeydt hebbende, ging hy al wêenende wech, ſonder een enckel woordt voorder te konnen ſprêken; en liet de goede Religieuſen in de alder-uyterſte benauwtheydt: de welcke alle gelijck op hunne knien vielen, en met de trânen in de oogen, en monden vol ſuchten, hunne handen naer den Hemel verheften, alwaer dat was de H. Ziele van hunne algemeyne Moeder, hunne H. Fondaterſſe.

Luttel tydts hier naer quam tot hun den Eerw. Pater *Gabriël Maria*, en ſijne lieve Dochters vindende als in hunne trânen verdroncken, ſeyde hy tot hunnen en ſijnen trooſt: dat het teer Lichaem van hunne heylige

lige overlêdene Moeder het ſoet geweldt van den brandt der Goddelijcke liefde niet langer en hadde konnen verdragen: dat luttel menſchen op deſe wereldt ſoo overvloedigen Hemelſchen trooſt en Geeſtelijck vermaeck hadden genôten; maer dat ſy daer by ſoo ootmoedig hadde geweeſt, dat ſy van de ſelve noyt aen iemant en hadde geſprôken, als aen hem alleen, en hier toe altijdt bedwongen zijnde door ſijn bevel, dat ſy haer uytwendig ſoo plagt te dragen, als of in haer inwendig niet beſonders nochte iet Goddelijcks en hadde geſchiedt: dat ſy in verſmaedtheydt, opſprâken en andere ongelijcken, hare meeſte blijdtſchappen altijdt hadde geſtelt. Naer dat hy de H. Koninginne voorder geprêſen hadde over het oeffenen en naervolgen der *Thien Deugden* van MARIA, voegde hy daer by: „Ick geloove vaſtelijck dat hare Ziele nu is „in de eeuwige ruſte des Hemels, en aldaer „geniet de Kroone der glorie, die ſy verdient heeft door hare goede wercken, menigvuldige deugden, en heyligen arbeydt „die ſy beſtêedt heeft ter eere van JESUS, en „ſijne lieve Moeder MARIA."

Terwylen den Dienaer Godts alnoch was ſprêkende om deſe bedruckte Religieuſen te vertroôſten, hoorde men het droef geklanck van allen de Klocken der Stadt van *Bourges*, waer door alle de herten der Inwoonders van de Stadt vervult wierden met eene onuytſprêkelijcke droefheydt, hier van gaven getuygeniſſe de menigvuldige trânen die daer geſtort wierden, en wêe-moedige klachten die'er gehoort wierden, boven-al van arme menſchen, Weduwen en Weeſen: want alhoe-

hoewel de H. *Joanna* van al het volck bemint, betreurt, en beweent wierdt; waren nochtans de Arme het meeſte bedroeft, om dat ſy door hare doodt het meeſte verlôren.

Den Almogenden Godt begon hare H. Doodt terſtont te vereeren met ſchoone Mirakelen, en wondere Hemels Teeckenen: want korts naer hare doodt is ontrent den middernacht boven de Kercke van haer Kloofter van alle menſchen geſien geworden eene ſeer witte en klaer-blinckende Wolcke, die daer langen tijdt is geblêven, en eyndelijck verdwênen: te kennen gêvende, dat die H. Ziele, wit door de Maegdelijcke Suyverheydt en een onbevleckt leven; en klaer-blinckende door den overvloedt van verdienſten en goede wercken, naer het Landt van het eeuwig Licht verhuyſt was. Eenige uren naer hare H. Doodt was haer aengeſigt ſoo ſchoon en blôſende, dat ſy meer levende als doodt ſchêen te zijn: en het ſelve is naderhandt altijdt in deſen ſchoonen Staet geblêven, gelijck wy in het volgende en leſte Capittel ſullen aenmercken.

X. CAPITTEL.

Het doodt Lichaem van de H. Joanna *wordt plechtelyck begraven, en aen haer Graf geſchieden vêle Mirakelen; over-eenkomende met de Begraeffeniſſe van de H. Maget* MARIA.

SOo haeſt de alderheyligſte Maget MARIA, door het geweldt der liefde van dit ſterffelijck leven ontbonden, haren ſaligen geeſt gegêven hadde; hoorde men in de locht een ſeer aengenaem en Hemels Muſieck der Engelen; ſommige van hun, met hunnen blyden zang, vergeſelſchapten de Overgebenedyde Ziele van MARIA naer de Hemelſche glorie, andere blêven omringelen haer H. Lichaem, op eene wondere maniere, en met eene Hemelſche melodie op der aerde hare Uytvaert vereerende. De HH. Apoſtelen en menigvuldige andere Godt-vreeſende Mannen en Vrouwen, die het alderheyligſte Lighaem van MARIA omringelden, door verwonderinge ingenomen, ſtortende trânen van blydtſchap, voegden hunne ſtemmen met die van de HH. Engelen, en zongen Hemelſche Lof-zangen. Vêle vielen voor het H. Lichaem op hunne knïen, en met vêle godtvruchtigheydt kuſten ſy de maegdelijcke handen van MARIA, om door het aenraken der ſelve, Hemelſchen trooſt, gratie en heyligheyt in hunne Zielen te ontfangen. Godt verheerlijckte daer-en-boven de doodt van ſijne H. Moe-

Moeder met menigvuldige ſchoone mirakelen, gelijck getuygen den H. *Damaſcenus* (*Orat.* 2.) en *Nicephor.* (*l.* 2. *c.* 22.) De blinde krêgen het geſicht, de ſtomme de ſpraeck, de kreupele den gang, de duyvels wierden uyt de bezétene verdrêven, en alle quâlen en ſiecktens wierden genêſen. Door twee godtvruchtige Maegden wierdt het H. Lichaem gewaſſchen, 't welck ſelfs ſuyverde het water; het wierdt gewonden in ſuyvere Begraefdoecken, en in Baere geſtelt: rondt-om de Baere wierden brandende fackels en keerſſen geſtelt; men brande wieroock en andere welrieckende Speceryen, maer veel ſoeter en aengenamer was den reuck die voorts-quam uyt haer H. Lichaem, en heel de kamer vervulde.

Den dag daer naer wierdt dit H. Lichaem van den Berg *Sion* gedragen door de HH. Apoſtelen naer den Hof van *Gethſemani* in het Dal van *Joſaphat*, om aldaer begraven te worden. Maer, gelijck getuygt de Weerdige *Maria à Jeſu* (*p.* 3. *c.* 20.) De Apoſtelen en voelden geenen den minſten laſt in het dragen van het H. Lichaem, wordende het ſelve ongetwyfelt onderſteunt en gedragen door den dienſt der HH. Engelen op de vleugelen der Cherubînen. Godt bewêegde de herten der Inwoonders van *Jeruſalem*, ſoo van Jôden als Heydenen, om dit H. Lyck te vergeſelſchappen, en te ſien de wonderheden, die in deſe H. Begraeffeniſſe zijn geſchiedt, waer door ſeer vêle van hun zijn bekeert en gedoopt geworden. Den weg wierdt beſproeyt met blommen en wel-rieckende kruyden, de locht wierdt over-al vervult met eenen lief-

felijc-

felijcken geur, men ſag de keerſſen branden ſonder dat het waſch verminderde; men hoorde het aengenaem Muſieck der Engelen, met het welck de HH. Apoſtelen en andere hunne ſtemmen vervoegden.

Tuſſchen alle deſe Godtvruchtigheden ſag men oock een aldergroottſte Schelm-ſtuck, en rechtveerdige ſtraffe van Godt. Sêkeren Jôde uyt hun Prieſterlijck geſlacht, ontſtêken door nydt, brandende van gramſchap, om dat aen het Lichaem der Moeder van diën, den welcken ſy gekruyſt hadden, ſoo vele eere wierdt bewêſen, heeft met eene goddelooſe vermêtentheydt ſijne booſaerdige handen uytgeſtêken aen de Baere, om het H. Lichaem te onteeren en ter aerde te worpen. Maer ſiet! de Goddelijcke wrâke volgde hem op de hielen: want beyde ſijne handen wierden door een onſienelijck Sweerdt van de ermen afgeſnêden, en blêven aen de Baere vaſt-hangen. Hy voelende de wrâke Godts, en ſiende dit openbaer Mirakel, wierdt tot leetwêſen verweckt (ongetwyfelt door de voorſpraeck van de H. Maget, wiëns H. Lichaem hy hadde willen onteeren) en vroeg met trâenen in ſijne oogen van Godt vergiffeniſſe over ſijn groot miſdaedt. Den H. Apoſtel *Petrus* gebiedt hier op de Baere ſtil te laten ſtaen, en nêemt die twee af-hangende handen, en voegt die wederom aen de ermen, gelijck ſy te vôren geweeſt waren; en ſiet, ô nieuwe wonderheydt! den Jôde is genêſen en geſondt ſonder eenig hinder ofte letſel. Dit wordt beveſtigt door den H. *Joannes Damaſcenus*, *Metaphraſtes*, *Nicephorus*, *Baronius*, *Spondanus*, *Joachimus*, *Perionius*, en meer andere Kercke-

lijcke

lijcke Hiſtorie-Schryvers, gelijck getuygt den Eerw. Pater *Norbertus à Concept. B. V.* (*Breve Compend. Vitæ B. V. Mariæ cap.* 19.)

Dit H. Lichaem wierdt aldus met groote Heerlijckheydt, en eene ontellijcke menigte van volck voorts-gedragen door de ſtraten van *Jeruſalem* naer den Hof *Gethſemani* in 't Dal van *Joſaphat*: "En ſiet! ſegt den H. *Melitus Epiſc.* (*in Bibliot. SS. PP. Serm. de Aſſumpt. B. V.*) "een nieuw Mirakel: een klaer-„blinckende Wolcke is in vorme van eene „Kroon verſchênen boven de Baere, en eene „groote menigte van Engelen zongen eenen „aengenamen zang, waer door het volck „uyt de Stadt gaende, met verwonderinge „ſeyde: *Wat is dit voor een gezang van ſoo „aengename Soetigheydt?*" Aldus voorts-gaende zijn ſy gekomen ter plaetſe, alwaer ſy door de Goddelijcke ſchickinge hebben gevonden een nieuw ſteenen Graf, waer in ſy het H. Lichaem met vêle eerbiedinge hebben geleydt, het ſelve van boven ſluytende met eenen ſteen. Naer dry dagen (Godt het aldus toelatende) is eenen der Apoſtelen te laet gekomen, en begêrig weſende om het Lichaem der H. Maget te ſien, heeft men het Graf geopent: maer men en vondt het H. Lichaem niet, 't welck vereenigt met de Ziele ten Hemel was opgenomen; maer wel de Begraef-doecken, liggende in eene nette orden, en gêvende van hun eenen aengenamen Hemelſchen geur, weſende het Graf van 't H. Lichaem berooft. *Ita Adricomius, Joachimus, Perionius*, en andere &c. Maer laet ons aenmercken hoe dit alles paſt en overeenkomt met de Begraeffeniſſe en Graf van

de

de H. Koninginne *Joanna*, die in haer Leven, Doodt en Begraeffenisse over-eenkomende is geweest met de H. Maget MARIA.

Naer dat nu langen tydt gesien was de schoone en klaer-blinckende Wolcke boven de Kercke der *Annuntiaten* binnen *Bourges*, waer in het Lichaem van de H. *Joanna* stondt begraven te worden in een nieuw Graf, en de menschen van alle kanten quamen toe-geloopen om haer doodt Lichaem te sien en te eeren, begon men te peysen om het weerdig Lichaem met eene alder-grootste Heerlijckheydt te begraven, gelijck het wel betaemde aen eene Persoone van eene soo Doorluchtige Majesteyt, die geweest was de Dochter, de Suster, en Huysvrouwe van dry Koningen van Vranckrijck. Men maeckte in haer Paleys bereydt een Bedde van Parâde op het alderschoonste en kostelijckste; in der waerheydt het was in alles Koninglijck.

Als men nu soude komen om het Lichaem van de overlêdene Princesse te balzemen, sag men als een nieuw Mirakel: want men bevondt haer Lichaem sonder eenige teeckenen des doodts, haer aengesicht was schoon, blôsende, vol lief-getalligheyt, en men soude geseydt hebben, dat sy geheel gesondt zijnde, was rustende in eenen soeten slaep. Het doodt Lichaem nochtans wierdt weynigen tydt daer naer eenigsints gebalzemt door de Kameniere en Staet-Jouffrouwen, maer sonder het selve te openen, en dit uyt eerbiedig ontsag voor den uyterstèn Wille van de H. Koninginne, die in haer leven uytdruckelijck verboden hadde, van naer de doodt haer Lichaem geensints te openen, willende dat

hare Religieuſen haer Lichaem geheel en ongeſchonden ſouden genieten.

Het Lichaem bedeckt met Koninglijcke Rouw-kleederen, wierdt het vervolg van den dag ten toon geleydt op een heerlijck Praelbedde, en van alle Wycken der Stadt quamen de menſchen hoops-gewijs om het ſelve te ſien, en daer voor hunne eerbiedigheyt te bewyſen: ſommige waren weenende en ſuchtende, andere aenriepen hare hulpe en byſtandt, als van dan af aen wêſende eene Geluckſalige in den Hemel. Soo haeſt den avondt was gevallen, dêde men al het volck vertrecken; de poorten van het Paleys wierden geſlôten, en goede Wacht daer voor geſtelt: en de Staet-Jouffrouwen, die in het leven van Hare Majeſteyt het meeſt waren bemint geweeſt, blêven den heelen nacht by het doodt Lichaem, om het te kleeden en te vercieren tot de Begraeffeniſſe.

Eene der Staet-Jouffrouwen bêſig zijnde om langs om-hoog het hemde, waer in de H. Princeſſe geſtorven was, uyt te trecken, voêlde met hare handt een ſtraf hayre-kleedt waer mede haer teer Lichaem omgordt was. Sy vol verbaeſtheydt riep overluydt, ſeggende: *Ah, Mevrouwe! ah, myne heylige Meeſterſſe! gy hebt u-ſelven de doodt aen-gedaen.* Men bragt licht om naerder en klaerder dit H. Lichaem te ſien, het welck levende eene ware Slag-offerhande geweeſt was van verſtervinge en penitentie: en ſy ſagen, bêvende door verſchricktheydt, eene ſware yſere kêting vol ſcherpe puncten van binnen, de welcke de teere en onnooſele lêden rondt-om doorſtâken. Voorwaer een pynelijck Inſtrument

ment van penitentie, het welck sy gedragen hadde, niet alleenelijck ten tyde van haer gesondt leven, maer oock in alle hare siecktens tot ter doodt toe op haer bloot Lichaem, waer door het selve op vêle plaetsen doorstêken en vol diepe wonden was, en ongetwyfelt heeft dit aen haer eene pynelijcke en langdûrige Martelie veroorsaeckt. Hier naer ontdeckten sy voorder een Kruys doorboordt met vyf zilvere nagels, waer van de scherpe puncten waren vast-gehecht in het vleesch op de borst boven haer herte; welck pynelijck Instrument de H. Princesse selfs hadde uytgevonden en gemaeckt, gelijck wy te vôren hebben beschrêven, om door dese strenge penitentie te voldoen voor de genoegte en kleyne zinnelijckheyt, die sy hadde genôten in 't spêlen op de Luyte; maer meerder om met den Apostel het Lyden van CHRISTUS in haer Lichaem te dragen, en met de Bruyt het Kruys van haren beminden JESUS als een merck-teecken op haer herte te drucken.

Het droevig aensien van dese pynelijcke Instrumenten der penitentie, en de bloedige lîck-teeckens en wonden in het onnoosel Lichaem van de H. Princesse *Joanna*, verweckte in dese Staet-Jouffrouwen, die de sorge hadden van haer Lichaem bereydt te maken tot de Begraeffenisse, eene diepe verwonderinge, gemengelt met een teer medelyden; hier door vol verschrickinge én eerbiedinge blêven sy eenigen tydt onberoerelijck stil-staen: hier naer een weynig verquickt, en weder tot hun-selven gekomen zijnde, begon hun medelyden, beklag, liefde en godtvruchtigheydt op een nieuw uyt te

ſchynen. Sy kuſten nu eens het ſtraf hayre-kleedt, dan weder de yſere kêting, daer naer de zilvere nagelen van het Kruyske, en vervolgens de handen en voeten van hunne heylige en lieve Meeſterſſe, de welcke ſy beſproeyden met hunne wee-moedige trânen. Ider-een van hun wilde terſtont ſich ſtellen in bezittinge van deſe weerdige en koſtelijcke Reliquien, die ſy hadden gevonden en af-gedaen van het Lichaem der H. Pfinceſſe; maer men vergaderde die te ſamen, om te ſtellen in de bewareniſſe by de *Annuntiaten*, van de welcke de H. *Joanna*, Moeder en Fondaterſſe was, alwaer de ſelve alnoch beruſten tot op den dag van heden, en heyliglijck vertoont, bewaert en geëert worden.

Naer dat den godtvruchtigen twiſt over deſe ſchoone Reliquien geëyndigt was onder de Staet-Jouffrouwen der H. Princeſſe, hebben ſy het Lichaem gekleedt met het Habyt van het Orden der *Annuntiaten:* want ſy was de Eerſte die in deſe H. Religie hare Kloſterlijcke Beloftens hadde uyt-geſprôken, en volmaeckt elijck tot den eynde toe onderhouden. Men bekleede haer boven het Habyt met den rooden Schapulier, Kôorde en witten Mantel; het hooft was bedeckt met den witten Doeck en ſwerte Voile: aen den vinger droeg ſy den zilveren ring, die Pater *Gabriël Maria* in de Profeſſie haer hadde gegêven, en waer van ſy bevôlen hadde, dat niemant naer hare doodt den ſelven en mogte afdoen. Aldus gekleedt wierdt het Lichaem geſtelt in dry Lyck-kiſten in malkanderen gevoegt, de welcke wierden overdeckt met twee koſtelijcke Baer-kleederen; het eerſte van

van ſwert Fluweel, en het tweede van gouden Moir. Hier wierdt boven op geſtelt het Af-beeldtſel van de Koninginne *Joanna*, bekleedt met het Habyt van het Orden der *Annuntiaten*, dragende op het hooft eene ſchoone rycke Kroone, de welcke gelyckelijck te kennen gaf de Koninglijcke Weerdigheydt, die ſy door het weldaedt der Goddelijcke Voorſienigheyt hadde verkrêgen, en die ſy edelmoedigliijck om de liefde van CHRISTUS JESUS hadde verlaten en verſmaedt. Het Koninglijck Lyck aldus toe-bereydt wierdt benêden gedragen in de groote Zaele van 't Paleys, de welcke met ſwert Lâken behangen was, en alwaer opgerecht waren vêle Autâren, waer op geduriglijck door Wereltlijcke en Religieuſe Prieſters het H. Sacrificie der Miſſe gelêſen wierdt, ten tyde van achtien dagen achtervolgens.

Gedurende deſen tydt, dienden de Officiers en Hovelingen van de overlêdene Koninginne aen tâfel de eerſte Hof-Dame, de welcke den Perſoon der Overlêdene verbeelde. Voorwaer eene Ceremonie die ſeer ſwaer en laſtig viel voor de Gravinne *d'Aumont*, des te meer, om dat de trânen en ſuchten van de Officiers en Hovelingen van de overlêdene Koninginne, haer de Spyſen voor-dienende, de droefheydt van deſe godtvruchtige Dame vernieuwden, en haer voor langen tydt de gedurige gedachteniſſe te vôren bragten van het verlies van eene duſdanige H. Koninginne, van de welcke ſy ſbo teerelijck bemint was, en voor de welcke ſy altydt gehadt hadde eene alder-grootſte genegentheyt vol liefde en eerbiedinge.

Als de achtien dagen nu voleyndigt waren, bragt men het Lichaem in de H. Kapelle van *Bourges*, alwaer een alder-plechtigſte Uyt-vaert geſchiedt zijnde, ſtelde men het ſelve op een Rosbaer, behangen met een koſtelijck Rouw-kleedt, geborduert met zilvere Leliën, en wierdt aldus voorts-gedragen door vier kloecke Muyl-eſels overdeckt met ſwert Fluweel, waer aen waren af-hangende eenige kleyne bellen, die door het voorts-gaen een droevig geluydt veroorſaeckten. Vier Edel-Lieden van den eerſten Rang droegen boven de Rosbaer eenen rycken en konſtigen Hemel. Den Hertog van *Bourbon* in den grooten Rouw, achter hem eenen voornamen Edelman ſijnen Rouw-mantel dragende, ging kort achter het Lyck: van den eenen kant gingen neffens hem de voornaemſte Edel-lieden van heel het Landt; van den anderen kant het Huys van de overlêdene Koninginne, alle met ſwaren Rouw behangen; hier naer volgden de Religieuſen van verſcheyde Ordens, zingende Pſalmen en andere Kerckelijcke gebêden: naer hun volgde een groot gewoel van Volck met groote geſchicktheyt en godt-vruchtigheyt, en men hoorde allen de Klocken van de Stadt, die een droevig geluydt gaven.

Deſe Koninglijcke Lyck-ſtatie ging aldus voorts in eene nette orden door de ſtraeten van de Stadt naer het Kloofter der *Annuntiaten*, tot dat men gekomen was ontrent een Huys, waer in dat woonde eenen ouden Prieſter, die voortydts in den dienſt van de H. *Joanna* was geweeſt in bedieninge van Capellaen, en nu vêle jaren te bedde hadde gelêgen

lêgen met het Flerecyn, waer door alle ſijne lidtmaten ongebruyckbaer waren geworden, konnende ſijn-ſelven ſonder de hulpe van een ander niet verroeren. Deſen hoorende dat het Lichaem ter Begraeffeniſſe aldaer voor-by wierdt gedragen, dêde ſich van ſijn bedde dragen naer eene der venſters van ſijne Kamer, die uytſicht hadde op de ſtraet. Aldaer zittende op eenen ſtoel ſonder ſich te konnen verroeren, en lydende door heel ſijn lichaem ſeer wrêede pynen, ſag hy de Roſbaer aenkomen, waer op gedragen wierdt het Lichaem van de H. Princeſſe, en vol betrouwen op hare verdienſten, riep hy met luyder ſtemme: "O myne geluckſalige Meeſterſſe! „myne Heylige Koninginne! Gy vermôogt „alles by Godt: Ah! en ontweerdigt u niet „van eene ôoge van bermhertigheydt te ſlaen „op uwen ellendigen Dienaer: ick bidde u „ootmoedelijck, verkrygt voor hem de ge„nêſinge, die hy van u vraegt met betrou„wen."

Nauwelijcks en hadde hy dit kort gebedt geëyndigt, oft hy ſtaet recht op ſijne voeten ſonder de hulpe van iemant, hy gaet in volle geſondtheydt benêden op de ſtraet, en op vaſte voeten volgt hy de Koninglijcke Lyckſtâtie, over-al verkondigende de Heyligheyt van de H. *Joanna* ſijne Weldoenſter, en aen Godt glorie gêvende over het ſchoon Mirakel, dat hy in ſijnen Perſoon hadde gelieven uyt te wercken. Men ſchreeuwde van alle kanten *Mirakel! Mirakel!* De Lyck-ſtatie blêef ſtil-ſtaen, den zang der Clergie en Religieuſen hiel op; en den ouden deugdelijcken Prieſter ſoo wonderbaer genêſen, wiëns lang-

durige ſieckte by allen het volck genoegſaem bekent was, als buyten ſijn-ſelven en door ontgeeſtinge opgenomen, weent van blydtſchap, en verhaelt alle de omſtandigheden van het Mirakeleus Weldaedt, 't welck aen niemant twyfelachtig en konde voor-komen. Deſen Prieſter tot danckbaerheydt quam den dag daer naer, tot groote verwonderinge van alle het volck, eene Solemnêle Miſſe zingen in de Kercke der Religieuſen *Annuntiaten*. Hier door wierdt de groote achtinge der Heyligheyt van de H. Koninginne ſeer vermeerdert onder het volck.

Als men gekomen was in de Kercke der *Annuntiaten*, wierdt de Uytvaert op het alderplechtigſte verricht, gelijck wel betaemde aen eene ſoo Doorluchtige Princeſſe en H. Koninginne. De Heeren Canonicken van Sinte *Stephanus* en van de Heylige Kapelle zongen de Vigilien der Overlêdenen; den Aerts-Biſſchop van *Bourges*, *Du Bourbon* Biſſchop van *Lyons*, en den Biſſchop van *Alby* zongen ider eene Solemnêle Hoog-Miſſe; menigvuldige andere Prelâten en gemyterde Heeren aſſiſteerden in de Goddelijcke Dienſten. Als de Miſſen geëyndigt waren, wierdt het weerdig Lichaem, 't welck men van diën tydt af aenmerckte als eene koſtelijcke en H. Reliquie, met alle mogelijcke eerbiedinge geleydt in een nieuw Graf, het welck ſy voor haerſelven hadde doen maken op de Choor der Religieuſen van haer Klooſter; en men eyndigde de leſte Dienſten met vêle Godtvruchtigheyt en Eer-bewyſinge. Hare Dochters, die ſy hadde erfgenaem gemaeckt van haer weerdig en H. Lichaem, dêden daer naer

eene

eene ſchoone yſere Tralie maken voor de Choor, met een Slot, om hier door het Lighaem van hunne H. Moeder en Koninglijcke Fondaterſſe met meerder ſêkerheydt te bewaren.

Maer het was een treurig Spectâkel, dat alle de herten der menſchen bewêegde, als ſy ſagen het Huys van de heylige overlêdene Koninginne by de Tombe komen, alle de Edel-Lieden en Dames, alle de Officiers en Hovelingen, alle de Dienaers en Dienareſſen ſtonden daer vol verbaeſtheyt, miſtrooſtig, ſuchtende en overgôten met trânen; niemant van hun en konde beſluyten om wech te gaen van het Graf der overlêdene Princeſſe, het ſchêen dat de liefde, herkenteniſſe, en godtvruchtigheydt hun daer aen hadde vaſt-gehecht. Men ſoude gelooft hebben, dat een ider van hun ſich met haer ſoude willen ſluyten hebben in de duyſterniſſe van haer Graf. Eyndelijck den Hôf-Meeſter van-een brêkende den Commande- oft Bevel-Stock, die hy in ſijne handen hadde, wierp de ſtucken daer van in het Graf, en ſeyde, overvloedige trânen ſtortende: *Adieu myne Koninglycke en alderheyligſte Meeſterſſe! Adieu gebenedyde Koninginne van Godt! weeſt mynder indachtig in de Hemelſche glorie!* Aldus eyndigde deſe treurige en godtvruchtige Begraeffeniſſe.

Doch den Almogenden Godt, die ſijn behagen heeft om te eeren de gedachteniſſe van die, de welcke getracht hebben Hem te eeren en te dienen ten tyde van hun ſterffelijck leven, en wachte niet lang om het Graf van de H. *Joanna* glorieus en vermaert te maken door een groot getal van Wonderhe-

den,

den, die hy aldaer liet geſchieden. Daer geſchieden alle ſoorten van ſchoone Mirakelen: wonderbare en Hemelſche Veropenbaringen en ſchielijcke Genêſingen. De ſprake wierdt gegêven aen Stomme, het gehoor aen Doove, het geſicht aen Blinde, het gebruyck der lidtmaten aen Lamme, den gang aen Kreupele, en het leven aen Doode. Voorwaer ſchoone Mirakelen die aen niemant en mogen verdacht ſchynen ofte verſiert: want ſy zijn bewêſen met eygen geloofweerdige Stucken, beveſtigt met alle omſtandigheden, die in het Recht verſocht worden, en dit op de verklaringe van onwederſeggelijcke Getuygen, de welcke in groot getal, in de tegenwoordigheyt der Geeſtelijcke Rechters, alles met eedt en eygen-handige onderteeckeninge hebben beveſtigt. Ontrent de negentig jaren naer de doodt van de H. *Joanna* heeft men op-gerêkent hondert en dry-en-dertig Mirakelen, alle wettelijck onderſocht, met eedt beveſtigt, en voor waer bekent; en hoe menigvuldige en zijnd'er naer verloop van diën tydt niet geſchiedt? de welcke den Almogenden Godt heeft uyt-gewerckt, om te betoonen de groote Heyligheyt van ſijne Dienareſſe de H. *Joanna*, en hoe krachtig hare verdienſten zijn voor alle die hare hulpe en byſtandt godtvruchtelijck aenroepen.

Het ſal goedt weſen alhier by te voegen en te aenmercken, dat den Koning *Ludovicus* den XII., die H. Koninginne *Joanna* hadde verſtooten, gelijck geſeydt is in het V. Capittel, gehoort hebbende dat ſy was overlêden, ſeer bedroeft was en hare doodt bitterlijck beweende. Hy gaf bevel van hare Begraeffe-

niſſe

niſſe en Uytvaert op het alder-prachtigſte te verrichten ; gebiedende daer-en-boven, door uytdruckelijck bevel , op ſtraffe van weder-ſpannigheyt; dat de Heeren Canonicken der Cathedrale Kercke van Sinte *Stephanus* te ſamen ſoude komen ter Begraeffeniſſe en Uytvaert met de Heeren en Prieſters van de *Heylige Kapelle* , het welck oock geſchiedt is , wordende hier door het verſchil, dat voor deſen tuſſchen hun was opgerêſen , geheel te nêder geleydt. Hy nam ſelfs in Perſoon, weynigen tydt daer naer , de gelegentheyt van eene reyſe die hy ging doen naer *Lyons*, alſdan ſijnen weg te nêmen door *Bourges*, alwaer hy afgeſcheyden van ſijn Hof , onbekent quam by het Graf van de geluck-ſalige Princeſſe, ſijne eerſte Huyſvrouwe, en dêde voor haer als een ſêker ſlag van openbare Schuldt-belydeniſſe, vergiffeniſſe vragende van den quaden handel , die hy tegen haren onſchuldigen Perſoon gebruyckt hadde. Syne Majeſteyt verſocht oock hare Beſcherminge ſoo voor ſijnen Koninglijcken Perſoon , als voor ſijn Ryck en Staten. Duſdanige kracht heeft de Heyligheyt op de herten der menſchen , dat ſy hun dwingt om Eerbiedinge te bewyſen aen die ſelfs , de welcke ſy te vôren weynig bemint hadden ; Godt aldus mede-werckende om te verheerlijcken de gedachteniſſe van den Rechtveerdigen, en hier door den Naem en Faem van ſijne deugden en verdienſten beroemt te maken.

Het was nu ſeven-en-vyftig jaer gelêden dat de H. Koninginne *Joanna* was geſtorven en begraven , en dat de Faem der menigvuldige ſchoone Mirakelen, die den goeden Godt door

door hare verdienſten en voorſprake uyt-werckte, ontellijcke menſchen trock om haer Graf te komen eeren tot *Bourges*, en door haer voor-bidden de Goddelijcke weldaden te ontfangen; tot dat in het jaer 1562. de oproerige Wâpenen der Hugenotten in Vranckrijck ſeer de overhandt hadden, en die booſaerdige Ketters menige Kercken en Kloosters plunderden; en naer dat ſy vêle Lichamen van verſcheyde Heyligen hebben verbrandt; hebben ſy oock de Stadt *Bourges* ingenomen, en aldaer onmenſchelijcke wrêedtheden en ongehoorde Heylig-ſchenderyen bedrêven.

Den Grave van *Mongommery* aen het hooft van een Leger van Hugenotten en Ketters, *Bourges* ingenomen hebbende, vernieuwde in deſe ongeluckige Stadt de alder-ſchroomelijckſte Heylig-ſchenderyen, die men konde verwachten van deſe nieuwe Reformateurs der Kercke van CHRISTUS JESUS (gelijck ſy hunſelven noemen,) aengehitſt zijnde door den Dwael-geeſt der Ketterye van *Calvinus*. Naer dat ſy ontheyligt hadden de Kercken van den levenden Godt, vermoordt de Prieſters van de nieuwe Wet, en hunne goddeloosheden booſaerdiger als die van de Heydenen ſelfs waren voorts-gedrêven tot het mishandelen en ſchenden van de heylige Reliquien en Graven der Heyligen, om hunne afgryſſelijcke Schelm-ſtucken te brengen tot den hoogſten trap der beeſtelijcke wrêedtheydt, hebben ſy voorgenomen te verbranden het Lichaem van de H. *Joanna*, Fondaterſſe der Religieuſen *Annuntiaten*. In dit boos voornêmen, opgehitſt door ſommige Miniſters van hunne Ketterye, oft om bêter te ſeggen, door het ingêven

gêven van den Duyvel; eene Bende van Calveniſte Soldaten rechtden eene hout-meyte op voor de Kerck-deure der *Annuntiaten*, ſommige van die Soldaten, de alder-vinnigſte van hunne vervloeckte Secte, dringen in de Kercke, loopen naer de Choor, brêken af de yſere Tralie, de welcke ſtondt voor het Graf, waer in begraven lag het Lichaem van de Koninglijcke Princeſſe *Joanna*, volmaeckſte Naervolgſter van JESUS en MARIA; ſy gaen binnen als Helſche Raſernyen met flambeeuwen en brêeck-yſers in de handen, ſy brêken het Graf en Doodt-kiſt open van de H. Koninginne, en ſy vinden haer H. Lichaem ſoo ſchoon, blôſende en onbedorven, als of het maer terſtont en was begraven geweeſt, ja, als ſchêen te leven, hebbende de handen te ſamen gevoegt, met het Habyt van hare Orden, en Kuſſen daer ſy op lag, geheel ongeſchonden. Stom ſtaende over dit Mirâkel, en lieten ſy daerom niet af van in hun boos voornêmen voorts te varen.

Eenen den alder-vermêtenſten van hun ſtêeckt ſijne goddelooſe handen uyt, om het H. Lichaem uyt de Doodt-kiſt te trecken; maer ſiet, ô Wonderheyt! het Lichaem der H. Princeſſe, alhoewel overlêden over ſoo vêle jaren, laet eenen over-grooten ſucht! Den Soldaet hier door verſchrickt, treckt de handen achterwaerts en loopt wech vol vrêeſe. Eenen tweeden wilt het ſelve beſtaen, en men hoort uytdruckelijck eenen tweeden diepen ſucht, waer door hy oock verſchrickt, ſich op de vlucht begêeft. Naer deſe twee Mirakeleuſe ſuchten uyt dit doodt maer onbedorven Lichaem, en was de onmenſche-

lijcke

lijcke wrêedtheydt en Barbaerſche goddeloofheydt van de andere Soldaten noch niet bedaert; maer eenen derden verſtout ſich om het ſelfſte boos ſchelm-ſtuck te begaen; en ſiet! men hoort wederom eenen derden droevigen ſucht, waer door hy en de andere by hem wêſende Soldaten oock de vlucht hebben genomen, en vol ſchrick zijn geloopen by andere Mede-mackers van hunne verdoemelijcke Secte, alwaer ſy al bevende vertellen wat hun was overkomen, bekennende dat ſy noyt ſoo verſchroomt en hadden geweeſt, en dit in de tegenwoordigheyt van hunne Ketterſche Predikanten. Deſe beginnen daer mede te lacchen en te ſpotten, en aen hun te verwyten dat ſy maer Bloodaerts en waren en geen herte in hun lyf en hadden.

Hier door wierden andere moedtwillige Ketterſche Soldaten opgehitſt, en loopen in de Kercke, trecken het heylig onbedorven Lichaem uyt het Graf, fleuren het ſelve op eene beeſtelijcke maniere tot op den dorpel van de Kerck in het geſicht van vêle goede Catholijcke en droeve Borgers: alwaer de barbâre Calveniſten dit H. Lichaem van hunne Koninginne van Vranckrijck niet en hebben geſpaert, dat door Godts mirakel nu meerder als vyftig jaren naer de doodt de wormen niet en hadden durven raken, en de gemeyne Wet der bederffelijckheyt en ſtraffe der ſonde niet onderſtaen en hadde: want voor eerſt heeft eene booſe Ketterſche Vrouwe het Lichaem in den boeſem geſteken met eene ſpelle, waer uyt terſtont verſch bloedt gevloeyt is: daer naer eenen anderen Heylig-ſchender heeft daer wreedelijck met eenen de-

dègen ingeſtêken, uyt welcke wonde ſeer ſchoon en overvloedig bloedt is geloopen, als uyt een levende lichaem. Maer alle deſe ſchoone Mirâkels en waren niet krachtig genoeg, om die verblinde en rampſalige menſchen te verlichten, en hun te leeren wat eene eerbiedinge ſy aen diën weerdigen Pandt, gelijck aen alle Reliquien der Heyligen, ſchuldig waren; maer wederſpannig aen het klaer licht van ſoo wondere en openbare teeckenen, hebben ſy eyndelijck de hout-meyte in brandt geſtêken, en het heylig onbedorven Lichaem, noch leckende van het Mirakeleus bloedt, daer op geworpen, en tot aſchen verbrandt, ſoodanig dat daer niet een been ofte 't minſte lidtmaet en is over-gebleven, wordende door dit Heylig-ſchendende vuer Vranckrijck berooft van ſoo koſtelijcken Schat, die ſoo vêle jaren den Ryckdom en de Eere van dat Landt hadde geweeſt, de Glorie en Blydtſchap van het Orden der *Annuntiaten*, en den algemeynen Trooſt en Toevlucht van ſoo menigvuldige krancke en ellendige Menſchen.

Aenmerckt hier, beminden Leſer, op wat eenen vuylen Modder-poel van onmenſchelijke wrêedtheyt de Calveniſten de fondamenten ofte gronden van hunne goddelooſe Religie hebben geleydt, en hoedanig dat geweeſt zijn de eerſte Mannen van hunne Reforme, die niet beſchaemt en zijn geweeſt te ontgraven en te onteeren de doode Lichamen van hunne eygen Koningen, gelijck ſy gedaen oock hebben met de Lichamen van *Ludovicus* den XI. en *Carolina van Savoyen*, Vader en Moeder van de H. *Joanna*, en met meerder

andere. Het zijn dan geweeſt de Diſcipels van *Calvinus*, de welcke gedient hebben tot Tyrannen en Beulen, om te doorſtêken en te verbranden het doodt onbedorven Lichaem van de H. Koninginne *Joanna*, de beminde Bruyt van JESUS, en weerdige Naervolgſter van MARIA.

Gy hebt dit alles toegelaten, ô mynen Heer en Godt! Beginſel en Voleyndiger van onſe Catholijcke Religie! op dat de H. Koninginne *Joanna*, die ten tyde van haer ſterffelijck leven het Kruys van uwen Sône JESUS ſoo kloeckmoedig en verduldig hadde helpen dragen, naer hare doodt, op eene ſêkere maniere, oock ſoude ontfangen den Palm-tack en Kroone der Martelie. De booſe Ketters mishandelden haer doodt Lichaem, gelijck de booſe Jôden hadden mishandelt het doodt Lichaem van JESUS: en het bloedt liep uyt de open wonde, die den dêgen hadde gemaeckt in hare Zyde; gelijck het bloedt is geloopen uyt de wonde der Zyde van onſen Saligmaker met de Lancie doorſtêken aen het Kruys: en gelijck onſen dooden JESUS deſe wonde niet en heeft gevoelt, aldus de H. *Joanna* oock niet: maer, gelijck getuygt den H. *Bernardus* (*Serm.* 1. *hoc Sig. Magnum.*) Als deſen ſtêeck der Lancie van *Longinus* wierdt gegêven in het Lichaem van den dooden JESUS, alſdan heeft het Sweerdt van droefheyt, voorſeydt van den Ouden *Simeon*, doorſtêken de Ziele van de H. Maget MARIA. En gelijck de H. *Joanna* in haer leven op het alder-volmaeckſte hadde getracht de Deugden van MARIA naer te volgen, aldus heeft ſy naer hare doodt ontfangen in haer Maegdelijck en onbe-

onbedorven Lichaem deſen Barbariſchen ſtêek van het Ketterlijck ſweerdt, hier door wordende als een Af-beeldtſêl van JESUS en MARIA, de welcke geweeſt zijn Koning en Koninginne van alle HH. Martelaren en Martelareſſen.

Op deſe maniere wierdt het Lichaem van de Doorluchtige en H. Koninginne *Joanna* van Vranckrijck, 't welck voor hare doodt als verteirt was door het vuer van vêle vervolgingen en gedurig lyden, door het vuer van gedurige ſtrenge penitentien; en daer-en-boven door het brandende vuer van de Goddelijcke liefde; alnoch verbrandt door een vuer, aengeſtêken door de geſwôren Vyanden van Godt en ſijne H. Kerck, en dit naer het verloop van meerder als eene halve Eeuwe naer hare glorieuſe doodt.

Alhier dunckt my te hooren het geraes van ſommige Critîque en ongeloovige wereldtſche Geeſten, roêpende en ſeggende: Maer op wat fondamenten der waerheydt verkondigt men alle deſe groote Wonderheden? Wat blycken oft proeven zijn daer van, die ons klarelijck en warelijck aentoonen de diepe ſuchten van de Koninginne *Joanna*, begraven over ſoo vêle jaren, de ongeſchondentheyt en geboogſaemheyt van haer Lichaem, ſonder het minſte lickteecken van bederffeniſſe, nochte van haer Vlees ofte van haer Habyt, de overvloedigheyt van bloedt, de welcke men ſegt uyt de wonde van hare Zyde geloopen te zijn? Met een woordt: Welck zijn de vaſte proeven van ſoo ongehoorde en ſchoone Mirakelen? Siet! deſe worden alhier aengewêſen.

Ten eerſten, de Ketterſche Hugenotten

ſelfs, Getuygen die in deſe ſake aen niemant verdacht ofte omgekocht en konnen ſchynen; deſe Ketters, die ſelfs het doodt Lichaem hebben hooren ſuchten, en andere, aen wie ſy dit vertelt hebben, en hebben niet konnen ſwygen hoedaniglijck hunne verbaeſtheyt en vreeſe was, als ſy het Graf open-brêkende van de Koninginne *Joanna*, haer Lichaem hebben geheel gevonden, ſonder eenig bederf van vlees en kleederen; en dat ſommige van hun het Lichaem willende uyt de Kiſte trecken, op het uytſtêken van hunne handen, hebben gehoort dry ofte vier diepe ſuchten, voorts-komende uyt het doodt Lichaem, waer door ſy verſchrickt vol vreeſe de vlucht hebben genomen. Den Heere *Joannes Heliot*, Controlleur van het Huys van den Prince *de Condé*, heeft, hier over eedt doende, verklaert, dat hy in ſijne tegenwoordigheyt dit heeft hooren verhalen van die Ketterſche Soldaten. Het ſelfſte is oock met eedt beveſtigt van vêle andere bejaerde perſoonen, die het ſelve geſien en gehoort hebben, daer tegenwoordig zijnde; en van andere, die het hebben hooren verhalen, en dit is eene vaſte getuygeniſſe (door de Overlêveringe beveſtigt) van alle die tot *Bourges*, en daer ontrent woonen.

Ten tweeden, deſe dry Mirakels: van onbedorventheyt, ſuchten, en bloedt-ſtortinge voorts-gekomen uyt het doodt Lichaem van de H. *Joanna de Valois*, ſtaen klarelijck uytgedruckt in de Inſtructie en Requeſte van de Doctoors van Loven, door het verſoeck van den Koning van Vranckrijck *Ludovicus* den XIII. en *Iſabella Clara Eugenia Infante van Spagnien*, gepreſenteert aen Syne Heyligheyt

Urba-

Urbanus den VIII. onderteeckent door den Aerts-Biſſchop van *Ierlandt* F. *Florentius Coorius*, alſdan tot Loven reſiderende, door den Eerw. Pater *Andreas à Soto*, Commiſſarius Generael van het Orden der Minderbroeders en Bichtvader van de *Infante Iſabella*, door Twelf vermaerde Doctôors der Univerſiteyt van *Loven*, en meer andere Godts-Geleerde Mannen, waer van eenen Boeck gemaeckt is, en gedruckt tot Parys in 't jaer 1615. by *Franciſcus Jacquin*, met Privilegie van den Koning *Ludovicus*, by-genaemt *den Rechtveerdigen*, goedt gekeurt door de voornaemſte Godts-Geleerde van *Bourges*, op de wettige getuygeniſſen van vêle geloofweerdige Perſoonen, op het krachtig verſoeck van den Aerts-Biſſchop van *Bourges*: aldaer, tôt *Roomen* en in andere Stéden van het Chriſtendom menig-mael gedruckt en herdruckt: al te lang om hier te verhalen.

Ten derden, alle deſe artikelen, met Getuygen wettelijck beveſtigt en onderteeckent, ſtaen klarelijck uytgedruckt in het Proces, het welck tot de *Beatificatie* van de H. *Joanna de Valois* naer neerſtig onderſoeck heeft doen maken den Aerts-Biſſchop van *Bourges*, gedruckt tot Antwerpen by *Plantyn* in 't jaer 1624.

Ten vierden, in het Graf-ſchrift van de H. *Joanna*, 't welck tot op den dag van heden alnoch te vinden is in de Kercke der *Annuntiaten*, ſiet men met groote Letters uytgedruckt, dat dit Mirakeleus bloedt geloopen is uyt hare Zyde.

Daer-en-boven, in 't jaer 1661. heeft den Koning van Vranckrijck *Ludovicus* den XIV. en de Koninginne ſijne Moeder de Proceſſen

der *Beatificatie* van de H. *Joanna de Valois* doen hernemen, schryvende beyde Hare Majesteyten tot dien eynde aen den Paus *Alexander* den VII. als ook aen de Cardinâlen *d'Este* en *Barberini*, op dat sy met alle hunne macht en jonste die sake souden vervoorderen. Dit verfocht ook de Koninginne van Vranckrijck *Maria Teresia*. Ende Pater *Ildephonsus de Salizanes* Generael van de Orden der Minderbroeders, willende van sijnen kant niet ontbréken, beval in het jaer 1664. met opene Brieven aen Pater *Bartholoméus d'Astroy*, Lector *Jubilatus* van de Provincie der Minderbroeders van Vlaenderen, daer naer Commissaris Generael, dat hy in de Stadt *Bourges*, en in alle andere, daer het noodig ware, soude neerstig onderfoeck doen op alles, dat de *Beatificatie* soude konnen vervoorderen, in welcke Schriften niet alleenelijck het H. Leven en Deugden van de Koninginne *Joanna* en staen uyt-gedruckt, maer ook dese Dry schoone Mirâkels met vêle andere.

Eyndelijck dan, de openbare bekenteniſſe van dese saeck, de welcke geschiedt is in het gesicht van honderde Menschen en geloofbare Persoonen, kan alleen hier dienen tot vaste proeve, en moet genoegsaem zijn aen alle menschen van verstandt: des te meer om dat in het Goddelijck Officie van de H. *Joanna* in de derde Lesse van den tweeden *Nocturnus*, dese Dry schoone Mirâkels, van de welcke wy hier handelen, besonderlijck staen uytgedruckt, goedt-gekeurt en verleent van onsen Alder-heyligsten Vader *Benedictus* den XIV. tegenwoordigen Paus van *Roomen*, den 7. van Julius 1742.

De

De goddelooſe boosheyt even'twel der Ketterſche Hugenotten en heeft met het Lichaem van de H. *Joanna*, de Achtbaerheyt van hare groote Heyligheyt niet konnen wech-nêmen; nochte verminderen het groot betrouwen der menſchen op hare machtige Voorſprâke by Godt. Want alhoewel ſy in de Kercke der *Annuntiaten* tot *Bourges* diën weerdigen Pandt niet meer en vonden, quâmen ſy nochtans met gelijcke Devotie als te vôren, in allen noodt hunne gebêden ſtorten voor het Graf, waer in haer H. Lichaem geruſt hadde, keerende naer huys getrooſt met vêle bovennaturelijcke Weldaden, en ſchoone Mirâkels, die den Almogenden Godt door hare Voorſpraeck aldaer uytwerckte. Het Graf, waer in het Lichaem van de H. *Joanna* geruſt heeft, is tot op den dag van heden alnoch eene vruchtbare Bron-âder van Hemelſche Weldaden, voor alle, de welcke met Godtvruchtigheydt aenroepen den byſtandt van deſe H. Dienareſſe Godts. Ja, ick durve ſeggen, dat de kracht der Mirâkels, de welcke Godt uytwerckt, en als vaſt gehecht heeft aen het minſte deeltjen der Reliquien van de H. *Joanna*, is, gelijck als eene openbare vergoedinge van allen den overlaſt en oneere, die ſy ontfangen heeft naer hare doodt van de Heyligſchendende Calveniſten, de welcke met het vuer en ſweerdt in de handt hunne ſoo-genoemde Reforme en Duyvelſche Leeringen verkondigden, gelijck als *Mahomet* te vôren verkondigt hadde ſijnen goddelooſen *Alcoran*.

VERSCHEYDE MIRAKELEN

Geſchiedt aen het Graf, en door de voorſpraeck van de Doorluchtige Princeſſe de H. Joanna de Valois, *Koninginne van Vranckryck.*

DE Mirâkelen en zijn in de Roomſche H. Kercke niet alleenelijck een klaer en openbaer Ken-teecken van het Eenig en Waerachtig Geloof; maer oock ontegenſprêkelijcke Getuygeniſſen en vaſte Proeven der Heyligheyt van die Perſoonen, door wiëns Voorſprâke den Almogenden Godt deſe Wonderheden gelieft uyt te wercken. Alhoewel Godt ſoo in het leven, als korts naer de doodt van ſijne Dienareſſe de H. *Joanna de Valois*, door hare voorſprâke ſeer vêle ſchoone Mirakelen heeft laten geſchieden, zijn deſe nochtans merckelijck vermenigvuldigt ontrent hondert jaren naer hare ſalige doodt; waer door de eere en aenroepinge van de H. *Joanna van Vranckryck* ſeer groeyde onder de menſchen, die met grooten en geduerigen toeloop de Kercke, daer haer heylig onbedorven Lighaem eertydts geruſt hadde, quamen beſoecken, volbrengen de Beloftens, en onderhouden de Novênen, tot danckſeggінge der weldaden, die ſy hadden ontfangen, oft wilden verkrygen: ſoo dat alſdan den tydt ſchêen gekomen te zijn, wanneer Godt wilde doen handelen van de Solemnêle *Beatificatie* van de H. *Joanna de Valois*. Daerom heeft in het

jaer

jaer 1617. den Aerts-Biſſchop van *Bourges*, *Andreas Fremotus*, wettelijck onderſoeck gedaen op haer H. Leven, Deugden en Mirakels, van de welcke ick hier de alder-beſonderſte in het kort ſal ſtellen: want de ſelve in het lang, en allegader te beſchryven, ſoude alleen eenen grooten Boeck uytmaken.

Suſter *Margarita Sagordet*, Religieuſe in het Klooſter der *Annuntiaten* tot *Bourges*, hadde vier jaren door ſware ſieckten Stôm en Lam geweeſt, ſonder een lidt te konnen roeren, ten zy alleen de handen, waer mede ſy, met groote pyne en ſlecht geſchrift hare bichte ſchrêef: eyndelijck ſy haren toevlucht nêmende tot de H. Moeder *Joanna*, is deſe aen haer verſchênen in ſchoone gedaente, ſeggende: *Staet op Dochter, en bedanckt Godt*; de Stômme riep overluydt van blydtſchap: de Nonnen vol verbaeſtheyt, en wiſten niet ofte ſy hunne oogen en ooren gelooven mogten; maer de Lamme ſtondt geſondt op, en ging met de Gemeynte naer de Kercke Godt lôven en bedancken voor ſoo ſchoon Mirakel.

In het Klooſter der *Annuntiaten* tot *Bethunie* in het Graefſchap van *Arthois* was eene Religieuſe, de welcke den tydt van een jaer dagelijcks was uytbrâkende eene groote menigte van bloedt; de Medicyn-meeſters haer willende van deſe quael genêſen, hebben haer veel bloedt door verſcheyde âder-latingen doen aftrecken. Door het verlieſen van by-na allen haer bloedt is ſy ſeer flauw en machteloos geworden, in duſdanige maniere, dat ſy verlôren heeft alle hare krachten en uytwendige zinnen: daer-en-boven heeft ſy vyf maenden geweeſt, dat hare beenen en voeten ſoo on-

gevoelijck en koudt waren, als of sy doodt hadden geweest: ja, sy was eens dry achtereen-volgende dagen, dat men soude gemeynt hebben dat sy warelijck doodt was, ten waer men hadde gewaer geworden eenige flauwe âdem-herhalinge ontrent haer herte. Sy nu verlaten zijnde van de Medicyn-meesters, heeft versocht van de Eerw. Moeder *Ancilla*, dat men haer naer de Choor soude dragen voor het Beeldt van de H. *Joanna van Vranckryck*, hare Moeder en Fondaterisse. Dit versoeck en wierdt aen de Krancke niet toe-gestaen, uyt vreese dat met het verdragen van haer lichaem, men haer de doodt soude hebben aen-gedaen. Den Eerw. Pater, die daer tegenwoordig was om haer uyt te lichten, verwachtende alle oogenblicken den lesten snack, seyde, dat men het Beeldt by de Krancke soude brengen; dit geschiedt zijnde, heeft sy het selve met eene groote eerbiedinge, en vast betrouwen omhelst en godtvruchtelijck gekust. Den Pater ondertusschen was bêsig met de *Litanie* te lêsen, die de H. Kerck aenweyst voor de Siecken, en nu gekomen wêsende aen de Nâmen van de HH. Maegden, heeft hy tot dry-mael herhaelt: *Heylige Joanna, bidt voor haer:* de krancke Religieuse kuste wederom verscheyde mael het Beeldt van de H. *Joanna*, en den Pater de Gebêden voor de Stervende geëyndigt hebbende, voelde de Krancke haer onversiens gesondt en geheel genêsen, waerom sy opstaende heeft geroepen: *Goeden Godt! wat Mirakel is dit, dat gy my verhoort hebt myne H. Moeder.* Dit geseydt hebbende, heeft sy met eene klare stemme begonst den *Te Deum laudamus*, en

alleen

alleen voort-zingende (aengesien alle de andere Religieusen door blydtschap en verwonderinge als stôm waren) hebben sy te-samen desen Lof-zang geëyndigt. Hier naer heeft sy den Eerw. Pater gebêden, naer de Choor te mogen gaen, om hare danckbaerheydt te betoonen aen Godt, aen de H. Maget MARIA, en aen de H. Moeder *Joanna:* maer den Pater weygerde haer dit versoeck, en beval haer te bedde gaen liggen. Sy, om te toonen dat sy volkomentlijck gesondt en genêsen was, heeft spyse versocht, en de selve met goeden smaeck gegêten: alle die daer tegenwoordig waren, en konden hun niet verzaden met dit wonder Werck aen te sien, siende eene Persoone (weynigen tydt te vôren als de doodt op hare lippen hebbende) met dusdanigen smaeck de spysen op-éten; hare lippen en wangen waren soo roodtverwig, als of sy altydt gesondt hadde geweest. Des anderdaegs heeft dese Religieuse in de Misse Canterse geweest, Godt lôvende en danckende met haer herte en stemme. Van diën tydt af is dat wonder Beeldt sorgvuldig bewaert en godtvruchtig geëert geweest; wordende het selve tôt op den dag van heden in groote eerbiedinge gehouden. Dit wonder Beeldt is naerderhandt in eene schoone Kapelle gestelt, die den Hoogweerdigen Aerts-Bisschop van die Provincie heeft doen bouwen, en geweydt ter eeren van de H. *Joanna de Valois*, wordende aldaer dagelijcks Misse gelêsen: oock geschieden aldaer vêle schoone Mirakelen; waerom tot het voorseydt Beeldt eenen grooten toeloop der menschen is, om de voorspraeck van de H. *Joanna* in hunnen noodt te aenroepen.

In

In het jaer 1508. eene jonge Dochter ontrent 12. jaren oudt, wiëns Vader was *Petrus Devaux*, Edelman en Heer der Parochie van *Sinte Aubin* tot *Lunery*, gelegen vier uren van *Bourges*, was bevangen met de vallende Sieckte, waer door sy op eenen dag menigmael negen à thien keeren achterwaerts overviel, wesende alsdan berooft van hare zinnen, en gebruyck van hare Lidtmaten, tot grooten schrick en medelyden van alle die haer in dese droeve gesteltenisse aensagen. Dese kwâle was haer by-geblêven ontrent de vyf jaren, niet-tegenstaende dat hare Edele Ouders alle mogelijcke hulp-middelen, soo lichaemelijcke als geestelijcke, hadden te werck gestelt, belôvende en doende tot hare genêsinge vêle Bêdevaerden, en andere godtvruchtige wercken; maer alles was en blêef vruchteloos, sonder eenige de minste bêterinisse van hunne ellendige Dochter; tot dat sy eyndelijck, door een Hemels ingêven, Belofte hebben gedaen van met hunne Dochter te gaen besoecken het Graf van de Geluckselige Dienaresse Godts *Joanna van Vranckryck*. En siet! op den selven oogenblick dat dese Belofte gedaen was, wierdt hunne Dochter volkomen genêsen, begon met smaeck te êten, en verkrêeg de volle gesondtheydt, sonder oyt naerderhandt in dese droevige kwâle te hervallen. De Edele Ouders waren getrouw om hunne Belofte te volbrengen, sy quamen met hunne genêse Dochter naer *Bourges* in de Kercke der *Annuntiaten* het Graf van de H. *Joanna* besoecken: en tot herkenteniſſe en danckbaerheydt van dit schoon Mirakel, heeft de Dochter aldaer Godtvruchtelijck gecommuni-

municeert, ende hare Edele Ouders hebben eene groote waſſche Keerſſe op-geoffert met de Wapenen daer aen van hun Edel Geſlacht. Eenen vermaerden Predikant uyt de Orden van den H. *Dominicus* heeft dit ſchoon Mirakel opentlijck gepredickt voor het volck, tot meerder glorie Godts, en ſijne H. Dienareſſe *Joanna de Valois*. Dit ſchoon Mirakel is wettelijck onderſocht, en met vêle geloofweerdige Getuygen beveſtigt, &c.

In het jaer 1510. in de maendt van Julius, Mevrouwe *Anna de Clavieres*, Huyſvrouwe van Myn-Heer *Laurentius de Chaumelette*, Heere van *Clavieres* en Kapiteyn van *Montbriſon*, hadde ten tyde van elf jaren gequollen geweeſt met eenen lammen Erm, ſonder haer daer mede te konnen behelpen, en daer in lydende ſeer felle pynen: naer dat ſy langen tydt veel geldt verſpilt hadde in lichamelijcke medicynen ſonder eenige baete, en voelende dat dagelijcks hare pynen vermeerderden, en geene hôpe meer hebbende van genêſinge heeft ſy evndelijck haren toevlucht genomen tot de H. *Joanna* Fondaterſſe der *Annuntiaten*: en op den ſelven oogenblick wierdt het gebedt van deſe Mevrouwe verhoort; haren rechten Erm, die van te vôren lam en ongebruyckbaer was, wierdt ſchielijck genêſen, roerbaer en ſonder pynen. En tot herkenteniſſe van dit groot weldaedt, is ſy ſonder uytſtel met haren Man, en een ſeer treffelijck geſelſchap komen beſoecken het Graf van de H. *Joanna* hare Weldoenſter, Godt en ſijne H. Dienareſſe grootelijcks lôvende en danckende.

In het jaer 1512. *Jacobus de la Trimoüille*, Heere

Heere van *Lignerac*, in de Landtvoogdye van *Argenton*, hadde by ſijne eerſte en tweede Vrouwe vêle kinderen gewonnen, de welcke alle ſeer jong waren geſtorven, uytgenomen eene Dochter van ouderdom ontrent de twee-en-twintig maenden, de welcke oock ſeer ſwack en gedurig ſieck was, zijnde voor haer geene de minſte hôpe meer over tot een langer leven. In deſe bedruckte geſtelteniſſe, den Heer *De la Trimoüille* haren Vader voelde ſich inwendig bewêegt om deſe ſijne quêlende Dochter, die hy van dag tot dag ſag naerderen aen den oever der doodt, te bevêlen in de beſchermeniſſe van de H. *Joanna*, belôvende haer Graf met ſijne Dochter tot *Bourges* te komen beſoecken; en hy en was in ſijn betrouwen niet bedrôgen: want op den ſelven oogenblick, dat deſen Edelman ſijne eenige Dochter en leſte overblyfsel van ſijne Familie, en Erfgename van alle ſijne rycke goederen, hadde bevôlen aen Godt, door de voorſprake en verdienſten van de H. *Joanna de Valois*, wierdt ſy onverſiens getrocken uyt de klouwen des doodts, en voelde haer mirakeleuſelijck geſondt en volkomen genêſen. Maer wat geſchiede toen daer? Het gene, eylaes! alnoch ſeer dickwils geſchiedt. Myn-Heer *De la Trimoüille* verheugt wêſende, dat hy ſijnen wenſch volbragt ſag, en was niet haeſtig om ſijne Belofte te volbrengen; maer dit uytſtellen quam hem ſeer bitter op: want hy wierdt ſelfs ſeer ſieck, en overvallen door heel ſijn lichaem met felle pynen, beſonderlijck in ſijne rechte zyde; ſoodanig dat hy voor hem niet anders meer over en ſag als daer van te ſterven. In deſe uyterſte benauwtheyt

heyt wierdt hy indachtig ſijne verſuymenisſe in het volbrengen der Belofte, die hy gedaen hadde tot genêſinge aen ſijne Dochter; hy vroeg hier van vergiffeniſſe van Godt en ſijne Weldoenſter de H. *Joanna de Valois*; hy vernieuwde ſijne eerſte Belofte, en verbondt ſich van ſelfs in perſoon te komen beſoecken en eeren het Graf van de H. *Joanna* in de Kercke der *Annuntiaten* tot *Bourges*, en aldaer te voldoen aen ſijne plicht en godtvruchtige danckbaerheyt. Syn gebedt wierdt aenſtondts verhoort, en hy wierdt volkomen geſondt; en op den ſelven dag, wêſende den leſten van Mey in 't jaer 1512. is hy uyt ſijn Kaſteel vertrocken, en naer *Bourges* gekomen, alwaer hy den dag daer naer is gaen beſoecken het Graf van de H. *Joanna*, volbrengende ſijne Beloftens met vêle godtvruchtigheydt en danckbaerheyt; vaſt voornêmende van noyt dit dobbel weldaedt te vergêten, het welck hy door de voorſpraeck van de H. *Joanna* uyt den Hemel nu hadde ontfangen, en tot ſijne ſchade ſeer wel onderwêſen zijnde van de ſpoedige en vlytige getrouwigheydt, die wy aen Godt en ſyne Heyligen ſchuldig zijn te volbrengen, naer dat wy ons aen de ſelve door eenige Belofte hebben verbonden. Den ſelven Heer *De la Trimoüille* heeft daer-enboven oock wettelijck verklaert, dat hy noch meerder andere Weldaden van Godt, door de voorſpraeck van de H. *Joanna* hadde ontfangen, waerom hy ſijn geheel leven ſeer godtvrugtig tot de voorſeyde Heylige is geblêven.

Den Edelen Heer *Joannes Helyot* in 't jaer 1614. lydende groote pynen in een been en knië, belôofde eene Novêne ter eeren van

de

de H. *Joanna*: naer vier dagen verſchêen hem 's nachts in den droom de H. *Joanna* (naer dat hy korts te vôren op haer noch gepeyſt hadde) met wondere Schoonheyt en cieraet: hy wierdt wacker, en de gordynen ſchuyvende, ſag de kamer vol groot licht, dat terſtont verdwêen, en te ſamen alle ſijne pynen.

Eenen Jongman ſpringende op twee krücken met een been vol zeeren en wonden, dat de Chirurzyns wilden afzetten om ſijn leven te behouden, is wel genêſen, naer dat ſijne Moeder eene Novêne in de Kerke der *Annuntiaten* gedaen hadde.

Eenen Man die in ſes jaren niet en hadde konnen wercken, en nauwelijcks gaen konde door groote pynen in de Nieren, Heupen en Beenen, aenroepende de H. *Joanna de Valois*, is volkomen genêſen geworden.

Amatus Matrat hadde achtien maenden gelegen met leelijcke geſwollen Beenen, waer in dry wonden uyt-gebrôken waren, die hem door de felle pynen noch dag nochte nacht en lieten ruſten; door de konſte der Chirurzyns en was de quael geenſints verbêtert, maer veel verergert, tot dat hy vyftien dagen hebbende ſijn gebedt gedaen, en de voorſpraeck van de H. *Joanna* aengeroepen in de Kercke der *Annuntiaten*, wel is genêſen, zijnde de wonden van ſelfs gedroogt en toegegroeyt.

Maria le Comte die vier jaren in de Mage, Borſt en Schouderen ſeer hadde gepynigt geweeſt, dickwils bloedt loſſende uyt den mondt door de benauwtheydt, is naer eene Novêne ter eeren van de H. *Joanna* gehouden te hebben, ſeer wel genêſen.

Caro-

Carolus de Boucherat Abt van *Pontiniac* in 't Biſdom van *Auxerre*, was tot *Bourges* bevangen met eene dobbel vierdaegſche Kortſe, waer van alle de Medicyn-meeſters ſeyden, dat hy heel den Winter ſoude ſieck blyven; maer de krachtige voorſpraek van de H. *Joanna* heeft deſe Voorſegginge onwaerachtig, en den Abt onvoorſiens geſondt gemaeckt.

Eenen Man ſoo gequollen van het Flerecyn, dat hy ſomtydts door de felle pynen zinneloos wierdt, is by het Graf van de H. Koninginne *Joanna* terſtont genêſen, en daer naer altydt geſondt geblêven.

Pater Claudius Guillam, Rector van 't Collegie der Societeyt Jesu tot *Bourges*, liggende in't jaer 1616. elf van ſijne Religieuſen kranck van verſcheyde Siecktens, dède Belofte van eene Novêne aen het Graf van de H. *Joanna*, en van den eerſten en leſten dag aldaer Miſſe te lêſen, en terſtont zijn daer ſeven van die krancke Religieuſen volkomen genêſen voor het eynde der Novêne.

Het Proces op de Heyligheyt, en op deſe en meerder andere Mirakelen van de H. *Joanna de Valois* in het jaer 1617. wettelijck gemaeckt zijnde, is naer *Roomen* geſonden aen den Aerts-Biſſchop van *Lyons*, om gegêven te worden aen den Paus *Paulus* den V., en is daer naer over-gelêvert aen *Urbanus* den VIII. door de Ambaſſadeurs van Vranckrijck. Den Koning *Ludovicus* den XIII. met de Koninginne van Vranckrijck, den Prins van *Condé*, en andere Grooten van het Ryck: de Aerts-Hertoginne van Ooſtenrijck *Iſabella Clara Eugenia* Infante van Spagnien, en Souvereyne van Nederlandt, de *Univerſiteyten* van *Bourges*

ges en *Loven*, met de geheele Orden der *Annuntiaten* voegden hunne Brieven daer by, verſoeckende eenpareijck de *Beatificatie* van de H. Koninginne *Joanna de Valois*. Tot deſen eynde zondt den Paus ſijne Bullen tot den Aerts-Biſſchop van *Bourges*, en den Biſſchop van *Nevers*, om het tweede Proces te maken met Pauſſelijeke Macht; het welck gemaeckt zijnde, naer *Roomen* is geſonden, om voorder tot de *Beatificatie* te handelen.

Naer dit Proces zijn vêle nieuwe en ſchoone Mirakels geſchiedt. Onder andere, in 't jaer 1633. een Edel Jouffrouw hebbende twelf jaren Kreupel geweeſt in voeten en beenen ſonder te konnen gaen door inkrimpinge der zenuwen, is terſtont genêſen, doende eene Novêne aen het Graf van de H. *Joanna de Valois*: gelijck oock noch eenen anderen Kreupelen, doende de ſelve Devotie.

Eenen armen Lammen Man, ſleypende ſijn ellendig lichaem van de eene Stadt naer de andere, waer hy ſomtydts eenige maenden bleef liggen in de Gaſt-huyſen, is ten leſten op Paeſch-avondt in 't jaer 1633. tot *Bourges* gekomen, alwaer hy kruypende tot by de Kercke der *Annuntiaten*, daer als machteloos is blyven liggen; maer ſich bevêlende aen de H. *Joanna* is onvoorſiens van ſijne pynen verlicht, wel geſondt op-geſtaen, en ſonder hulpe van iemant in de Kercke gekomen, om Godt en ſijne H. Dienareſſe te bedancken.

Eene Vrouwe hadde een Been geſwollen veel dicker als de dyë met inkrimpinge der zenuwen; het vel brack op vêle plaetſen open, met eene pynelijcke apoſteume onder de knië, waer van ſy in een jaer niet gaen en kon-

konde sonder krucken ; maer soo haest als sy aenriep de hulpe van de H. *Joanna*, en belôofde haer Graf te besoecken, wierdt sy op den selven oogenblick soo wel genésen, als of sy noyt die quaele gehadt hadde.

Eene Vrouwe, die een geswil hadde in het aengesicht, dat alle de Medicyn-meesters en Chirurzyns oordeelden den Kancker te wesen, vindende haer sonder menschelijcke hulpe, is naer dry jaren het Graf der H. *Joanna* komen besoecken, alwaer dat hardtneckig geswil is verdwênen. Alle dese Mirakels zijn geschiedt in het jaer 1633.

Het Dochterken van eenen Chirurzyn in 't jaer 1634. zijnde doodt ter wereldt gekomen, volgens het oordeel van den Vader, en meer andere Persoonen, die naer vêle beproevingen geen teecken van leven en sagen, is van de doodt verweckt, en gedoopt, en heeft noch lang daer naer geléeft, hebbende de Ouders belôoft eene Novêne te doen aen het Graf van de H. *Joanna*.

In het selve jaer heeft eenen Dooven by het selve Graf sijn gehoor verkrêgen.

In het jaer 1649. is in het Klooster der *Annuntiaten* tot *Meulan* in Vranckrijck geschiedt een schoon Mirakel aen Suster *Maria Magdalena* van den H. *Carolus*, het welck wettelijck is getuygt door Myn-Heer *Joannes Petrus Camus* Bisschop van *Belley*, wiëns schriftelijcke getuygenisse ick hier in voege, en is als volgt:

„In het jaer 1649. Ick ondergeschrêven *Joan-*
„*nes Petrus Camus*, Bisschop van *Belley*, ge-
„institueert en Bisschoppelijcke Macht heb-
„bende in het Bischdom van *Rouan*, door
„myn Hoogweerdigste Heer den Aerts-Bis-

„ſchop en Primaet van *Normandiën*, gêve
„getuygeniſſe der waerheyt tot glorie van
„Godt en de geluckſalige *Joanna van Vranck-*
„*ryck*, Fondaterſſe der *Annuntiaten*, Orden
„van de *Thien Deugden* van de gebenedyde
„Maget en Moeder Godts MARIA. Verklare
„in conſcientie voor de Heeren Officieren
„van ſijne Hoogweerdigheydt Myn Heer den
„Aerts-Biſſchop van *Rouan*, in 't Vicariaet
„van *Pontoiſe:* zijnde gekomen in de maendt
„van October gepaſſeert tot *Meulan*, om te
„doen myn Officie, als oock om daer te
„doen de Ceremonie der Profeſſie van Suſter
„*Joanna le Lettier Annuntiate* tot *Meulan*,
„den 4. dag van October, op den dag van
„Sinte *Franciſcus:* Suſter *Maria* van den H.
„*Carolus*, de welcke eenige maenden ſeer
„krank is geweeſt van eene doodelijcke Sieck-
„te, zijnde nu ten eynde, verwachtende den
„uyterſten ſnack, hebbende ontfangen alle
„de HH. Sacramenten, namentlijck van de
„H. Olie, en nu alle de Gebêden gedaen
„zijnde, die de H. Kercke gebruyckt voor
„de Perſoonen liggende in den doodt-ſtrydt;
„die voorſeyde Siecke haer bevélende in de
„gebêden van de geluckſalige *Joanna*, Fon-
„daterſſe van hare Orden, ſoo ſy my ver-
„klaert heeft, is genêſen op den ſelven ſtondt
„en oogenblick van alle hare quaelen en
„ſieckte, naer dat ſy genomen hadde het wa-
„ter, waer in geweyckt was eenige Reliquie
„van de Salige *Joanna*, tot groote verwon-
„deringe van de H. Gemeynte en alle de Per-
„ſoonen die daer tegenwoordig waren. Sy
„heeft tot danckbaerheydt geintoneert den
„*Te Deum laudamus*, en vervolgt met de an-
„dere

„dere Religieusen tot den eynde toe, en is
„op eenen oogenblick over-geſtelt geweeſt
„van de doodt tot het leven, met ſulck eene
„volkomen geſondtheydt, dat ſy des ander-
„daegs is op de Choor gekomen, waer ſy
„uyt myne handen heeft gecommuniceert,
„en naer haren rang in den Goddelijcken
„Dienſt geholpen; en heeft het Kruys ge-
„dragen tot de Weydinge, die ick gedaen
„hebbe op het Kerck-hof. Deſe datelijcke
„genêſinge en kan niet geſchieden ſonder de
„beſondere kracht van Godt, waer door alle
„Mirakelen geſchieden, en in deſen voorval
„door de voorſprake van de S. *Joanna*, de
„welcke is aengeroepen geweeſt van deſe
„Siecke in haren uyterſten noodt en benauwt-
„heyt. Ick gêve hier van getuygeniſſe met
„alle de Perſoonen, die daer tegenwoordig
„het ſelve gehoort en geſien hebben. Ick
„hebbe de Siecke diverſche reyſen in hare
„ſieckte, en oock naerderhandt geſondt zijn-
„de, geſien ſoo wel te pas zijnde, als of ſy
„noyt en hadde ſieck geweeſt: en ick nême
„op myne conſcientie en Prieſterſchap: want
„dit geen Mirakel en is, ſoo en wête ick niet
„wat dat Mirakelen zijn. Ick voege dan my-
„ne getuygeniſſe, met alle die andere Ge-
„tuygen, tot eere en glorie van Godt en de
„de Geluckſalige *Joanna van Vranckryck*, de
„welcke aengeroepen zijnde, terſtont heeft
„byſtandt gedaen. Tot teecken der waerheyt,
„hebbe met myne eygen handt onderteec-
„kent deſe tegenwoordige Verklaringe, ge-
„ſchrêven tot *Meulan* den 5. vân October in't
„jaer 1649. En was onderteeckent, *Joannes*
„*Petrus Camus Biſſchop van Belley, Vicarius*
„*Generael.*

In het jaer 1657. in het Kloosſter der *Annuntiaten* tot *Bourges*, heeft eene der Religieuſen eene felle Geraecktheydt gekrêgen, die haer ten tyde van vier-en-twintig uren de ſprake en't verſtandt benam, zijnde hare tonge hier door aen eenen kant van den mondt geheel in-een gedraeyt: en aengeſien deſe Religieuſe altydt ſeer godtvruchtig was geweeſt tot het H. Sacrament des Autaers, vreeſde men met reden dat ſy ſoude geſtorven hebben, ſonder de leſte Teir-Speyſe op de reyſe naer d'eeuwigheyt te konnen ontfangen. Eene van de omſtaende Religieuſen verwekte haer, om in deſen uyterſten noodt te aenroepen den byſtandt van de H. *Joanna* hare Moeder en Fondaterſſe. Sy namen water en weyckten daer in een Stuck der Reliquie van de H. *Joanna*, welck water de ſiecke Religieuſe met groote pyne en moeyte inſwelgde: en terſtont is hare tonge in de voorgaende natuerlijcke geſtelteniſſe en gebruyck herſtelt geworden, ſoo dat den Eerw. Pater van't Kloosſter haer de H. Communie heeft gegêven in de tegenwoordigheydt van de Heeren Medicyn-meeſters, Chirurzyn en Apothêker van het Convent, de welcke deſe onverwachte en haeſtige veranderinge aenſagen en voor Mirakeleus herkenden, en getuygden. Eenigen tydt naer de H. Communie is die tonge wederom in-een gedraeyt, en de Religieuſe is geſtorven.

In het jaer 1658. den 8. dag van October, *Joanna Choſſy* oudt achtien maenden, de Dochter van *Joannes Choſſy*, Huyde-verter tot *Bourges*, was gevallen in eenen Put van ſtinckende water, daer men de Velien der Leir-tou-

wers

wers in-weyckte, het Kindt alleen loopende was by ongeluck met het hooft van vôren daer in gevallen tot het midden van het lyf. De Moeder *Maria Blaineau* t'huys komende, en haer Kindt niet vindende, maeckte een groot misbaer, en riep met luyder ſtemme: *Ah, mynen Godt! myn Dochterken is verdroncken! Ah! myn alderliefſte Kindt is verdroncken!* Op dit geroep verlaet den Vader ſijn handt-werck en loopt uyt den Winckel op de ſtraet, in meyninge zijnde, dat ſijn Dochterke in de Riviere gevallen was, die voor-by ſijn huys liep; maer het daer niet gewaer wordende, keert hy ſich om en ſiet het Kindt liggen in den ſtinckenden Huyde-put met het hooft om leeg tot half-wege het lichaem ingeſoncken. De Moeder die daer by ſtondt treckt haeſtelijck het Kindt uyt den put, en gaf het aen haren Man den Vader: maer hy ſiende het aengeſicht van ſijn Dochterken ſwert en blauw, kout en ſtyf, met de oogen half omgekeert uyt de putten hangende, ſonder eenig teeken van leven, wierdt den Vader als zinneloos van droefheyt, en als buyten ſijn ſelven van ſchrick, wierp het Kindt uyt ſijne handen op den grondt, ſeggende tot de Moeder: *Wat wilt gy dat ick doen met een doodt Kindt?* en dit geſeydt hebbende, liep hy als verdwelmt van daer ewech. De Moeder nam terſtont het Kindt op, en het ſelve op hare ermen houdende, meynde ſy in den eerſten het Kindt te bevêlen aen den H. *Hyacinthus*; maer ſy en konde door verbaeſtheyt op den Naem niet komen van diën Heyligen: en terſtont hoorde ſy als eene ſtemme, die tot haer ſeyde: *Draegt uw' Dochterken op aen de H.*

JOANNA, *hare Patrônerſſe :* (want het Kindt was *Joanna* genaemt) ſy ſloeg hare oogen naer den Hemel, en riep met betrouwen tot dry-mael toe: O *groote* H. JOANNA! *doet my de jonſte dat ick myn Kindt wederom mag ſien leven?* Nauwelijcks en hadde ſy deſe woorden uyt-geſprôken oft het Dochterken begon âdem te ſcheppen, en den mondt te openen, loopende eenig water uyt den Neus: de Moeder verblydt droeg het Kindt binnen, en ſtelde het voor 't vuer, wederom aenroepende den byſtandt van de H. *Joanna*, het Kindt begon te ſprêken, roepende *Papa*, en meerder water uyt den mondt worpende, met eenige ſtuckskens van verrot Leir, die het hadde ingeſwolgen. Den dag daer naer *Maria Blaineau* de Moeder dêde in de Kercke der *Annuntiaten* tot danckbaerheydt van dit groot weldaedt eene Miſſe celebreren; en de Religieuſen hebben haer een kleyn ſtuck van de Wyle der H. *Joanna* gegêven, het welck ſy latende weycken in wat water, heeft van dit water haer Kindt te drincken gegêven, waer door het terſtont volkomen is geſondt geworden. De Ouders hebben het Kindt tot herkenteniſſe van dit groot Mirakel, gekleedt met het Habyt der *Annuntiaten*, en deſe Dochter nu groot geworden zijnde, heeft verſocht om Religieuſe te worden in het Klooſter van de H. *Joanna*, hare Weldoenſter, door wiëns voorſpraeck ſy het leven hadde wederom bekomen. Dit Mirakel is wettelijck onderſocht en met waerheyt getuygt geweeſt den 20. van October 1658. in het Aerts-Biſſchoppelijck Paleys van *Bourges* door Myn-Heer *Nicolaus Cheron* Prieſter, Doctoor in

de

de H. Theologie, *Protonotaris* van den H. Apostolijcken Stoel, *Cantor* en Canonick van de Cathedrale Kercke van *Bourges*, *Vicarius Generael*, en Ordinarisschen Official en Metropolitaen van Myn-Heer den seer Doorluchtigen en Eerweerden Heer *Anne Levi de Vantadour*, Patriarch en Aerts-Bisschop van *Bourges* en Primaet van *Aquitanien*.

In het jaer 1665. Jouffrouw *Cæcilia de Bondeville*, oudt ontrent twelf jaren, Dochter van Myn-Heer *De Bondeville*, Lieutenant Generael in 't Landtschap van *Caux* oft *Cauchois*, en Pensionnaire by de *Annuntiaten* van *Fescamp*, wierdt met eene swaré Geraecktheyt overvallen, en daer naer met eene langdurige *Lethargie*; met dusdanige heftigheyt dat hare Beenen en Dyen teenemael lam waren, niet konnende gaen, ja selfs niet recht staen. Men was genoodtsaeckt haer als een kleyn Kindt te dragen, alwaer men haer wilde hebben, ofte daer sy wenschte te zijn. Dese jonge Jouffrouw was nu den tydt van twee maenden in dese droevige en pynelijcke gesteltenisse; men hadde tot hare genésinge al twee Novênen gehouden tot de H. *Joanna van Vranckryck*, alswanneer sy selver ondernam eene derde Novêne te beginnen tot haerder eere; haer daer-en-boven verbindende een geheel jaer den Rooden Schapulier der *Annuntiaten* te dragen. Sy eyndigde dese Novêne den XI. dag van Julius, en om van haren kant alles te doen wat mogelijck was tot hare genésinge, dêde sy haer dragen op de Choor der Religieusen voor het Beeldt van de H. Koninginne *Joanna*, ontrent den elf uren voor den noen, terwylen de H. Gemeynte in den

Refter het middag-mael nuttigde. Aldaer gebragt wêſende, was ſy vol hôpe van haren wenſch volbragt te ſien, en vol betrouwen op de voorſpraeck van de H. *Joanna*, wiëns krachtigen byſtandt ſy met eene vuerige godtvruchtigheyt aenriep; voelde ſy op het eynde van haer gebedt ſeer groote pynen in de gewrichten van hare Beenen en Dyen; en onvoorſiens bevondt ſy haer ſonder pynen en volkomentlijck genêſen, gaende en ſtaende met duſdanig gemack, als of ſy noyt met de Geraecktheyt en hadde overvallen geweeſt. De andere Penſionnairen, die met haer op de Choor waren gekomen, verwondert en vol vreugt over dit ſchoon Mirakel, liepen daer van de boodtſchap dragen aen de Religieuſen die het noen-mal genut hebbende, uyt den Refter quamen: deſe al te ſamen op de Choor gekomen zijnde, ſagen met blyde verwonderinge deſe jonge Jouffrouw gaen en ſtaen en geſondt in alle hare lidtmaten; waerom ſy tot danckbaerheyt aen Godt en hunne glorieuſe Moeder de H. *Joanna*, terſtont den Lof-zang *Te Deum laudamus* hebben geſongen. Eenigen tydt daer naer, op het verſoeck der Overſte van het ſelve Klooſter der *Annuntiaten* van *Feſcamp*, Myn-Heer *Rouſſel*, uyt de Orden van den H. *Benedictus*, en Prior der Abdye van *Feſcamp*, is gekomen naer het Klooſter, alwaer dat was deſe Mirakeleuſe genêſe Jouffrouw, in qualiteyt van *Vicarius Generael*, ſoo in 't Geeſtelijck als in 't Tydelijck van den Doorluchtigen Prins *Henricus de Bourbon*, in diën tydt Abt Commandataire der voorſeyde Abdye. Hy quam aldaer vergeſelſchapt van eenen Notaris Apoſtolieck,

om wettelijck onderſoeck te doen van dit ſchoon Mirakel, het welck Godt hadde laten geſchieden door de voorſpraeck van de Geluckſalige *Joanna van Vranckryck.* Sy aenhoorden een groot getal van Getuygen, de welcke met eenparige ſtemmen onder eedt beveſtigden de waerheydt van deſe wondere geſchiedeniſſe en groot Mirakel. Den Eerweerden Heer *Placidus Rouſſel*, Vicarius Generael, en ſijnen Secretarius, Myn-Heer *Joannes Brebion*, Notaris Apoſtolieck, onderteeckenden dit Proces Verbael, waer aen ſy voegden den grooten Zêgel der Abdye van *Feſcamp*, en de Acte Origineel wierdt geſtelt in de Archîve van de voorſeyde Abdye den 27. van Februarius 1666.

Eenen Man gevallen in eene diepe Riviere, waer in hy geenen grondt en vondt; aenroepende den byſtandt van de H. *Joanna*, is wonderlijck daer uyt geraeckt.

Eene uytzinnige Vrouwe heeft by het Graf van de H. *Joanna* haer verſtandt wederom gekrêgen: Als oock eene Blinde, en vyf Stômme en Dôove het gebruyck van hunne zinnen.

Pater *Gregorius Mirault* in ſijnen Boeck gedruckt tot Parys by *Franciſcus Jaquen* in 't jaer 1615. beſchryft alleen hondert en dry-endertig Mirakelen, die geſchiedt zijn aen het Graf van de H. *Joanna de Valois:* en hoe vêle en zijn-d'er naerderhandt niet geſchiedt, en noch dagelijcks geſchieden?

Door Belofte van het Graf der H. *Joanna* tot *Bourges* te beſoecken, en aldaer eene Negendaegſche Devotie te oeffenen, ofte van andere te doen oeffenen; ofte van Miſſen in

de

de ſelve Kercke te doen lêſen; zijn menigvuldige Perſoonen binnen den tydt der Novêne, ofte ſoo haeſt als die voleyndt was, genêſen van gebrôken ofte zeere, machtelooſe en etterachtige Beenen; veroudert en hardtneckig Flerezyn, duyſterniſſen der Oogen, ofte geſwillen, ofte perlen boven de Oogen met perykel van blindtheydt: verkanckerde wonden in verſcheyde lidtmaten des lichaems, zeere Boeſemen, pynen der Schouders, Ermen en Handen: opgeſwollen Lichaem, benauwde pynen der Kêle met peryckel des doodts, pynen der Nieren en Zyde, Lammigheyt, vallende Sieckte, en ſeer vêle van Geſchuurtheyt, Klieren en Krop-ſweiren, ingekrompe en verminckte Zenuwen; verſcheyde ſoorten van Geſwillen, en meer andere quaelen en ſieckten, die ons ellendig lichaem naer en door de ſonde van *Adam* onderworpen is. Alle welcke Mirakels van de Geeſtelijcke Overſten, voornamentlijck tot *Bourges*, wettelijck onderſocht, getuygt en beveſtigt zijn: willende Godt door de ſelve ſijne glorieuſe Dienareſſe in de H. Kercke vereeren, verheffen en groot maken, die in haer leven ſoo verkleynt, verootmoedigt en verſtooten is geweeſt.

Om deſe reden is dagelijcks tot haer Graf eenen gedurigen toe-loop van alle ſoorten en Staeten van menſchen, niet alleenelijck van *Bourges*, maer oock van de omliggende Stêden, die daer komen bidden, Novênen onderhouden, en in allen noodt tot deſe Heylige en groote Mirakel-doenſter *Joanna* hunnen toevlucht nêmen, Keerſſen ontſtêken, en haer Graf rondt-om behangen met Giften

van

van wasch en zilver, tot getuygenisse en danckbaerheyt voor de ontfangen Mirakels en Weldaden, die men tot op den dag van heden sonder ophouden hoort te geschieden. Vêle Prielters soo Wereldtlijcke als Religieusen komen daer dagelijcks Misse lêsen. In gemeynen noodt ofte perykels komt geheel de Clergie met Solemnêle Processie tot haer Graf en Kercke, daer in-stellende publiecke Gebêden, en om-dragende met vêle eerbiedinge en Godtvruchtigheyt hare heylige Reliquien: gelijck als oock geschiedt is, onder andere, in het jaer 1664. als de Koninginne van Vrankrijck seer sieck was.

Dese heylige Reliquien (gelijck wy noch aengeroert hebben) zijn haer Hayre-kleedt, Disciplîne, vyf zilvere Nagels, die sy ter eeren der Vyf Wonden van haren Saligmaker geperst droeg op hare bloote Borst, en eene Koorde waer mede haer doodt Lichaem omgordt is gevonden: haer Thientje, dat sy plagt te gebruycken, het welck gedurig gevraegt wordt voor de Siecken, namentlijck voor Vrouwen in den Aerbydt, die daer door groote hulpe en verlichtinge gevoelen.

Oock beruften in den Autaer van het Hoogweerdig H. Sacrament van Mirakel, in de Collegiâle en Parochiâle Kercke van de HH. *Michaël* en *Gudula* binnen *Brussel*, de naervolgende Reliquien van de H. *Joanna de Valois*. Voor eerst, een Stuck van roodt oft purper Lâken, het welck met vyf fyne Perlen is vast-gehecht op een grooter vierkantig stuck van witten Damast, rondt-om bewonden met eenen Brief, waer op in 't Frans geschrêven staen dese volgende woorden: *Du Scbapulaire*

de

de Madame Ste. Jehanne de France, qu'elle avoit au tombeau, & luis fût osté, lorsque les Hugenots en tirèrent son Corps pour le brusler. Dat is: *Van den Schapulier van Madame de H. Joanna van Vranckryck, den welcken sy aen hadde in het Graf, en haer wierdt af-genomen, alswanneer de Hugenotten haer Lichaem daer uyt trocken, om het selve te verbranden.* De Geschiedenis hier van staet in desen Boeck beschrêven fol. 236. die den beluSten Lêser aldaer kan vinden.

Ten tweeden: Eene *Barbette* ofte Nonne-Hals-doeck van de selve H. *Joanna*, gemaeckt van Netel-doeck, en geteeckent met eene oude letter I. wêsende eene I. de eerste letter van den naem *Ioanna*; waer van de wedergaede, aengeraeckt aen desen Originêlen en geweydt ter eeren van de selve H. *Joanna*, als oock eenige stuckskens van roodt Scharlâken, insgelijcks aengeraeckt aen het Stuck van den boven beschrêven Schapulier van de selve grootte, en oock geweydt, berusten in het Klooster der *Annuntiaten* binnen *Loven*; alwaer den Geluckszaligen Pater *Gabriël Maria*, geweesden Bichtvader van de H. *Joanna de Valois*, in 't jaer 1530. is gekomen, en aldaer eenige dagen geblêven. Ten tyde van sijn verblyf, zong hy aldaer de Hoog-Misse met grooten toe-loop van volck, gaf aen die Religieusen de H. Communie, en komende in 't Slot seyde hy: Dat dese Orden van de H. Maget MARIA traegelijck en met vêle swarigheydt was begonst; maer door Godts Zêgen seer soude vermenigvuldigen: waer van haest de waerheydt tot *Loven* heeft geblêken, in het groot getal der Religieusen van dat Kloos-

Klooſter, uyt het welcke naerderhandt vêle andere Klooſters in Nederlandt zijn voortsgeſprôten. In dit Klooſter tot *Loven* leyde Pater *Gabriël Maria* ſijne geweyde handen op het hooft van *Catharina Coſters*, alſdan Novîtie, verdryvende de ſware hooft-pynen, waer aen ſy ſeer was onderworpen, en daer naer noyt meer en heeft gevoelt. Hy voorſeyde oock, dat deſe noch ſoude *Moeder Ancilla* worden, welcke Voorſegginge oock wonderlijck is vervult geweeſt.

Noch beruſten in den voorſeyden Autaer van het H. Saerament van Mirakel eenige Schriften met eene nette handt in 't Spaens geſchrêven; waer van het eene is den Regel der *Annuntiaten*, en het ander eenige Godtvruchtige Aenmerckingen, de welcke hebben gedient tot ſonderlinge Devotie van de Doorluchtige *Iſabella Clara Eugenia* Infante van Spagnien, en naer de doodt van haer, met menigvuldige andere uytmuntende HH. Reliquien, vereert aen den voorſeyden Autaer. Deſe boven-genoemde Reliquien van de H. *Joanna de Valois*, heeft aen my met vêle beleeftheydt getoont, en als nu in eene beſondere Reliquie-Kaſſe verhêven, den Eerw. en Edelen Heere J. B. *Van Urſel*, Licentiaet in Beyde de Rechten, Prieſter en Capellaen der voorſeyde Kercke, en Directeur der Capelle van het Alderheyligſte Sacrament van Mirakel.

Men heeft van over meerder als 200. jaren op den vierden dag van Februarius (wêſende den dag van hare geluckſalige doodt) den Feeſt-dag van de H. *Joanna de Valois* binnen *Bourges* geviert als geboden Heylig-dag, zijnde

de alsdan alle Winckels geslôten, met overgrooten toe-loop der menschen van binnen en buyten de Stadt, welcke Devotie van jaer tot jaer aengroeydt, om de gedurige Mirakelen die aldaer geschieden. De Sermoonen geschieden door de vermaerdtste Predikanten, gelijck oock in andere Kercken van hare Orden in Vranckrijck en Nederlandt; selfs door Bisschoppen ofte andere Prelâten. De Orden der *Annuntiaten* is in korte jaren seer vermenigvuldigt geworden, de welcke in het jaer 1644. hadde ses-en-dertig Kloosters, twintig in Vranckrijck en sesthien in de Nederlanden. Dit Orden heeft oock vêle Gunsten, groote Privilegien en menigvuldige Aflâten ontfangen van verscheyde Pausen van *Roomen*, als van *Alexander* den VI., *Leo* den X., *Julius* den II., *Innocentius* den VIII., *Adrianus* den VI., *Paulus* den V., en *Gregorius* den XV. de welcke het Orden van de *Annuntiaten*, onder den Regel der *Thien Deugden* van de H. Maget MARIA seer hebben bemint, vereert en voor-gestaen: als oock *Benedictus* den XIV. tegenwoordigen Paus van *Roomen*, die de H. *Joanna de Valois* onlangs heeft gestelt in het getal der Geluckszaligen, gelijck ick hier aenstondts sal by-voegen.

In het jaer 1661. heeft den Koning van Vranckrijck *Ludovicus* den XIV. en de Koninginne sijne Moeder de Processen der *Beatificatie* van de H. *Joanna* doen hernêmen, schryvende beyde tot diën eynde aen den Paus *Alexander* den VII. als oock aen de Cardinalen *D'Este* en *Barberini*; op dat sy door alle hunne macht en jonste die sake souden vervoorderen. Dit versocht oock de Koninginne

ginne van Vranckrijck *Maria Tereſia*. Den Eerweerden Pater *Idephonſus de Salizanes* Generael van de Orden der Minderbroeders Obſervanten, (onder welckers Beſtieringe het Orden der *Annuntiaten* geſtelt is) willende van ſijnen kant in dit H. Werck oock niet ontbrêken; beval in het jaer 1664. met opene Brieven aen Pater *Bartholoméus d'Aſtroy, Lector Jubilatus* van de Provincie der Minderbroeders Recollecten van Vlaenderen, daer naer *Commiſſarius Generael*; dat hy in de Stadt van *Bourges* en alle andere Stêden en Plaetſen, daer het noodig ware, ſoude neerſtig onderſoeck doen op alles dat deſe gewenſchte *Beatificatie* ſoude konnen vervoorderen; die nochtans alſdan niet en is verkrêgen: waer uyt wy konnen aenmercken, met hoe groote Ryp-zinnigheyt den Roomſchen Stoel voortgaet in ſoo gewichtige ſake, als is de *Canonizatie* en *Beatificatie* der Heyligen. Deſe *Beatificatie* van de H. *Joanna* is oock ongetwyfelt ſeer verachtert door de verſchillen, die t'ſedert diën tydt tuſſchen de Hoven van *Roomen* en *Vranckryck* op-gerêſen zijn.

Ten langen leſten dan, door de groote Recommandatien van *Ludovicus* den XV. tegenwoordigen Koning van Vranckrijck, en van ſijne Godtvruchtige Koninginne *Maria Lezinſky*; en door het krachtig Verſoeck van de Seraphijnſche Orden der Minderbroeders, en ieverige wenſchen der *Annuntiaten*, voor-geſtelt aen de Vergaderinge der Cardinâlen den 14. van April 1742. door den Eerweerdigen Pater *Marcus Antonius Gravois*, *Definitor Generael* van het Orden der Minderbroeders van *S. Franciſcus*, heeft Syne Heyligheyt *Benedictus*

dictus den XIV. tegenwoordigen Paus van *Roomen*, de H. *Joanna de Valois* geſtelt onder het getal der Geluckſaligen, door een *Breve Apoſtolicum*, ofte Bulle der *Beatificatie*, beginnende: *Exponi nobis nuper fecit*, &c. gegêven tot *Roomen* den 18. van Junius 1742. in het tweede jaer ſijns Pauſdoms. In deſe Bulle der *Beatificatie* mag men aenmercken, dat de H. *Joanna de Valois* eerder en meerder is *Gebeatificeert* geweeſt, *Voce Populi*, door den Roep van het Volck, (gelijck in het begin der H. Kercke meeſt alle de Heyligen zijn *Gecanonizeert* en *Gebeatificeert* geweeſt) als door het Hof van *Roomen*: aengeſien Syne Heyligheyt in de Bulle der *Beatificatie* Approbeert, Goedt-keurt en Beveſtigt het *Decréet* van de Vergaderinge der Cardinâlen, waer in vertoont en wettelijck Beveſtigt ſtaet, dat de H. *Joanna de Valois* van over onbedenckelijcke tyden, oock voor het *Decréet* van *Urbanus* den VIII., als eene *Heylige* van allen het Volck is geëert en geviert geweeſt. Hier mag men alnoch aenmercken, dat de ſelve H. *Joanna* van allen het Volck altydt is herkent, geëert en geviert geweeſt als eene *H. Maget*, gelijck alhier betoont is in het V. Capittel van haer H. Leven.

Syne Heyligheyt *Benedictus* den XIV. heeft korts daer naer, den 7. van Julius in't jaer 1742. op het ootmoedig Verſoek der Religieuſen van het Orden der *Annuntiaten*, aen hun verleent van jarelijcks op den 4. van Februarius, weſende den Sterfdag van de H. *Joanna de Valois*, door geheel het Orden der *Annuntiaten*, de Goddelijcke Getyden met eene Octave en Miſſe te leſen: *De Communi nec Virginum nec Mar-*

Martyrum. En alhier ſtaet te aenmercken, dat dit Goddelijck *Officie* van hun duſdaniglijck is gevraegt geweeſt: want Syne Heyligheyt het ſelve *Officie* toeſtemmende en verleenende ſegt: *Petitum Officium* &c. *Dat hy dit gevraegt Officie en Miſſe, De Communi nec Virginum nec Martyrum, goedertierelyck toeſtémt en verleent.*

Hier naer, op den 23. van Auguſtus 1742. heeft Syne Heyligheyt *Benedictus* den XIV. verleent Vollen Aflaet, voor alle Chriſtene Geloovigen in de Kercken der Minderbroeders, en van de *Annuntiaten* Eens te verdienen op eenen van de dry dagen, door de Biſſchoppen der Plaetſe te worden aengewêſen: op welcke dagen de *Beatificatie* van de H. *Joanna de Valois* in allen de Kercken der Minderbroeders en *Annuntiaten* op het alder-ſolemnêelſte is geviert; zijnde alſdan de Kercken en Autaeren op het prachtigſte verciert; de Solemnêle Miſſen wierden geſongen door ſeer Edele en voornâme Heeren, de Sermoonen gepredickt door wel-ſprêkende en treffelijcke Predikanten, om op het alder-uytmuntenſte den Lof en Heyligheyt van de H. *Joanna* te verkondigen en te verbêelden.

Naerderhandt, op den 19. van Januarius 1743. door het ootmoedig Verſoeck van den *Miniſter Generael* van het Orden der Minderbroeders, heeft den ſelven Paus het voorſeydt *Officie* en Miſſe, aen de Religieuſen *Annuntiaten* verleent op den 7. van Julius 1742., oock verleent en toegeſtêmt aen het geheel Orden der Minderbroeders, en aen allen de Religieuſen van S. *Franciſcus* Ordens, op den 4. van Januarius jarelijcks te vieren,

ſub Ritu Semi-duplicis: en op den 9. van Auguſtus 1744. *ſub Ritu Duplicis Majoris*. Wederom op den 23. van November 1745. heeft Syne voorſeyde Heyligheyt geapprobeert en toegeſtaen de eygen Leſſen van de H. *Joanna de Valois* in den tweeden *Nocturnus*, met het eygen Gebedt oft *Oratio propria*.

Daer-en-boven heeft den ſelven Paus, op den 22. van April 1743. voor altydt Vollen Aflaet verleent aen alle Chriſtene Geloovigen, jarelijcks te verdienen in de Kercken der *Annuntiaten*, op den Feeſtdag der *Annuntiatie* ofte *Boodtſchap* van de H. Maget MARIA. Alnoch, op den 29. van April 1743. is door den ſelven Paus wederom Vollen Aflaet verleent, van Seven achtervolgende jaren, voor alle Chriſtene Geloovigen jarelijcks te verdienen in de Kercken der *Annuntiaten*, op den Feeſtdag van de H. *Joanna de Valois*, weſende den 4. van Februarius; welcken Aflaet alle ſeven jaren moet vernieuwt worden. Syne Heyligheyt *Benedictus* den XIV. heeft hier door getoont, de groote achtinge, die hy hadde voor de Heyligheyt, menigvuldige Deugden, Verdienſten en Mirakelen van de H. *Joanna de Valois*; en ſijne groote liefde tot het Orden der *Annuntiaten*, wiëns Moeder en Fondaterſſe hy onder het getal van Godts Geluckſalige Dienarerſſen in den Hemel heeft verklaert, en hunne Orden met ſoo menigvuldige Geeſtelijcke Weldaden en Aflâten vereert.

Ick eyndige dan B. L. met hier by te voegen den Lof-zang ter eeren van de H. *Joanna de Valois*, eertydts van my gemaeckt, goedt gekeurt door den Eerw. Heere *H. Stevart*

Dec.

Dec. S. Rum. Censor. Librorum: En, aen wie, die den selven Godtvruchtelijck lêsen, Syne Excellentie, den Hoogw. Heere *Lucas Melchior Tempi*, Aerts-Bisschop van *Nicomedien*, en Apostelijcken *Nuntius* der Nederlanden, heeft verleent Dry-hondert dagen Aflaet: gegêven tot *Brussel* den 29. van November 1742. En desen Lof-zang is als volgt.

LOF-ZANG

Ter eeren van de H. JOANNA DE VALOIS.

O JOANNA! *Godt's Vrindinne,*
In uw leven Koninginne;
Gy blinckt als een Lelie *schoon*
In de Fransche Koning's Kroon.
Als gy oudt waert maer vyf jaeren,
Quam MARIA *U verklaeren,*
Van te Stichten metter tydt
Een Orden vol Heyligheydt.
Hier naer waert Gy lange tyden
In vervolgingen en lyden;
Als een Lelie-*bloem gestêlt,*
Die van dôornen wordt gequêlt.
Gy, berooft van Kroon en Staeten,
Wierdt van uwen Man verlaeten:
Maer in all' dêes pyn en smert
Trooste Godt uw droevig hert.
Heeft den Koning U verstooten,
En van alles gaen ontblooten;
Wordt Gy Kroon en Schepter quyt,
En uyt 't Hof verbannen zyt:

Ick ſien JESUS *tot U komen,*
En hy heeft U aengenomen
Tot ſyn' Bruyt, die Hy bemint.
En ſich in uw Trouw verbint.
Hy heeft eenen Ring in d'handen,
Waer mé Hy ſich wilt verpanden,
Die Hy ſteeckt aen uwe handt,
Heel uw hert in Liefde brandt.
O geluckig Trouw's verkeeren!
Nu zyt Gy de Bruyt des Heeren:
Als den Koning U laet gaen,
Néemt Godt tot ſyn' Bruyt U aen.
Nu van Koning's Trouw ontbonden,
Hebde Gy den weg gevonden,
Op dat 't Orden wordt geſticht,
Waer in dat Gy waert verlicht.
Van den Paus wierdt toegelaeten
*'t Orden van d'*Annuntiâten;
Waer in Gy, ô Chriſti Bruyt,
Eerſt ſprâeckt uw' Profeſſie uyt.
Naer U quamen ander Maegden,
Die hun all' aen Godt op-draegden,
Om in Deugden voorts te gaen,
Tot MARIA'S *Dienſt te ſtaen.*
Nu JOANNA! *is uw' Orden*
Over-al vermaerdt geworden;
Waer door de Thien Deugtſaemheydt
Van Godt's Moeder wordt verbreydt.
Bidt voor Ons, dat Godt wilt gêven,
Dat wy naer uw Voorbeeldt lêven;
Op dat wy in druck en pyn,
Met U oock verduldig zyn.

En dat wy in de Thien Deugden
Van MARIA's *ſoete Vreugden*,
Voorts-gaen met Godtvruchtigheydt,
Tot ons Zielen's Saligheydt. Amen.

ANTIPHONE.

O Salige JOANNA! uyt het Lelien Geſlachte geſprôten, Verhêven Dochter van den eeuwigen Koning, en Schat-kiſte van alle Deugden: Gy hebt altydt behaegt aen uwen Bruydegom JESUS CHRISTUS, en hebt ſijne Moeder tot een Voorbeeldt gehadt. Verwerft ons, dat wy door uwe verdienſten in hunne blyde Verheugingen geſtadig mogen volherden.

℣. Bidt voor ons, ô Salige JOANNA:
℟. Op dat wy JESUS en MARIA naervolgen.

GEBEDT.

O GODT! die de Salige JOANNA, uwe Dienarerſſe van de Pomperyen deſer werelt hebt beſonderlijck getrocken tot de Soetigheydt van uwe Liefde, en aen haer van jongs af geopenbaert eene nieuwe Orden in te ſtellen ter eeren CHRISTI en ſijne H. Moeder MARIA: wy bidden U, dat wy door hare Voorſprake en Verdienſten van alle kranckheydt der Ziele en des Lichaems verloſt worden; op dat wy U en uwe H. Moeder getrouwelijck mogen dienen: door CHRISTUS onſen Heere. Amen.

Pater noſter. Ave Maria.

EYNDE.

VREVEN Vidit.

BLADT-WYSER

Van de Capittelen die in deſen Boeck begrepen zijn.

OPdracht-Brief aen de Alder-heyligſte en en Onbevleckte Maget MARIA. Bladt v
Noodig Voor-Bericht tot den goedtwilligen Lêſer. xv

I. CAPITTEL.

GEſlachte, geboorte, en godtvruchtig beginſel des Levens van de H. Joanna: *overeenkomende met de H. Maget* MARIA. Bladt 1

II. CAPITTEL.

Heylige Jongheydt van de H. Joanna; *overeenkomende met de H. Maget* MARIA. 13

III. CAPITTEL.

De H. Joanna *wordt ten Houwelyck gegêven aen Ludovicus Hertog van* Orleans: *overeenkomende met de Trouw van den* H. Joſeph *met de H. Maget* MARIA. 31

IV. CAPITTEL.

De H. Joanna *ontmoet in den Houwelycken Staet veel lyden en verdriet; over-eenkomende met het lyden dat in den Houwelycken Staet geleden heeft de H. Maget* MARIA. 43

V. CAPITTEL.

De H. Joanna *als gemarteliſeert is Maget geweeſt voor de Trouw, in de Trouw en naer de Trouw: over-eenkomende met de Koninginne*

ginne der Martelaren en Maegden de H. Maget MARIA. 67

VI. CAPITTEL.

De H. Joanna *oeffent haer in het bitter Lyden van* JESUS, *en andere godtvruchtige wercken; over-eenkomende met de heylige Oeffeningen van de Alderheyligſte Maget* MARIA. 93

VII. CAPITTEL.

De H. Joanna *is Godtvruchtig en maeckt eenen Regel, om volmaecktelyck naer te volgen de Thien beſondere Evangeliſche Deugden van de H. Maget* MARIA. 111

VIII. CAPITTEL.

De H. Joanna *bekleedt haer met het Habyt van het Orden, en belôoft met ſommige van hare Dochters den Regel te onderhouden; om volmaecktelyck naer te volgen de H. Maget* MARIA. 150

IX. CAPITTEL.

De H. Joanna *ontfangt van Godt menigvuldige Hemelſche Jonſten en Openbaringen; en is in hare Salige Doodt over-eenkomende met de H. Maget* MARIA. 181

X. CAPITTEL.

Het doodt Lichaem van de H. Joanna *wordt plechtelyck begraven, en aen haer Graf geſchieden vêle Mirakelen; over-eenkomende met de Begraeffeniſſe van de H. Maget* MARIA. 221

Verſcheyde Mirakelen geſchiedt aen het Graf, en door de voorſpraeck van de Doorluchtige Princeſſe de H. Joanna de Valois, *Koninginne van Vranckryck.* 246

Lof-zang ter eeren van de H. Joanna de Valois. 275

Eynde der Tafel.

APPROBATIE.

AEndachtig gelêſen hebbende door bevel van den ſeer Eerw. Pater Provinciael het Boecksken van 't *Heylig Leven, wonderlycke Deugden en ſchoone Mirakels van de H. Joanna de Valois*, by-een vergadert door den Eerw. Pater *Joannes de Boeck*, Minderbroeder Predikant, heb daer in niets ſtrydig gevonden tegen de goede Zêden ofte Catholijck Geloof : in tegendeel ſeer dienſtig geacht om den Lêſer te verwecken tot devôte oeffeninge van veelderleye Deugden. Gegêven tot Bruſſel den 1. October 1751.

F. A. MUTSAERTS *Minderbroeder S. Theol. Lect. Jub.*

APPROBATIE.

HEt Boecksken, behelſende *het Leven, wonderlycke Deugden, &c. van de Salige* Joanna de Valois, *onder het getal der Gelucksalige verklaert door Syne Heyligheyt* BENEDICTUS *den* XIV. *op den* 18. *Junii* 1742. ende by-een vergadert uyt verſcheyde geloofweerdige Schryvers, ende gevoelens der Leeraers van de twee vermaerde Univerſiteyten van *Loven* ende *Parys*, door den Eerw. Pater *Joannes de Boeck* Minderbroeder, niets inhoudende tegen het Geloove, oft Chriſtelijcke Zêden; maer in tegendeel dienſtig zijnde

de om de herten der Geloovige te ontstêken ende te verwecken, om naer het exempel van de Salige *Joanna* alderhande Deugden te oeffenen, sal profytelijck door den Druck mogen gemeyn gemaeckt worden. Gegêven tot Brussel desen 2. November 1751.

N. KERPEN *Canoninck ende Plebaen, Boeck-Keurder.*

OORLOF

DER OVERSTEN.

FR. ANDREAS PAULY, Lector Jubilatus en Minister Provinciael van het Orden der Minderbroeders Recollecten der Provincie van Neder-Duytslandt verleent Oorlof, om te mogen drucken het Boecksken genoemt: *Heylig Leven, wonderlycke Deugden en schoone Mirakelen van de Salige Joanna de Valois &c.* uyt verscheyde Schryvers by-een vergadert door den Eerw. P. F. J. *De Boeck*, Predikant in ons Convent tot Brussel: ondersocht en goedt-gekeurt door den Eerw. P. F. A. *Mutsaerts*, Gejubileerden Lector in onse Orden, en door andere gewoonelijcke Boeckkeurders, als oock met Privilegie van Syne Majesteyt, &c. In teecken der waerheyt hebbe dese met eygen handt ondertêeckent, en

met

met den gewoonelijcken Zêgel van 't Orden beveſtigt. Gegêven tot Antwerpen in ons Convent der PP. Minderbroeders Recollecten den 27. van Februarius, in 't jaer 1752.

(L. S.) F. ANDREAS PAULY
Als boven.

PRIVILEGIE.

MARIA THERESIA by de gratie Godts Rooms Keyſerinne, Koninginne van Hongarien, van Bohemen &c. Aerts-Hertoginne van Ooſtenrijck; Hertoginne van Bourgondien, van Lotthrijck, van Brabant, van Limbourg, van Luxembourg, van Gelderen, van Milaenen, van Stirien, van Carinthien, van Carniolen &c. Gravinne van Vlaenderen, van Tyrol, van Henegouw, van Namen &c. Vrouwe van Mechelen &c. Hertoginne van Lorreynen ende van Baar; Groote Hertoginne van Toſcanen &c. &c. Onſe ſeer Lieve ende Getrouwe die Cancellier ende Luyden van onſen Raede van Brabant ende alle andere onſe ende onſer Vaſſallen der Smalre Heeren Rechteren ende Officieren ons voorſz. Landts van Brabant, ende hunne Stedehouderen, *Saluyt:* Wy hebben ontfangen de Supplicatie van *Franciſcus t'Serſtevens*, Geſworen Boeck-drucker binnen onſe Stadt Bruſſel, innehoudende hoe dat hy geirne ſoude drucken het Boecksken geintituleert: *'t Heyligh Leven ende wonderlycke Deugden, ende ſchoone Mirakelen van de Heylige Joanna*

de

de Valois, Koninginne van Vranckryck, &c. Mitsgaders Herdrucken de Boecken geintituleert: *Kort begryp van verscheyde Placcaerten. Notarius Belgicus. Idem in 't Fransch. Du Jardin de Officio Sacerdotis. Pensées & affections Dévotes. Office de la Sémaine Sainte François & Latin. Ordonnantien, Stiele ende maniere van Procederen in den Raede van Brabant.* 8. *Paradysken des Hemels.* Ende *Jansenius in Evangelia.* Welcke Boecken alle waren behoorelijck Geapprobeert: Ende alsoo ten effecte voorsz. noodig was onse permissie, keerde den Suppliant sich tot ons, ootmoedelijck biddende, ten eynde wy gedient waeren van aen den Suppliant t'accorderen Octroy ten eynde voor geroert, voor den tydt van negen Jaeren ter exclusie van alle andere. *Waeromme soo is't* dat wy desen aengesien, genegen wesende ter bede des voorsz. Suppliants, hebben hem gepermitteert, geoorloft ende geconsenteert, permitteren oorloven ende consenteren den selven Suppliant by desen, de voorsz. Boecken te mogen Drucken, Verkoopen ende Distibueren al-omme binnen desen onsen Lande van Brabant, ende andere van Over-Maese daer het hem goedtduncken ende gelieven sal, gedurende den tydt van negen toekomende Jaeren, beginnende van heden date deser, behoudelijck dat den voorsz. Suppliant schuldig ende gehouden sal zijn al-eer te mogen genieten 't effect deser Privilegie daer van te doen stellen behoorelijcke notitie ten Registere, die tot diën eynde gehouden wordt by onsen Lieven ende Getrouwen *Judocus Horatius Henricy* Secretaris van onsen Raede in Brabant dese

ge-

geteeckent hebbende, den welcken wy daer toe hebben gecommitteert, ende committeren by deſen; ende dat hy Suppliant hem voorders ſal hebben te reguleren ingevolge onſe Placcaerten ende Ordonnantien op het ſtuck van de Druckerye gemaeckt, ende namentlijck volgens het Diſpoſitief van de ſeſden ende ſevenſte Artikelen van onſen Edicte van den vyf-en-twintigſten Junii 1729. ende binnen dry Maenden naer datum deſer te doen blycken van den begonſten Druck van de voorſz. Boecken, op pene van te verlieſen 't Effect van deſe onſe Gratie ende Octroy, ende ſal den voorſz. Suppliant daer-enboven oock ſchuldig ende gehouden weſen te leveren in handen van den Bibliothecarius ende Bewaerder van onſe Bibliotheque nu weſende oft toekomende twee Exemplairen wel ende loffelijck Gebonden van iederen Boeck, die hy ſal hebben Gedruckt, ende dat binnen vyfthien daegen naer den ſelven Druck, op pene ſoo van Executie (die den voorſz. Bibliothecarius ſal vermogen te doen doen, ſonder daer toe noodigh te hebben Brieven van Executorien, ofte eenige andere authoriſatie) als van nulliteyt van deſe onſe opene Brieven van Octroy, ende inſtantelijck te vervallen in de Amende van hondert Guldens by faute van de voorſz. leveringe, mitſgaeders oock over te brengen in handen van onſen voornoemden Secretaris de behoorelijcke ende gewoonelijcke Exemplairen oock wel ende loffelijck Gebonden, ende daer af te geven ſyne obligatie volgens onſe Eerſte Ordonnantie; ende op dat den Suppliant niet en worde gefruſtreert van ſijnen arbeydt ende

moey-

moeyten, hebben wy geinterdiceert ende verboden, interdiceren ende verbieden aen alle andere Prenters, Druckers ende Boeckverkoopers de voorsz. Boecken binnen den voorsz. tydt van negen toekomende Jaeren naer te drucken, ofte te conterfeyten, oft elders Gedruckt ende geconterfeyt binnen onse voorschreve Landen van Brabant ende van Overmaese in te brengen ofte te verkoopen, op pene van Confiscatie van de selve, ende daer-en-boven t'incurreren d'Amende van dertig Rinsch-guldens voor ieder Exemplair by elcken van de gene te verbeuren, die het contrarie daer af doen sal, d'eene hellicht daer af t'appliceren t'onsen proffyte, ende d'ander hellicht ten behoeve van den voorschreven Suppliant, permitterende tot dyen eynde dat hy sal mogen doen aenslaen alle d'Exemplairen, die tegen ende sonder synen wille ende consent sullen Gedruckt wesen; willende voorts dat dese tegenwoordige oft Extract der selve staende Gedruckt in ieder van de voorschreve Boecken sal gehouden worden voor behoorelijck geinsinueert. Ontbieden u daeromme ende bevelen eenen iegelijcken van u soo hem toebehooren ende aengaen sal mogen dat gy den Suppliant van dese onse tegenwoordighe gratie, oorlove, ende consent in der voegen ende manieren boven verklaert, peysselijck ende vredelijck doet ende laet genieten ende gebruycken, cesserende alle beletselen ter contrarien: *Want ons alsoo gelieft.* Gegeven binnen onse Stadt Brussele onder onsen grooten Zegele desen eersten Meert in 't Jaer ons Heere Duysent seven-hondert twee-en-vyftig, van onsen Keyser-

Rycke

Rycke het ſevenſte, ende van onſe Rycken van Hongarien, van Bohemen &c. het twelfſte: Geparapheert SCHOC. Vt. nederwaerts ſtondt: By de Keyſerinne ende Koninginne in haeren Raede. Onderteekent J. H. HENRICY. Ende Gezegelt met Haere Keyſerlijcke ende Koninghlijcke Majeſteyts Zegele in rooden waſſche af-hangende.

MO
20

6743935
25 AG 17

27471